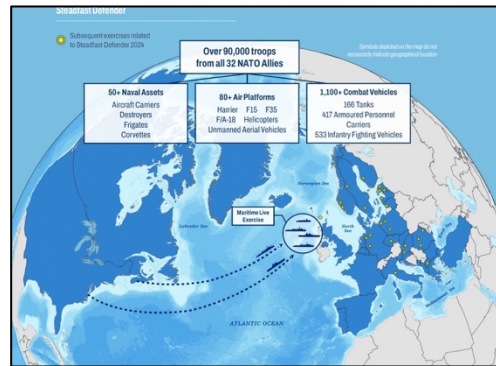

Regiment Bevoorradings- en Transporttroepen

JAARVERSLAG 2024

Colligendo et annuntiando; wij zijn er om te verzamelen, vast te leggen en te publiceren.

Inhoudsopgave

Blz. Onderwerp

3	Voorwoord van de Regimentscommandant (RC)
4	Voorwoord voorzitter Bureau Geschiedschrijving Regiment B&T (BGB&T)
5	Terugblik op 2024 (tijdsbeeld / historische context)
109	Regiment B&T
109	introductie vz BGB&T
110	Overzicht functionarissen Regiment B&T
111	Regimentskalender 2022
113	Jaaroverzicht Regiment B&T door RC en RA
135	Bevoorrading & Transport Commando (B&TCo)
195	11 Bevoorradingscompagnie <i>Air Assault</i> (11 Bevocie AASLT)
205	Defensie Verkeers en Vervoers Organisatie (DVVO)
213	Opleidings- en Trainingscentrum Logistiek (OTCLog)
221	Opleidings- en Trainingscentrum Rijden en Bergen (OTCRij)
225	Bergings- en Identificatiedienst KL (BIDKL)
228	PLC, sectie Functietoewijzingsautoriteit B&T (FTA B&T)
230	Vereniging Veteranen Regiment B&T (VVRB&T)
232	Stichting Historische Collectie Regiment B&T (SHCRB&T)
235	Bureau Geschiedschrijving Regiment B&T (BGB&T)
238	Stichting Vrienden van het Regiment B&T
240	Overleden regimentsgenoten

Noot:

De in het verslagjaar uitgezonden / ingezette mannen en vrouwen van ons regiment (voor zover bij de samenstellers bekend), worden (mede om redenen van privacy en veiligheid) separaat bijgehouden en als losse bijlagen opgeslagen bij BGB&T.

Foto's:

Vrijwel alle afgedrukte foto's zijn afkomstig uit bronnen binnen en/of eigendom van het Ministerie van Defensie (inbegrepen het Regiment B&T) en daarmee eigendom, tenzij anders vermeld. Het is helaas onmogelijk gebleken van elke foto de naam van de fotograaf te achterhalen.

Disclaimer: Ook dit jaar is weer getracht om te voldoen aan de wettelijke eisen t.a.v. privacy (AVG) en *copyright*. Daar waar we onbedoeld inbreuk hebben gemaakt, bieden wij in de eerste plaats onze excuses aan en verzoeken wij u om ons hierop te wijzen.

Voorwoord Regimentscommandant

Beste regimentsgenoten,

Als we terugkijken op 2024, zien we een jaar waarin we als regiment opnieuw hebben laten zien waar we voor staan: inzet, verbondenheid en vakmanschap. In een wereld die voortdurend verandert en waarin de druk op Defensie blijft toenemen, is het duidelijk dat onze rol binnen de Landmacht belangrijker is dan ooit.

De internationale spanningen en de continue noodzaak tot gereedstelling vragen veel van onze mensen. Toch zijn onze B&T'ers elke keer weer, daar waar ze nodig zijn. Of het nu gaat om oefeningen in Duitsland, Polen of Suriname of, missies in Litouwen en Irak, of ondersteuning in het binnenland: de toewijding en flexibiliteit waarmee jullie je werk doen, dwingt respect af.

Ook binnen het regiment zelf gebeurde er veel. De opkomst bij onze regimentsactiviteiten was groot en de sfeer was betrokken en positief. De ontmoetingen tijdens diners, herdenkingen en andere bijeenkomsten onderstrepen het belang van de onderlinge band. Mooi was ook de zichtbare aanwezigheid van onze veteranen bij nationale momenten als de Bevrijdingsdag in Wageningen, de Veteranendag in Den Haag en natuurlijk de Indië-herdenking in Roermond.

Ook schrokken we enorm van het uitvallen van onze RA en stonden we stil bij verlies. We moesten afscheid nemen van enkele regimentsgenoten, soms veel te vroeg. Hun namen en verhalen vergeten we nooit, als onderdeel van wie we zijn.

Ik dank jullie allemaal voor jullie inzet en betrokkenheid bij ons regiment. Een regiment is meer dan een verzameling militairen met hetzelfde baretembleem; het is een gemeenschap van mensen die zich met hart en ziel inzetten. Samen zijn we het regiment! En dat hebben jullie ook in 2024 weer bewezen.

Tot slot veel dank aan Willy Engelmann voor zijn zorgvuldige werk aan dit jaarverslag.

Jullie Regimentscommandant,

Lkol Marc Souman

Voorwoord voorzitter Bureau Geschiedschrijving

Voor u ligt alweer het negende jaarverslag dat het Bureau Geschiedschrijving van het Regiment Bevoorradings- en Transporttroepen (Reg B&T) samenstelt ten behoeve van ons mooie regiment. Wij zien de totstandkoming van dit jaarverslag als de bevestiging van een mooie, maar ook noodzakelijke traditie. Niemand anders doet dit voor ons.

Dit jaar slepen de oorlogen in Oekraïne en het Midden-Oosten zich voort. Ondanks diverse schijnbewegingen, lijkt het einde van de strijd op beide operatietonelen nog niet in zicht. De manier waarop Israël het conflict tracht te beslechten leidt op steeds meer plaatsen tot een luid anti-Israël-sentiment, dat zich helaas te vaak ook vertaalt in generieke Jodenhaat. Minder gewelddadig maar wel steeds pregnanter, is de positionering en het schuiven van schaakstukken rond de Noordpool. Door klimaatverandering smelt het ijs en wordt dit gebied van eminent belang voor niet alleen de wereldhandel, maar zeker ook voor het herpositioneren van geopolitieke verhoudingen en daarmee voor onze veiligheid. Reden waarom landen als de USA, China en Rusland hun piketpalen proberen te slaan.

2024 is ook een superverkiezingjaar, waarin meer dan de helft van de wereldbevolking naar de stembus mag gaan. De NAVO sorteert zelfs al voor op de mogelijke (en naar later blijkt werkelijke) terugkeer van Donald Trump als POTUS. Wat heet, Mark Rutte wordt misschien wel om die enkele reden benoemd tot nieuwe secretaris-generaal van de NAVO.

Je zou bijna denken dat er in 2024 niets anders was dan deze geopolitieke bewegingen en haar gevolgen, dat de moeite waard was om vast te leggen, maar dat is natuurlijk niet zo. Ook in 2024 gaan overige conflicten / oorlogen en andere memorabele gebeurtenissen 'gewoon' door. U zult dat lezen in dit jaarverslag. Zo gebeurt er weer heel veel binnen de EU/Europa en dat geldt ook voor Azië, Afrika, Midden- en Zuid-Amerika. In Nederland staat het hele jaar in het teken van politiek gekissebis en de NAVO breidt uit.

Intussen blijft het regiment B&T invulling geven aan haar drie hoofdtaken.

De jaarverslagen zijn een gezamenlijk product dat tot stand komt door de bereidwillige medewerking van de leden van de Regimentsraad en enkele andere betrokken regimentsgenoten. Waarvoor nogmaals dank. Wij beseffen als bureau dat geschiedschrijving - terecht - niet de hoogste prioriteit heeft bij de eenheden en dat het 'erbij komt'. Reden te meer om dankbaar te zijn voor de inzet van al deze regimentsgenoten, waarvan velen een drukke functie vervullen in actieve dienst. Hulde aan de samenstellers!

W.F. (Willy) Engelmann
Luitenant-kolonel buiten dienst B&T

Terugblik op 2024 (tijdsbeeld / historische context)

Overzicht globaal en per regio

Algemeen

Het nieuws in 2024 wordt beheerst door het derde jaar van de oorlog in Oekraïne en de directe en indirecte gevolgen daarvan. Maar ook door de oorlog in het Midden-Oosten; eerst nog tussen Israël en Hamas in de Gazastrook en later ook tussen Israël en Hezbollah in Libanon. Met als een van de gevolgen in december de val van het regime van dictator Assad in Syrië. De machtsbalans in de wereld verschuift en dit leidt altijd tot wrijving en conflicten. We zien dit in Afrika, maar ook in het Midden-Oosten. Het feit dat zowel Rusland als Iran *overstretched* raakten door de oorlog in Oekraïne en tegen Israël, leidde tot de val van het Assad-regime in Syrië. Beide landen zijn niet in staat om 'vriend' Assad te hulp te komen.

Nu de ijskappen smelten, ontstaat er een steeds intensievere strijd om de Noordpool. Rusland claimt een groot gebied als territorium, terwijl China het Noordpoolgebied beschouwt als onderdeel van de internationale wateren en kansen ziet voor kortere scheepvaartroutes richting Europa en de VS. Ook hebben China en Rusland, net als de USA en andere westerse landen, hun zinnen gezet op olie- en gasvelden in de Noordelijke IJszee.

Het is ook een superverkiezingjaar, waarin in ruim 70 landen meer dan de helft van de wereldbevolking (4,2 miljard mensen, meer dan ooit) in Mexico, India, de USA, Indonesië, Pakistan, Taiwan, Zuid-Afrika, Rusland, Iran en Europa naar de stembus mogen gaan.

Oorlog in Oekraïne

Strategisch

De op 24 februari 2022 door Rusland gestarte oorlog met en in Oekraïne duurt voort en gaat eind februari haar derde jaar in. De oorlog is al sinds 2022 verandert van manoeuvre in een slijtageslag. Rusland stuurt op niets ontziende attritie, massale inzet van mensen en uitputting. Oekraïne stuurt op beweging en verrassing en ruilt, door schaarste aan personeel, materieel en munitie, beetje bij beetje ruimte in voor tijd in de hoop de oorlog niet te verliezen. Rusland heeft inmiddels haar oorlogsproductie op gang gebracht. Daarbij krijgt het tevens wapens en munitie uit andere bronnen (zoals Iran en Noord-Korea). Rusland blijft Oekraïne massaal bestoken met raket- en droneaanvallen, waarbij naast nutsvoorzieningen (water en energie) vooral ook de burgerbevolking (incl. ziekenhuizen) wordt getroffen. Het lijkt echter niet in staat tot grote beslissende gemechaniseerde operaties op de grond. Op 6 augustus verrast Oekraïne iedereen door in een gecoördineerde operatie de Russische provincie (*Oblast*) Koersk¹ binnen te dringen en zo'n 1.000 km² te veroveren. Rusland moet haar aandacht en middelen nu verdelen. De Russische autoriteiten roepen de noodtoestand uit in de provincie Koersk. Ruim 75.000 mensen worden de eerste week al geëvacueerd. President Poetin spreekt van een 'grootschalige provocatie'.

Begin november heeft Oekraïne het zwaar aan het front. Er wordt hevig gevochten en Oekraïne levert langzaam terrein in, zowel in Koersk als in de Donbas. Beide partijen lijden grote verliezen, maar de Russen in aantallen het meest.

Oekraïne staat aan het front en diplomatiek (a.s. aantreden Trump) onder grote druk. Het boekt zeer bescheiden terreinwinst, maar minder dan Rusland. Rusland loopt deels toch weer vast en boekt nog maar marginale terreinwinst. Beide partijen sorteren voor op zowel de a.s. winter (terreincondities worden onmogelijk) als het aantreden van Trump en proberen de uitgangspositie voor onderhandelingen zo positief mogelijk te maken qua bezet terrein. Het aantreden van *president elect* Trump werpt zijn schaduw vooruit; de partijen in het conflict bereiden zich voor op een ander beleid vanuit het Witte Huis. Zowel fysiek (nog zoveel mogelijk terreinwinst boeken) en mentaal (de *mindset* voor vredesonderhandelingen).

¹ Hierbij moet worden bedacht dat Koersk voor Russen een historische mythische betekenis heeft. In de zomer van 1943 werd hier gedurende 50 dagen een verbeten (met name tank)slag geleverd tegen de nazi's. De nazi's verliezen 200.000 man (dood / gewond), het Rode Leger zelfs 1,2 miljoen. De uiteindelijke Russische winst geldt in Rusland als de ommekeer in de heroïsche strijd tussen het Derde Rijk en de Sovjet-Unie.

Personele schaarste aan beide zijden

1000 dagen na de Russische inval in Oekraïne (november) hebben beide landen opgeteld ongeveer een miljoen doden en gewonden te betreuren. Bij soldaten aan het front (vooral de Oekraïense) slaat de vermoeidheid en uitzichtloosheid toe. Rusland kan (ondanks zo'n 1.500 doden en zwaargewonden per dag) echter nog steeds putten uit een significant arsenaal soldaten uit eigen land en uit derde landen.

Materiële schaarste

Oekraïne beseft dat het zoveel mogelijk autonoom moet zijn bij de productie van wapens en munitie en is bezig om een binnenlandse industrie op te zetten. Munitietekort dreigt echter funest te worden voor Oekraïne. Rusland kan zich veroorloven per dag vijf keer meer granaten af te schieten dan Oekraïne. Intussen produceert Rusland drie keer meer artilleriegranaten (0,25 miljoen per maand) dan de VS en Europa samen. Begin april dreigt voor Oekraïne niet alleen een ontstellend tekort aan munitie, maar ook een gebrek aan luchtafweerraketten. [Foto 2 Getty Images]

Steeds verder en zelfs op Russisch grondgebied

Daar waar Rusland vanaf het begin Oekraïens grondgebied bezet en vooral civiele doelen bestookt, beperkte Oekraïne zich initieel tot het eigen grondgebied (waarbij de Donbas en de Krim als eigen worden gezien). Die rem gaat er dit jaar langzaam maar zeker vanaf en Oekraïne laat (tot woede en frustratie van Rusland) zien dat het zelfs heel ver op Russisch grondgebied kan toeslaan (incl. de inval in de regio Koersk). Voorbeelden zijn aanvallen (met raketten of drones) op vliegtuigen en vliegbases, brandstof-, wapen-, kruut- en munitieopslagplaatsen, elektriciteitscentrales en andere energievoorzieningen.

De intensiteit van de oorlog in het Zwarte Zeegebied is in 2024 sterk afgenomen, omdat de Russische vloot ervoor heeft gekozen zich meer oostwaarts te positioneren als gevolg van de voortdurende dreiging van Oekraïense aanvallen op zee. Oekraïne voert echter ook in 2024 meerdere succesvolle aanvallen uit met steeds geavanceerdere *Unmanned Surface Vessels* (USV's) tegen militaire doelen in het Zwarte Zeegebied. Hierdoor werd Rusland beperkt in het maritieme optreden.

Westerse steun

Op 23 april stemt ook de Amerikaanse Senaat na maanden gesteggel in met een steunpakket, ter waarde van € 57 miljard. Het Amerikaanse Congres verplicht president Biden ook om ATACMS-raketten te gaan leveren, met een bereik van 300 km. Door de aankondiging van een Amerikaans steunpakket kunnen weer volop HIMARS-raketten worden ingezet door Oekraïne. President Biden heft in november de beperkingen op die golden voor het gebruik van Amerikaanse langeafstands-raketten door Oekraïne. Voortaan mag Kiev in Rusland toeslaan met de zogenoemde ATACMS. Ook lijkt Kiev nu de in bezit zijnde F-16's en Brits/Franse *Storm Shadow*-raketten (bereik 250 km) te gebruiken voor aanvallen op Russisch territorium (*that's a first*). Eind november schenkt de USA nog eens \$ 1 miljard.

Na acht jaar ruzie wordt de zogeheten 'Weimar-driehoek' (Duitsland, Frankrijk en Polen; zo'n 190 miljoen mensen: bijna de helft van de EU-bevolking) weer nieuw leven in blazen. De driehoek wil samen de militaire en morele steun aan het door Rusland overvallen Oekraïne garanderen. Op de internationale veiligheidsconferentie in München geven bondgenoten (waaronder Duitsland, Frankrijk en het VK) veiligheidsgaranties af aan Oekraïne en wederom vele miljarden aan financiële en materiële steun. De EU-lidstaten worden het op 21 februari eens over een op 24 februari ingaand nieuw sanctiepakket tegen Rusland.

Eind mei geven de meeste NAVO-landen (incl. USA en Duitsland) Kiev toestemming om met westerse wapens aanvallen uit te voeren op militaire doelen in Rusland. Nu Oekraïne steeds meer onder druk komt, is Europa steeds meer bereid om met zwaardere wapens over de brug te komen en een deel van de operationele beperkingen (niet gebruiken voor aanvallen op Russische grondgebied) voor het gebruik ervan op te heffen. Deze aanvallen op het Russische achterland brengen de oorlog

niet alleen publicitair naar het hart van de Russische macht, maar hebben ook zichtbare verstorende effecten op onder meer de Russische petrochemische sector, de defensie-industrie, de munitieaanvoer en de luchtverdediging.

President Zelensky presenteert op 12 oktober zijn langverwachte 'overwinningsplan' aan de *Ukraine Defense Contact Group*. Op 16 oktober presenteert hij het plan aan het Oekraïense parlement en op 18 oktober aan de NAVO-top in Brussel.

Op de NAVO-top in Washington worden wederom meerdere toezeggingen gedaan aan Oekraïne voor financiële steun en leveringen van materieel en munitie. Ook wordt besloten dat de weg naar lidmaatschap van de NAVO 'onomkeerbaar' is. De lidstaten spreken zich expliciet uit over China's hulp aan Rusland in de oorlog met Oekraïne. Ze dreigen met maatregelen.

Verboden en/of omstreden strijdwijzen, -wapens en -middelen

- Oekraïne introduceert op het slagveld een omstreden vuurspuwende drone (*Dragon Drone*), die niet alleen angstaanjagend is, maar ook ethisch gezien zeer omstreden.
- Russische media verspreiden begin oktober massaal beelden uit het Oekraïense Vovtsjansk (60 km noordoost van Charkov). Daarop is te zien hoe een allesverwoestende drukgolf zich een weg baant door alles in z'n omgeving. De beelden uit Vovtsjansk wijzen op de inzet van een vacuümbom, ook wel een thermobarische bom genoemd. Het is een 'mega-bom' die alle lucht uit de omgeving zuigt en in één klap complete flatgebouwen met de grond gelijk maakt. Bij de ontploffing van zo'n bom wordt een enorme mist van brandstof verspreid, die zich mengt met de omgevingslucht. Vervolgens vindt er een tweede explosie plaats, die de wolk tot ontbranding brengt. Er ontstaat daardoor een enorme, verwoestende drukgolf. Het wapen is ontworpen om militairen in bunkers of loopgraven uit te schakelen.
- Russische drones jagen in de Oekraïense frontstad Cherson doelbewust op burgers. Honderden mannen, vrouwen en kinderen zijn al gedood of gewond geraakt. Ook de hulpdiensten worden bewust tot doelwit gemaakt.
- De Russen gebruiken steeds vaker strijdgassen, vaak traangas, ammoniak en chloorpicrine, maar de verdenking ligt ook op andere strijdgassen. Wat een schending is van het Verdrag Chemische Wapens (CWC). Oekraïne beschikt niet over goede en voldoende detectieapparatuur om feitelijk te meten. Het dieptepunt was de maand mei 2024, waarin Rusland volgens Oekraïne maar liefst 715 keer strijdgassen inzette. In oktober worden zeker 323 incidenten gemeld.

In 2024 zijn de volgende regio's of steden veelvuldig in het nieuws: Koersk en de Donbas, Moskou, Kiev, Charkov, Odessa, Zaporizja, Avdiivka, Kramatorsk, Pokrovsk, Voehledar, Koepjansk, de regio's Belgorod, Rostov, Soemi, Zwarte Zee, Krim, Oostzee, en zelfs Siberië.

Oorlog in het Midden-Oosten (Israël-Gaza en hieraan gerelateerd)

De in oktober 2023 begonnen oorlog in Gaza (Israël tegen Hamas) gaat gewoon door en breidt zich uit naar het zuiden van de Gazastrook. Beide partijen willen elkaar vernietigen en laten zich ook weinig gelegen liggen aan het oorlogsrecht, waardoor burgers en civiele doelen (zoals ziekenhuizen, die door Hamas worden gebruikt als menselijk schild) niet worden gevrijwaard van beschietingen. Hamas onderschept ook de meeste noodhulp (voedselleveringen), die bedoeld is voor de hongerende bevolking. Inmiddels vluchten ruim een miljoen Palestijnen intern de Gazastrook van de ene vermeend veilige plaats naar de andere. Hoewel Gaza grotendeels is platgebombardeerd, is Hamas niet uitgeschakeld en zitten er medio januari nog 130 Israëli's vast als gijzelaar en menselijk schild. Gedurende het jaar weet Israël met enkele gewaagde acties een handvol gijzelaars te bevrijden, maar ook worden lichamen van gedode gijzelaars gevonden. Ondertussen vreest Israël voor een grote geweldsexplosie op de Westelijke Jordaanoever.

Israël deinst er niet voor terug om kopstukken van Hamas, Hezbollah en zelfs Iran te liquideren. Zo worden gedurende het jaar naast enkele militaire commandanten ook de absolute kopstukken Ismail Haniyeh (politiek leider van Hamas; *foto links*), Hamasleider Yahya Sinwar (*most wanted*; *foto midden*) en in Libanon Hezbollah-leider Hassan Nasrallah (64 en al 32 jaar leider van Hezbollah; *foto rechts*) om het leven gebracht.

Iran mengt zich actief in de strijd en bestookt medio januari doelen in Irak, Syrië en zelfs Pakistan. Als vergelding voor de (al of niet vermeende) aanval op het Iraanse consulaat in Damascus (Paasweekend) valt Iran op 13-14 april (vanuit stellingen in Iran, Jemen en Irak) voor het eerst Israël rechtstreeks aan, i.p.v. via gesponsorde terreurgroepen of regimes (*proxys*). Het is voor het eerst in 33 jaar (1991) dat Israël door een ander land wordt aangevallen en de eerste directe confrontatie tussen beide aartsvijanden, die al decennialang een schaduwoorlog uitvechten. Met Operatie 'Ware belofte' vuurt Iran 320 drones en raketten af op Israël. Deze worden vrijwel allemaal onderschept door Israël en haar bondgenoten (waaronder de USA, het VK en Jordanië²). De schade is daardoor beperkt, maar de aanval wordt wel gezien als een regelrechte oorlogsverklaring. Nog nooit voerde een land een drone-aanval uit op deze omvangrijke schaal, zelfs niet op het Oekraïense slagveld. In de nacht van 25 op 26 oktober voert Israël de eerste openlijke aanval ooit uit op tientallen militaire doelen in Iran.

Ook Hezbollah (de *proxy* van Iran in Libanon) is uit op de vernietiging van Israël en pleegt een mislukte moordaanslag op de Israëlische premier Netanyahu. Hezbollah vuurt vanuit Libanon gemiddeld meer dan 40 raketten per dag af op Israël. Door goed inlichtingenwerk voorkomt Israël in de vroege ochtend op 25 augustus met een preventieve aanval (met tientallen gevechtsvliegtuigen) op zeker 40 verschillende raketinstallaties van Hezbollah een grootschalige aanval op het noorden en het centrum van Israël.

Hezbollah vertrouwt voor haar interne communicatie al jaren op de vrij eenvoudige piepers (*paggers*), vooral uit angst dat mobiele telefoons eenvoudig kunnen worden gehackt. Groot is dan ook de chaos en verbazing als op 17 september overal in Libanon op hetzelfde moment duizenden piepers exploderen. Duizenden Hezbollah-strijders en menige omstanders worden (zwaar) gewond en er vallen zeker 42 doden. De interne communicatie van Hezbollah is voorlopig platgelegd en de ziekenhuizen kunnen de stroom aan patiënten met afgeblazen handen, opengereten benen en verwondingen aan gezicht en ogen niet aan. Op 18 september volgt een gelijksoortige 'aanval' op portofoons. In twee dagen vallen zo tientallen doden en meer dan 3.000 gewonden.

23 september is de vooralsnog dodelijkste dag sinds het einde van de burgeroorlog in Libanon. Israël vernietigt tienduizenden raketten van Hezbollah bij een *pre-emptive strike* op meer dan 300 doelen. Als reactie vuurt Hezbollah voor het eerst sinds haar deelname aan de strijd langeafstandsraketten af op Israël, waaronder voor het eerst een ballistische raket op Tel Aviv.

Het Israëlische leger begint in de nacht van 30 september op 1 oktober met een grondoffensief in het zuiden van Libanon. Ruim een miljoen mensen slaan op de vlucht. Daarnaast raakt Israël Hezbollah waar

het de beweging het meest pijn doet: in de portemonnee. Het banknetwerk van de terreurorganisatie is het doelwit van een nieuwe operatie. Voornaamste doelwit is de Al-Qard al-Hassan bank (AQAH).

[Fotocompilatie ANP HH]

De met Hamas sympathiserende Houthi-rebellen uit Jemen vuren sinds november 2023 regelmatig raketten en drones af op buitenlandse civiele schepen in de Rode Zee, waardoor sommige rederijen helemaal niet meer door de zee varen. Zowel de USA als het Verenigd Koninkrijk slaan (samen met andere coalitielanden) terug met luchtaanvallen tegen tientallen Houthi-doelwitten in Jemen. Bij de militaire acties worden ook kruisraketten ingezet. Doelwit van de aanvallen zijn lanceerinstallaties, luchtverdedigingssystemen, radarinstallaties, productiefaciliteiten en opslagplaatsen. Na deze bombardementen verklaren de Houthi's alle Amerikaanse en Britse belangen tot doelwit. De Houthi's

² Voor zover bekend is dit de eerste keer dat een Arabisch land Israël verdedigd tegen een aanval.

voeren hun aanvallen op de commerciële scheepvaart in het Midden-Oosten flink op, ondanks de aanwezigheid van zowel een Amerikaanse als een Europese marinemacht. Als de Houthis Tel Aviv treffen, slaat Israël hard terug. Het is de eerste keer sinds de aanslag van 7 oktober 2023 dat Israël grootscheeps toeslaat in Jemen (maar niet voor het laatst).

Gedurende het hele jaar worden (o.a. door USA, Frankrijk en Egypte) diplomatieke pogingen gedaan om te komen tot een staakt-het-vuren / bestand. Vooral Qatar is het toneel van veel onderhandelingen. Intussen blijft Egypte haar grens op slot houden voor Palestijnen die in wanhoop vanuit Gaza de grens willen oversteken. Aan de grens met Rafah trekt Egypte zelfs een betonnen muur op. Na de verkiezing van Donald Trump tot president (USA) gaan de gevechten aan beide fronten in alle hevigheid gewoon door. Sterker nog, partijen doen er nog een schepje bovenop en lijken een slotoffensief te voeren, voordat Trump aantreedt. Op 27 november om 03.00 uur Nederlandse tijd gaat een staakt-het-vuren in tussen Israël en Hezbollah. De USA en Frankrijk hebben dit bereikt. Het is geldig voor 60 dagen. Israël belooft zich terug te trekken uit Libanon. Hezbollah belooft zich terug te trekken tot boven de Litani-rivier en zich niet te herbewapenen. UNIFIL houdt toezicht op de terugtrekkingen.

Hamas geeft aan ook bereid te zijn tot een bestand. Op 2 december zet *president-elect* Trump met een bericht op zijn social media-kanaal *Truth* het conflict verder op scherp door te dreigen dat 'de hel los zal breken' bij zijn aantreden als de Israëlische gijzelaars dan nog niet door Hamas zijn vrijgelaten.

In Syrië leidt de opmars van HTS begin december tot de val van het regime van Assad. Turkije en Israël duiken in het tijdelijke machtsvacuüm om vóór het aantreden van POTUS Trump en een te verwachten snelle wapenstilstand in Oekraïne, gebruik te maken van Ruslands preoccupatie met Oekraïne (en daardoor gebrek aan middelen voor het verdedigen van het regime van Assad).

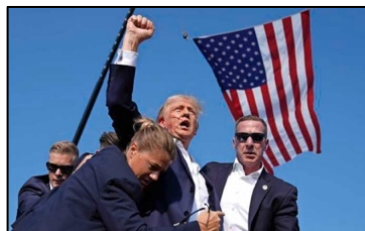
Israël gebruikt de machtstransitie in Syrië om het buurland zoveel mogelijk te demilitariseren. Het voert honderden aanvallen uit, waarbij zowel de Syrische marinevloot als de luchtmacht van het gevallen regime grotendeels worden verwoest. Verder worden Syrische locaties voor de opslag en productie van chemische wapens zwaar gebombardeerd. Ook neemt Israël de gedemilitariseerde delen van de Golan-hoogte in als strategische verdediging. Daarnaast wil het ook de Israëlische bewonersaantallen daar verdubbelen, analoog aan de Westbank. Verder blijft Israël Gaza bombarderen.

Israël lijkt ultimo 2024 militair gezien de sterkste te zijn, maar politiek-strategisch lijken ze toch de grote verliezer. De *goodwill* die nog in het Westen bestond, neemt grotendeels af, zeker bij het grote publiek. De Palestijnen 'winnen' de media-oorlog, anti-Israëlsentimenten worden luider en antisemitisme viert hoogtij in het Westen. Ook wordt Israël door Zuid-Afrika beschuldigd van genocide in de Gazastrook en verzoekt het Internationaal Gerechtshof van de VN in Den Haag om onmiddellijke actie. Op 26 januari velt het hof een tussenvonnis. De rechters oordelen dat Israël er alles aan moet doen om te voorkomen dat zijn leger een genocide begaat in Gaza. Daarnaast dient het meer humanitaire hulp toe te laten tot de strook. Hamas moet de gijzelaars vrijlaten. Het hof heeft nog geen eindoordeel over de genocide-aanklacht (dat kan nog jaren duren) en oordeelt ook niet dat Israël zijn militaire operatie moet staken.

Hoofdaanklager Karim Khan van het Internationaal Strafhof in Den Haag dient op 20 mei een omstreden verzoek in tot een internationaal arrestatiebevel voor Benjamin Netanyahu en Yoav Gallant (premier en minister van Defensie Israël) en voor drie Hamas-leiders: Yahya Sinwar, Mohammed Deif en Ismail Haniyeh. De rechters van het Hof moeten nog oordelen over het verzoek. Duidelijk is dat Israël veel meer heeft verloren dan mensen en materieel.

Verenigde Staten

Binnenland

Het is verkiezingsjaar. Maandenlang is er veel te doen over presidentskandidaat en oud-president Donald Trump, die onderwerp is van tientallen rechtszaken, waarvan vier 'grote'; de poging tot manipulatie van de verkiezingsuitslag in Georgia (2020), het onderzoek naar de bestorming van het Capitool op 6 januari 2021, het onderzoek naar de illegaal meegenomen staatsgeheime documenten in zijn verblijf in Mar-a-Lago en tot slot vastgoedfraude in New York. Hij is inmiddels ook meermaals veroordeeld. Het federale

Hooggerechtshof (*Supreme Court*) oordeelt echter dat hij bij de Republikeinse voorverkiezingen niet van het stembiljet mag worden geweerd. Ook heeft hij als oud-president deels recht op immuniteit. Eind mei wordt Trump - als eerste (oud)president ooit - veroordeeld voor een misdrijf. Hij wordt schuldig bevonden aan alle 34 aanklachten in de strafzaak rond de zogeheten zwijggeldaffaire (betreffende pronoster 'Stormy' Daniels). Intussen rept medio februari een speciale (Republikeinse) aanklager, die de documentenaffaire van president Biden onderzoekt, in zijn rapport over de in zijn ogen discutabele mentale gesteldheid (geheugen) van Biden. Dit voedt de discussie of Biden nog wel 'fit for office' is. President Biden zwicht op 21 juli voor de aanhoudende kritiek op zijn fysieke en mentale gesteldheid en trekt zich - ondanks zijn nominatie - terug als presidentskandidaat. Vicepresident Kamala Harris wordt in recordtempo gepromoot en aangesteld als de nieuwe Democratische kandidaat. In juli vindt in Butler (Pennsylvania) een moordaanslag plaats op Donald Trump [*Foto ANP Associated Press*]. Trump raakt slechts lichtgewond, maar er valt een dode en twee zwaargewonden. In september en oktober worden twee moordaanslagen op Trump vrijdeld.

Op 5 november wordt Donald Trump (78) met ruime overmacht verkozen tot de 47e president van de Verenigde Staten. Hij was ook al president tussen 2016 en 2020. De Republikeinen winnen niet alleen met overmacht het presidentschap (incl. de *popular vote*; het aantal stemmen), maar ook de Senaat en het Huis van Afgevaardigden. Linda McMahon wordt de eerste vrouwelijke stafchef in het Witte Huis. Marco Rubio wordt de minister van Buitenlandse Zaken. Succesvol zakenman en miljardair Elon Musk heeft de taak gekregen flink de bezem te halen door de Amerikaanse staatsuitgaven. Hiertoe wordt het tijdelijke *Department of Government Efficiency* (DOGE) opgericht. Dat moet duizenden miljarden besparingen opleveren. Geld dat welkom is, want de tekorten op de Amerikaanse begroting zijn enorm. De bureaucratie zal worden ontmanteld en overvloedige regels geschrapt.

Overig binnenlands nieuws:

- Financieel-economisch:
 - (1) De NASA lanceert op 8 januari de door een civiele partij (*United Launch Alliance*) gebouwde *Vulcan Centaur*-raket met daarin de commerciële maanlander *Peregrine*. De *Peregrine* moet eind februari op de maan landen. Door de bouw niet aan *SpaceX* van Elon Musk te gunnen, zorgt NASA voor meer concurrentie in de ruimtevaart. De missie mislukt.
 - (2) Tegen techgigant Google start in september in de USA een rechtszaak die het verdienmodel van Google in het hart raakt; een vermeend illegaal monopolie op de digitale advertentiemarkt.
 - (3) De *Federal Reserve* (Fed) verlaagt vanaf september in drie stappen (voor het eerst in 4,5 jaar) de rente. Medio december komt de rente uit tussen de 4,25 en 4,50%.
 - (4) Autofabrikant Ford voegt zich in september bij de steeds langere lijst van Amerikaanse bedrijven die 'woke' beleid terugdraaien; zoals Lowe's, John Deere en Tractor Supply.
- Juridisch, binnenlandse veiligheid:
 - (1) 9 april USA: De volgens de rechter verwijtbaar nalatige ouders van een tiener die in 2021 in de staat Michigan een bloedbad aanrichtte op een middelbare school worden in april veroordeeld tot minimaal 10 jaar cel. Het is voor het eerst dat familie van een *schoolshooter* voor diens daden de gevangenis in gaat.
 - (2) Victor Manuel Rocha, een voormalige Amerikaanse ambassadeur, wordt in april in Miami veroordeeld tot 15 jaar cel omdat hij ruim 40 jaar spioneerde voor Cuba. Rocha werkte o.a. als ambassadeur, maar ook voor de Nationale Veiligheidsraad.
 - (3) Hunter Biden wordt in juni door de jury schuldig bevonden aan overtreding van de wapenwet. Het is de eerste keer in de geschiedenis dat een kind van een zittende president is veroordeeld. Begin september bekent hij schuld voor belastingontduiking.
 - (4) In Texas worden in juli drugsbaron Ismael 'El Mayo' Zambada en Guzman Lopez (zoon van 'El Chapo') in de val gelokt en opgepakt. Zambada is de belangrijkste leider van het Mexicaanse Sinaloakartel.
- De VS worden in het voorjaar geconfronteerd met een golf van studentenprotesten, die begonnen als pro-Palestina-betogingen maar uitgroeiden tot landelijke anti-Israël-acties op tientallen universiteiten. Radicale jongeren bezetten campussen en roepen op tot maatregelen tegen de Joodse staat. Het verzet riekt naar antisemitisme. Op 30 april wordt door de politie de Columbia universiteit van New York ontzet.
- Op 29 december overlijdt oud-president Jimmy Carter (100).

Buitenland

- China:
 - (1) De VS verhogen medio mei de tarieven op de invoer van bepaalde Chinese goederen, vooral gericht op strategische sectoren zoals elektrische auto's (naar 100%), chips, batterijen, staal en belangrijke mineralen.
 - (2) De VS geven in twee tranches in totaal zo'n \$ 8 miljard financiële steun aan Taiwan.
- Rusland:

Geheel onverwacht vindt er op 1 augustus een gevangenenruil plaats tussen de USA en Rusland. De grootste gevangenenruil (in totaal 26 gevangenen) tussen Rusland (en Wit-Rusland) en het Westen, sinds de Koude Oorlog.
- Oekraïne:

Na maandenlang gesteggel stemt ook de Amerikaanse Senaat in april in met grote militaire steunpakketten aan Oekraïne \$ 61 miljard, Israël \$ 26 miljard en Taiwan (zie boven). Dit gaat samen met nieuwe sancties tegen Iran.
- Midden-Oosten:
 - (1) Met een harde, maar gelimiteerde klap beginnen de VS op 3 februari hun aanvallen op pro-Iraanse milities in Jemen, Syrië en Irak er vergelding van de dood van drie Amerikaanse soldaten. Het leger bestookt 120 doelen bij zeven verschillende faciliteiten en bewust niet op Iraans grondgebied. Daarbij vallen tientallen doden. De milities, verenigd in het Islamitische Verzet van Irak, zijn tot dusver weinig onder de indruk: zij voeren naar eigen zeggen op zaterdagochtend alweer nieuwe aanvallen uit op Amerikaanse bases in Syrië en Irak.
 - (2) De VS claimen eind september bij twee aanvallen in Syrië 37 terroristen te hebben gedood. Het Amerikaanse commandocentrum CENTCOM meldt op X dat onder de doden hooggeplaatste leden van Islamitische Staat (IS) en Hurras al-Din zijn, een groep die banden heeft met Al Qaeda.
 - (3) *President-elect* Trump zet op 2 december met een bericht op zijn social media-kanaal *Truth* het conflict in Gaza verder op scherp door te dreigen dat 'de hel los zal breken' bij zijn aantreden als de Israëlische gijzelaars dan nog niet door Hamas zijn vrijgelaten.
 - (4) Het Amerikaanse leger maakt na de val van het Assad-regime (8 december) gebruik van het tijdelijke machtsvacuum en voert tientallen aanvallen uit in Syrië. Het zegt IS-leider Abu Yusuf in de Syrische provincie Deir al-Zor te hebben gedood.

Overig buitenlands nieuws:

Een nieuwe handelsoorlog dreigt. Vanwege de nationale veiligheid gaan de USA slimme (zelfrijdende) Chinese en Russische auto's vanaf 2027 helemaal weren van hun wegen. De auto's zouden namelijk allemaal gegevens verzamelen over hun bestuurders, maar ook over de infrastructuur in de VS en deze mogelijk ook kunnen saboteren.

China

Binnenland

- Financieel-economisch:
 - (1) Een rechter in Hongkong beveelt eind januari de liquidatie van het al vele jaren in zware financiële problemen verkerende vastgoedconcern *Evergrande*; een schuldenlast van zo'n \$ 300 miljard.
 - (2) De beurs van Hongkong (de Hang Seng-index) kent eind januari een meerjarig dieptepunt.
 - (3) China is de grootste importeur van ruwe olie en investeert miljarden in projecten om de eigen olieproductie te verhogen.
 - (4) China heeft voor dit jaar een groei doelstelling van circa 5%. De centrale bank van China (PBOC) kondigt op 24 december een omvangrijk stimuleringspakket aan, dat de moeizaam draaiende economie een impuls moet geven. De regels in de bankensector worden versoepeld, er komt verlichting van de geplaagde vastgoedmarkt en een steunpakket voor de aandelenmarkten. De Chinese aandelenmarkten reageren positief; de beste week in 16 jaar. Ook worden speciale staatsleningen uitgegeven.
- Technologie:
 - (1) China ontwikkelt al jarenlang zogenaamde sleuteltechnologieën als kwantumtechnologie, kunstmatige intelligentie en biotechnologie. China behoort reeds tot de koplopers op het gebied van zwermtechnologie en zet in op ontwikkeling van systemen voor onder meer het lucht- en maritieme domein.

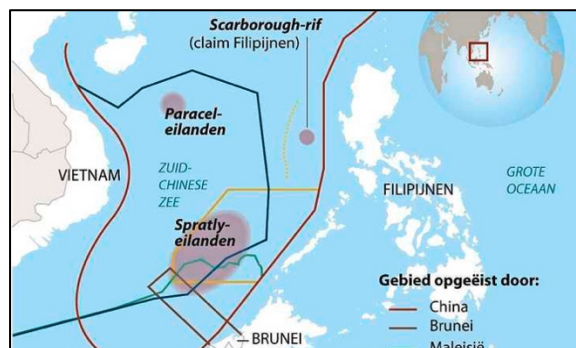
- (2) China lanceert op 3 mei een maanmissie (de *Chang'e-6*), die als eerste ooit bodemonsters van de achterkant van de maan naar de aarde brengt.
- (3) China heeft als doel om tegen 2030 een mens naar de maan te sturen, waar China een basis wil bouwen. Begin november vertrekt een team van drie astronauten naar het Chinese ruimtestation *Tiangong* (Hemels Paleis).
- Rechtsstaat en openbare orde:
 - (1) De rechtbank van Hongkong legt eind november 45 pro-democratische activisten jarenlange gevangenisstraffen op.
 - (2) China heeft te maken met een ongebruikelijke golf van publiek geweld. Zo zijn er in november drie aanvallen op rij met tientallen doden als gevolg. De daders zijn mensen met psychische problemen of uit achtergestelde posities, die niet eerlijk behandeld zijn en het gevoel hebben dat er geen andere manier meer is om gehoord te worden. De autoriteiten hanteren een zeer strenge censuur en leggen de focus op sociale orde, waardoor mentale gezondheidsklachten een taboe zijn in China en leidt tot diepe schaamte en een hardnekkig stigma.

Overig binnenlands nieuws:

- De zuidelijke regio Guangdong wordt eind april getroffen door uitzonderlijke regenval. Zo'n 110.00 mensen moeten hun huis verlaten om zichzelf in veiligheid te brengen.
- China viert op 1 oktober de 75^e verjaardag van de Volksrepubliek. Maar, tijdens een toespraak van partijleider en president Xi Jinping waarschuwt deze het Chinese volk om waakzaam te zijn voor 'stormachtige' tijden. China kent enkele grote problemen; de economie, de kwestie Taiwan en de vergrijzing van de bevolking. President Xi Jinping wil meer maatregelen om de vergrijzing en bevolkingskrimp tegen te gaan. Het vruchtbaarheidscijfer in China lag in 2023 net boven de 1.

Buitenland

- Algemeen
China streeft ernaar om de wereldorde te veranderen en uiteindelijk te domineren. In 2024 heeft China zich in toenemende mate bereid getoond om zijn politiek- en militaire-strategische belangen op assertieve wijze te bevorderen. Het helpt de oorlog tegen Oekraïne in stand te houden en probeert illegaal politieke besluiten in westerse landen te beïnvloeden. De Amerikaanse inlichtingen- en veiligheidsdiensten publiceren over de Chinese actor *Salt Typhoon*, die tenminste een jaar lang toegang had tot grote Amerikaanse telecomproviders. Hierbij zou communicatie van politici en ambtenaren zijn ingezien en mogelijk ook toegang zijn verkregen tot geheime informatie van opsporingsdiensten.
- Zuid-Chinese Zee en Taiwan: [Graphic Infografieken Nederland]
 - (1) Peking claimt vrijwel de gehele Zuid-Chinese Zee (ook vanwege de daar aanwezige delfstoffen, gas- en olievoorraden en rijke visgronden). Het bouwt er militaire bases op ingepikte zandbanken en probeert zwakkere marines (Filipijnen, Vietnam, Japan en Taiwan) te verdrijven. Vanaf april zijn diverse landen in de regio, waaronder ook Japan, militair gaan samenwerken tegen toenemende Chinese agressie. Op 19 augustus komen twee schepen van de Chinese en de Filipijnse kustwacht nabij de Spratly eilanden met elkaar in botsing. Naast de Filipijnen claimen ook Taiwan, Brunei, Zuid-Korea en Vietnam delen van de eilanden. Op 27 augustus schendt een Chinees militair vliegtuig kortstondig het Japanse luchtruim boven de Danjo-eilanden in de Oost-Chinese Zee.
 - (2) Als 'straf' en waarschuwing voor de verkiezingswinst van Lai Ching-te begint China medio mei met een omvangrijke en intimiderende oefening rondom Taiwan; *Joint Sword 2024*.
 - (3) Op 14 oktober begint China - voor de tweede keer in vijf maanden - aan een grootschalige militaire oefening in de wateren rondom Taiwan (machtsvertoon). Ter verdere intimidatie stuurt China in december de grootste vloot sinds 1996 naar de wateren rond Taiwan; zo'n 90 schepen bezetten een gebied van de zuidelijke Japanse eilanden tot aan de Zuid-Chinese Zee. Ook vliegen zo'n 50 Chinese gevechtsvliegtuigen rond het eiland. Taiwan brengt zijn strijdkrachten wederom in de opperste staat van paraatheid.

- Europa/EU:
 - (1) China richt zijn spionageactiviteiten in 2024 ook op overheden in Europa. Het is waarschijnlijk dat ook Europese telecommunicatieproviders doelwit zijn van geavanceerde hackpogingen.
 - (2) De Chinese leider Xi Jinping maakt begin mei een rondreis door Europa/EU. Hij bezoekt Frankrijk, de EU (Von der Leyen), Servië en Hongarije. Het is voor het eerst in vijf jaar dat de Chinese leider voet op Europese bodem zet.
- Midden-Oosten:

China probeert haar invloed in het Midden-Oosten te vergroten, o.a. door eind juli Hamas, Fatah en 12 andere Palestijnse organisaties te ontvangen. Na drie dagen wordt een gezamenlijke verklaring opgesteld. De PLO wordt gezien als de enige legitieme vertegenwoordiging van alle Palestijnen en men streeft naar een interim-regering voor nationale verzoening.
- Rusland en Noordpoolgebied:
 - (1) China en Rusland gaan hun relaties verder uitdiepen. Intussen heeft in maart de bilaterale handel tussen beide landen een record bereikt van \$ 240 miljard.
 - (2) China wil een 'Polaire Zijderoute' ontwikkelen die Azië met Europa verbindt door middel van scheepvaartroutes. Deze route zou als alternatief kunnen dienen, zodat het land minder afhankelijk is van routes in Zuid-Oost-Azië. In september beginnen China en Rusland met patrouilleren door hun gezamenlijke kustwacht in de Noordelijke Stille Oceaan (de Arctische Oceaan). De VS, Canada en Finland hebben al aangekondigd om als tegenbeweging in dit gebied een 'ijspact' te vormen.

Iran

- Bestuurlijk:
 - (1) Het Iraanse regime start begin mei een nieuwe campagne om elk kritisch geluid en onwelkom gedrag keihard de kop in te drukken. Vrouwen die zich niet aan de islamitische kledingvoorschriften houden (zoals de hijab-plicht), worden weer zonder pardon hardhandig in busjes gegooid en meegevoerd. Zo is o.a. de gevreesde zedenpolitie op veel plaatsen weer terug in het straatbeeld. Een populaire rapper is vanwege een songtekst zelfs ter dood veroordeeld.
 - (2) Op 19 mei stort in het noorden een helikopter neer met een aantal hoogwaardigheidsbekleders, waaronder president Ebrahim Raisi. Alle inzittenden komen om. Vanwege de plotselinge dood van president Raisi moet er begin juli een tweede ronde volgen van de presidentsverkiezingen. Masoud Pezeshkian wordt eind juli beëdigd als de nieuwe president.
 - (3) De studente Ahoo Daryaei wordt begin november aangesproken op het feit dat zij zich niet houdt aan de strenge kledingvoorschriften. Daarop kleedt zij zich uit tot op haar ondergoed en blijft zo in het openbaar zichtbaar aanwezig. Ze wordt opgepakt en afgevoerd als psychiatrische patiënt. *[foto]*
- Financieel-economisch:

Iran kampt ondanks enorme olie- en gasvoorraden met een ernstige energiecrisis. Jarenlange economische sancties, slecht management, een verouderde infrastructuur, verspillende consumptiepatronen en Israëlische aanvallen hebben de islamitische republiek aan de rand van de afgrond gebracht. Tegen het einde van het jaar zijn overheidskantoren gesloten of draaien op halve kracht, scholen en universiteiten geven alleen nog online les, snelwegen en winkelcentra zijn gehuld in duisternis en fabrieken krijgen geen stroom meer, waardoor de industrie zo goed als stil is komen te liggen. Ook zijn er volgens de autoriteiten grote problemen op het gebied van water, financiën en het milieu.
- Nucleaire ambitie:
 - (1) Volgens het VN Atoomagentschap IAEA voerde Iran na 7 oktober 2023 (aanval Hamas op Israël) zijn uraniumverrijking op, maar het zou die inmiddels weer hebben teruggeschaald. Het Amerikaanse Instituut voor Wetenschap en Veiligheid (ISIS) verhoogt het Iraanse dreigingsniveau op 6 februari voor het eerst in de geschiedenis naar 'extreem gevaarlijk'. Het regime zou binnen een week voldoende uranium kunnen verrijken om kernwapens te maken.
 - (2) Iran voert medio september een satellietlancering uit met een langeafstandsraket die in principe voorzien kan worden van een nucleaire lading.
- Op het gebied van ruimtevaart heeft Iran in 2024 verder stappen gezet. Zo heeft het meerdere lanceringen met ruimtevaartuigen uitgevoerd. Verder zijn verschillende Iraanse satellieten via Russische ruimtevaartuigen succesvol in een baan om de aarde gebracht.

- Buitenland:
 - (1) IS eist op 2 januari de dubbele bomaanslag op in Kerman, nabij de begraafplaats van de in 2020 door de VS geliquideerde Iraanse generaal Qassem Soleimani; minstens 84 doden.
 - (2) Westerse veiligheidsdiensten waarschuwen in april voor toenemende dreiging van Iraanse terreur. In Europa worden leden van misdaadbendes gerekruteerd om tegenstanders van de ayatollahs uit de weg te ruimen. In Zweden zijn mensen geronseld om Joodse prominenten te vermoorden.
 - (3) Conflict met Israël en het Westen:
 - Iran levert wapens (waaronder ballistische raketten) aan Rusland voor de inzet in Oekraïne.
 - Op 11 januari neemt Iran voor de kust van Oman een olietanker in beslag.
 - Op 16 januari maken de Amerikanen bekend dat zij een week eerder een Iraanse wapenleverantie voor de Houthi's hebben onderschept. Op dezelfde dag voeren Amerikanen nieuwe aanvallen uit op Jemen, nadat Houthi's opnieuw enkele schepen in de Rode Zee onder vuur nemen. Iran mengt zich actief in de strijd en bestookt doelen in Irak, Syrië en zelfs Pakistan.
 - Iran neemt op 13 april in de Straat van Hormuz een containerschip in bezit (MSC Aries) dat banden zou hebben met Israël. Het schip wordt naar Iraanse territoriale wateren gesleept. Als vergelding voor de (al of niet vermeende) aanval op het Iraanse consulaat in Damascus (Paasweekend) valt Iran (vanuit stellingen in Iran, Jemen en Irak) voor het eerst Israël rechtstreeks aan, i.p.v. via gesponsorde terreurgroepen of regimes (*proxys*). Het is voor het eerst in 33 jaar dat Israël door een ander land wordt aangevallen (1991) en de eerste directe confrontatie tussen beide aartsvijanden, die al decennialang een schaduwoorlog uitvechten. Met Operatie 'Ware belofte' vuurt Iran 320 drones en (ballistische) raketten af op Israël. Deze worden vrijwel allemaal onderschept door Israël en haar bondgenoten. De schade is daardoor beperkt, maar de aanval wordt wel gezien als een regelrechte oorlogsverklaring. Op 19 april voert Israël als vergelding een gelimiteerde maar wel symbolische aanval uit op de 'nucleaire' stad Isfahan (2^e stad van het land), meer specifiek een aanval met drones en raketten op de luchtmachtbasis en de nucleaire faciliteiten in de directe omgeving. Zowel Iran als Israël gaan hier in het openbaar niet op in, waarschijnlijk om verdere escalatie te voorkomen.
 - In de nacht van 30-31 juli maakt een raketaanval een einde aan het leven van Ismail Haniyeh (politiek leider van Hamas), die in Teheran was voor de beëdiging van de nieuwe Iraanse president. Het Iraanse regime is zwaar in verlegenheid gebracht en zint op wraak voor deze vernedering.
 - In de nacht van 25 op 26 oktober voert Israël de eerste openlijke aanval ooit uit op tientallen militaire doelen in Iran. Teheran probeert het succes van de Israëlische operatie te bagatelliseren. Israël koos een symbolisch moment voor operatie 'Dagen van Berouw': de verjaardag van wijlen Mohammed Reza Pahlavi, de sjah die tijdens de Islamitische Revolutie van 1979 van de troon werd gestoten. Een jaar later brak de oorlog met Irak uit. Dat was de laatste keer, tot aan vrijdagnacht, dat Iran werd aangevallen door gevechtsvliegtuigen. Schijnbaar met speels gemak: de tientallen Israëlische vliegtuigen die bij de actie betrokken waren, keerden - voor zover bekend - zonder een schrammetje terug. Zeer pijnlijk voor het Iraanse leger en de Revolutionaire Garde, die in opperste staat van paraatheid waren voor een Israëlische aanval. Hoewel redelijk omvangrijk, biedt Israël met zijn militaire operatie Iran de mogelijkheid tot de-escalatie. Het zou zelfs vooraf via via aan Iran hebben doorgegeven welke soort doelen wel en welke niet zouden worden aangevallen, vergezeld met de waarschuwing dat Teheran vooral niet met een vergelding moet komen.

Rusland

Binnenland

- De Russische bevolking krimpt al jaren en bestond in 2022 (volgens de Wereldbank) uit ruim 144 miljoen mensen. De oorlog in Oekraïne heeft volgens Westerse inlichtingendiensten al geleid tot meer dan 100.000 Russische doden. President Poetin roept zijn onderdanen op om meer kinderen te krijgen. Volgens hem staat 'de etnische overleving' van Rusland op het spel.

- Onder verdachte omstandigheden overlijdt op 16 februari plotseling en onverklaarbaar de zeer populaire oppositieleider Aleksej Navalny in een strafkamp in Siberië. [foto] Op 9 juli vaardigt de Russische justitie een arrestatiebevel uit tegen Joelia Navalny, weduwe van Navalny. Er wordt nu gevreesd voor haar leven.
- Vladimir Poetin 'wint' medio maart de zogenaamde presidentsverkiezingen. Op 9 augustus is Vladimir Poetin 25 jaar aan de macht, *de jure* afwisselend als premier en president maar *de facto* als snel als alleenheerser.
- Er vindt op 22 maart een terreuraanslag plaats in een concertzaal (*Crocus City Hall*) even buiten Moskou. Bij de aanslag vallen minstens 145 Russische doden (waaronder vrouwen en kinderen) en 551 gewonden. IS-K eist de aanslag op, maar het Kremlin legt de schuld van de aanslag vrijwel onmiddellijk bij Oekraïne. De opgepakte (vermoedelijk gemartelde) verdachten verschijnen bont en blauw en soms zelfs bewusteloos in de rechtszaal.
- Vanaf begin april worden Rusland en Kazachstan geteisterd door overstromingen die geen oevers en grenzen kennen. Het water sleept waterwerken en bruggen mee. Tienduizenden huizen staan blank en honderdduizenden Russen en Kazachen slaan op de vlucht voor het natuurgeweld. Zo'n 15.000 huizen in het zuidwesten van Rusland staan onder water en er is een onbekend aantal ontheemden. De overstromingen komen door snel smeltende sneeuw uit onder andere het Oeral-gebergte en zware regenval. Experts wijzen naar stijgende temperaturen door klimaatverandering. In plaatsen langs de Oeral-rivier heeft het water zijn hoogste punt al bereikt, maar in andere rivieren moet het ergste nog komen. Het overstromingsgebied in Rusland beslaat minstens 1000 kilometer, van de stad Orenburg aan de voet van het Oeral-gebergte tot aan de stad Isjim.
- President Poetin benoemt medio mei een nieuwe regering. Defensie-minister Sjojgoe wordt secretaris van de Veiligheidsraad en Andrej Beloosov wordt de nieuwe minister van Defensie. Verder vindt er een zuivering plaats binnen de top van het ministerie van Defensie onder het mom van bestrijding van corruptie. [Foto parade Rode Plein]

- Bij een reeks aanslagen op een synagoge en een orthodoxe kerk in de Russische deelrepubliek Dagestan komen op 23 juni zeker 15 agenten en zeker vier burgers om het leven. Ook zes van de daders zijn gedood.
- De oorlogseconomie zorgt voor zogenoemde *overstretch*. De inflatie in Rusland is torenhoog, de rente loopt op en de waarde van de Roebel daalt. Dit zet druk op de economie en op de spaartegoeden van de burgers. Sinds februari 2022

(de inval in Oekraïne) zijn in Rusland de consumentenprijzen flink gestegen. De Russische Centrale Bank verhoogt medio september het belangrijkste rentetarief opnieuw in de hoop de hoge inflatie te bestrijden en de oververhitte economie af te kelen. Eind november is de rente al gestegen tot boven de 20%. De Roebel zakt op 27 november tot het laagste niveau sinds het begin van de oorlog in Oekraïne.

- Moskou sluit in november het Goelag Geschiedenis Museum. Als reden wordt de brandveiligheid genoemd, maar feitelijk betreft het censuur om het Sovjet-verleden wit te wassen.
- Een passagiersvliegtuig van *Azerbeidzjan Airlines* stort op 25 december in Kazachstan neer, na boven Tsjetsjenië te zijn beschoten door Russisch luchtafweer; 38 van de 67 inzittenden komen om. Experts vermoeden dat de beschieting een misverstand was, veroorzaakt door een Oekraïense drone-aanval. Rusland wijst de schuld van de crash af.

Buitenland

- De relatie tussen Rusland en het Westen bereikt in 2024 een nieuw dieptepunt. Moskou percipieert de oorlog in Oekraïne als onderdeel van een breder en existentieel conflict met het Westen.
- Rusland vaardigt in februari arrestatiebevelen uit tegen Europese politici die zich ooit uitspraken tegen Rusland of b.v. voor het slopen van monumenten uit de Sovjet-tijd. Het gaat veelal om parlementariërs en bewindslieden uit buurlanden; hieronder ook de Estse premier Kaja Kallas en haar minister van Buitenlandse Zaken Peterkop.

- Rusland heeft in 2024 een aantal zorgwekkende escalatiestappen gezet. De publicatie van de herziene Nucleaire Doctrine waarin de nucleaire drempel nog verder is verlaagd, de eerste inzet ooit van een *intermediate Range Ballistic Missile* (primair een wapen met een nucleaire taak) en verklaringen dat Rusland gereed is om nucleaire testen te hervatten. De Amerikaanse viceminister Stewart stelt begin mei dat een testmodel van een kernwapen met een Russische satelliet al in een baan rond de aarde vliegt. Intussen kondigt Rusland aan tests te zullen doen met tactische kernwapens.
- Poetin arriveert op 18 juni in Pyongyang (Noord-Korea) voor overleg. Rusland heeft ruimtevaart- en rakettechnologie, voedsel, olieproducten en cash geld te bieden. Noord-Korea heeft wapens, munitie en tienduizenden arbeidskrachten te bieden. Poetin tekent een militair pact in en met Noord-Korea en openbaart een nieuw buitenlands beleid. Hij dreigt ermee om wereldwijd 'vijanden van het Westen' te bewapenen, waarmee deze bijvoorbeeld militaire bases van de VS over de hele wereld kunnen bedreigen. Op de Russische staatstelevisie worden landen genoemd als Libië, Jemen, Iran, Irak, Syrië, Cuba, Venezuela en Nicaragua.
- Rusland breidt zijn greep op Afrika gestaag uit, na de terugtrekking van Westerse troepen. Het gaat o.a. op bondgenoten en op grondstoffen. Zo brengt minister van Buitenlandse Zaken Lavrov een bezoek aan Tsjaad.
- China en Rusland gaan hun relaties verder uitdiepen. Intussen heeft in maart de bilaterale handel tussen beide landen een record bereikt van \$ 240 miljard.
- China wil een 'Polaire Zijderoute' ontwikkelen die Azië met Europa verbindt door middel van scheepvaartroutes. Deze route zou als alternatief kunnen dienen, zodat het land minder afhankelijk is van routes in Zuid-Oost-Azië. In september beginnen China en Rusland met patrouilleren door hun gezamenlijke kustwacht in de Noordelijke Stille Oceaan (de Arctische Oceaan). De VS, Canada en Finland hebben al aangekondigd om als tegenbeweging in dit gebied een 'ijspact' te vormen.

Turkije

Binnenland

- Twee gemaskerde mannen doden op 28 januari een katholieke kerkbezoeker in Istanbul.
- Tijdens de vorige gemeenteraadsverkiezingen vijf jaar geleden won de seculiere sociaaldemocratische oppositiepartij CHP al in Istanbul (Ekrem Imamoglu) en hoofdstad Ankara, maar landelijk bleef de AKP destijds de grootste partij. De lokale verkiezingen eind maart verlopen teleurstellend voor de al 20 jaar heersende president Erdogan [*Foto ANP Anadolu*]. Zijn conservatieve AK-partij leidt in grote delen van het land een groot verlies. De CHP wint in de meeste gemeentes, waarbij zelfs overwinningen worden geboekt in oerconservatieve gemeentes.
- De rechter veroordeelt medio mei enkele Koerdische kopstukken tot tientallen jaren celstraf.
- De in ballingschap (USA) levende Fethullah Gülen overlijdt op 21 oktober. Hij was een invloedrijke (*Hizmet*) en omstreden Turkse geestelijk leider en aartsvijand van de Turkse president Erdogan. Erdogan beschuldigde hem ervan achter de mislukte staatsgreep in 2016 te zitten.
- Na jarenlange stilte pleegt de Koerdische afscheidsbeweging PKK (Partiya Karkerên Kurdistan) op 24 oktober een aanslag, ditmaal op een defensiebedrijf (TUSAS).

Buitenland

- In de Bondrepubliek woont de grootste Turkse gemeenschap buiten Turkije. President Erdogan van Turkije laat eind januari in Duitsland (analoog aan DENK in Nederland) een hem zeer welgevallige protestpartij oprichten; DAVA (Democratische Alliantie voor Diversiteit en Ontwaken). Hiermee wil hij nog meer invloed verwerven in Duitsland.
- Turkije blijft stappen zetten in de transitie naar een sterke en zo onafhankelijk mogelijke defensie-industrie. Na eerder succes met eigen drones (zoals de Baykar) en het vliegdekchip TCG Anadolu, maakt eind februari het eerste in Turkije zelf ontwikkelde en geproduceerde (vijfde generatie) gevechtsvliegtuig (de Kaan) haar proefvlucht. Ook heeft Turkije onlangs een overeenkomst gesloten met de VS over de aanschaf van 40 F-16 gevechtsvliegtuigen en moderniseringspakketten voor de F-16's die Turkije al heeft.

- Turkije voert medio januari luchtaanvallen uit op PKK-doelen in Irak en Syrië. Turkije plant een grote militaire operatie in Noord-Irak en Noord-Syrië tegen de PKK. De bedoeling is dat de operatie na de lokale verkiezingen op 31 maart beginnen.
- Op 3 mei stopt Turkije abrupt de handel met Israël. In 2023 bedroeg die handel tussen beide landen nog ruim € 6 miljard. President Erdogan stelt dat een permanente wapenstilstand in de Gazastrook een voorwaarde is voor een hervatting van de handel met Israël.
- Turkije wil zijn mondiale positie versterken en zich aansluiten bij BRICS. BRICS biedt de mogelijkheid om de handel met China en Rusland op te schroeven en minder afhankelijk te worden van de Europese Unie en de USA. Bovendien is Turkije gefrustreerd over de stagnatie van de EU-toelatingsonderhandelingen. Die liepen stuk op mensenrechtenschendingen en de kwestie met Griekenland over Cyprus. Het economisch samenwerkingsverband werkt o.a. aan een alternatief voor het westerse betaalsysteem Swift.
- President Erdogan manifesteert zich als vredesmakelaar in de eigen regio en daarbuiten. Begin december sluit Turkije een belangrijke overeenkomst tussen de kempansen Somalië en Ethiopië. Turkije lijkt verder een sleutelrol te pakken in het nieuwe Syrië. Zijn aartsvijand Assad is gevlucht en de nieuwe machthebbers dragen Erdogan op handen, omdat hij hen zo heeft geholpen en jarenlang zoveel Syrische vluchtelingen heeft opgevangen. Daarnaast lonkt een vredesakkoord met de Koerden. Vooruitlopend daarop investeert Turkije bijna € 14 miljard in het vooral door Koerden bevolkte zuidoosten van Turkije om de lokale economie te stimuleren en de kloof met de rest van het land te verminderen.

Midden-Oosten

Ook in 2024 heeft ISIS in Irak en Syrië personele en materiële verliezen geleden als gevolg van de aanhoudende druk van de verschillende veiligheidstroepen gesteund door de anti-ISIS-coalitie. In 2024 heeft de afname van aanslagen door ISIS in Irak zich verder voortgezet. In 2024 zijn er meerdere weken verstreken zonder dat er aanslagen zijn gepleegd, hetgeen uitzonderlijk was. De aanslagen die ISIS wel uitvoerde waren veelal kleinschalig.

Sinds 2014 woedt er een burgeroorlog in Jemen, met veel geweld en menselijk leed tot gevolg. De twee hoofdrolspelers zijn de soennitische regering (gesteund door Saoedi-Arabië) en de aan de sjiieten gelieerde Houthi-opstandelingen die steun krijgen van Iran.

Sinds 2011 woedt er een burgeroorlog in Syrië. De belangrijkste spelers in het conflict zijn: Het regime van Bashar al-Assad (Alawitische minderheid); het Syrische Nationale leger (SNA: grotendeels onder controle van Turkije); de Koerden (krijgen steun van de USA, Turkije beschouwt ze vanwege hun territoriale eisen als terroristen); IS; Rusland; Turkije; Iran; Hezbollah; de USA en de Arabische landen. In het noordwesten van Syrië laait in november het geweld weer op. De Russische en Syrische luchtmacht voeren meer en meer aanvallen uit op burgers in Idlib, de provincie wordt gedomineerd door de soennitische naar een streng islamitisch kalifaat strevende *Hayat Tahrir al-Sham*; HTS, voortkomend uit Al Qaida). Ook maakt HTS zich zorgen over de recente toenadering door Turkije tot het Syrische regime.

Omdat Hezbollah sterk is verzwakt en Rusland de handen vol heeft in Oekraïne, ziet HTS zijn kans schoon in dit machtsvacuüm. De rebellen plegen op 27 november een verrassingsaanval op het regeringsleger van president Bashar al-Assad. Deze slaat op 28 november terug met steun van Russische straaljagers op doelen langs de Turkse grens. De coalitie van rebellen boekt met zijn verrassingsoffensief in korte tijd beduidende terreinwinst en neemt na enkele dagen strijd het grootste deel van provinciehoofdstad Aleppo in, alsmede ruim 50 steden en dorpen in Noord-Syrië. Ook worden buitenposten van pro-Iraanse milities en Hezbollah veroverd. Vervolgens vallen in korte tijd Hama en Homs. Op 8 december valt Damascus na slechts 10 dagen strijd en vlucht Assad met zijn entourage naar Rusland. Hiermee komt een einde aan een Assad-dictatuur van 62 jaar. Iran is hiermee zijn belangrijkste bondgenoot in de regio kwijt, Rusland staat te kijk, verliest zijn invloed en mogelijk zijn enige marinehaven aan de Middellandse Zee en enige luchtmachtbasis in het Midden-Oosten. Turkije spint ook garen, want het krijgt nu vrij spel tegen de Koerden.

HTS-leider Ahmed Hussein al-Sharaa (pseudoniem Abu Mohammad al-Jolani) presenteert zich sinds een paar jaar als gematigd en hij predikt tolerantie richting andere groeperingen en geloven, maar dat moet in de praktijk nog blijken. De economie van het land verkeert in abominabele staat. Mohammed al-Bashir wordt interim-premier.

Israël gebruikt de machtstransitie om het buurland zoveel mogelijk te demilitariseren. Het voert honderden aanvallen uit, waarbij zowel de Syrische marinevloot als de luchtmacht van het

gevallen regime grotendeels wordt verwoest. Ook valt Israël een deel van Syrië binnen en neemt de gedemilitariseerde delen van de Golan-hoogte in als strategische verdediging. Verder worden Syrische locaties voor de opslag en productie van chemische wapens zwaar gebombardeerd.

Sinds het begin van de burgeroorlog in 2011 hebben circa 3 miljoen Syriërs hun heil gezocht in Turkije. Na een week zijn al 7.621 Syriërs vanuit Turkije teruggekeerd naar hun verwoeste thuisland.

Overige ontwikkelingen in de regio:

- Het parlement in Irak keurt een wet goed die homoseksualiteit strafbaar stelt.
- Omdat onderhandelingen tussen Israël en Hamas nergens toe leiden, draagt Qatar in november de Hamas-leiding op om het land te verlaten.
- Saudi-Arabië is er erg op gericht om de ambitieuze hervormingsagenda 'Vision 2030' uit te voeren. Dit programma moet fundamentele economische en sociale veranderingen in gang zetten.
- Dubai (VAE) wordt medio april getroffen door noodweer. De straten staan blank. Er is een vermoeden dat dit het onderschatte gevolg kan zijn van experimenten met 'cloud seeding'; een techniek om kunstmatig regen op te wekken.

Israël

Binnenland

- Het Hooggerechtshof blokkeert begin januari met een nipte meerderheid de omstreden juridische hervormingen van de regering Netanyahu, waarbij o.a. de rechterlijke macht zou worden ingeperkt.
- Het Hooggerechtshof oordeelt op 25 juni dat ook ultraorthodoxen voortaan het leger in moeten en heft de vrijstelling voor de dienstplicht op.
- Op 7 oktober (één jaar oorlog met Hamas in Gaza) wordt stilgestaan bij het lot van alle nog steeds niet teruggehaalde 97 gijzelaars.
- Premier Netanyahu moet zich in december melden voor getuigenissen in drie corruptiezaken, die hem bij een veroordeling een lange gevangenisstraf kunnen opleveren.

Oorlog tegen Hamas, Hezbollah en Iran

Zie voorin dit Jaarverslag.

Overig buitenland

- Meer dan 140 landen erkennen al jaren een onafhankelijk Palestina. Vooral een groot deel van het Westen doet dit vooralsnog niet. Drie Westerse landen (Spanje, Ierland en Noorwegen) doen dit op 22 mei alsnog, omdat Israël de Oslo-akkoorden (uit 1993 en 1995) al decennia vertraagd en omdat men de oorlog in de Gazastrook ver buiten proportie vindt. In een reactie maakt Israël (dat namens de Palestijnse Autoriteit belastinggeld, waaronder importheffingen, int) dit geld niet meer naar de PA zal overmaken. Dit brengt de PA nog verder in financiële problemen.
- De regering vergroot voor 2025 de uitgaven voor defensie fors.
- Israël beschuldigt Iran van de opdracht tot ontvoering en moord op de Moldavisch-Israëliische rabijn Zvi Kogan (28), terwijl deze verbleef in de Verenigde Arabische Emiraten.
- Het Internationaal Strafhof in Den Haag vaardigt op 21 november arrestatiebevelen uit tegen de Israëlische premier Netanyahu en zijn voormalige minister van Defensie Gallant. Ook spreekt het Hof van 'wijdverbreide en systematische aanvallen op burgerdoelen in Gaza'. Voor het eerst vaardigt het Strafhof arrestatiebevelen uit tegen de leider van een democratisch land.
- Egypte sluit zich aan bij de rechtszaak die Zuid-Afrika tegen Israël voert bij het Internationaal Gerechtshof. Hierin wordt Israël beschuldigd van genocide in de Gazastrook. Eerder sloten ook Nicaragua en Colombia zich aan bij de rechtszaak.
- Op de Westelijke Jordaanoever neemt de onderdrukking door Israël en de onrust steeds verder toe. Palestijnen worden lastiggevallen, aangevallen en er vallen honderden Palestijnse doden bij Israëlische invallen in steden als Jenin of Toelkarem.
- Israël annexeert in maart de Jordaanvallei; dit ligt tussen Israël en de Westelijke Jordaanoever.
- Op de Westelijke Jordaanoever neemt het geweld toe. Intussen zet Israël stappen om 68 buitenposten daar te legaliseren, iets dat nog meer kwaad bloed zet bij de Palestijnse bevolking.
- Op 19 juni oordeelt het Internationaal Gerechtshof in een niet-bindende uitspraak, dat het Israëlische nederzettingenbeleid in strijd is met het internationaal recht. En verzoekt Israël zich terug te trekken uit de Joodse dorpen en steden op de westelijke Jordaanoever en ook uit Oost-Jeruzalem.

- Israël verbiedt de UNWRA; de VN-vluchtelingenorganisatie voor Palestijnen. Israël vindt dat de VN-organisatie is geïnfiltreerd door Hamas, niet neutraal is en Jodenhaat en terrorisme predikt. Ook vindt Israël het oneerlijk dat 'Palestijnse vluchteling' als enige in de wereld een erfelijke status heeft.
- Israël gebruikt de machtstransitie in Syrië (val Assad) om het buurland zoveel mogelijk te demilitariseren. Het voert honderden aanvallen uit, waarbij zowel de Syrische marinevloot als de luchtmacht van het gevallen regime grotendeels wordt verwoest. Verder worden Syrische locaties voor de opslag en productie van chemische wapens zwaar gebombardeerd. Het neemt de gedemilitariseerde delen van de Golan-hoogte in als strategische verdediging, maar wil ook de Israëlische bewoners aantallen daar verdubbelen, analoog aan de Westbank.
- *Amnesty International* beschuldigt Israël van genocide, maar negeert daarbij de acties van Hamas.

Noord-Afrika

De centrale Sahel blijft de Verenigde Naties zorgen baren wat betreft veiligheid en de humanitaire situatie. Van Mauritanië in het westen, via Mali, Burkina Faso, Ivoorkust, Ghana, Togo, Benin, Niger, Nigeria, Tsjaad, de Centraal Afrikaanse Republiek naar Eritrea en Somalië aan de oostzijde, zijn er etnische spanningen, extremistische bewegingen, falende overheden die niet in staat zijn om veiligheid en welvaart te bieden en overheerst chaos, geweld en armoede.

Mali, Niger en Burkina Faso (alle drie geleid door een junta) stappen eind januari per direct op als lid van de Economische Gemeenschap van West-Afrikaanse Staten (ECOWAS³). De drie junta-staten bundelen hun krachten in een nieuw verbond: de 'Alliantie van Sahelstaten'.

Na enkele jaren relatieve rust, mede nadat de EU de Operatie Atalanta had opgezet (2008), neemt het aantal gevallen van piraterij in de Indische Oceaan bij Somalië (Hoorn van Afrika) eind januari weer toe.

In Burkina Faso worden de laatste jaren veelvuldig aanslagen gepleegd door jihadisten. Bij een gewapende aanval in een kerk in Essakane (eind februari / begin maart) worden zeker 15 mensen gedood. Voor Egypte is de omzet door het Suezkanaal door de voortdurende dreiging en aanvallen door de Houthi's eind januari gehalveerd t.o.v. januari 2023. Sinds november 2020 woedt in noord-Ethiopië een burgeroorlog tussen de voormalige machthebbers uit Tigray en de federale regering. President Afewerki van Eritrea is sinds 1993 aan de macht, voert een schrikbewind en er zijn al 30 jaar geen verkiezingen geweest. Ook houdt hij met spionage, bedreiging en chantage in het buitenland woonachtige (al of niet voor zijn regime gevluchte) Eritreërs onder controle en eist hij een 'diasporataks'. Sinds 2014 woedt in Libië de Tweede Burgeroorlog (de eerste was in 2011).

In Mali biedt het Russische Afrika Korps (voorheen Wagner Groep; *logo*) sinds 2021 militaire bijstand aan de regering in de strijd tegen de separatistische Toeareg en diverse islamitische terreurgroepen. Eind juli lijdt de voormalige Wagner Groep de zwaarste verliezen sinds haar interventie in 2021 als meer dan 80 doden vallen en 15 mannen gevangen worden genomen. In Marokko loopt eind juli het kwik op tot bijna 50 graden Celsius en vallen tientallen doden.

Nigeria: Het is al jaren onrustig in de regio. Radicale jihadisten van Boko Haram en groepen gelinkt aan Islamitische Staat bestrijden elkaar en terroriseren de bevolking. Naast de religieuze spanningen is er ook onenigheid over vruchtbare landbouwgrond. Bij aanvallen door bendes van Fulani-herders op christelijke dorpen in de deelstaat Plateau komen begin januari ruim 160 mensen om en raken er meer dan 300 gewond. Op 8 maart worden meer dan 287 leerlingen ontvoerd, bij een school in Kuriga. Gewapende ontvoerders nemen de kinderen mee. Een paar kinderen weten te ontsnappen of werden vrijgelaten. Het is de tweede massaontvoering in een korte tijd. Een paar dagen ervoor was er ook al een massaontvoering. Ruim 200 kinderen en vrouwen werden in het noordoosten van het land weggevoerd toen ze hout aan het sprokkelen waren. Op 11 maart worden wederom kinderen ontvoerd. Bij een reeks zelfmoordaanslagen in het noordoosten van Nigeria vallen op 29 juni zeker 18 doden en 30 gewonden. Na Kenia en Oeganda heerst in Nigeria nu ook een explosieve situatie. Maar liefst de helft van de 220 miljoen Nigerianen is jonger dan 17 jaar. (Generatie Z). Door een krappe arbeidsmarkt, nepotisme en corruptie is er een jeugdwerkloosheid van 35%. Jongeren gaan meerdere

³ ECOWAS is een intergouvernementele organisatie met als deelnemende landen Benin, Burkina Faso, Gambia, Ghana, Guinee-Bissau, Kaapverdië, Liberia, Mali, Nigeria, Senegal, Sierra Leone en Togo.

dagen de straat op uit protest tegen hoge belastingen, het afschaffen van brandstofsubsidie, elektriciteitstekorten, vermeende verkiezingsfraude en een bovenklasse die leeft in exorbitante luxe.

In Senegal worden meer dan 100 van de bijna 300 ontvoerde schoolkinderen in Kuriga op 23-24 maart vrijgelaten. Sinds de jihadistische terreurgroep Boko Haram 10 jaar geleden 276 schoolmeisjes ontvoerde, worden in het noorden van het land veelvuldig scholieren ontvoerd. In Senegal heerst hoge werkloosheid en zijn de prijzen voor eerste levensbehoeften erg hoog. Op 24 maart zijn er presidentsverkiezingen; er is een massale opkomst. Amadou Ba, van de al 12 jaar heersende *Alliance Party*, erkent op 25 maart zijn verlies. Dit betekent dat oppositiekandidaat Bassirou Diomaye Faye (44) de nieuwe president wordt, als opvolger van Macky Sall. Er heerst een sterk anti-Frans sentiment en men eist het vertrek van de Fransen uit het land.

De burgeroorlog in Soedan duurt in april precies een jaar. De provincie Darfur is al decennia het toneel van gewapende strijd en etnische zuivering. Het woestijngebied zit namelijk vol vruchtbare landbouwgronden en goudmijnen. De Arabisch georiënteerde *Rapid Support Forces* van generaal Hamdan 'Hemdti' Dagalo omsingelen begin mei de stad Al-Fasher in Darfur, nadat eerder al grote steden als Al-Geneina vielen. Het grootste aantal doden valt onder niet-Arabische (Afrikaanse) stammen zoals de Mazalith, die eerder ook al slachtoffer waren van etnische zuivering door generaal Dagalo. De burgeroorlog heeft sinds april 2023 al het leven gekost aan 20.000 mensen en deed ruim 10 miljoen mensen op de vlucht slaan. Na recente aanvallen door de paramilitaire *Rapid Support Forces* (RSF) komt de hoofdstad van Darfur (El-Fasher; incl. vluchtelingen zo'n 1,5 miljoen inwoners) steeds verder in de knel te zitten. De stad is eind september nog deels onder controle van het overheidsleger. Volgens de VS vindt in Soedan een genocide plaats en zou de SAF chemische wapens hebben ingezet tegen de RSF. In Somalië pleegt terreurgroep Al Shabaab op 3 augustus een terroristische aanslag op een populair strand bij de hoofdstad Mogadishu; 32 doden en 63 gewonden. In Tsjaad wordt zittend president Mahamat Déby eind mei bij verkiezingen herkozen. In Tunesië wordt zittend president Kais Saied op 6 oktober met een ruime meerderheid 'herkozen' als president. Hij schakelde vooraf serieuze tegenkandidaten uit, door ze te laten veroordelen tot gevangenisstraffen en ze hun verkiesbaarstelling te ontnemen.

Zowel Soedan als Zuid-Soedan claimen de olierijke regio Abyei. Functionarissen uit beide landen besturen het gebied sinds Zuid-Soedan in 2011 de onafhankelijkheid uitriep. Het geweld door rivaliserende etnische groepen in de regio nam toe nadat Zuid-Soedan in maart 2023 troepen naar Abyei stuurde. In de regio Abyei vallen eind januari bij een reeks aanslagen door gewpene jongeren tientallen doden en gewonden, onder wie een Ghanese vredeshandhaver van de VN. De voor deze maand door de overgangsregering (sinds 2018) geplande verkiezingen van december worden twee jaar uitgesteld.

Centraal-Afrika

Het oosten van DRC Congo kampt al jaren met geweld van diverse milities die azen op waardevolle grondstoffen in de regio; zoals goud en diamanten. In de eerste helft van juni komen meer dan 80 mensen om bij militaire aanvallen. De regering beschuldigt de *Allied Democratic Forces*, een militante groepering die trouw heeft gezworen aan Islamitische Staat (IS).

Kenia heeft een buitenlandse schuld van € 65 miljard en moet ergens geld vandaan halen. De controverse *Finance Bill 2024* heft 16% btw op brood en de subsidie op kunstmest en schoolmaaltijden verdwijnt. Als de wet medio juni door het parlement wordt aangenomen leidt dit tot landelijke protesten, omdat de wet het toch al dure leven nog duurder maakt. Opvallend is de massale deelname van jongeren. In reactie hierop schrappt president Ruto o.a. de btw op brood, maar het volk is niet tevreden over de enorme werkloosheid en corruptie en eist algehele afschaffing van de wet. Het parlement wordt bestormd en het stadkantoor wordt in brand gestoken. Honderdduizenden mensen zijn op de been. Na een week zijn er al 25 doden gevallen. In de derde week richt de aanhoudende onvrede zich hoofdzakelijk op het aftreden van president Ruto, omdat hij zijn verkiezingsbeloftes niet waarmaakt en de ordediensten extreem hard laat optreden, waarbij tientallen jongeren worden doodgeschoten. De, vooral jonge, demonstranten, eisen het aftreden van hem en zijn kabinet en daarna het doorvoeren van bezuinigingen en creatie van nieuwe banen. Medio juli houden de protesten in meer dan 20 steden aan en zijn er al minstens 50 doden.

Het Hooggerechtshof van Rwanda sluit medio maart Victoire Ingabire uit van deelname aan de komende presidentsverkiezingen (15 juli). Paul Kagame wint op 15 juli wederom de presidentsverkiezingen. Hij is president sinds 2000 en nu voor de vierde keer eider van het land.

Zuidelijk-Afrika

In Botswana komt voor het eerst in 58 jaar een andere partij dan de *Botswana Democratic Party* (BDP) als winnaar uit de verkiezingen (1 november). Een coalitie van oppositiepartijen, de *Umbrella for Democratic Change* (UDC) wordt met 35 zetels de grootste partij (BDP slechts 2 zetels). President Mokgweetsi Masisi erkent zijn nederlaag en er kan een vreedzame transitie plaatsvinden; zeldzaam op het Afrikaanse continent. In Mozambique heerst eind december complete chaos door de verkiezingsuitslag. De Grondwettelijke Raad bevestigde de verkiezingsoverwinning van Daniel Chapo. Chapo was de presidentskandidaat van de partij Frelimo, die al 49 jaar onafgebroken aan de macht is in Mozambique. Volgens de kiescommissie haalde de regeringspartij 70% van de stemmen, maar de oppositie verwerpt die uitslag en zegt dat er met de stemmen is gefraudeerd. Ook door internationale waarnemers zijn onregelmatigheden vastgesteld. Sinds het begin van de protesten, die volgden op de verkiezingen in oktober, zijn al meer dan 250 doden gevallen. Het land beleeft een van zijn gewelddadigste periodes sinds het einde van de burgeroorlog in 1992. Er wordt geplunderd en brand gesticht. De ordediensten hebben de handen vol en slagen er voorlopig niet in om de rust te herstellen. Bij een mega-ontsnapping uit een cellencomplex in hoofdstad Maputo ontsnappen dieven, moordenaars en verkrachters; 6.000 gevangenen zijn voortvluchtig. Zimbabwe wil de economie stabiliseren. Het land brengt begin mei een nieuwe munteenheid in omloop; de Zimbabwe Gold (ZiG). Het is de derde nieuwe munteenheid in 10 jaar.

Zuid-Afrika kampt met hoge werkloosheid, tekorten aan elektriciteit en zware criminaliteit. Er is een schrikbarende toename van het aantal moorden (45 per dag), verkrachtingen, mishandelingen en vechtpartijen, veelal in armere wijken. Vuurwapens zijn gemakkelijk te koop, zelfs in *shopping malls*. Op 29 mei worden nationale en provinciale verkiezingen gehouden. Het zwaar corrupte ANC haalt slechts 40%, een historisch dieptepunt sinds 1994 en verliest haar absolute meerderheid in het parlement. President Ramaphosa kan zijn derde kabinet vormen, maar wel in een coalitie met de Democratische Alliantie (DA), de *Inkatha Freedom Party* (IFP) en de *Patriotic Alliance* (PA). Verlaten mijnen die zijn opgegeven door mijnbouwbedrijven (omdat ze uitgeput zijn), hebben nog genoeg restjes voor veelal straatarme en/of illegale mijnwerkers. De regering sluit eind november echter de gaten en daardoor komen honderden (misschien zelfs wel duizenden) illegale mijnwerkers die niet naar boven willen komen uit vrees voor arrestatie vast te zitten en dreigen zelfs om te komen.

Zuid- en Midden-Amerika

Argentinië heeft een miljardenschuld, een enorme inflatie (boven de 140%), 40% van de Argentijnen leeft in armoede, gebrek aan dollars en een ongekende economische crisis overschaduwden de presidentsverkiezingen. De op 10 december 2023 beëdigde uiterst rechtse excentrieke outsider (libertair econoom en zelf-verklaarde markt-anarchist) Javier Milei [foto] kondigt strenge bezuinigingen aan en brengt het aantal ministeries fors terug. Hij wil de Centrale Bank opheffen, de peso vervangen door de dollar en alle 34 staatsbedrijven privatiseren. Hij schrapt meer dan 350 wetten en regels om de economie aan te zwengelen, maar dat grijpt ook in op de rechten van burgers, zoals het stakingsrecht. Daarnaast wordt de maximale huurverhoging afgeschaft en pensioenen worden niet verhoogd. Dit alles raakt veel Argentijnen direct in de portemonnee en in januari zijn er dan ook massale protesten.

De inflatie is in 12 maanden tijd gestegen met 211%, terwijl het aantal mensen dat rond de armoedegrens leeft is opgelopen tot 40%. De pas aangetreden president Javier Milei loodst een omvangrijk en ingrijpend hervormingspakket door de Tweede Kamer (de Senaat moet nog volgen, maar blokkeert enkele dagen later de hervormingen). Milei mag nog wel enkele maanden per decreet regeren. Om de staat van de overheidsfinanciën te verbeteren verlaagt president Milei eind februari / begin maart de waarde van de Argentijnse munt peso met ruim 50%. Verder worden tienduizenden overheidsbanen geschrapt. Milei presenteert eind april een begrotingsoverschot; dat is voor het eerst in 16 jaar. Ook is het inflatiecijfer over de maand april spectaculair gedaald tot 'maar' 8,8%. Het IMF is tevreden over het economisch beleid van Milei. Na ruim zes maanden per decreet regeren (juni) daalt de inflatie maand na maand. Milei verlaagt de staatsuitgaven met 35 procent. Voor het eerst sinds 2008 heeft de overheid meer inkomsten dan uitgaven. Hij ontslaat naar schatting 25.000 ambtenaren, hij schort de bouw van publieke werken op en halveert het aantal ministeries. Een nieuw ministerie van Menselijk Kapitaal gaat over arbeid, onderwijs en cultuur.

Argentinië trekt zich medio november terug uit de Klimaatop.

In Bolivia vindt op 26 juni een mislukte staatsgreep plaats door militairen. Aanhangers van de Boliviaanse oud-president Evo Morales dreigen medio oktober het land 'in de fik te steken' als hij wordt gearresteerd voor verkrachting van een 15-jarig meisje. Aanhoudende regenval leidt begin mei in Brazilië tot overstromingen en modderstromen. Minimaal 39 doden, minstens 74 gewonden en minstens 68 vermisten. Meer dan 24.000 mensen hebben hun huis moeten verlaten. En er bestaat een "noodsituatie met instortingsgevaar" rond vier dammen in de deelstaat Rio Grande do Sul. Oud-president Bolsonaro wordt mogelijk vervolgd voor een poging tot staatsgreep in 2022. In het Amazonegebied wordt eind december een tot dan toe onbekende inheemse stam ontdekt; de Massaco: zo'n 250 mensen.

Nadat maffiabaas José Adolfo 'Fito' Macías Villamar in januari uit de gevangenis ontsnapt, roept president Daniel Noboa van Ecuador de noodtoestand uit en krijgt de krijgsmacht de opdracht om operaties uit te voeren tegen drugsbendes. Vervolgens worden op verschillende plaatsen agenten ontvoerd en vinden meerdere explosies plaats in de hoofdstad Quito en in Guayaquil. Op 9 januari bestormen bewapende gemaskerde personen een tv-station in Guayaquil. De aanval is live te volgen en meerdere journalisten en andere werknemers worden gegijzeld.

In het Verdrag van Wenen staat dat een land een ambassade op zijn grondgebied niet mag binnendringen. Zwaarbewapende in groene gevechtskleding gestoken politieagenten rammen op 5 april met pantservoertuigen het hek om van de Mexicaanse ambassade in Quito (Ecuador). Met gebruik van geweld wordt een belangrijke Ecuadoriaanse oppositiepoliticus (de van corruptie en verduistering verdachte voormalig vicepresident Jorge Glas) gearresteerd, aan wie Mexico juist asiel had verleend. De in november 2023 aangetreden rechtse president van Ecuador (Daniël Noboa) gaf opdracht om Glas uit de ambassade te halen.

President Nayib Bukele Ortiz van El Salvador legt in 2023 zijn ambt voor de duur van een halfjaar neer. Het is de laatste stap in zijn omstreden poging om zich voor de tweede achtereenvolgende keer tot president te laten kiezen. Dat is volgens de Salvadoraanse grondwet verboden. Toch probeert Bukele (dan 42) de wet al jaren naar zijn hand te zetten met het doel in totaal tien jaar aan de macht te blijven. Bukeles vijfjarige termijn loopt op 1 juni 2024 af. De presidents-verkiezingen zijn op 4 februari. Hij wint met overmacht.

In Haïti is het onrustig sinds de moord (2021) op president Moïse. Sindsdien is er geen vervanger aangesteld en er zijn evenmin verkiezingen gehouden. Het gevolg is langdurige onrust en geweld. Daarbij vallen alleen al in 2023 zo'n 5.000 doden. Als eind februari premier Ariel Henry naar Kenia vertrekt om te onderhandelen over de komst van een vredesmacht van ongeveer 1.000 politieagenten, laait het bendegeweld weer op. Op 3 maart is er een massale uitbraak uit een gevangenis in hoofdstad Port-au-Prince; bijna alle gedetineerden (circa 4.000 criminelen) ontsnappen. Diverse criminele bendes strijden om controle over de stad. Ze verklaren de oorlog aan de regering. De regering roept de noodtoestand uit. Premier Ariel Henry kondigt zijn vertrek aan en er wordt een interim-regering aangesteld. De bendes eisen te worden betrokken bij de vorming van een kabinet. Bendeleider Jimmy Chérizier zou bereid zijn hierover te onderhandelen in ruil voor een wapenstilstand. Medio april zijn bijna 100.000 inwoners van Port-au-Prince de hoofdstad ontvlucht.

Mexico wordt al jaren geteisterd door een ongekend bloedige machtsstrijd tussen drugskartels. Hierbij vallen honderden doden. Medio april worden wederom twee burgemeesterskandidaten vermoord. De kersverse burgemeester van de stad Chilpancingo wordt op 7 oktober (minder dan een week na zijn aantreden) vermoord. Zijn hoofd werd aangetroffen op het dak van een pickup-truck in het oosten van de stad. De angstaanjagende manier waarop Alejandro Arcos van het leven is beroofd, wekt de suggestie dat het gaat om een waarschuwing van de georganiseerde misdaad. Drie dagen hiervoor is ook al de gemeentesecretaris vermoord. Francisco Gonzalo Tapia Gutiérrez, belast met de openbare veiligheid van Chilpancingo, was pas drie dagen in functie. Hij werd in het centrum van Chilpancingo met een pistool in zijn rug geschoten. Anderhalve week eerder is ook al de oud-directeur van een speciale Eenheid van de Staatspolitie (UFE) van Guerrero vermoord.

Op 23 september wordt 'El Piyi' (Mario Alexander) opgepakt; een gevreesde moordenaar in dienst van een van de Sinaloa-kartels (de Chapitos; de factie van de zoon van de beruchte drugsbaron Joaquín 'El Chapo' Guzmán die in de USA een levenslange gevangenisstraf uitzit).

Claudia Sheinbaum Pardo (oud-burgemeester van Mexico-stad) wordt op 1 oktober beëdigd als Mexico's eerste vrouwelijke president en eerste Joodse staatshoofd. [foto]

Op 5 mei zijn in Panama presidents- en parlementsverkiezingen. De rechtse politicus, investeerder en voormalig minister van Veiligheid José Raúl Mulino wint de presidentsverkiezingen. Panama wordt geteisterd door onrust, economische problemen, lage waterstanden in het Panamakanaal en de sluiting van een grote kopermijn. Tijdens zijn campagne beloofde Mulino dat hij de welvaart terug zou brengen in het land, onder meer door middel van ambitieuze investeringen in infrastructuur en door het invoeren van een hoger minimumloon. Daarnaast wil hij de corruptie aanpakken en de reputatie van het land als investeringsparadijs herstellen.

In Suriname werd oud-president Desi Bouterse eind 2023 ook in hoger beroep veroordeeld tot 20 jaar gevangenisstraf wegens zijn betrokkenheid bij de Decembermoorden op 15 politieke tegenstanders in 1982, waarbij 15 criticasters van het toenmalige militaire regime werden gemarteld en vermoord. Als begin januari zijn verzoek tot gratie door de rechtbank wordt afgewezen, moet hij zich op 12 januari melden bij de gevangenis. Dit doet hij niet. Er wordt een opsporingsbevel uitgevaardigd. Op 24 december wordt het overlijden van de voortvluchtige Bouterse bekend gesteld.

In Venezuela laat president Maduro eind januari door het Hooggerechtshof de verenigde oppositiekandidaat (Maria Corina Machado; *Plataforma Unitaria*) voor 15 jaar uitsluiten van het uitoefenen van publieke functies. Hiermee wordt zij ook uitgesloten voor de presidentsverkiezingen later dit jaar (28 juli), terwijl ze in alle peilingen een grote voorsprong heeft op de zittende autocratische president. Verrassend genoeg stemt Maduro eind maart wel in met Enrique Márquez als deelnemer. President Maduro staat in de peilingen ver achter op officiële oppositiekandidaat Edmundo González Urrutia (de vervanger van de uitgesloten feitelijke oppositieleidster Maria Corina Machado). In het hele land heerst dan ook ongeloof als desondanks de door Maduro aangestelde en daarmee omstreden Kiesraad hem uitroept tot de winnaar van de verkiezingen (51%). De oppositie spreekt van verkiezingsfraude. De regering Maduro start een strafrechtelijk onderzoek naar de oppositieleiders. Oppositieleider Edmundo González Urrutia krijgt onderdak bij de Nederlandse ambassade (buurland). Begin september vliegt hij naar Spanje, waar hij politiek asiel krijgt. Het OM vaardigt begin september een arrestatiebevel uit tegen González Urrutia. Hij wordt beschuldigd van misdrijven die verband houden met terrorisme.

Azië (minus China), Australië, Nieuw-Zeeland en Oceanië

De spanningen rond de Zuid-Chinese Zee nemen verder toe door een militair samenwerkings-verband tussen de Filipijnen en Japan (juli). De overeenkomst leidt tot irritatie in China, maar ook bij Maleisië, dat haar maritieme soevereiniteit ondermijnt ziet.

Zuidoost-Azië wordt in april wekenlang geteisterd door een ongekende hittegolf. Vanaf begin april worden Rusland en Kazachstan geteisterd door overstromingen die geen oevers en grenzen kennen. Het water sleept waterwerken en bruggen mee. Tienduizenden huizen staan blank, en honderdduizenden Russen en Kazachen slaan op de vlucht voor het natuurgeweld. Huizen staan onder water en er is een onbekend aantal ontheemden. De overstromingen komen door snel smeltende sneeuw uit onder andere het Oeral-gebergte en zware regenval. Experts wijzen naar stijgende temperaturen door klimaatverandering. In plaatsen langs de Oeral-rivier heeft het water zijn hoogste punt al bereikt, maar in andere rivieren moet het ergste nog komen. In bijna het gehele noorden van het uitgestrekte Kazachstan wordt de noodtoestand uitgeroepen. De regering van het Centraal-Aziatische land stelt meer dan 100.000 mensen geëvacueerd te hebben en meer dan 60 plaatsen zouden door het water van de buitenwereld afgesneden zijn. De Kazachse president Kassym-Jomart Tokajev noemde de watersnood "mogelijk de grootste ramp in 80 jaar".

Tyfoon Yagi, de krachtigste storm van 2024, raast in september over het zuiden van China, de Filipijnen, Laos, Vietnam en Myanmar. Het veroorzaakt noodweer, overstromingen en aardverschuivingen in het noorden van Vietnam. Het dodental is opgelopen naar zeker 900. De

nasleep van de storm zorgt na twee dagen nog steeds voor veel regen in het gebied. Onder meer in de Vietnamese hoofdstad Hanoi staan straten blank.

Delen van Pakistan en India gaan elk najaar gebukt onder een verstikkende levensbedreigende laag smog, maar dit jaar is de smog veel erger dan de afgelopen jaren.

Afghanistan: Na de machtsovername in augustus 2021, sluiten de Taliban voor het derde schooljaar op rij tienermeisjes uit van onderwijs. Pakistan voert eind maart twee bombardementen uit in het grensgebied met Afghanistan als vergelding voor het groeiende aantal terreuraanslagen op Pakistaanse bodem. De Taliban in Kabul erkennen de 130 jaar oude destijds door de Britten opgelegde Durand-grens niet en laten dus iedereen die dat wil deze 'grens' passeren, maar ze ontkennen dat zij terroristen steunen. Vanaf 1 april mag geen Afghaan nog zonder paspoort en visum de grens met Pakistan over. Dit treft met name gewone Afghanen die grensarbeider zijn. De Taliban voeren een nieuwe 'deugdwet' in. Vrouwen mogen niet langer in het openbaar zingen of teksten voordragen, omdat hun stem als 'te intiem' wordt beschouwd. Ook moeten Afghaanse vrouwen zichzelf voortaan volledig bedekken in het bijzijn van onbekende mannen.

Australië (13 en 15 april): In een winkelcentrum in Sydney steekt een man zes mensen dood, voordat een agente hem doodschiet. Twee dagen later steekt een 15-jarige jongeman tijdens een kerkdienst in Sydney een bisschop en drie gelovigen met een mes; de vier raken slechts gewond. In de zomer stelt de regering een speciale gezant aan om de groeiende jodenhaat in het land te bestrijden. Australiërs mogen vanaf eind augustus voortaan 'onbelangrijke' telefoontjes en e-mails van hun baas negeren als die buiten werktijd binnenkomen. In december wordt in Melbourne een synagoge in brand gestoken. Azerbeidzjan: Ontbindt in januari de Republiek Artsach, voorheen bekend als Nagorno-Karabach.

Bangladesh: Bij de omstreden parlementsverkiezingen (7 januari) wint premier Sheikh Hasina. Ze kan haar vierde termijn beginnen. De oppositie boycotte de stemming en de opkomst was erg laag (40%). Onder Hasina is de economie sterk gegroeid, maar oppositie voeren wordt in toenemende mate moeilijk gemaakt. In aanloop naar de verkiezingen zouden zeker 10.000 activisten zijn opgesloten. Bangladesh (170 miljoen inwoners) verkeert al jaren in een zware economische crisis. Voor jong afgestudeerden is er een groot gebrek aan banen met enig perspectief. Als begin juli de regering besluit om 30% van de beschikbare ambtenarenbanen te reserveren voor familieleden van de veteranen die in 1971 voor de onafhankelijkheid vochten, breken protesten uit. Studenten voelen zich buitengesloten van de banen die bestaanszekerheid bieden. Hoewel het hooggerechtshof de omstreden wet eind juli grotendeels terugdraait, houden de steeds felle en hardhandig onderdrukte protesten aan en zwellen aan tot een volksoptocht tegen de regering. Op 5 augustus vlucht de al 15 jaar aan de macht zijnde premier Sheikh Hasina (76) naar India. Intussen zijn bijna 300 doden gevallen. Opperbevelhebber van het leger, Generaal Waker-Uz-Zaman, vormt een interim-regering. Begin november gaan ongeveer 30.000 hindoes de straat op tegen geweld waaronder deze religieuze minderheid lijdt in het overwegend islamitische land. Het geweld tegen hindoes is fors toegenomen sinds de seculiere regering van premier Sheikh Hasina begin augustus werd verjaagd.

Filipijnen: Het *Scarborough*-rif (een van de meest betwiste gebieden in de Zuid-Chinese Zee; door China aangeduid als *Huangyan Island*) verstoort al jarenlang de relatie tussen China en de Filipijnen. China heeft de zeegrens eenzijdig verruimd. Eind april beschuldigen de Filipijnen de Chinese kustwacht van intimidatie nadat Filipijnse kustwachtschepen worden 'beschoten' met waterkanonnen. Intussen houden de USA en de Filipijnen er militaire oefeningen, tot woede van China. Medio augustus breiden de intimidaties door China zich uit tot het illegaal binnendringen van het Filipijnse luchtruim. Op 23 november zegt de Filipijnse vicepresident Sara Duterte een huurmoordenaar te hebben ingehuurd om de zittende president Ferdinand Marcos, zijn vrouw en de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden te laten vermoorden. Het moordplan zou uitgevoerd worden als Duterte zelf zou worden vermoord. De vicepresident lijkt zich hiermee in te willen dekken voor een eventuele aanslag op haar leven.

In Georgië bestaat een tweespalt tussen mensen die zich aan Rusland willen vasthouden en mensen die zich aan willen sluiten bij het democratische Westen. Er zijn medio mei al wekenlang massale protesten tegen de 'wet tegen buitenlandse invloed' (ook wel de 'Russische wet' genoemd). Zowel de oppositie als grote delen van de bevolking zijn van mening dat deze wet de voorbode is van verregaande censuur en een ondermijning van de democratie en vrijheid van meningsuiting. Het parlement neemt de omstreden wet toch aan. De pro-Europese president Salome Zorabidze spreekt een veto uit, maar dit wordt door het parlement aan de kant geschoven. Bij de

parlementsverkiezingen (26 oktober) claimt de Rusland-gezinde regering van partij Georgische Droom dat ze deze hebben gewonnen, maar de Europa-gezinde oppositie en internationale waarnemers spreken van oneerlijke verkiezingen gepaard gaande met intimidatie, geweld en (openlijke) fraude. Het staatshoofd, president Salome Zourabichvili, bevestigt de fraude en zal de uitslag niet erkennen. Ook is ze niet van plan medio december af te treden als haar termijn erop zit. Desondanks treedt de nieuwe premier Irakli Kobakhidze aan en besluit de nieuwe regering eind november om de toetreding tot de Europese Unie vier jaar te bevriezen. Dit leidt tot felle protesten in hoofdstad Tbilisi; deze duren voort tot minimaal einde 2024. [Foto AFP]

Op het moment dat het parlement van de afvallige regio Abchazië⁴ op het punt staat een omstreden economisch verdrag te ratificeren, bestormen op 15 november woedende burgers het parlement en dringen het gebouw binnen. De zitting en stemming gaan vanwege de onrust niet door. Het akkoord maakt Russische investeringsprojecten in Abchazië mogelijk. Critici vrezen dat rijke Russen en Russische bedrijven vastgoed zullen opkopen met als gevolg dat onroerend goed te duur wordt voor de lokale bevolking. De betogers verklaren dat ze het parlement alleen zullen verlaten als het verdrag

wordt ingetrokken en eisen ook het aftreden van president Aslan Bzhania. Hij wil alleen opstappen als de betogers het parlement verlaten, maar die vertrouwen die toezegging niet.

Het Grondwettelijk Hof beslist op 6 december dat de eerste ronde van de presidentsverkiezingen niet geldig is en daarom moet worden overgedaan. Op 29 december verlaat Salome Zourabichvili het presidentiële paleis, maar ze weigert nog steeds om af te treden. Dezelfde dag wordt haar opvolger, Micheil Kavelasjvili, achter gesloten deuren beëdigd.

India / Bharat⁵: In april en mei zijn er parlementsverkiezingen. Bijna een miljard Indiërs mogen stemmen, verspreid over zes weken. De uitslag volgt begin juni. De *Bharatiya Janata Party* (BJP) van premier Narendra Modi (74) wint de verkiezingen maar de partij levert wel flink zetels in en verliest zo de absolute meerderheid in het parlement. Desondanks kan premier Modi aantreden voor een derde termijn. In een interview (medio mei) zorgt premier Modi voor verontwaardigde reacties als hij zijn biologische geboorte in twijfel trekt. Modi is ervan overtuigd door God op aarde te zijn gezet.

Indonesië: De omstreden minister van Defensie en oud-generaal Prabowo Subianto (in het verleden onder het regime van Soekharto mede-verantwoordelijk voor grove onderdrukking, waarbij ook doden vielen) wint medio februari al in de eerste ronde de presidentsverkiezingen. [foto] Indonesië verhuist op 17 augustus officieel de hoofdstad Jakarta (30 miljoen inwoners) naar Kalimantan, in het oostelijk (Indonesische) deel van Borneo. Een verhuizing naar het geografische hart van de eilandenstaat is noodzakelijk, omdat Jakarta verzakt, dichtslibt en kampt met terugkerende overstromingen. De nieuwe hoofdstad heet 'Nusantara' ('eilandenrijk'). Aanleiding is de voortschrijdende verzakking van Jakarta. Critici maken zich zorgen over de natuur, betaalbaarheid en corruptie.

Japan: De regio Ishikawa op het centrale eiland Honshu wordt op nieuwjaarsdag aan de westkust getroffen door een serie aardbevingen; tientallen (minstens 232 doden en honderden vermisten). De zwaarste beving heeft een kracht van 7,6, een lokaal record. Na een aardbeving in het zuidwesten op 8 augustus met een kracht van 7,1 op de Schaal van Richter, geeft het meteorologische agentschap JMA voor het eerst een waarschuwing af voor een mega-aardbeving.

Door de dreiging van China (en Noord-Korea) kruipt Japan militair uit zijn schulp. Het verhoogt zijn defensiebudget om de afschrikking te versterken. Begin april houdt de Amerikaanse Zevende Vloot, die bij Tokio zijn thuisbasis heeft, voor het eerst een oefening in de Zuid-Chinese Zee samen met de Filipijnen, Japan en Australië.

⁴ Abchazië wordt sinds 1993 onafhankelijk bestuurd, maar wordt door veel landen nog altijd beschouwd als onderdeel van Georgië. Rusland is een van de weinige landen die de onafhankelijkheid van Abchazië heeft erkend.

⁵ Modi's partij, Bharatiya Janta, vindt 'India' een koloniale naam en heeft de voorkeur voor Bharat dat verwijst naar het epos *Mahabharata*, een belangrijke tekst in de Hindoeïstische cultuur.

De rente in Japan stijgt medio maart voor het eerst in 17 jaar, waardoor de rente weer boven het nulpunt komt (tussen de 0 en 0,1%). In de strijd tegen oplopende energieprijzen heropent Japan haar kerncentrales (reeds 6). Deze zomer nog eens twee. Vier andere staan ook gepland.

Myanmar: De junta leidt ongekende verliezen op het slagveld. Sinds de zogeheten Broederschapsalliantie van etnische legers eind oktober 2023 'Operatie 1027' lanceerde in het noorden van het land, brokkelt het leger steeds verder af. Zo zijn er vernederende nederlagen in de noordelijke deelstaat Shan, waar gewapende etnische minderheden en verzetsstrijders een groeiend aantal steden veroveren. Ook hebben ze meer dan 400 militaire buitenposten en de belangrijke grensovergangen voor de handel met China ingenomen. Hun bondgenoot in het westen, het Arakan-leger, heeft de controle over de strategische grensplaats Paletwa in de zuidelijke deelstaat Chin opgeëist en vecht tegen het leger in de naburige deelstaat Rakhine. Ook elders in het land rukt het verzet steeds verder op. De junta heeft inmiddels de controle over een groot deel van het land verloren. Coupleider Min Aung Hlaing ligt nu ook onder vuur bij aanhangers van het regime. De VN schat dat er sinds de coup (drie jaar geleden) meer dan 2,6 miljoen mensen op de vlucht zijn geslagen.

Het militaire regime voert de dienstplicht in voor mannen tot 35 jaar en vrouwen tot 27 jaar. Het leger leidt (medio februari) al maandenlang verliezen tegen het groeiende burgerverzet en duizenden soldaten zijn het leger ontvlucht. Duizenden jonge mensen ontvluchten het land om de dienstplicht te ontlopen en te moeten vechten tegen hun eigen landgenoten. Begin april wordt voor het eerst de hoofdstad Naypyidaw aangevallen met drones, waarbij o.a. het hoofdkwartier van het leger en de luchtmachtbasis Aye Lar worden getroffen. De junta vecht op meerdere fronten tegen etnische legers en gewapende verzetsgroepen en leidt sinds oktober 2023 significante nederlagen. Nadat begin april het Karen-leger de handelsstad Myawaddy innam (incl. de belangrijke brug naar Thailand), vallen Karen-troepen op 19 april soldaten van de junta aan. De junta reageert met meerdere luchtaanvallen aan de grens met Thailand, om zo de belangrijke grensplaats Myawaddy te heroveren op het Karen-leger.

De VN luidt eind april de noodklok over het opleven van bruto geweld tegen de Rohingya-moslimminderheid in Myanmar. Nadat in 2017 honderdduizenden Rohingya al zijn verdreven uit het land, zitten ze nu gevangen tussen twee gewapende groepen (het regeringsleger en het Arakan-leger), die beiden bekend staan om het vermoorden van Rohingya. Hele dorpen worden verwoest, duizenden raken ontheemd en de junta (die terrein verliest aan het AA-leger) rekruteert zelfs onder dwang Rohingya om tegen het Arakan-leger te vechten en gebruikt hen als menselijk schild. De VN schat het aantal ontheemden medio mei op meer dan 3 miljoen.

Nieuw-Zeeland: De regels voor werkvisa worden begin april aangescherpt. Laaggeschoolde arbeiders moeten voortaan de Engelse taal beheersen en mogen nog maar drie i.p.v. vijf jaar blijven. De regering wil vooral hoogopgeleide migranten aantrekken en behouden.

Noord-Korea blijft streven naar militaire vooruitgang en is in 2024 doorgegaan met de ontwikkeling van zowel korteafstands- als ballistische raketten, zowel voor gebruik op afstanden van minder dan 1.000 kilometer, als intercontinentale raketten met een bereik van meer dan 3.500 kilometer. Het regime deed testlancerings met nieuwe intercontinentale en hypersonische ballistische raketten. En ook met tactische ballistische raketten en kruisvluchtwapens met grotere explosieve ladingen dan eerder vertoond. Het lanceert op 24 januari voor het eerst de nieuwe, strategische kruisraket 'Pulhwasal-3-31', die een nucleaire kernkop zou kunnen dragen. Van 28-30 januari vuurt Noord-Korea kruisraketten af. Op 15 februari test het een nieuwe raket; de Padasuri-6 van de marine.

Ook de ontwikkelingen op nucleair gebied zijn zorgelijk. Noord-Korea publiceert medio september voor het eerst foto's van een uraniumverrijkingsfaciliteit. Dit lijkt bedoeld als signaal dat het land werk maakt van het voornemen het kernwapenarsenaal flink uit te breiden.

Noord-Korea levert wapens (waaronder ballistische raketten) aan Rusland voor de inzet in Oekraïne. Deze zijn ook daadwerkelijk ingezet. Terwijl de spanningen met Zuid-Korea toenemen, geeft Kim Jong-un bevel om de munitieproductie te verhogen. Medio november geeft Kim Jong-un het bevel om aanvalsdrones in massaproductie te nemen. Vermoed wordt dat dit vooral bedoeld is om Rusland te voorzien van deze wapens. Het leveren van soldaten en wapens wordt naar alle waarschijnlijkheid 'beloond' met geld, olie, satelliet- en ruimtevaarttechnologie.

Noord-Korea vuurt op 5 januari zo'n 200 granaten af richting het Zuid-Koreaanse eiland Yeonpyeong, slechts 12 kilometer van Noord-Korea. Op 26 mei beschuldigt Noord-Korea de USA en Zuid-Korea van spionage. De oplopende spanningen tussen Noord- en Zuid-Korea doen Noord-Korea medio oktober besluiten om (als symbolische handeling) twee niet meer in gebruik zijnde grenswegen op te blazen.

Noord-Koreaanse cyberactoren zijn zeer succesvol in het ontvreemden van *cryptocurrency* en omzeilen met hun aanvallen de opgelegde sancties tegen Noord-Korea. De cyberaanvallen dragen bij aan de financiering van het regime. Hiermee wordt bijvoorbeeld het Noord-Koreaanse cyber- en kernwapenprogramma gefinancierd.

Pakistan: Oud-premier Kahn, die al een straf uitzit van drie jaar vanwege corruptie, krijgt er voor diverse vergrijpen nog eens 31 jaar cel bij. Op 25 februari zijn er parlementsverkiezingen. Twee grote Pakistaanse politieke partijen bereiken overeenstemming over de vorming van een regering onder leiding van Shehbaz Sharif (72). Hij was al eens premier, van april 2022 tot augustus 2023. Sharif is een voorman van de Pakistan Moslim Liga (PML-N).

Papoea Nieuw-Guinea: Een verwoestende aardverschuiving op 24 mei kost waarschijnlijk het leven aan meer dan 670 mensen. Singapore: Na 20 jaar vertrekt Lee Hsien Loong (72) in mei als minister-president. Hij wordt opgevolgd door Lawrence Wong. Sri Lanka: Na twee jaar onrust wordt Anura Kumara Disanayake in september gekozen als de nieuwe president.

Taiwan: op 13 januari zijn er presidents- en parlementsverkiezingen. China bemoeit zich er schaamteloos mee en wil de China-vriendelijke Kwomintang (KMT) aan de macht. William Lai Cheng van de regerende Democratische Progressieve Partij (DPP) wordt echter gekozen tot nieuwe president. Hij treedt aan op 20 mei. Hoewel de oppositiepartijen KMT en RPP de meerderheid in het parlement hebben, spreken zij zich ook uit voor een sterkere defensie. Taiwan wordt op 3 april getroffen door 'de zwaarste aardbeving in 25 jaar tijd' (7,3 op de schaal van Richter). Daarbij zijn zeker negen doden en meer dan achthonderd gewonden gevallen. China houdt in juni wederom een grootschalige oefening rondom Taiwan; *Joint Sword*.

Thailand: Nadat oppositiepartij *Move Forward* in 2023 de verkiezingen won en buitenspel werd gezet, oordeelt het Thaise Constitutionele Hof in maart dat de oppositiepartij de grondwet heeft geschonden met zijn plannen om de macht van het Koningshuis in te perken en de draconische majesteitsschenniswet te wijzigen. Op 7 augustus wordt de partij door het Hof ontbonden en zijn de leiders van de partij voor 10 jaar verbannen uit de politiek. De omstreden oud-premier Thaksin Shinawatra (74) wordt eind mei aangeklaagd wegens majesteitsschennis en computercriminaliteit. Hij moet op 18 juni voor de rechter verschijnen. Op 14 augustus wordt de Thaise premier Srettha Thavisin na een uitspraak van het Constitutionele Hof uit zijn ambt gezet. Velen vrezen een nieuwe periode van politieke instabiliteit in het land. Op 16 augustus kiest het Thaise parlement een nieuwe premier: Paetongtarn Shinawatra, een dochter van de omstreden en verdeeldheid zaaiende oud-premier Thaksin Shinawatra die in 2006 werd afgezet door het leger.

Vietnam: President Vo Van Thuong treedt eind maart af vanwege door de Vietnamese Communistische Partij geconstateerde 'tekortkomingen'.

Zuid-Korea: De parlementsverkiezingen begin april lopen uit op een nederlaag voor de regerende conservatieve *People Power Party* (PPP) van president Yoon Suk Yeol. Premier Han Duck-soo biedt op 11 april zijn ontslag aan bij president Yoon. Bij de progressieve Democratische Partij, de belangrijkste Zuid-Koreaanse oppositiepartij onder leiding van Lee Jae-myung, kan daarentegen de vlag uit. De partij boekt flinke terreinwinst in het parlement. Toch is de vraag hoelang deze euforie zal duren. Beide partijen en hun leiders zijn niet geliefd bij het volk. Het land wordt vaak gezien als welvarend en georganiseerd, met de tiende grootste economie ter wereld, maar meer dan een kwart van de bevolking leeft in relatieve armoede. Ruim 20 procent van de inwoners bezit geen eigen woning, woont in achterstandswijken of kan de huur niet betalen. Het is een situatie die regelmatig voor binnenlandse spanningen zorgt.

Er breekt chaos uit in het land als president Yoon Suk-yeol op 3 december onverwachts de staat van beleg afkondigt. Hij stelt dat hij hiermee het land wil beschermen tegen dreigingen van het communistische Noorden, maar het parlement en de bevolking zijn ervan overtuigd dat hij bezig is met een staatsgreep, omdat hij na de verkiezingen in april zijn politieke agenda niet meer kan uitvoeren en zo de oppositie buitenspel wil zetten. Er vinden onmiddellijk protesten en onlusten plaats. De oppositie begint een afzettingsprocedure en er wordt een strafrechtelijk onderzoek gestart. Het parlement stemt op 15 december vóór afzetting. De president is vanaf nu geschorst, in afwachting van het oordeel van het Constitutioneel Hof, dat binnen 180 dagen een oordeel moet vellen. Intussen is er een serieus leiderschapsvacuüm ontstaan. Op 27 december stemt het parlement vóór afzetting van interim-president Han Duck-soo. Minister van Financiën Choi Sang-mok wordt de nieuwe interim-president.

Vanwege de inmenging van Noord-Korea in het conflict in Oekraïne, schaaft Zuid-Korea haar defensie-uitgaven op. Ook gaat het materieel en kennis leveren aan Oekraïne.

Het vruchtbaarheidscijfer in Zuid-Korea (het gemiddeld aantal kinderen dat een vrouw in haar leven krijgt) komt uit op 0,68; een historisch dieptepunt en een demografische tijdbom voor het land.

Op 29 december kost de ergste vliegcrash in de geschiedenis van het land (in de provincie Muan) 179 levens.

Andere trends en ontwikkelingen

Argentinië, Egypte, Ethiopië, Iran, Saudi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten treden in januari toe tot het BRICS⁶-genootschap. De BRICS-landen spreken af dat tussen de deelnemers onderling gehandeld wordt tegen de lokale valuta, gegarandeerd door een cryptomunt (*stablecoin*) als rekeneenheid, beheerd door een op te richten Nieuwe Ontwikkelingsbank. Hiermee wil men zich vrijvechten van de dominante Amerikaanse dollar met al haar door de Amerikanen afgedwongen eisen en eenzijdige (USA) voordelen. [Foto EPA; Xi Jinping en Poetin BRICS okt 2024]

Economisch-financieel:

- De Houthi-rebellen uit Jemen vuren sinds november 2023 regelmatig raketten en drones af op buitenlandse civiele schepen in de Rode Zee, waardoor sommige rederijen helemaal niet meer door de zee varen. Vanwege de onveiligheid rond het Suezkanaal en de Rode Zee kiezen steeds meer reders ervoor om massaal de langere en duurdere route rond Afrika te nemen.
- Cryptonetwerk Solana wint als alternatief snel terrein op bitcoin en ethereum. Blockchain geldt als alternatief voor betalingsdiensten. Transacties verlopen sneller en het netwerk is uit te breiden met apps. Grote partijen als creditcardreus Visa, betalingsverwerker Worldpay, Spotify en Google Cloud zijn al gebruiker en banken testen Solana uit als alternatief voor bitcoin. De prijs van de digitale munt (de *sol*) explodeert eind 2023 met 923,8%. Begin 2024 geldt de *sol* als nummer vier in de cryptomuntwereld. Op 10 januari keurt de Amerikaanse toezichthouder SEC de aanvraag goed van indexbeleggingen in de spotprijs van bitcoin.

De koers van de bitcoin schommelt gedurende het jaar maar kent een sterk stijgende trend, zeker na de verkiezing van Donald Trump tot president van de USA. Dan treedt een forse daling

in, maar op 18 december bereikt de bitcoin heel even een piek tot boven \$ 108.000. Enkele dagen later maakt de *bitcoin* een enorme duikeling. Op 21 december staat de munt onder \$ 96.000.

- De Japanse Nikkei index daalt begin augustus met ruim 12%, de grootste daling sinds 1987. Vervolgens schieten ook de beurzen in Europa en de VS in het rood, maar niet zo fors. De Dow Jones 2,6%, Nasdaq 3,4% en de AEX verliest 2,1%. De Dow Jones beleeft echter na de verkiezing van Donald Trump de beste handelsdag sinds 2022 (1500 punten omhoog). Op 11 december sluit de Nasdaq op een record; voor het eerst boven de 20.000 punten.
- De goudprijs stijgt op 8 april naar een nieuwe recordhoogte; \$ 2.360 per *troy ounce* (31,1 gram). De goudprijs schiet omhoog; op 18 oktober een voorlopig record van ruim € 80.500 per kilo. Goud stevent zo af op zijn beste jaar sinds 1979. De goudprijs in Nederland breekt een record op 22 november; € 83.397 per kilo. Over heel 2024 stijgt de goudprijs met 30%. De prijs van zilver komt op 21 oktober tot boven € 1.000 per kilo. Daarmee nadert zilver het historisch record van € 1.057, dat werd bereikt in april 2011.
- Shell stelt begin mei dat ze meer gas en olie gaan oppompen, omdat de vraag groot is en de maatschappij steeds meer profiteert van zijn olie- en gaswinning. Projecten voor schonere duurzame energie leveren Shell te weinig op.
- Beleggingsfondsen verliezen in rap tempo terrein aan (actieve) etf's; *exchange-traded fund*, ook wel indextracker genoemd.

⁶ BRICS = Oorspronkelijk Brazilië, Rusland, India, China en Zuid-Afrika.

- Het IMF waarschuwt in oktober dat de optelsom van alle staatsschulden wereldwijd naar verwachting een recordniveau van \$ 100 biljoen zal bereiken tegen het einde van 2024.

Klimaat, milieu:

Medio november vindt de Klimaatconferentie COP29 in Bakoe (Azerbeidzjan) plaats. Belangrijkste en overheersende agendapunt is de claim dat er elk jaar een biljoen dollar extra nodig zou zijn om het klimaatakkoord van Parijs te halen. Maar mega-uitstoters als China en bijvoorbeeld de schatrijke Golfstaten betalen volgens het vigerende klimaatfinancieringsmodel (nog) niet mee. Uiteindelijk wordt een voor velen onbevredigend 'akkoord' vastgesteld waarbij de 'rijke' westerse landen een jaarlijks bedrag gaan 'doneren' aan de arme landen voor de aanpak van (de gevolgen van) klimaatverandering dat oploopt tot \$ 300 miljard (extra) in 2035. Wie hoeveel 'doneert' en hoe dat wordt geregeld is nog onduidelijk. Ook komt er een handel in koolstofbudgetten. EU-commissaris Hoekstra en de Nederlandse minister Hermans claimen dat ondanks de verdriedubbeling van het 'budget' dit voor ons land geen extra kosten oplevert. Reden zou zijn dat afgesproken is dat andere landen als China, Singapore, Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten – op vrijwillige basis – ook gaan meebetalen.

Wetenschap en technologie:

- De berichtendienst *Whatsapp* bestaat 15 jaar.
- Voor het eerst (28 januari) heeft een mens een hersenimplantaat ingebracht gekregen van het bedrijf Neuralink van Elon Musk. Met Neuralink wil Musk het brein rechtstreeks laten communiceren met een computer. Het bedrijf probeert volgens de miljardair met die technologie verlamde mensen in staat te stellen hun spieren weer te bewegen en mensen die blind zijn geworden hun zicht terug te geven.
- Met een vertraging van 7 jaar, en in drie pogingen, lanceert ruimtevaartbedrijf Boeing (in opdracht van NASA) op 5 juni succesvol een bemand ruimtevaartuig voor de aflossing van astronauten in het rond de aarde cirkelende ISS.
- De Amerikaanse chipproducent Nvidia maakt o.a. chips voor AI-datacentra. Medio juni groeit het bedrijf op de beurs in New York uit tot het op één na waardevolste bedrijf ter wereld met een marktwaarde van \$ 3.000 miljard en stoot begin november zelfs heel even Apple van de troon. Kort hierna volgt een koerscorrectie, maar het bedrijf blijft zeer gewild.
- Het *European Space Agency* (ESA) lanceert op 9 juli Europa's nieuwste raket; de Ariane 6. Met deze lancering is Europa niet meer afhankelijk van buitenlandse lanceerders.
- Door een menselijke fout bij een *update* van antivirussoftware door een gerenommeerd cybersecuritybedrijf (*CrowdStrike*) liggen op 19 juli wereldwijd urenlang ziekenhuizen, vliegvelden, vervoerders en delen van het betalingsverkeer plat.
- Als eerste sociale mediaplatform ooit gaat YouTube de strijd aan met haar eigen algoritmes. Vanaf 5 september worden jongeren onder de 18 jaar over de hele wereld ervan weerhouden in een zogenoemde 'scrollfuik' te belanden als het gaat om onderwerpen 'die door ze veelvuldig te bekijken, kunnen zorgen voor een beschadigd zelfbeeld'.
- SpaceX lanceert op 12 september een raket met vier astronauten (burgers), die dezelfde dag de eerste burgers zijn die een ruimtewandeling maken. De ruimtemissie heet *Polaris Dawn*.
- Google heeft een nieuwe quantumchip ontwikkeld (*Willow*), die naar zeggen significant minder fouten maakt.

Medisch:

- Het apenpokkenvirus (*monkeypox of mpox*), dat vooral in West- en Midden-Afrika veel voorkomt, is in Europa heel zeldzaam, maar is ook al opgedoken in de VS en Europa. Medio augustus merkt de WHO de uitbraak aan als internationale noodsituatie. Medio oktober duikt een nieuwe variant van het virus op in Duitsland.

- De Nederlander Robin Koops heeft een kleine draagbare kunstalveesklier ontwikkeld (Inreda AP), dat een continue glucosemeter koppelt aan een pompje. Diabetici hoeven zo niet meer de hele dag bezig te zijn met eten, spuiten en meten, waardoor de kwaliteit van leven enorm toeneemt. [foto Robert Hoetink]

- Nadat in maart al werd geconstateerd dat de vogelgriep oversloeg van vogels op melkkoeien, wordt begin april bij tenminste één persoon in Texas (USA) de diagnose vogelgriep vastgesteld. In 2022 werd de eerste mens besmet met vogelgriep.

- In de Democratische Republiek Congo (DRC) duikt begin december een nog onbekende infectieziekte op; er zijn in ruim een maand tijd honderden mensen besmet en al zeker 79 doden gevallen.
- Steeds meer mensen kiezen ervoor om af te vallen door dure medicijnen i.p.v. het aanpassen van hun levensstijl en/of voedingspatroon. In de USA is Ozempic zeer populair, maar je kunt er naar zeggen nooit meer mee stoppen. Vanwege geldgebrek of beïnvloed door influencers kopen velen ook gevaarlijke alternatieven met ernstige gevolgen voor de gezondheid.

Overige trends en ontwikkelingen:

- Popzangeres Taylor Swift [foto] is volgens zakenblad Forbes de allereerste artieste die miljardair is geworden, uitsluitend dankzij haar muziek.
- Onverwachts wordt Wikileaks-oprichter Julian Assange op 25 juni vrijgelaten. In ruil voor een schuldbekentenis (onrechtmatig verzamelen en vrijgeven van geheime informatie), gekoppeld aan de reeds doorgebrachte celstraf, is hij met onmiddellijke ingang een vrij man.
- Van 26 juli t/m 11 augustus worden de Olympische Spelen gehouden in Parijs. [Foto ANP HH]
- Volgens *Our World In Data* leed in 1960 nog zo'n 35% van de wereld honger. Nu is dat nog geen 10%.

NAVO (Bron: o.a. NATO website en *The Secretary General's Annual Report 2024*)

Algemeen en politiek-bestuurlijk

In 2024 bestaat de NAVO 75 jaar. Tijdens de NAVO-top in juli wordt hier bij stilgestaan. Na de termijnverlenging van Jens Stoltenberg, treedt (de dan oud-premier) Mark Rutte (NLD) m.i.v. 1 oktober aan als de nieuwe secretaris-generaal. De Nederlandse luitenant-admiraal Rob Bauer is vanaf juni 2021 voorzitter van het Militair Comité. De drie hoofdtaken van de NAVO blijven bondgenootschappelijke verdediging (*deterrence and defence*), crisismanagement en veiligheid door samenwerking. Het hoogste politiek-besluitvormende orgaan is de Noord-Atlantische Raad (*North Atlantic Council*).

De NAVO bestaat sinds 2023 (toetreding Finland) uit 31 lidstaten. Het Turkse parlement gaat op 23 januari akkoord met de Zweedse toetreding (na meer dan 200 jaar neutraliteit) tot de NAVO. Op 26 februari stemt het Hongaarse parlement in met de toetreding van Zweden als 32^e lid van de NAVO. Dit besluit wordt op 7 maart in Washington formeel bekrachtigd. Zweden heeft een goed getraind en modern leger van 24.000 beroepsmilitairen en 32.000 reservisten. Ook is in 2018 een vorm van dienstplicht ingevoerd, zodat het leger verder kan opschalen in geval van oorlog. Het is voor het eerst dat alle Scandinavische landen deel uitmaken van één militair blok. Het betekent ook dat de Oostzee nu bijna helemaal wordt omringd door NAVO-landen. De Russische president Poetin dreigt met 'maatregelen van militair-technische aard'. [Foto Zweedse marinier]

Financiën

In het jaarverslag van de alliantie over 2022 wordt de schatting gemaakt dat in 2024 slechts zeven van de 30 lidstaten de in 2014 afgesproken harde norm van 2% BNP zullen halen. Een groot deel van de Europese NAVO-lidstaten (vooral in het oosten) gaat in de komende jaren de NAVO-bijdrage (fors) opschroeven tot boven de 2%-norm. Polen wil zelfs toe naar 4,7%, waarmee het NAVO-kampioen zou worden. Landen als Spanje en België komen niet in de buurt van de 2% en maken ook geen aanstalten om alsnog snel aan de norm te voldoen. [Foto Shutterstock]

Op de NAVO-top in Washington (9-11 juli) wordt wederom gediscussieerd over de NAVO-norm van 2% BNP. Diverse lidstaten pleiten voor verhoging naar 3 of zelfs 4% BNP. Op dat moment voldoen slechts 23 van de 32 bondgenoten aan deze norm. Oud-president en potentieel presidents-kandidaat Trump geeft tijdens een verkiezingsbijeenkomst (februari) Rusland een vrijbrief om NAVO-lidstaten die niet genoeg geld besteden aan defensie maar aan te vallen. Hij zal ze, als hij president is, niet te hulp komen, ondanks het gestelde in NAVO-artikel 5. Waarmee hij de grondslag onder het bondgenootschap wegslaat.

Begin december roept de pas aangetreden SG Rutte de lidstaten op om fors meer geld te besteden aan defensie (*a quantum leap*); hij vindt de norm van 2% BNP te laag. Hij duidt hierbij op het steeds assertiever en agressiever optreden van met name landen als Rusland, China, Noord-Korea en Iran. Enkele dagen later slaat hij tijdens een lezing in Brussel groot alarm over Rusland en China. Rutte wijst naar Rusland en China die er, samen met Noord-Korea en Iran, alles aan doen om Noord-Amerika en Europa te verzwakken. Deze landen willen de wereldorde hervormen en testen het Westen. Rutte vindt de bedreigingen voor onze vrijheid en veiligheid net zo groot of zelfs groter dan tijdens de Koude Oorlog. Om over enkele jaren nog steeds in staat te zijn een aanval op een of meerdere NAVO-lidstaten te pareren, moet er volgens hem snel meer worden geïnvesteerd in de krijgsmachten en in de defensie-industrie.

Doorontwikkeling en innovatie

- In 2024 ziet de allereerste *NATO quantum strategy* het licht, als ook de eerste *international strategy on biotechnology and human enhancement technologies*.
- Het nieuwe *Critical Undersea Infrastructure Network* komt voor het eerst bij elkaar.

- Het *NATO Innovation Fund* doet de eerste investeringen in *deep tech* bedrijven.
- Tijdens de top in juli worden nieuwe richtlijnen voor *counter-terrorisme* vastgesteld.
- NATO organiseert tijdens de top in juli de eerste *NATO Summit Defence Industry Forum*.

China

China blijft het bondgenootschap uitdagen en haar veiligheid, normen en waarden bedreigen. China's ambities vormen een permanente bedreiging voor de veiligheid van de NAVO-lidstaten.

[Foto Franse soldaat]

Oorlog in Oekraïne

- SG Stoltenberg roept begin april op om te komen tot een NAVO-fonds van € 100 miljard om Oekraïne te helpen bij de verdediging tegen de Russische oorlogsmachine. Medio april geeft Stoltenberg toestemming aan de lidstaten om met de eigen wapenvoorraden tijdelijk onder de norm te gaan, om zo Oekraïne overeind te houden.
- Medio juni besluit de NAVO om de wapensteun (voorheen de USA) en militaire trainingen aan Oekraïne te gaan coördineren (voorheen door VK). het betreft o.a. de *NATO Security Assistance and training for Ukraine* (NSATU) in Duitsland als ook de *NATO-Ukraine Joint Analysis, Training and Education Centre* (JATEC) in Polen.
- Op de NAVO-top in Washington (9-11 juli) worden wederom meerdere toezeggingen gedaan aan Oekraïne voor financiële steun en leveringen van materieel en munitie. Zo doneren Nederland, Denemarken, België en Noorwegen F-16's (incl. bewapening) aan Oekraïne. Ook wordt besloten dat de weg naar lidmaatschap van de NAVO 'onomkeerbaar' is. De lidstaten spreken zich expliciet uit over China's hulp aan Rusland in de oorlog met Oekraïne. Ze dreigen met maatregelen.
- President Zelensky presenteert op 18 oktober zijn langverwachte 'overwinningsplan' aan de NAVO-top in Brussel. Zelenski vraagt in zijn 'overwinningsplan' een uitnodiging voor het lidmaatschap, maar er zijn vragen over de toetredingscriteria en zorgen over corruptie. Vooral Hongarije en Slowakije verzetten zich. Duitsland en de USA zijn terughoudend.

Rusland

- Volgens Tsjechië (april) heeft Rusland duizenden verkennende hackpogingen gedaan om Europese spoorwegnetwerken te saboteren. Het zou hierbij gaan om systemen voor seinbediening en ticketverkoop.
- De grensruzie tussen Rusland en Finland verhardt. In december 2023 sluit Finland al vrijwel de gehele oostgrens, m.u.v. een spoorverbinding voor goederen. Aanleiding is de vermeende door Rusland op gang gebrachte buitensporige migratiestroom in een poging Finland te destabiliseren. Als reactie op de toetreding van Finland tot de NAVO. De Finse regering wil een nieuwe deportatiewet en een aanpassing van haar dienstplichtwet.
- Rusland wil de grenzen in de Baltische Zee verleggen. Het ministerie van Defensie zegt plannen te hebben om de territoriale wateren opnieuw te berekenen en het gebied daarmee uit te breiden. NAVO-landen Finland en Litouwen reageren verontwaardigd op de voorgenomen stap.
- De NAVO maakt zich begin mei ernstige zorgen over vijandelijke activiteiten van Rusland in de lidstaten. Het gaat volgens de NAVO om sabotage, gewelddaden, cyber- en elektronische interventie, desinformatiecampagnes en andere hybride operaties. Europese veiligheidsdiensten waarschuwen voor aanslagen en sabotage van infrastructuur. Het Kremlin koerst volgens de diensten af op een staat van permanent conflict met het Westen.
- In 2024 ging Rusland onverholener te werk. Met meer agressie, ook tegen mensenlevens gericht. Onder meer Duitsland, Polen en Finland houden Rusland verantwoordelijk voor het vernielen van vitale voorzieningen, een poging tot moord en aanslagen met brandbommen. Het regime gebruikt sabotage die grenst aan staatsterrorisme om in Europa angst te zaaien. Het regime opereert zo omdat Poetin zich niet alleen in conflict beschouwd met Oekraïne, maar met het Westen als geheel, en zeker met Europa. Het grootste winkelcentrum van Polen brandt op 12 mei volledig uit. Bouwvakkers in Duitsland treffen op 24 mei tijdens werkzaamheden vlakbij een NAVO-pijpleiding

explosieven in de grond aan. Veiligheidsdiensten vermoeden dat Rusland er wat mee te maken kan hebben, omdat zij hiermee de infrastructuur van bondgenoten van Oekraïne zouden willen saboteren.

- De Duitse *Bundesnachrichtendienst* (BND) waarschuwt eind november ervoor dat Rusland binnen enkele jaren met een beperkte aanval op de NAVO het bondgenootschap wil testen of de verplichting tot wederzijdse hulp wordt nagekomen. De BND acht Rusland tegen die tijd qua materieel en personeel in staat tot een grootschalige aanval op de NAVO om zo de oude Sovjet-grenzen te herstellen.
- Ondanks de zware verliezen in Oekraïne vult Rusland volgens westerse inlichtingendiensten zijn wapen- en munitievoorraden vele malen sneller aan dan de NAVO-lidstaten. Moskou kan voor 2030 klaar zijn voor een gewapend conflict met de NAVO. De diensten denken dat het mogelijk is dat Rusland een regionaal conflict begint als het klaar is met Oekraïne, met als doel de alliantie uit elkaar te spelen.
- Zweden stopt met de plannen voor windmolenparken in de Oostzee, omdat deze de radars zouden verstoren en daarmee het tijdig ontdekken van een mogelijk militaire actie van Rusland vanuit Kaliningrad zouden hinderen.
- Er vinden dit jaar diverse 'ongelukken' plaats, waarbij kritieke infrastructuur van NAVO-lidstaten wordt beschadigd. In de zomer een Noorse communicatiekabel bij de militaire luchtvaartbasis Evenes, net boven de poolcirkel. In september wordt tijdens een oefening op het Noorse eiland Andøya een zelf geplaatste stoorzender onklaar gemaakt. Medio november raken twee voor internetverbindingen belangrijke onderwaterkabels in de Oostzee beschadigd. Het riekt sterk naar sabotage en veel wijst naar Rusland en China als de dader. Ook een kabel tussen Zweden en Litouwen is beschadigd. Ook is er al maandenlang ongewone belangstelling van Russische gevechtsvliegtuigen, die bij Gotland het Zweedse luchtruim binnendringen. Op 25 december wordt Estlink 2, een stroomverbinding tussen Finland en Estland door een schip van de Russische schaduwvloot (olietanker Eagle S) zwaar beschadigd; alsmede vier andere datakabels. Wederom rust de verdenking op Rusland. De NAVO versterkt hierop zijn militaire presentie in de Oostzee. [foto AFP schaduwvloot ter illustratie]

De lijst van recente spionage- en sabotageacties in Noorwegen is veel langer. Ook in de andere Scandinavische landen hebben dergelijke vijandelijke acties een vlucht genomen. Zo waren er o.a. pogingen tot inbraak bij de watervoorzieningen in Finland en Zweden, gps-stoorzenders die vliegverkeer platleggen in Finland en de Baltische staten, een inbraak bij een Zweedse wapenproducent, een (verijld) moordplan op de Duitse directeur van defensiebedrijf Rheinmetall en drones bij het vliegveld van Stockholm.

- De Russische hybride aanvallen op Europa zijn in 2024 verdubbeld t.o.v. 2023.
- De strategische samenwerking tussen Rusland, China en Noord-Korea is toegenomen, inclusief de ontplooiing van duizenden Noord-Koreaanse troepen in Europa.

Ruimtedomein

De NAVO-bondgenoten gaan nog meer samenwerken in het ruimtedomein en bij de aanschaf van militair materieel. Het doel is om meer gezamenlijke standaarden te ontwikkelen. Zo gaat de NAVO o.a. gebruik maken van data, producten en diensten van nationale en commerciële satellieten van de lidstaten (*Allied Persistent Surveillance from Space*; APSS) om een beter beeld te krijgen van de situatie in conflictgebieden en effectiever te kunnen optreden in tijden van conflict.

Met het *Starlift*-initiatief probeert de NAVO in te zetten op meer lanceercapaciteiten, zodat er een schaalbaar netwerk van ruimtecapaciteiten kan ontstaan. Het *Northlink*-project moet communicatiesatellieten van overheden en commerciële bedrijven boven het Arctisch gebied met elkaar gaan verbinden. Daarnaast wordt een volgende stap gezet in de ontwikkeling van een nieuwe generatie rotorvliegtuigen. Het toestel moet uiteindelijk complementair zijn aan helikopters.

Verhogen weerbaarheid

Luitenant-admiraal Bauer stelt (als voorzitter van het Militair Comité) medio januari publiekelijk dat niet alleen de krijgsmachten van NAVO-landen, maar de hele samenleving in die landen zich moet aanpassen aan een nieuw, onvoorspelbaar tijdperk. Behalve overheden moeten in zijn ogen ook private partijen hun manier van denken (gericht op *efficiency* en kostenbesparing) veranderen en

meer richten op zekerheden en effectiviteit. Zweden en Finland waarschuwen hun inwoners voor een mogelijke oorlog op hun grondgebied en starten een voorlichtingscampagne.

Militair operationeel

Als onderdeel van de modernisering van de NAVO komt er een nieuwe troepenstructuur; het *NATO Force Model* (NFM), vanaf 2025 de opvolger van de *NATO Response Force* (NRF) en de *enhanced NRF* (eNRF). Het is gebaseerd op een drieslag in gereedheid/paraatheid (*Notice To Move*; NTM). Tier 1 eenheden staan op een NTM van 0-10 dagen. Tier 2 eenheden een NTM van 10-20 dagen en Tier 3 eenheden een NTM van 30-180 dagen. Het eerder afgesproken *NATO Readiness Initiative* (NRI) wordt verder ontwikkeld tot een *NATO Readiness Process*, dat de paraatheidscultuur moet vergroten. Ook is het niet meer toegestaan om eenheden aan meerdere opdrachten te koppelen (*double- or tripple hatted*). De NAVO vraagt niet alleen geld in de vorm van de 2%, maar er worden met name ook *capacities and capabilities* gevraagd; wezenlijke bijdrages. Nederland kan een aantal van die capaciteiten niet leveren. Een van die *priority targets* is het leveren van een volwaardige gemechaniseerde brigade en een volwaardige gemotoriseerde brigade. Maar ook de beschikbaarheid en alarmering van de eenheden wordt aangescherpt.

Zomer 2024 komt er, na 22 jaar, een einde aan de *Very High Readiness Joint Task Force* (VJTF: de NAVO-flitsmacht). De reservecapaciteit van de hoogste NAVO-baas, wordt flink uitgebreid (verachtvoudigd van ongeveer 40.000 naar ruim 300.000 militairen) en krijgt een andere naam; *Allied Response Force* (ARF). Deze moet vanaf juli 2024 een verhoogde bescherming garanderen voor het NAVO-grondgebied. Het nieuwe concept kent sterkere vooruitgeschoven posten en grotere reactiemachten met korte *responsetijden* en valt helemaal binnen het concept van het *New NATO Force Model* (NFM) dat vanaf 1 januari 2025 van kracht wordt. Daarnaast krijgen lidstaten het verzoek om troepen aan te bieden. Eenheden die zich, zoals bijvoorbeeld de *battlegroups* in Estland en Litouwen, met een permanente aanwezigheid of op basis van veelvuldig oefenen, committeren aan een specifieke regio op de oostflank van de NAVO. Tot slot komen eenheden permanent op een hogere graad van gereedheid te staan.

De *Command Structure* wordt uitgebreid. In januari wordt een nieuw *Joint Force Command* opgericht in Norfolk (USA). [Foto Zweedse Marine, snelle aanvalsbote]

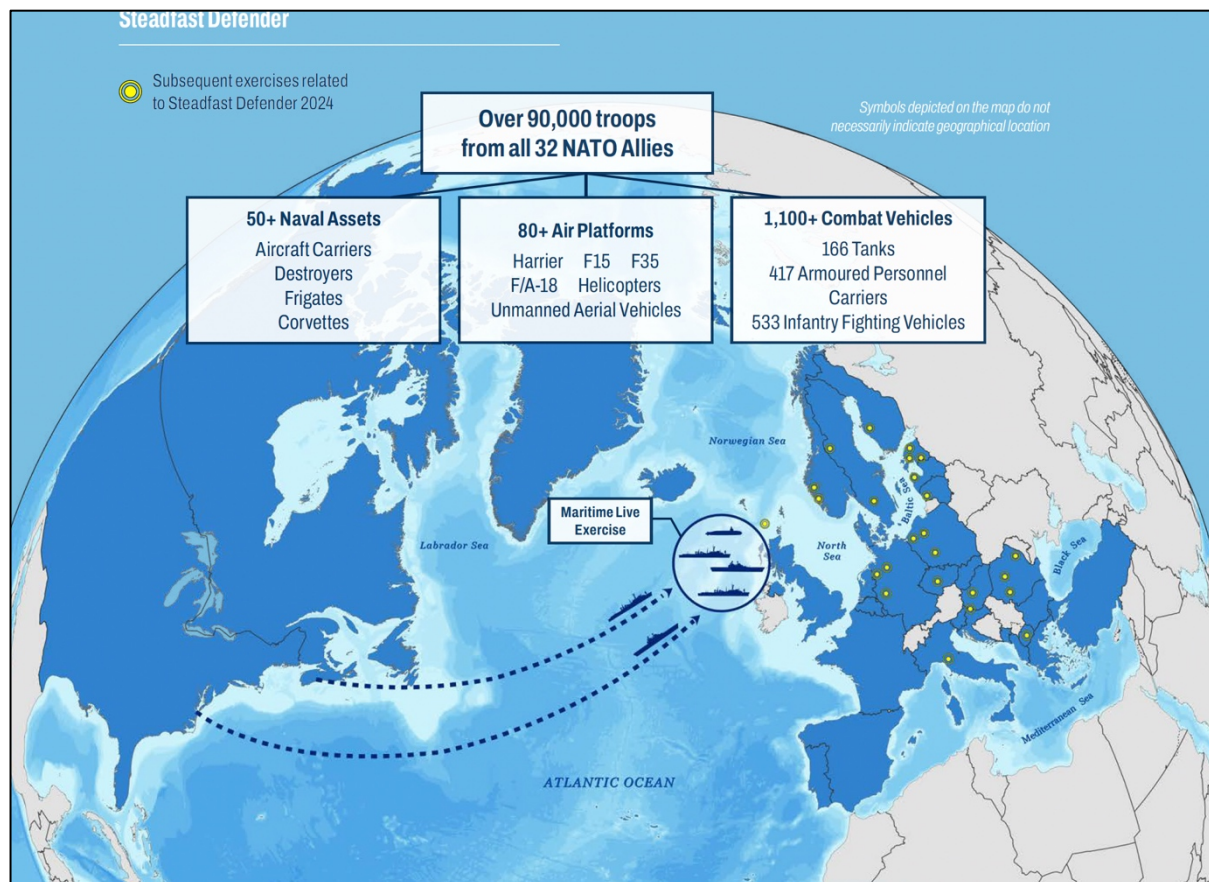

NATO missies en operaties:

- *enhanced Forward Presence* (eFP) / *Operation Atlantic Resolve* (AR).
Permanente ontplooiing oostflank NAVO als afschrikking (*deterrence*) tegen een mogelijke Russische inval. De eFP geldt als een permanent fysiek 'struikeldraad' bij een onverhoedse aanval. De eFP moet zo naast afschrikking ook tijd en ruimte creëren om bij een inval de Amerikaanse *follow-on forces* (AR) van over de Atlantische Oceaan zich hierbij te voegen.
Er komt een 9^e *Forward Land forces element* in Finland.
- *NATO Mission Iraq* (NM-I)
De NM-I is de hoeksteen van de bemoeienissen van de NAVO in het Midden-Oosten, *the Global coalition to Defeat Daesh/ISIS*. Het is een *non-combat, advisory, training and capacity building mission*, die de Iraakse autoriteiten moet helpen bij het opbouwen en versterken van hun veiligheidsapparaat en strijdkrachten.
- *NATO Mission in Kosovo* (*Kosovo Force*; KFOR)
Deze missie is actief sinds 1999 en moet helpen om van Kosovo een stabiel, democratisch, multi-etnisch en vredig land te maken.
- *NATO Operations and Activities at Sea*
De NAVO heeft permanent vier vlootverbanden paraat en ingezet; de *Standing NATO Maritime Groups* (SNMGs). SNMG1 opereert voornamelijk in en rondom het noordelijk deel van de Atlantische Oceaan, de Noordzee en de Baltische Zee. SNMG2 opereert doorgaans in de Middellandse- en Zwarte Zee. Daarnaast heeft de NAVO op permanente basis twee vlootverbanden voor mijnenbestrijding; de snel inzetbare *Standard NATO Minecounter Measures Group 1* (SNMCMG1; met als inzetgebied de noordelijke wateren, zoals de Noord-Atlantische Oceaan, de Noordzee en Oostzee) en de SNMCMG 2 (opsporing en vernietiging van mijnen in de Middellandse Zee of de Zwarte Zee en haar tussenliggende wateren). Tot slot loopt er een permanente Operatie *Sea Guardian* (Middellandse Zee)

Oefeningen (selectie):

- *Agile Defender 2024*
- *Austere Challenge (C4I)*
- *BALTOPS 24 (53e editie Baltic Operations; maritime, anti-submarine, anti-mine and air defence)*
- *Crystal Arrow 24*
- *CWIX 24 (Coalition Warrior Interoperability eXploration, eXperimentation, eXamination and eXercise; C4ISR interoperability)*
- *Cyber Coalition 2024 (cyber)*
- *Defender 24 (including Saber Strike 24, Swift Response 24 and Immediate Response 24)*
- *Dragon 24*
- *Dynamic Guard 2024*
- *Dynamic Manta 24 (anti-submarine)*
- *Dynamic Mirage 2024 (naval computersimulation)*
- *Dynamic Mongoose (annual: anti-submarine warfare; ASW)*
- *Freezing Winds (maritime)*
- *Global Pine 2024 (safeguarding critical energy infrastructure)*
- *Grand Quadriga (part of Steadfast Defender; grondgebonden)*
- *Iron Wolf (eFP Litouwen)*
- *Joint Warrior 24-1*
- *Locked Shields (cyber)*
- *Loyal Leda 2024 (NATO headquarters Europe)*
- *Neptune Strike (maritime)*
- *Nordic Response (part of Steadfast Defender; maritime and amphibious)*
- *Open Spirit (maritime)*
- *Ramstein Flag 2024 (air, land, sea and cyber)*
- *Ramstein Legacy 2024 (air and missile defence)*
- *RIMPAC (Rim of the Pacific Exercise) (maritime warfare)*
- *Riptide 24 (anti-submarine warfare)*
- *Saber Strike (part of Steadfast Defender; grondgebonden)*
- *Slovak shield 24*
- *Spring Storm 24*
- *Steadfast Cobalt (interoperability)*
- *Steadfast Defender 2024; jan-mei: grootste NAVO-oefening sinds de Koude Oorlog. Ca. 90.000 militairen uit alle 32 lidstaten (dus inclusief Zweden), en verder o.a. vliegdekschepen, 80 gevechtsvliegtuigen en honderden tanks.*
- *Steadfast Deterrence 2024*
- *Steadfast Duel 2024*
- *Steadfast Foxtrot 2024*
- *Steadfast Noon (nuclear)*
- *Strike Warrior (maritime)*
- *Swift Response (part of Steadfast Defender; airborne)*
- *Trojan Footprint 24*

Europa / Europese Unie (EU)

Het jaar wordt naast de 'gebruikelijke' dossiers ook sterk gedomineerd door de oorlogen in Oekraïne en het Midden-Oosten (Gaza +) en de directe en indirecte gevolgen daarvan. Naast dit dossier spelen nog de dossiers migratie, klimaat/milieu/energie, de verkiezingen voor het Europees Parlement (EP) en worden drie zeer belangrijke rapporten gepresenteerd.

De Europese Unie, haar beleid en haar instituties

Op 1 januari treedt België aan als nieuwe voorzitter van de Europese Unie. Op 1 juli volgt Hongarije.

Vanaf 31 maart treden Roemenië en Bulgarije met beperkingen toe tot de Schengenzone voor wat betreft de controles aan lucht- en zeegrenzen. Aan de landsgrenzen vinden vooralsnog nog wel paspoortcontroles plaats. De Schengenzone bestaat hiermee uit 29 landen (Cyprus en Ierland doen niet mee). M.i.v. 2025 geldt de toetreding van Roemenië en Bulgarije ook voor wegen en treinverbindingen.

Dit jaar verschijnen drie cruciale rapporten over de nabije toekomst van de Europese Unie. Enrico Letta presenteert een rapport over de interne markt. Sauli Niinistö (Finse oud-premier) doet aanbevelingen voor een veiliger Europa; en zonder veiligheid in de breedste zin geen concurrentie en geen markt. Veiligheid is daarbij breder dan defensie (*Total Defence* of de *whole-of-society*-banadering) en doet een ondubbelzinnig appèl op een mentaliteitsverandering, civiele weerbaarheid en pro-actief handelen van overheden, instellingen, bedrijven, organisaties en burgers. Dit belangrijke rapport lijkt echter ondergesneeuwd te worden door het derde rapport. Op 9 september presenteert voormalig ECB-baas en oud-premier, de Italiaanse topeconoom Mario Draghi, een indringend rapport over de toekomst van de welvaart, het concurrentievermogen en de veiligheid van/binnen de EU. Draghi slaat groot alarm met woorden als "existentiële uitdaging" en "vrezen voor zelfbehoud" en pleit voor een strategiewijziging. Hij schetst drie prioriteiten: de innovatiekloof met de USA en China moet worden gedicht; de vergroening van de economie moet een groeistrategie worden en de afhankelijkheid van andere grootmachten moet worden afgebouwd in combinatie met investeringen in defensie. Ook hekelt hij de kwantitatief buitensporige EU-wetgeving. Kostenplaatje is per jaar honderden miljarden euro's extra, waarbij hij pleit voor aanvullende gemeenschappelijke EU-schulden.

Van 6 t/m 9 juni zijn de verkiezingen Europees Parlement (in NL 6 juni). Zo'n 360 miljoen stemgerechtigden kunnen naar de stembus voor de verkiezingen van een nieuw Europees Parlement. Hoewel de EVP (christendemocraten) de grootste politieke 'familie' blijft, maakt het EP een forse ruk naar rechts. De pro-Europese middenpartijen behouden een krappe meerderheid, maar zullen meer rekening moeten houden met de EU-sceptische rechterflank. Er ontstaan twee nieuwe rechtse politieke fracties. Op 30 juni presenteert de Hongaarse president Viktor Orbán een nieuwe Europese alliantie van drie recht-nationalistische partijen: zijn eigen Fidesz, de Tsjechische ANO en de Oostenrijkse FPÖ. De alliantie heet 'Patriotten voor Europa'. Hoofddoelen zijn het verdedigen van de soevereiniteit van landen, illegale migratie bestrijden en de *Green Deal* herzien. Ursula von der Leyen wordt ondanks een covid-schandaal herkozen als voorzitter van de Europese Commissie [foto]. De Estse premier Kaja Kallas wordt Hoge vertegenwoordiger voor Buitenland en Veiligheidsbeleid. De Portugese oud-premier António Costa wordt voorzitter van de Europese Raad. De Fransman Stéphane Séjourné wordt vicevoorzitter en gaat over het industriebeleid en de interne markt. De Spaanse Teresa Ribera wordt naast vicevoorzitter ogeorgiok commissaris voor het groene beleid. Wopke Hoekstra blijft Commissaris voor Klimaat en Schone Groei. Nieuw is een Commissaris voor Defensie; dit is de Litouwse Andrius Kubilius.

Op 1 december treedt de nieuwe Europese Commissie aan. Voorspoed, veiligheid en democratie zijn de kernwoorden van Von der Leyens tweede termijn. De EU moet concurrerender worden op het wereldtoneel. Dit betekent dat de interne markt beter moet functioneren door minder bureaucratie. Ze wil een Europese 'kapitaalmarktunie'. Er komt een Europees Concurrentiefonds (onduidelijk met welk geld) dat de *Clean Industrial Deal* (opvolger *Green Deal*) moet ondersteunen. En uiteraard staat migratie hoog op de agenda. Er komt een strategische discussie over landbouw in de EU, en Von der Leyen wil de huizen crisis te lijf gaan met een 'betaalbaar huizenplan'. Een – socialistische – Commissaris zal zich met dat laatste bezighouden. Ook komt er een Commissaris voor de Mediterrane Regio. En eentje voor Visserij en Oceanen. Een nieuw Commissariaat is er ook voor Defensie(industrie). Als op 27 november de benoemingen met een nipte meerderheid worden bevestigd, kondigt Von der Leyen de prioriteiten aan van de nieuwe Commissie:

1. Het dichten van de innovatiekloof met de VS en China.
 2. Een strategie over de toekomst van de EU-landbouw.
 3. Een 'witboek' over de toekomst van de EU-Defensie, incl. het versterken van de defensie-industrie en infrastructuur voor militaire verplaatsingen (*military mobility*).
- Ze blijft echter onduidelijk over de financiering hiervan.

Voorafgaand aan de EU-top, vindt op 7 november in Boedapest een bijeenkomst plaats van de EPG⁷.

Uitbreiding EU

Na instemming van alle lidstaten, starten op 25 juni de toetredingsonderhandelingen met Oekraïne en Moldavië. Nederland zet medio december een veto in tegen een nieuwe stap voor Servië richting toetreding. Het kabinet vindt dat het Balkanland nog niet klaar is voor een volgende stap; verwijzend naar de rechtsstaat, corruptiebestrijding en de problemen tussen Servië en Kosovo.

Migratie

- Het Verenigd Koninkrijk, sinds 2020 geen EU-lid meer, probeert de toestroom van tienduizenden migranten die elk jaar met kleine boten vanaf het Europese vasteland aankomen, in te dammen. De bedoeling is dat de douanediens ten van enkele EU-landen en het VK meer informatie gaan delen over de aanvoer van de bootjes en gebruikte materieel. De douaneautoriteiten van Frankrijk, Duitsland, Nederland en België en die van het Verenigd Koninkrijk gaan nauwer samenwerken om de oversteek van migrantenbootjes te verstoren.
- Op 10 april, na bijna 10 jaar praten, stemt het EP in met het EU-migratiepact (de lidstaten stemmen later deze maand). Het hele pakket bestaat uit 10 omvangrijke wetten. Migrant uit veilige landen die geen schijn van kans maken op een vluchtelingenstatus krijgen straks direct aan de EU-buitengrens te horen of ze worden teruggestuurd. Verder worden migranten bij aankomst gescreend en geregistreerd om te voorkomen dat men in verschillende lidstaten asiel aanvraagt ('asielhoppen'). Daarnaast gaan landen migranten eerlijker verdelen over het landenblok of kan men dit afkopen. Intussen vinden Afrikaanse asielzoekers een nieuwe route om de EU binnen te komen. De nieuwste immigratieroute naar de EU loopt volgens Frontex via de Canarische Eilanden. Het aantal illegale grensovergangen naar deze toeristeneilanden betrof de eerste drie maanden van 2024 al 13.500 Afrikaanse bootimmigranten. Dat is een stijging van meer dan 500% t.o.v. de winterperiode vorig jaar. Over geheel 2024 komen een recordaantal migranten aan op de Canarische eilanden (46.843; ruim 17% meer dan in 2023). Een groeiend aantal van deze migranten is niet meer afkomstig uit Afrika, maar uit Azië, en dan vooral uit Pakistan en Bangladesh. Spanje is nu, samen met Italië, de belangrijkste toegangspoort tot Europa geworden.
- Na eerdere migratiedeals met vertreklanden Turkije (2016), Tunesië (juli 2023), Egypte (17 maart) en Mauretanië (2023), sluit de EU begin mei een migratiedeal met Libanon. Hyperinflatie heeft Libanon al jaren geleden in chaos gestort. Ondertussen vangt Libanon een reusachtig aantal Syrische vluchtelingen op, vaak in erbarmelijke omstandigheden. In het zuiden van het land maakt ondertussen de door Iran gesteunde terreurbeweging Hezbollah de dienst uit. Dit jaar kwamen er bijna 4.000 Syrische vluchtelingen vanuit Libanon aan in Cyprus, een forse toename in vergelijking met 78 in dezelfde periode in 2023. Nu steeds meer Syrische vluchtelingen vanuit Libanon naar EU-land Cyprus trekken, komt Brussel in actie. De EU biedt op 1 mei een steunpakket aan ter waarde van € 1 miljard om het land te stutten én migranten te stoppen. Brussel wil ook helpen bij vrijwillige terugkeer van vluchtelingen naar 'veilige gebieden' in Syrië. Het plan voor Libanon past in een serie van migratiedeals met landen die grenzen aan de EU. Zo trok Von der Leyen eerder naar onder andere Egypte en Tunesië. De deals vormen een belangrijk puzzelstuk in het nieuwe EU-migratiebeleid. Brussel wil zo proberen te voorkomen dat mensen met hulp van criminele smokkelaars de levensgevaarlijke overtocht maken. Wie alsnog komt, moet dankzij een nieuw Europees migratiebeleid eerlijker worden verdeeld over het landenblok. Mensen uit veilige landen moeten na aankomst aan de EU-buitengrens snel worden teruggestuurd. Ook hier zijn afspraken voor nodig met vertreklanden. De deals met landen buiten de EU zijn niet onomstreden. Mensenrechtenorganisaties vrezen voor een slechte behandeling van migranten. Ook het democratisch gehalte van de afspraken is ver te zoeken. Zowel nationale parlementen als

⁷ Dit topeverleg van bijna alle (dus ook niet-EU) Europese landen (minus Rusland en Wit-Rusland) moet een platform creëren waar deze 44 geografisch tot Europa behorende landen (incl. Israël) nauwer kunnen samenwerken op het gebied van bijvoorbeeld migratie, energie, economie en klimaat, zonder de beperkingen die intern de EU gelden.

het Europees Parlement hebben geen inspraak over de vorm en inhoud van de deals. Tijdens de persconferentie in Beiroet was er geen ruimte voor vragen.

- Op 14 oktober presenteert Ursula von der Leyen een tienpuntenplan om de aanhoudende illegale immigratie in te perken. Na de EU-verkiezingsuitslag zijn tal van taboe-onderwerpen in het migratiedossier nu ineens wel bespreekbaar, zoals het terugsturen van mensen naar veilige delen van Syrië. Zo wil de nieuwe Commissie het aantal buitengrenswachten van Frontex verdrievoudigen naar 30.000 en er wordt werk gemaakt van een gemeenschappelijk uitzetbeleid.
- Terwijl vorig jaar nog alle migratierecords werden gebroken, lijkt de omstreden migratiedeal met Tunesië (kosten € 1 miljard) zijn vruchten af te werpen. Het aantal bootmigranten vanuit Tunesië naar Italië is eind juni spectaculair (met vooralsnog 58%) gedaald. Over heel 2024 is er een significante daling van het aantal asielaanvragen. De deals die de EU sloot in Noord-Afrika en de aanhoudende druk op de kandidaat-lidstaten in de Westelijke Balkan (vooral Servië) pakten goed uit. Het aantal overtochten op de Centraal-Mediterrane route daalde met 59%. Op de Westelijke Balkan-route daalde het aantal illegale passages zelfs met 78%. Volgens Frontex meldden zich in 2024 zo'n 300.000 irreguliere migranten uit Afrika en Azië aan de buitengrenzen van de EU.

Financieel/economisch

- EU-Begroting:
 - Op 11 februari bereiken de lidstaten en het EP een principe-akkoord over een nieuwe set aan begrotingsregels. De huidige regels die zijn vastgelegd in het zogeheten Stabiliteits- en Groeipact werden al massaal geschonden, zijn door corona uitgesteld en worden niet meer werkbaar geacht. EU-landen krijgen meer tijd en meer ruimte om om te kunnen investeren in vergroening en digitalisering en om hun staatsschuld af te bouwen. Tegelijkertijd moeten landen serieuzer aan de slag met de afbouw van schulden. Er is nog wel instemming nodig van het Europees Parlement en de lidstaten. Intussen waarschuwen experts dat met deze versoepelingen een herhaling van de eurocrisis dreigt, omdat financieel zwakke landen steeds hogere staatsschulden zullen krijgen.
 - Zeven van de 27 lidstaten van de EU hebben een veel groter tekort op hun begroting dan is toegestaan en worden onder verscherpt toezicht gesteld. Naast Italië gaat het om Hongarije, Roemenië, Frankrijk, Polen, Malta, Slowakije en België.
 - Het Europees Parlement wekt onvrede bij de lidstaten door een bovenmatige budgetverhoging te wensen. Europese instellingen zijn volgens een richtlijn gehouden aan een maximale budgetverhoging van 2 procent. Nadat het EP voor 2022 en 2023 zich hier al niet aan had gehouden, wenst men wederom een groei van de eigen uitgaven voor een volgend jaar. Voor 2024 wil het EP een budget van totaal € 2,4 miljard.
 - Medio november stemmen meerdere lidstaten niet in met de begroting voor 2025; Nederland, Oostenrijk, Zweden, Finland en Denemarken. Het verzet is vooral een symbolisch signaal aan Brussel. De begrotingshaviken hebben samen niet genoeg stemkracht om de begroting te blokkeren. Duitsland zegt altijd zuinig om te willen gaan met belastinggeld, maar ging uiteindelijk toch akkoord. De hoge rentelasten voor het coronaherstelfonds vormen de steen des aanstoets voor de vijf zuinige landen. Brussel mag volgend jaar bijna € 200 miljard spenderen.
- Digitale economie:
 - Apple krijgt van de EU een torenhoge boete van € 18 miljard voor misbruik van zijn marktmacht door monopolistische drempels (een riant commissie tot wel 30 procent) op Apple-apparatuur voor de plaatsing van apps met haar dwingend opgelegde 'Appstore'.
 - In maart treden de regels van de *Digital Markets Act* (DMA) in werking. De DMA is in het leven geroepen om de marktmacht van de *Big Tech* (de grote zes techgiganten Alphabet (Google), Apple, Amazon, ByteDance (TikTok), Meta (Facebook) en Microsoft) in het gareel te houden. De Europese Commissie opent vijf onderzoeken naar Apple, Facebook en Google om mogelijke overtredingen van de DMA. Begin augustus wordt een eerste succes geboekt als TikTok toezeft om een potentieel verslavende beloningsfunctie definitief stop te zetten.
 - *Meta Platforms* (moederbedrijf van Facebook) krijgt een boete van € 797,7 miljoen voor machtsmisbruik met het eigen advertentieplatform *Marketplace*.

- Nieuwe kleinere elektronische apparaten, zoals smartphones, tablets, computermuizen en camera's, moeten vanaf 28 december verplicht een USB-C-poort hebben voor het opladen. Voor notebooks en grotere laptops heeft de EU fabrikanten eerder al meer tijd gegeven om over te stappen op USB-C. Voor die apparaten gaat de verplichting pas over twee jaar in, op 28 december 2026. [foto Getty Images]

- Op 1 januari bestaat de euro bestaat 25 jaar.
- De Europese Rekenkamer (ERK) stelt in een onderzoek dat de verduurzaming van het wagenpark volledig vastloopt. De ERK adviseert om snel maatregelen te nemen om in eigen huis veel meer en veel goedkopere batterijen te produceren. Anders zullen consumenten massaal overstappen op een Chinese elektrische auto als in 2035 de ban op de verkoop van brandstofauto's ingaat.
- De Europese Investeringsbank (EIB) verruimt medio mei de criteria voor leningen voor projecten in de defensie- en veiligheidssector. Volgens de EIB moet er meer worden geïnvesteerd in deze sectoren o.a. vanwege de oorlog tussen Rusland en Oekraïne.
- Eind mei pleit de Franse president Macron ervoor om de EU-begroting te verdubbelen voor een 'investeringsschok' voor groene technologie en kunstmatige intelligentie.
- Medio augustus stelt de EU hoge importheffingen (tot bijna 38%) vast op Chinese elektrische auto's. De heffingen moeten een einde maken aan de oneerlijke concurrentie die China zou bedrijven door eigen fabrikanten fors te subsidiëren. Een dag later reageert China met een onderzoek naar EU-subsidies voor zuivelproducten. De vrees voor een handelsoorlog groeit. Medio november wordt een compromis bereikt.
- In de handelsoorlog tussen China en de EU wordt een nieuwe stap gezet als China onderzoek doet naar de subsidies van EU-zuivel.
- De Europese Rekenkamer (ERK) constateert in haar jaarverslag over 2023 dat het aantal fouten bij uitgaven van de EU spectaculair is gestegen tot wel 5,6%. Het gaat om vele miljarden euro's die onterecht zijn uitgegeven.
- In september zijn de prijzen in de eurozone gemiddeld met slechts 1,8% gestegen; dat is voor het eerst in drie jaar onder de 2%.
- Toeleveranciers aan de auto-industrie schrappen massaal banen door een dalende vraag, stijgende productiekosten en uitgestelde investeringen in nieuwe technologieën bij autobouwers. Sinds 2020 zijn er 86.000 banen verloren gegaan bij fabrikanten van auto-onderdelen (zoals banden, accu's, verlichting, electronica), de meeste in Duitsland (60%); het grootste banenverlies sinds de coronacrisis. Alleen al in de eerste helft van 2024 werden 32.000 banen geschrapt. Zonder maatregelen verliest de EU-autoindustrie haar concurrentiepositie.
- De EU boet snel in aan concurrentiekracht op de wereldwijde markt voor plastic. Dit wordt gezien als een ernstige bedreiging voor de overgang naar herbruikbaar plastic.
- De ECB waarschuwt eind november dat de hoge kosten van staatsschulden een toenemend risico vormen in de eurozone. De staatsschuld en rentebetalingen bij Italië zijn het grootst, maar de risico's in Frankrijk zijn misschien nog wel zorgwekkender. Als je niet alleen kijkt naar de staatsschuld, maar ook naar de schulden van huishoudens en bedrijven dan heeft Frankrijk, na Japan, de op een na grootste totale schuld ter wereld.
- Het gaat slecht met de EU-economie en China staat te popelen om de handelspositie in Zuid-Amerika over te nemen. Bovendien beschikken de Zuid-Amerikaanse landen over cruciale grondstoffen, die de EU minder afhankelijk maken van China. Op 6 december presenteert commissievoorzitter Ursula von der Leyen vol trots het omvangrijke concept-Mercosur-vrijhandelsverdrag⁸ met Argentinië, Brazilië, Paraguay en Uruguay. Als de lidstaten hiermee instemmen, wordt het makkelijker voor hen om met deze landen in Zuid-Amerika over en weer te handelen. Daar waar het bedrijfsleven enthousiast is, vrezen boeren voor oneerlijke concurrentie. Frankrijk en Polen zijn daarom tegen.

⁸ Hierover wordt al sinds 1999 onderhandeld.

Inflatie en rente

Na twee jaar van renteverhogingen, verlaagt de ECB begin juni verlaagt de ECB de rente voor het eerst weer. Het belangrijkste tarief daalt 0,25 procentpunt tot 3,75%. Tegelijkertijd voorspelt de ECB dat de inflatie dit jaar en volgend jaar toch iets hoger uitvalt. Medio september, oktober en december volgen nog drie renteverlagingen. De belangrijkste rente staat nu op 3%.

Energie

- Op 15 februari zakt de inkoopprijs voor gas tot net onder € 25 per megawattuur; het goedkoopste in twee jaar tijd, maar toch nog steeds ver boven de € 15 uit 2021.
- De TTF-prijs voor Europees aardgas stijgt gestaag en is op 15 november weer terug op het niveau van november 2023; € 47 per megawattuur (in 2021 nog tussen de € 15 en € 20). De gasbergingen in Nederland zitten voor krap 83% vol.
- In december dreigt Qatar de levering van vloeibaar aardgas (LNG) aan de EU te stoppen als EU-landen een nieuwe strenge wet gaan handhaven. Het betreft de CSDDD, een wet waarbij grote bedrijven in de EU vanaf 2027 grondig moeten onderzoeken of in hun toeleveringsketen mensenrechten of rechten van werknemers worden geschonden of klimaatschade (zoals CO₂-uitstoot) voorkomt. Op last van een fikse boete van maximaal 5% van de jaarlijkse wereldwijde omzet.
- Op 31 december sluit Oekraïne de Sudzha-gaspijpleiding bij de grens voor import uit Rusland. Dit vergroot de kans dat er geen gas via Oekraïne richting het Westen zal gaan. Op 30 december bereikt mede door deze onzekerheid de gasprijs in Europa even een jaarrecord van € 48,90 per megawattuur. Hiermee is gas dit jaar alweer bijna 30% duurder geworden.

Klimaat, natuur en milieu

- In steeds meer landen binnen de EU voeren begin 2024 boeren actie tegen het in hun ogen destructieve eenzijdige landbouwbeleid (klimaat- en milieubeleid voeren de boventoon), toenemende kosten en regeldruk, waardoor hun verdienmodel en daarmee hun bestaanszekerheid steeds verder onder druk staan. In o.a. België, Frankrijk, Duitsland, Roemenië, Spanje, Ierland, Polen en Litouwen wordt massaal actie gevoerd en o.a. wegen en grensovergangen geblokkeerd. Uit vrees voor de Europese verkiezingen dit jaar worden enkele maatregelen uitgesteld / opgeschort. Commissievoorzitter Von der Leyen neemt openlijk afstand van het (ook door haar jarenlang gesteunde) uiterst ambitieuze maar ook polariserende klimaatbeleid van vertrokken Eurocommissaris Timmermans en roept op tot nuanceren.
- Eurocommissaris Hoekstra moet (zoals voorgeschreven in de Klimaatwet) een tussendoel presenteren voor 2040. Hij doet een aanbeveling voor de nieuwe Europese Commissie; in 2040 moet de EU 90% minder broeikasgassen uitstoten t.o.v. 1990. Dit zal gepaard gaan met enorme noodzakelijke investeringen in energie- en transportsystemen (jaarlijks zo'n € 1.556 miljard) dat weer terecht komt bij huurders, huizenbezitters en de automobilist.
- Op 26 februari is er een grimmig boerenprotest in Brussel waar de EU vergadert over een aanpak van de stikstofcrisis. Terwijl de Europese Commissie, uit vrees voor de naderende Europese verkiezingen, terugtrekkende bewegingen maakt op het gebied van de *Green Deal* (parkeren van eerdere besluiten), stemt het Europees Parlement op 27 februari juist definitief in met de, hoewel afgezwakte, impactvolle Natuurherstelwet. Deze wet is het EU-antwoord op het VN-biodiversiteitsverdrag van Montreal (dec 2022). Er komen nieuwe doelen voor natuurherstel en biodiversiteit, nu ook buiten Natura 2000-gebieden. De lidstaten moeten nog instemmen. Nederland vreest een tweede juridisch gedomineerde stikstofcrisis, o.a. door de opgedragen verplichtingen. Minister Van der Wal had eerder al geconcludeerd dat de gestelde doelen voor 2040 en 2050 niet of nauwelijks haalbaar zullen zijn voor Nederland. Op 18 juni stemt de 'activistische' Oostenrijkse klimaatminister Leonore Gewessler, in strijd met haar regeringsstandpunt, toch in met de wet, waardoor de omstreden EU-Natuurherstelwet nipt wordt aangenomen. De wet gaat deze zomer in.
- Op 12 maart stemt het EP in met een sterk afgezwakte versie van de nieuwe richtlijn Energieprestatie van gebouwen (EPBD), waarbij het streven is om in 2050 in de EU geen gebouwen meer te hebben staan die nog CO₂ uitstoten. Voor nieuwe gebouwen geldt die verplichting al vanaf 2030. Lidstaten worden niet verplicht van het gas af te gaan.
- EU-lidstaten bereiken op 15 maart een sterk afgezwakt akkoord over een richtlijn voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen. Door de richtlijn worden bedrijven belast met een zorgplicht voor hun hele productieketen (wereldwijd). Zo worden ze verantwoordelijk gemaakt voor eventuele misstanden rond milieu of 'klimaatschade'.

- Op 26 maart worden de EU-lidstaten het, in het zicht van de verkiezingen voor een nieuw parlement, in recordtempo eens over de versoepeling van 'groene' eisen voor boeren. De aanpassingen van het Europees landbouwbeleid zijn een reactie op boerenprotesten in alle hoeken van het landenblok.
- Na de vele incidenten met wolven, besluiten ook de EU-lidstaten (als deel van de Conventie van Bern) begin december om de status van de wolf verlagen van 'strikt beschermd' naar 'beschermd'. Een definitief besluit laat echter nog op zich wachten.
- Het EP vertraagt de omstreken ontbossingswet met minimaal een jaar, maar ook wil men de wet zelf significant aanpassen. Echter, zonder akkoord van de lidstaten treedt de ongewijzigde wet zoals gepland per 1 januari 2025 in werking.

Buitenlands-, veiligheids- en defensiebeleid

- Om de scheepvaart in de Rode Zee te beschermen tegen de aanhoudende aanvallen van de Houthis-rebellen uit Jemen, wordt de bestaande operatie Agenor uitgebreid. Nederland en België voeren het eerste half jaar van 2024 het commando over de EU-missie.
- Binnen de EU is de wapenindustrie (incl. munitie) niet alleen qua productie onder de maat, maar ook versnipperd en spelen vooral nationale belangen. Eurocommissaris Thierry Breton (Interne Markt) presenteert op 27 februari de Europese Defensie Industrie Strategie. Het doel is een noodzakelijke impuls te geven aan defensieproductie en samenwerking binnen de EU. Hij zet in op gezamenlijke aanbestedingen, onderzoek en ontwikkeling. De door de nieuwe Commissie uit te voeren strategie gaat € 100 miljard kosten (geld dat niet in de begroting zit tot 2027), waarvan de helft zal worden geïnvesteerd in EU-zelfverdediging en de andere helft bestemd is voor Oekraïne en voor crisismangement.
- Op 5 maart presenteert Breton een plan voor de wederopbouw van de defensie-industrie binnen de EU. Als het aan de Commissie ligt gaan lidstaten meer gezamenlijk inkopen (lagere prijzen en standaardisatie), investeren binnen de EU en wordt er een basis gelegd om in tijden van crisis over te kunnen schakelen naar een 'oorlogseconomie'.
- Naar aanleiding van de rechtstreekse aanval van Iran op Israël kondigt de EU sancties af tegen Iran. Het sanctiepakket richt zich op het beperken van uitvoer van in de EU gemaakte onderdelen voor Iraanse drones en ballistische raketten.
- De Tsjechische inlichtingendienst onthult eind maart dat leden van het Europees Parlement door Moskou zijn benaderd en omgekocht om Russische propaganda te verspreiden.
- Veiligheidsdiensten waarschuwen in april voor toenemende dreiging van Iraanse terreur. In Europa worden leden van misdaadbendes gerekruteerd om tegenstanders van de ayatollahs uit de weg te ruimen. In Zweden zijn mensen geronseld om Joodse prominenten te vermoorden.
- Europese veiligheidsdiensten maken zich, net als de NAVO, begin mei ernstige zorgen over vijandelijke activiteiten van Rusland in de lidstaten. De Russische dreiging manifesteert zich steeds nadrukkelijker op een hybride wijze in Europa. Het gaat volgens de NAVO om sabotage, gewelddaden, cyber- en elektronische interventie, desinformatiecampagnes en andere hybride operaties. Ze waarschuwen voor aanslagen en sabotage van infrastructuur. Het Kremlin koerst volgens de diensten af op een staat van permanent conflict met het Westen. Rusland toont een grotere risicobereidheid, die zich manifesteert via meer brutale, agressieve of provocatieve activiteiten in zowel het fysieke als het cyberdomein met soms ook een geweldscomponent.
- In haar tweede termijn wil Von der Leyen een Europese Defensie Unie. De lidstaten kopen te veel wapens buiten de EU. Ze moeten gezamenlijk investeren in gemeenschappelijke projecten, zoals een Europees luchtschild. Er komt ook een ander schild: eentje voor bescherming van de democratie, om manipulatie en inmenging van buitenlandse informatie tegen te gaan.
- De EU constateert begin oktober dat Rusland landen in de EU steeds vaker aanvalt met cyberaanvallen, manipulatie van informatie, brandstichting, vandalisme en sabotage van kritieke infrastructuur. Daarnaast zet Rusland migratie in als wapen.
- De EU implementeert de *EU Indo-Pacific Strategy*.

EU-missies / operaties (selectie):

- *European Union's Naval Force* (EUNAVFOR) Operaties *Agenor* en *Aspides*
Het beschermen van de scheepvaart in de Rode Zee tegen de aanhoudende aanvallen van de Houthis-rebellen uit Jemen.
- *EUFOR 'Althea'*
Politieke en sociale stabiliteit in Bosnië-Herzegovina.
- *EU Rule of Law Mission in Kosovo*.

- *EU Partnership Mission voor Moldavië.*
- *EU Border Assistance Mission (EUBAM) Rafah*
- *EU Police Mission for the Palestinian Territories.*
- EUCAP (opbouwen lokale veiligheidsstructuren Sahel-regio).
- *EU Security and Defence Initiative Gulf of Guinea (SDI GoG; Ivoorkust, Ghana, Togo en Benin)* Versterken lokale veiligheidsdiensten tegen de groeiende dreiging van terrorisme en indammen van instabiliteit.
- *EU Military Assistance Mission (EUMAM) Mozambique.*
- *EU Military Assistance Mission (EUMAM) Oekraïne.*
- 20 verkiezingswaarnemingsmissies.

Oorlog in Oekraïne

- Na acht jaar ruzie wordt de zogeheten 'Weimar-driehoek' (Duitsland, Frankrijk en Polen; zo'n 190 miljoen mensen: bijna de helft van de EU-bevolking) op 12 februari weer nieuw leven in blazen. De driehoek wil samen de militaire en morele steun aan het door Rusland overvallen Oekraïne garanderen.
- De EU-lidstaten worden het op 21 februari eens over een op 24 februari ingaand nieuw sanctiepakket tegen Rusland. Voor het eerst worden ook bedrijven op het vasteland van China aangepakt. Ook krijgt Oekraïne een aanvullend steunpakket van nog eens € 50 miljard.
- Op 1 maart sluit de EU samen met 32 landen (w.o. Nederland) een veiligheidsovereenkomst met Oekraïne voor de komende 10 jaar. De overeenkomst bevat onder meer afspraken over militaire steun voor de middellange en lange termijn, de samenwerking voor het verstevigen van de defensie-industrie, het vergroten van de (cyber-)weerbaarheid van Oekraïne en het versterken van de interoperabiliteit van het Oekraïense leger met de NAVO.
- Om Oekraïne onverminderd te steunen, opent de EU een kantoor voor vernieuwde defensietechniek in Kiev. Ook overweegt de commissie om militair materieel voor Oekraïne aan te schaffen door € 1,4 miljard vrij te maken. Het geld is afkomstig uit rendement op bevroren Russische tegoeden (zo'n € 300 miljard) in Europa.
- Begin juli reist de Hongaarse premier Viktor Orbán (vanaf 1 juli vz EU) op eigen houtje af naar Oekraïne (Zelenski), Rusland (Poetin), China (Xi Jinping) en de USA (presidentskandidaat Trump) en probeert zo, zonder vooroverleg en mandaat van de andere lidstaten, een staakt-het-vuren te bewerkstelligen en de vredesonderhandelingen weer op gang te brengen. De andere EU-lidstaten veroordelen dit solistische optreden en verwijten hem de schijn te wekken namens de hele EU te spreken. Diverse lidstaten en de Commissie boycotten als sanctie EU-vergaderingen op Hongaars grondgebied (Nederland vooralsnog niet).
- Op 20 september zegt de Europese Commissie (onder voorbehoud van goedkeuring EP en lidstaten) maximaal € 35 miljard toe aan gunstige leningen.
- In 2024 legt de EU drie aanvullende sanctiepakketten op aan Rusland. De sancties van de EU blijken weinig effectief. Sinds de EU sancties oplegt aan Rusland, verkoopt Rusland relatief meer aardgas aan Europa. Bovendien exporteert Rusland gas als ingrediënt voor stikstofkunstmest (tegen lagere prijzen) voor boeren.

Overige beleidsterreinen

- De WHO waarschuwt voor de terugkeer van de mazelen door een lagere vaccinatiegraad. Er zijn inmiddels 30.000 besmettingen geconstateerd in 'de brede Europese regio'.
- Het EP stemt op 7 februari in met soepelere regels voor nieuwe genetische technieken bij voedselgewassen; ook wel Nieuwe Genomische Technieken (NGT) genoemd.
- Op 17 juli oordeelt het Europees Hof van Justitie dat de Europese Commissie 'het publiek onvoldoende toegang heeft gegeven tot de overeenkomst voor de aankoop van het Covid-19-vaccin'. Het betreft met name de geheime afspraken tussen Commissie-voorzitter Von der Leyen en fabrikant Pfizer.
- De Europese Commissie wil vanaf 2030, vooralsnog vrijwillig, digitale paspoorten en identiteitskaarten invoeren. Voor het digitale paspoort wordt een *EU Digital Travel-App* ontwikkeld.
- Binnen de EU zijn eind oktober meerdere uitbraken van varkenspest en vogelgriep.
- De Europese Commissie zet na de val van het Assad-regime in Syrië een humanitaire luchtbrugoperatie op. Daarnaast maakt de Commissie € 4 miljoen extra vrij

voor humanitaire hulp. Daarmee komt de totale humanitaire steun van de EU aan Syrië dit jaar uit op € 163 miljoen.

Verenigd Koninkrijk

Binnenlandse politiek:

Na een politieke impasse van bijna twee jaar geeft de Noord-Ierse DUP begin februari haar verzet op tegen de Brexit-overeenkomst, waardoor er eindelijk een nieuwe regering kan komen. Sinn Féin won in 2022 de verkiezingen en levert voor het eerst de *First Minister*: Michelle O'Neill. De katholieke premier is de eerste regeringsleider in de geschiedenis van Noord-Ierland die voorstander is van aansluiting bij de republiek Ierland en een vertrek uit het Verenigd Koninkrijk.

De vorig jaar aangetreden en omstreden Schotse premier Humza Yousaf (SNP) kondigt op 29 april aan dat hij opstapt, enkele dagen nadat hij abrupt en bruusk een einde maakt aan de samenwerking met de Schotse Groenen. Oud-partijleider John Swinney treedt aan als nieuwe partijleider en premier. Hiermee zal de SNP weer een meer conservatieve koers gaan varen.

Bij lokale- en burgemeestersverkiezingen (2 mei) leidt de Conservatieve partij van premier Sunak zware verliezen. Volgens sommigen zelfs de slechtste uitslag in bijna 50 jaar. Bij de gelijktijdige burgemeestersverkiezingen wordt de populaire Sadiq Khan voor een derde termijn herkozen als burgemeester van Londen.

De vervroegde parlementsverkiezingen op 4 juli leiden tot een historisch verlies van de Conservatieven. In Schotland verliest de nationalistische SNP fors. Premier Rishi Sunak moet aftreden en Keir Starmer (Labour) wordt benoemd tot de nieuwe premier. Rachel Reeves wordt de eerste vrouwelijke minister van Financiën in Groot-Brittannië. Zij stelt dat de vertrekkende regering een gat van € 25,75 miljard in de begroting achterlaat.

De nieuwe Britse regering presenteert eind oktober haar begrotingsplannen; zowel de belastingen als de uitgaven en investeringen gaan enorm omhoog in de hoop de achterblijvende economische groei aan te zwengelen.

De Conservatieve Partij kiest begin november Olukemi Olufunto 'Kemi' Badenoch (1980) als nieuwe partijleider. Ze is de eerste zwarte vrouwelijke leider van een grote Europese politieke partij.

De Labourregering sluit het jaar af in mineur. Niet alleen qua populariteitscijfers, maar ook vanwege o.a. boze boeren door het invoeren van een erfbelasting voor landbouwgrond. De economische groei is gestagneerd en volgens de *Bank of England* is een recessie in aantocht.

Migratie blijft een *hot topic*. Premier Sunak blijft worstelen met de illegale immigranten. Op 5 maart gaat het Britse Hogerhuis niet akkoord met de voorliggende Rwanda-wetgeving en eist forse aanpassingen. Begin mei start de regering met de omstreden uitzetting van asielzoekers naar Rwanda, om daar in detentiecentra hun procedure af te wachten. Een effect van dit asielbeleid is dat een deel van de asielzoekers zijn heil zoekt in Ierland, uit vrees voor de Rwanda-route.

Nadat een 17-jarige zoon van Afrikaanse immigranten op 29 juli in Southport 16 kinderen en 2 volwassenen neersteeft (3 kinderen overlijden), veroorzaken ruim honderd aanhangers van de rechts-extremistische, anti-islamitische *English Defence League* (EDL) dagenlang rellen, vanwege de vermeende islamitische achtergrond van de dader. Vervolgens verspreiden de anti-immigratiedemonstraties, chaos en geweld zich dagenlang over het land, waarbij immigranten en vooral moslims en moskeën het moeten ontgelden. Een dieperliggend probleem lijkt de decennialange passieve houding van politie en politici t.o.v. criminele immigranten.

Overig binnenlands nieuws:

- Begin 2024 zijn de wachtlijsten voor sommige operaties opgelopen tot meer dan twee jaar.
- Vanaf augustus 2021 heeft er gedurende lange tijd een massale cyberaanval plaatsgevonden op het Britse kiesregister, waarbij de gegevens van mogelijk 40 miljoen Britse kiezers zijn verzameld en kritische Britse parlementariërs zijn bestookt. In maart 2024 wordt openbaar dat China verantwoordelijk is voor de aanval. Er is kritiek op de 'lauwe' sancties van de regering Sunak richting China.
- De nieuwe Britse *Chief of the General Staff* (Roland Walker) luidt op 24 juli de noodklok over de staat van de landmacht en geeft het Britse leger drie jaar om zich voor te bereiden op een oorlog met Rusland, China of Iran.

- Op 4 september is de presentatie van een vernietigend rapport over de dramatische brand (14 juni 2017) in de Londense torenflat *Grenfell*, waarbij 72 doden vielen. Volgens het rapport overheerste hebzucht, werd er structureel gelogen en was er een gebrek aan bekwaamheid en verantwoordelijkheidsgevoel. Overheden (van lokaal tot landelijk), de brandweer en de bouwsector hebben, ondanks tientallen signalen, stuk voor stuk enorme fouten gemaakt. Zo bevatten de panelen brandbare materialen en werd dit verzwegen. [foto]

- 30 september: Met de sluiting van de laatste kolencentrale komt in het VK een einde aan 142 jaar electriciteitsopwekking via steenkool.
- Voor het eerst is een islamitische naam de meest populaire naam voor pasgeboren Engelse jongens; Muhammad.
- Vanaf 2 april 2025 geldt voor het VK een elektronische visumplicht voor alle niet-Britse of Ierse passagiers; een zogeheten ETA (*Electronic Travel Authorization*).

De pas aangetreden Britse regering van Keir Starmer wil een *reset* met de EU en zoekt toenadering tot de landen en de instituties van de EU. Al zit een echte hereniging nog niet in het vat. Starmer was op bezoek in Berlijn en Parijs. In Duitsland kondigde hij plannen aan om een verdrag op te stellen dat de samenwerking verdiept op terreinen als defensie, energiezekerheid, wetenschap en technologie. Ook met Frankrijk komt er samenwerking op het gebied van defensie en veiligheid. Daarnaast gaan Parijs en Londen samen de strijd aan met mensensmokkelbendes. Ook hoopt Starmer de haperende handel met de EU beter te stroomlijnen.

Voor het Koninklijk Huis is 2024 een slecht jaar qua gezondheid. Nadat in januari Koning Charles (75) al had gemeld dat hij prostaatkanker had, meldt Prinses Catherine (42) in maart dat ze kanker heeft. Op 30 april verschijnt Koning Charles III en op 16 juni Prinses Catherine voor het eerst weer in het openbaar. Prinses Anne (74) valt in juni van haar paard en raakt licht gewond.

Duitsland

Er wordt herdacht en gevierd dat de Grondwet 75 jaar geleden is geschreven.

2024 wordt vooral beheerst door de combinatie van migratie-/integratieproblemen (uitvergroot bij elke nieuwe aanslag) en de onstuitbare opkomst van de (in mei door het Administratief Hof in Keulaen als extremistische partij gekenschetste) partij *Alternative für Deutschland* (AfD). Ondanks enkele schandalen met AfD-partijprominenten (smeergeld en vermeende spionage voor China) of sympatisanten, plannen om inwoners met een migratie-achtergrond massaal uit te zetten, blijft de partij groeien. Bij de Europese verkiezingen (juni) behalen de conservatieven (CDU en CSU) een monsterzege. De coalitiepartijen verliezen flink. De AfD wordt virtueel de tweede partij van Duitsland. De regering Scholz wil de Grondwet aanpassen. Ze vreest autoritaire veranderingen door radicaal-rechts en links-populistische partijen, die de onafhankelijkheid van de rechtsstaat willen aantasten door de macht van het Hooggerechtshof (net als eerder in Polen en Hongarije) in te perken. Op 23 augustus steekt in Solingen een uitgeprocedeerde Syrische asielzoeker op een festivalterrein meerdere mensen in de hals; drie doden en acht gewonden (waarvan vier levensgevaarlijk). IS claimt de aanslag. CDU-leider Merz wil geen Afghanen en Syriërs meer opnemen en de regering Scholz scherpt de asielmaatregelen aan.

Op 1 september zijn er deelstaatverkiezingen in Thüringen en Saksen (voormalige DDR). Alle partijen die pro-immigratie zijn, verliezen fors. Voor het eerst sinds de Tweede Wereldoorlog triomfeert een als radicaal-rechts beoordeelde partij: *Alternative für Deutschland* (AfD) is de grote winnaar (ruim een derde van de stemmen) en de coalitiepartijen behalen nauwelijks 15% van de stemmen. Ook de linkse BSW (Bündnis Sahra Wagenknecht) scoort goed. Oorzaken zijn o.a. de slechte economie, decennialange achterstelling t.o.v. de westelijke deelstaten, migratie en criminaliteit door buitenlanders en een te ambitieuze klimaatagenda. Men voelt zich als ingezetene niet gehoord en dit alles tezamen leidt tot onmacht, woede, teleurstelling en veel proteststemmen. BSW wil alleen meeregeren op deelstaatsniveau als er geen wapens meer gaan naar Oekraïne, geen sancties meer zijn tegen Rusland en geen Amerikaanse raketten ter bescherming.

De Duitse politie schiet op 5 september een 18-jarige Oostenrijker met IS-sympathieën dood als deze, vlakbij het Israëliësch consulaat, het vuur opent in het centrum van München. Als reactie op de desastreuze verkiezingsuitslag in twee deelstaten (met forse winst van AfD) en deze aanslag, neemt

Duitsland aanvullende maatregelen. Na het instellen van 'tijdelijke' grenscontroles met Oostenrijk (2015), controles bij de grenzen met Zwitserland, Tsjechië en Polen (2023) en het terugsturen van uitgeprocedeerde en criminele asielzoekers uit Afghanistan en Syrië, worden m.i.v. 16 september tijdelijk (half jaar) paspoortcontroles ingevoerd bij alle landsgrenzen. Formeel neemt de regering Scholz deze maatregelen (die een verdere inbreuk zijn op de Schengenzone) tegen illegale immigratie, grensoverschrijdende criminaliteit en de dreiging van islamitische terreurgroepen. De 'Willkommenskultur' uit het tijdperk Merkel is definitief voorbij.

Op 22 september zijn er deelstaatverkiezingen in het Oost-Duitse Brandenburg. De SPD wint nipt (1 procent) van de fors gegroeide aanhang van de AfD. Ook BSW wint hier flink. De regeringspartijen verliezen ook hier flink.

De regering Scholz raakt in een crisis als de liberale FDP op 7 november al haar ministers terugtrekt uit de coalitie. Duitsland kent enkele grote problemen. Een al vijf jaar stagnerende economie, een kostbare en tot onvrede leidende massa-immigratie, een gapend gat in de begroting, een peperdure verzorgingsstaat, een mislukte *Energiewende* gekoppeld aan een peperdure klimaattransitie, de opkomst van pro-Russische rechtse en linkse partijen (AfD en BSW) en een verstikkende bureaucratie die o.a. remmend werkt op de zo noodzakelijke innovatie.

De AfD is inmiddels de grootste partij in drie deelstaten; Thüringen, Brandenburg en Saksen, maar bestrijdt en bedriegt volgens het *Bundesamt für Verfassungsschutz* de Duitse democratie. In Saksen worden drie AfD-politici gearresteerd, die verregaande plannen hadden voor een bewapende staatsgreep en de oprichting van de 'Saksische separatisten' (SS). Daarnaast heeft de omstrede partij warme banden met Rusland en China, die hen o.a. voorziet van smeergeld en kant-en-klare desinformatie. Meer dan 100 leden van de Bondsdag eisen een verbod van de extreemrechtse AfD.

Op 16 december vraagt de minderheidsregering van premier Scholz het parlement om vertrouwen, maar de regering Scholz verliest deze vertrouwensstemming. Vervroegde verkiezingen zijn op 23 februari 2025.

Overig binnenlands nieuws:

- Minister van Defensie Pistorius pleit er in januari voor om ook buitenlandse soldaten te mogen werven om zo de personele tekorten bij de *Bundeswehr* op te kunnen lossen.
- De Duitse spoorwegvakbond houdt in januari een staking van een week en legt zo het hele land plat; de grootste spoorwegstaking ooit in het land.
- In de Bondrepubliek woont de grootste Turkse gemeenschap buiten Turkije. President Erdogan van Turkije laat in Duitsland (analoog aan DENK in Nederland) een hem zeer welgevallige protestpartij oprichten; DAVA (Democratische Alliantie voor Diversiteit en Ontwaken). Hiermee wil hij nog meer invloed verwerven in Duitsland.
- Na 30 jaar uit handen van justitie te kunnen blijven, wordt de inmiddels 65-jarige Daniela Klette, lid van de gevreesde *Rote Armee Fraktion* (RAF; ook bekend als de Bader-Meinhof-groep) op 27 februari in Berlijn opgepakt. Sinds de jaren 70 van de vorige eeuw liquideerde de RAF 34 mensen (onder wie hoogwaardigheidsbekleders en openbare aanklagers) en werden bomaanslagen en talloze roofovervallen gepleegd.
- De Bondsdag en de Bondsraad legaliseren in maart het beperkt kweken van cannabis. Per 1 april mogen Duitsers boven de 18 jaar ook 25 gram cannabis op zak hebben voor recreatief gebruik.
- Ook in Duitsland leidt de oorlog in Gaza tot openlijk anti-semitisme en het ontkennen van de Holocaust. Duitsland past de inburgeringstoets aan: kennis over Israël en het joodse geloof wordt hierin opgenomen. Kandidaat-Duitsers kunnen ook vragen verwachten over de straffen die staan op de ontkenning van de Holocaust. Ook moeten ze beloven bij te dragen aan het beschermen van Joden in Duitsland.
- Defensie-minister Pistorius kondigt begin april een snelle (binnen zes maanden) en grondige hervorming aan van de krijgsmacht. Er komt een vierde krijgsmachtdeel (Cybertak) en met name bij de landmacht wordt de topstructuur en besluitvorming gestroomlijnd. Er komt één centraal ondersteuningscommando. Om voorbereid te zijn op een eventuele oorlog komt ook de herinvoering van de dienstplicht weer ter sprake. Het aantal Duitse soldaten moet groeien naar 230.000 mannen en vrouwen.
- In Stuttgart begint eind april het proces tegen negen verdachten van de '*Reichsbürger*-beweging', vanwege een vermeende poging tot staatsgreep. De in december 2022 gearresteerde verdachten zijn Duitsers met extreemrechtse connecties. De '*Reichsbürger*-beweging' of de '*Patriottische Unie*' beschikte over een eigen leger met 286 zelfstandige bewapende '*Heimatschutz*'-compagnieën. Ze erkennen de legitimiteit van de Bondsrepubliek Duitsland (1949-heden) niet, weigeren belastingen te betalen, verzamelen massaal illegale wapens, zijn pro-gewelddadige aanslagen en staan bekend

om hun racistische complottheorieën. Het doel: de Duitse Bondsrepubliek met geweld vervangen en een staat opzetten naar het voorbeeld van het Duitse Rijk zoals dat in 1871 werd gesticht (en tot 1945 bestond). Ze hebben heimwee naar de tijd van *der Kaiser* en rijkskanselier Otto von Bismarck, de architecten van het Duitse Rijk. Een 72-jarige man die bekend staat als 'prins Heinrich XIII' zou centraal staan in hun plannen. Ook een Berlijnse rechter en verschillende (voormalige) hooggeplaatste leden van het Duitse leger maakten deel uit van de groep. Er waren vergevorderde plannen om het Duitse parlement (de *Bundesstag*) gewapend te bestormen en de staat *de facto* over te nemen (staatsgreep). De Duitse inlichtingendiensten schat de totale beweging op zo'n 21.000 mensen.

- In het zuiden heerst in juni grote wateroverlast door zware regenval en overstromingen.
- In Hessen wordt medio juni de eerste besmetting vastgesteld van de in 2014 in Oost-Europa geconstateerde Afrikaanse varkenspest.
- Bij een schietpartij in Lautlingen vallen op 14 juli drie doden (waaronder de schutter) en twee zwaargewonden.
- Het rechtse tijdschrift *Compact* wordt door de autoriteiten als extremistisch gezien en verboden.
- Het autoconcern Volkswagen (600.000 werknemers) verkeert (o.a. door een te afwachtende elektrificatie van haar producten) in zwaar weer en heeft zoveel economische tegenslag dat zelfs het voortbestaan van het concern in gevaar komt. Volkswagen kampt met een dalende vraag naar auto's in Europa en heeft last van de opkomst van goedkopere merken uit China. Daarnaast liggen de kosten bij Volkswagen veel hoger dan bij de directe concurrenten en moet het miljarden investeren in elektrificatie van het wagenpark. Het bedrijf gaat in Duitsland tienduizenden banen schrappen, wil de lonen fors verlagen en sluit minimaal drie fabrieken. Het is voor het eerst in het 87-jarig bestaan van het automerk dat het een fabriek in Duitsland moet sluiten.
- RWE, de grootste elektriciteitsproducent van Duitsland, waarschuwt eind november dat het stroomnet op instorten staat. RWE waarschuwt ook voor enorme prijsstijgingen.
- Een automobilist rijdt op 20 december in op een Kerstmarkt in Maagdenburg; zes doden, ruim 200 gewonden. De gearresteerde vermeende dader, de 50-jarige arts Taleb Al Abdulmohsen uit Saoedi-Arabië, was eerder al eens veroordeeld en stond bekend als een psychisch gevaarlijk persoon, maar stond ook bekend als aanhanger van de AfD, dus de autoriteiten zijn in verwarring over het motief.
- De Duitse economie, de grootste van Europa, kromp in 2024 voor het tweede jaar op rij (0,2%).

Frankrijk

Politiek:

- Minister van Onderwijs Gabriel Attal wordt op 9 januari benoemd tot de nieuwe premier van Frankrijk. Hij volgt Elisabeth Borne op en is met zijn 34 jaar de jongste premier ooit van de Republiek.
- De Franse Constitutionele Raad schrappt in januari een groot deel van de omstreden migratiewet van de regering. De Raad stelt dat een groot deel van de plannen ongrondwettelijk is; zoals de beperkingen op gezinshereniging.
- Steeds meer Franse boeren sluiten zich aan bij de stakingen die door het hele land georganiseerd worden. Milieu-eisen en administratieve rompslomp drijven de boeren tot wanhoop. Ze eisen administratieve vereenvoudiging, betere beloningen en minder milieurestricties. Om hun eisen kracht bij te zetten blokkeren de boeren een groot aantal autowegen met tractoren en balen hooi.
- Een Parlementair Congres in Frankrijk stemt op 4 maart met een zeer ruime meerderheid in met de opname van het abortusrecht in de Grondwet. Daarmee is Frankrijk het eerste land ter wereld dat het recht op abortus grondwettelijk waarborgt.
- In het Franse overzeese gebiedsdeel Nieuw-Caledonië wil de regering het kiesstelsel wijzigen, waarbij de invloed van de oorspronkelijke bewoners wordt ingeperkt. Dit leidt in de maanden mei en juni tot de heftigste onlusten sinds de jaren '80. Frankrijk roept de noodtoestand uit. Er vallen minstens 13 doden en honderden gewonden.
- Na de forse winst van het rechtse *Rassemblement National* (RN; de partij van Marine le Pen) bij de Europese verkiezingen in juni (een derde van de stemmen), kondigt president Macron vervroegde parlementsverkiezingen aan voor eind juni. In de eerste ronde wint *Rassemblement National* (RN) van Marine le Pen overtuigend met maar liefst 34,2% van de stemmen. De opkomst voor de tweede ronde (7 juli) is sinds 1981 niet zo hoog geweest (67,5%). De uit angst in recordtijd gevormde linkse coalitie *Nouveau Front Populaire* (NFP) wint de verkiezingen, gevolgd door het met links opeens samenwerkende presidentiële kamp *Ensemble*.

- Op 5 juli wordt Michel Barnier (73) benoemd tot nieuwe premier.
- Frankrijk wil aanslagen voorkomen en de illegale migratie snel terugdringen en gaat nu ook strenger controleren aan de grenzen. Eerder deden dit al: Oostenrijk, Italië, Slovenië, Noorwegen, Denemarken, Polen, Finland en Zweden. Nederland kijkt geïnteresseerd toe.
- Frankrijk heeft serieuze financiële problemen. Het Europese kredietbeoordelingsbureau *Scope* geeft Frankrijk een lagere kredietbeoordeling (van AA naar AA-) op basis van haar overheidsfinanciën en hoge begrotingstekort. De EU stelt o.a. Frankrijk onder verscherpt toezicht, vanwege een veel groter tekort op hun begroting dan is toegestaan. De ECB waarschuwt eind november dat de hoge kosten van staatsschulden een toenemend risico vormen in de eurozone. De staatsschuld en rentebetalingen bij Italië zijn het grootst, maar de risico's in Frankrijk zijn misschien nog wel zorgwekkender. Als je niet alleen kijkt naar de staatsschuld, maar ook naar de schulden van huishoudens en bedrijven dan heeft Frankrijk, na Japan, de op een na grootste totale schuld ter wereld.
- De oppositie wil op 4 december niet akkoord gaan met miljardenbezuinigingen die noodzakelijk zijn om het begrotingstekort en de staatsschuld terug te dringen. Doordat premier Barnier bij het wetsvoorstel voor de sociale zekerheid het parlement omzeilde, wordt een motie van wantrouwen ingediend. De kortst zittende premier ooit in de geschiedenis van de Vijfde Republiek (91 dagen) moet aftreden. Op 13 december wordt politiek veteraan François Bayrou (73) benoemd tot nieuwe premier.

Overig binnenlands nieuws:

- In Frankrijk neemt het aantal antisemitische incidenten sterk toe sinds de bloedige aanval van terreurbeweging Hamas op Israël op 7 oktober 2023. In het eerste kwartaal van 2024 worden 366 antisemitische incidenten geregistreerd. Op 17 mei schiet de Franse politie in de stad Rouen een man dood die een synagoge in brand wilde steken.
- Op 1 oktober start het proces tegen Marine Le Pen en 24 van haar partijgenoten. De leidster van *Rassemblement National* staat terecht voor het vermeend verduisteren van Europees overheidsgeld om partijfunctionarissen van te betalen. Bij een veroordeling staat haar verkiesbaarheid op het spel.

Buitenland:

- Sinds de verkiezing van president Macron (2019) is de invloed van Frankrijk in Afrika marginaal geworden. Onder Macron heeft het Franse leger zich al noodgedwongen teruggetrokken uit Mali, Burkina Faso en Niger. November 2024 besluiten ook Senegal en Tsjad om de defensieovereenkomst te verbreken en moeten enkele duizenden Franse militairen deze landen verlaten. Wat rest zijn een handvol militairen in Ivoorkust en Gabon en een basis in Djibouti. Deze laatste is van strategisch belang als toegangspoort tot de Indo-Pacific. De Fransen krijgen de schuld van een groot aantal problemen, variërend van hun pogingen om de islamitische opstanden in de Sahel in te dammen tot hun inmenging in de binnenlandse politiek en de zeer ongelijke economische en monetaire (de CFA-frank⁹) betrekkingen tussen Frankrijk en haar voormalige koloniën. Ondertussen zetten deze Afrikaanse landen wel de deur open voor Rusland. Zowel voor hun binnenlandse veiligheid als voor de winning van minerale rijkdommen als goud en uranium.
- In juli erkent Frankrijk de Marokkaanse soevereiniteit over de Westelijke Sahara.

Andere landen in Europa / EU

a. België:

- (1) In België leidt de oorlog in Oekraïne er o.a. toe dat de twee jongste kernreactoren nog tien jaar langer in gebruik blijven. Doel 4 en Tihange 3 zouden aanvankelijk in 2025 sluiten, maar blijven tien jaar langer open. Maar de twee oudste reactoren, Doel 3 en Tihange 2, zijn/gaan respectievelijk september 2022 en in februari 2023 dicht (maar worden vooralsnog niet ontmanteld).
- (2) Op 9 juni zijn er regionale, federale en Europese verkiezingen. De regering De Croo wordt afgestraft. In Vlaanderen wordt de Vlaams-nationalistische partij N-VA de grootste. In Wallonië winnen de socialisten. Het federale begrotingstekort dreigt in 2025 op te lopen naar 4,7% en de staatsschuld naar 106,6% van het bbp. Op 13 oktober zijn er Verkiezingen voor

⁹ De CFA-frank werd als monetaire unie en munteenheid vóór de onafhankelijkheid door Frankrijk gecreëerd om de Franse export in de regio te ondersteunen. Lidstaten moeten hun buitenlandse reserves bij de Franse schatkist deponeren.

district-/gemeenteraden en provincies. Voorafgaand worden websites van gemeenten en provincies dagenlang geconfronteerd met cyberaanvallen door het pro-Russische hackerscollectief 'NoName057'. In Antwerpen blijft de N-VA de grootste partij, waardoor Bart de Wever de burgemeester blijft. Voor het eerst was er geen opkomstplicht in Vlaanderen.

b. Denemarken:

- (1) Op oudjaarsdag 2023 verrast Koningin Margrethe (82) iedereen door aan te kondigen dat ze op zeer korte termijn de troon zal overdragen aan haar zoon kroonprins Frederik (55). Op 14 januari wordt koning Frederik X geïnstalleerd [foto].
- (2) Het historische voormalige beursgebouw in Kopenhagen (uit 1625 en nu in gebruik als Kamer van Koophandel) staat op 16 april in brand en loopt forse schade op. [het gebouw *Børsen* vóór de brand; foto ANP Associated Press]

c. Finland:

- (1) Oud-premier Alexander Stubb (liberaal-conservatief) wint op 11 februari de tweede ronde van de presidentsverkiezingen; Stubb is pro-EU, pro-NAVO en pro-Oekraïne. Hij is voorstander van het stationeren van NAVO-troepen in Finland. Intussen staken vele tienduizenden Finnen de hele week tegen de arbeidmarkthervormingen van hun regering.
- (2) Bij een schietpartij in Vantaa (ten noorden van Helsinki) op 2 april opent een 12-jarige jongen het vuur op zijn leeftijdsgenoten; een dode, twee levensgevaarlijk gewond.
- (3) De grensruzie tussen Rusland en Finland verhardt. In december 2023 sluit Finland al vrijwel de gehele oostgrens, m.u.v. een spoorverbinding voor goederen. Aanleiding is de vermeende door Rusland op gang gebrachte buitensporige migratiestroom in een poging Finland te destabiliseren. Als reactie op de toetreding van Finland tot de NAVO. De Finse regering wil een nieuwe deportatiewet en een aanpassing van haar dienstplichtwet.

d. Griekenland:

- (1) Het parlement stemt op 16 februari in met het openstellen van het huwelijk voor paren van hetzelfde geslacht.
- (2) Het is op 20 juli precies 50 geleden dat Turkse troepen via land-, lucht- en zeeoperaties het noorden van het onafhankelijke eiland Cyprus binnenvielen en bezetten. Sindsdien is het eiland in tweeën gedeeld en blijven de politieke en culturele spanningen bestaan.
- (3) Er woeden in augustus heftige natuurbranden ten noordoosten van Athene. Deze breiden zich steeds verder uit.

e. Hongarije: Tijdens zijn bezoek aan Hongarije (mei) ondertekenen de Chinese president Xi Jinping en zijn Hongaarse collega Viktor Orbán in totaal 18 samenwerkingsverdragen.

f. Ierland:

- (1) Premier Leo Varadkar stapt op 20 maart onverwachts op, maar blijft aan tot een vervanger is gevonden. Op 9 april treedt Simon Harris (37) aan als nieuwe premier. Zijn centrum-rechtse regeringspartij (*Fine Gael*) verkeert echter in een crisis.
- (2) Nadat begin april Simon Harris (van *Fine Gael*) als premier het stokje overnam van partijgenoot Leo Varadkar, acht Harris in november de tijd rijp voor verkiezingen. De nieuwe regering is een meerderheidskabinet onder leiding van Taoiseach Micheál Martin, bestaande uit een samenwerkingsverband tussen zijn conservatief-liberale *Fianna Fáil*, de christendemocratische *Fine Gael* en onafhankelijke politici.

g. Italië:

- (1) Migratie:
 - Premier Meloni erkent begin januari dat haar regering tot nu toe onvoldoende in staat is om de stroom illegale immigranten een halt toe te roepen. In 2023 zijn in Italië 155.754 illegale immigranten aangekomen. Dat is 50% hoger dan het jaar ervoor.
 - De Italiaanse regering presenteert op 29 januari een omvangrijk (€ 5,5 miljard) hulpplan voor Afrika; het Mattei-plan. Dit plan moet door forse investeringen in onderwijs,

- gezondheid, landbouw, water en energie bijdragen aan de ontwikkeling van Afrika en zo een rem zetten op de drang/noodzaak van veel Afrikanen om hun heil elders te zoeken.
- Het Albanese Constitutionele Hof keurt op 29 januari de deal met Italië goed om migranten die in Italiaanse wateren worden gered, gedurende vijf jaar op te vangen in twee centra in het noorden van Albanië. Op 15 februari stemt de Senaat in Italië ook in met de overeenkomst. Albanië is het eerste land buiten de EU dat bootmigranten gaat opvangen.
 - Na eerdere migratiedeals (EU-deal Tunesië en opvangdeal Albanië), sluit de regering Meloni in maart een deal met Egypte en in mei met Libanon.
- (2) In Torri del Benaco aan het Gardameer vindt eind juni een uitbraak (300 van de 3.000 inwoners) plaats van het Norovirus.
 - (3) Na een kortstondige periode van relatieve afkoeling krijgt Italië eind juni alweer de tweede hittegolf van deze zomer.
 - (4) Op 16 oktober wordt voor het eerst wordt een groep migranten (die op weg naar Italië in de Middellandse Zee is onderschept) verscheept naar Albanië. Van de 16 migranten moeten er van de Italiaanse rechter 14 terug naar Italië worden gebracht omdat ze kwetsbaar zijn of ze niet uit veilige landen komen. In november gebeurt hetzelfde met zeven immigranten.
 - (5) Italië heeft een van de hoogste staatsschulden ter wereld. De staatsschuld stijgt in november tot een recordhoogte van meer dan € 3 biljoen.
- h. Moldavië: Ondanks overduidelijke Russische inmenging en verkiezingsfraude kiest de bevolking in een referendum nipt voor toetreding tot de EU. Voor de presidentsverkiezingen is een tweede ronde nodig. Daarnaast wordt de als pro-EU beschouwde Maia Sandu herkozen als president.
- i. Noord-Macedonië: In haar inaugurale toespraak op 12 mei duidt Gordana Siljanovska-Davkova, de nieuwe president, haar land doelbewust aan als 'Macedonië', zonder 'Noord'. In 2018 was overeenstemming bereikt over de naam Noord-Macedonië, omdat Griekenland hierop stond.
- j. Oekraïne: Op 24 februari is het twee jaar na de Russische inval. President Zelensky presenteert op 12 oktober zijn langverwachte 'overwinningsplan' aan de *Ukraine Defense Contact Group*. Zie verder 'Oorlog in Oekraïne' voorin dit verslag.
- k. Oostenrijk:
- (1) Op 18 juni stemt de 'activistische' Oostenrijkse klimaatminister Leonore Gewessler, in strijd met haar regeringsstandpunt, toch in met de omstreden EU-Natuurherstelwet, waardoor deze nipt wordt aangenomen. Dit leidt tot een crisis in de coalitieregering.
 - (2) Bij de parlementsverkiezingen eind september wordt de rechts-nationalistische, migratie- en islamkritische FPÖ van Josef Kickl de grootste partij. De andere partijen hebben echter een *cordon sanitaire* opgetrokken. De drie grote middenpartijen (ÖVP, SPÖ en Neos) vormen (in 2025) alsnog een coalitie zonder de radicaal-rechtse partij FPÖ.
- l. Polen:
- (1) Op 13 december 2023 wordt Donald Tusk benoemt tot premier en verliest regeringspartij PiS de macht. Zijn belangrijkste agendapunten worden het herstel van de rechtsstaat (m.n. de rechterlijke macht) en de persvrijheid. Ook is zijn regering pro-EU. Polen beland in een politieke crisis na de arrestatie op 10 januari van twee ex-kabinetsleden; Mariusz Kaminski en Maciej Wasik waren in 2015 wegens corruptie en valsheid in geschrifte veroordeeld tot twee jaar cel, maar de nog steeds zittende president Duda verleende hen destijds gratie. Wat door de opperrechters als voorbarig en illegaal werd gekenschetst.
 - (2) Polen wordt al enkele jaren geteisterd door Afrikaanse en Arabische migranten die door Rusland via Wit-Rusland illegaal en met geweld over de Poolse grens worden 'geduwd'. Premier Tusk neemt afstand van het EU-migratiepact dat in 2025 ingaat. Hij is tegen het herveldelen van vluchtelingen en wil van het EU-asielrecht af.
- m. Portugal: Portugal kent een tegenvallende economie, lage lonen, duurder wordend levensonderhoud en een gigantisch huisvestingsprobleem. Nadat op 7 november 2023 de socialistische premier António Costa (SP) moest opstappen op basis van een diepgravend onderzoek naar corruptie rond de 'groene' lithium- en waterstofsector, vinden er op 10 maart nieuwe parlementsverkiezingen plaats. Portugal maakt een ruk naar rechts. Het begin april aangetreden kabinet-Montenegro betreft een minderheidsregering die door de politieke partijen *Partido Social Democrata* (PSD) en de *Partido Popular* (CDS-PP).
- n. Roemenië: Calin Georgescu, extreemrechtse politicus en pro-Rusland, wint eind november de eerste ronde van de presidentsverkiezingen. Maar, deze ronde wordt vanwege vermeende Russische inmenging ongeldig verklaard en moet over. Op 1 december wordt de sociaal-democratische regeringspartij PSD de grootste bij de parlementsverkiezingen.

- o. Slowakije:
- (1) De sociaal-democratische parlementsvoorzitter Peter Pellegrini (premier van 2018-2020) wint in april de presidentsverkiezingen. Pellegrini en premier Robert Fico zijn beiden sceptisch over EU-steun aan Oekraïne.
 - (2) Op 15 mei vindt er een moordaanslag plaats in Handlová op de omstreden premier Robert Fico. Fico is een tegenstander van de EU en van steun aan Oekraïne. Hij vormt een coalitie met de pro-Russische SNS en de linkse HLAS.
- p. Spanje:
- (1) Een zeer snel opblaaiende vlammenzee in februari verwoest in korte tijd een appartementencomplex in Valencia; zeker 10 doden. Er zijn ernstige twijfels over de brandveiligheid van de gevelbekleding.
 - (2) Het Parlement keurt op 14 maart nipt een omstreden amnestiewet goed, die gratie verleent aan de Catalaanse separatistische leiders. De Senaat moet nog een oordeel vellen. De amnestiewet is het gevolg van eisen van de Catalaanse separatistische partijen ERC en Junts. In ruil daarvoor steunen ze (ondanks verkiezingswinst van rechts in 2023) een nieuwe linkse coalitieregering van premier Pedro Sánchez.
Bij de regionale verkiezingen in Catalonië op 12 mei (waar de separatisten sinds 2015 de meerderheid hebben in het Catalaanse parlement) wordt de Catalaanse Socialistische Partij (PSC) de grootste. De separatisten wordt zo voorlopig de wind uit de zeilen genomen. Wel wordt eind mei een amnestiewet van kracht die de separatisten vrijuit laat gaan. Dit geldt echter niet voor hun leider Carles Puigdemont en enkele van zijn naaste medestrijders. Op 8 augustus houdt Puigdemont geheel onverwacht een openbare toespraak in Barcelona waarna hij, ondanks een kloppjacht door de politie, weet te ontkomen.
 - (3) Steeds meer migranten bereiken vanuit Afrika de kusten van de Spaanse vakantie-eilanden, waaronder Mallorca en Ibiza. Premier Pedro Sánchez bezoekt Mauretanië (het land waar de meeste immigrantenboten van vertrekken), Senegal en Gambia, om akkoorden te sluiten over een nauwere samenwerking om de topdrukke aan migranten af te remmen. Daarnaast verleidt hij de drie landen tot 'circulaire migratie', waarmee hij de mogelijkheid bedoelt voor inwoners van de drie landen om legaal een gedeelte van het jaar in Spanje te komen werken. Deze strategie lijkt te werken.
Over geheel 2024 komen een recordaantal migranten aan op de Canarische eilanden (46.843; ruim 17% meer dan in 2023). Een groeiend aantal van deze migranten is niet meer afkomstig uit Afrika, maar uit Azië, en dan vooral uit Pakistan en Bangladesh. In totaal komen er in 2024 63.970 migranten naar Spanje; een fractie minder dan het recordjaar 2018. Daarmee is Spanje, samen met Italië, de belangrijkste toegangspoort tot Europa geworden.
 - (4) Spanje voert, ondanks Schengen, vanaf 1 oktober reisbeperkingen in voor hotels, bungalowparken, campings en autoverhuurders. Er moeten een fors aantal aanvullende gegevens worden aangeleverd, alvorens toegang tot het land wordt verleend.
 - (5) Het zuidoosten van Spanje, met name de regio Valencia, wordt eind oktober geteisterd door weerfenomeen Dana. Warme zeelucht botst met koude lucht. Dat leidt tot een superstorm met enorme regenval en het wegspoelen van vruchtbare aarde. Hevige overstromingen kosten aan ruim 220 mensen het leven.
 - (6) In 2024 groeit de Spaanse economie met ruim 3%; de sterkste groei van alle grote ontwikkelde landen in de wereld. Er werd veel extra geld verdiend aan vakantiegangers.
- q. Vaticaan: Het gerechtshof van het Vaticaan veroordeelt in januari geestelijke Don Gabriele Martinelli tot 2,5 jaar cel en € 1.000 boete wegens seksueel misbruik van een toen nog minderjarige. Nooit eerder is iemand veroordeeld wegens seksueel misbruik binnen de jurisdictie van het Vaticaan.
- r. Wit-Rusland: Op 25 februari zijn er parlementsverkiezingen. Van vrije verkiezingen is nauwelijks sprake. De vier partijen die op het stembiljet staan zijn allemaal pro-Loekasjenko, de dictator die al bijna dertig jaar aan de macht is. Op 20 juli is Aleksandr Loekasjenko 30 jaar dictator.
- s. IJsland:
- (1) Voor de vierde keer in enkele maanden vindt er op 17 maart een vulkaanuitbarsting plaats in het westen van IJsland. Ditmaal scheurt de aarde over drie kilometer open.
 - (2) Zakenvrouw Halla Tomasdottir (55) wordt gekozen als nieuwe president. Ze treedt op 1 augustus aan.
- t. Zweden:
- (1) Onderzoek toont aan dat twee geheime agenten, verbonden aan de Iraanse inlichtingendienst, in 2021 de moord op drie Joodse Zweden aan het voorbereiden waren.

- (2) In Zweden woedt al jarenlang een bendeoorlog. In de afgelopen 5 jaar zijn zeker 272 mensen vermoord. Het merendeel is gelieerd aan deze bendeoorlogen, waarbij gangsterrappers een steeds belangrijker rol spelen, maar ook zelf slachtoffer worden. De daders zijn daarbij steeds vaker jonge jongens en meisjes op zoek naar geld en status.

Andere trends en ontwikkelingen in de EU / Europa

- a. Noord-Europa is al enkele dagen in de ban van een koudegolf, met op 3 januari een record van -43,6 graden Celsius in het noorden van Zweden. De laagste temperatuur in Zweden in 25 jaar. In Kautokeino (Noorwegen), gelegen aan de noordelijke poolcirkel, zakt de temperatuur in de nacht van 5 op 6 januari voor het eerst in 25 jaar tot -43,5 graden Celsius (-31,1 graden) en in Oslo voor het eerst onder -30 graden.
- b. Storm Boris veroorzaakt medio september veel overlast in grote delen van Centraal-Europa. Er valt in korte tijd extreem veel regen in vooral Oostenrijk, Polen, Roemenië, Tsjechië en Slowakije. Deze hoeveelheden, lokaal tot wel 300 millimeter, zorgen voor gevaarlijke overstromingen en modderstromen en eisen minimaal 17 levens en nog veel meer vermisten. Tientallen huizen staan onder water. In het grensgebied tussen Tsjechië en Polen zijn rivieren uit hun oevers getreden. Het noodweer in Tsjechië heeft geleid tot een grote stroomstoring. Meer dan 60.000 huishoudens zitten zonder elektriciteit. Nabij de stad Opole in Polen zijn twee dorpen geëvacueerd. De extreme hoeveelheden water stromen via de grote rivieren naar Polen en Duitsland en zorgen daar voor grote wateroverlast. In Polen breekt een dam door, wordt een 'natuurramp' uitgeroepen en worden volledige dorpen geëvacueerd. Enkele dagen later is een deel van Italië (Emilia-Romagna) aan de beurt met talrijke overstromingen tot gevolg.
- c. IBM opent op 1 oktober in het Zuid-Duitse Ehningen het eerste quantumdatacenter in Europa.

Nationaal

2024 wordt in Nederland gedomineerd door heel veel politiek geharrewar, zowel voor als na het aantreden van het extraparlementair genoemde kabinet Schoof. De stikstof- en wooncrisis duren voort, net als de personele tekorten in de meeste sectoren. Migratie en integratie blijven een heet hangijzer. De oorlog in Gaza leidt tot veel anti-Israëlprotesten, die te vaak uitlopen op verbaal en fysiek geweld en zelfs tot openlijke Jodenhaat / antisemitisme.

Status en bezetting regering en parlement

- Op 14 december 2023 is Martin Bosma (PVV) gekozen tot voorzitter van de Tweede Kamer.
- Nadat vorig jaar demissionair minister van Buitenlandse Zaken Wopke Hoekstra en staatssecretaris van Cultuur Gunay Uslu voortijdig opstapten, volgt begin 2024 een verder leegloop van het demissionaire kabinet. Minister van Financiën en vicepremier Sigrid Kaag en minister van Volksgezondheid Ernst Kuipers (beiden D66) vertrekken in januari en worden opgevolgd door respectievelijk Steven van Weyenberg en Pia Dijkstra.
- Om de formatie te helpen, trekt de PVV drie zeer omstreden en ongrondwettelijk beoordeelde wetsvoorstellen in. Op 6 februari breekt Pieter Omtzigt (Nieuw Sociaal Contract; SC), onder het mom van tegenvallende overheidsfinanciën, de formatiebesprekingen met PVV, VVD en BBB af. Na Ronald Plasterk, treedt nu Kim Putters aan als nieuwe informateur. Omdat de formatie voortsleept, presenteert het demissionaire kabinet medio april de Voorjaarsnota met (ondanks de demissionaire

status) fikse lastenverzwaringen (energiebelasting, CO₂-heffing), verdere nivellering, extra miljarden voor asielopvang en steun aan Oekraïne. Op 15 mei bereiken PVV, VVD, NSC en BBB na zes maanden onderhandelen een historisch akkoord. De formatie van het eerste extra-parlementaire genoemde kabinet kan beginnen. Wat opvalt is dat er niets is afgesproken over het pensioendossier.

[onderhandelaars; fotocompilatie De Telegraaf]

- Na 14 jaar eindigt op 1 juli het premierschap voor Mark Rutte. Hij is de langszittende Nederlandse premier ooit.
- Op 2 juli, bijna een jaar na de val van het kabinet Rutte IV en ruim zeven maanden na de verkiezingen, wordt het kabinet Schoof-1 beëdigd. Het kabinet (PVV, VVD, NSC en BBB) bestaat uit een partijloze premier¹⁰, 15 ministers en 13 staatssecretarissen. Omdat het coalitieakkoord slechts op hoofdlijnen is vastgesteld, zal de nieuwe regering vóór Prinsjesdag een gedetailleerd regeerprogramma moeten presenteren.
- Op 11 september moet NSC-voorman Pieter Omtzigt (niet voor het eerst) een stapje terug doen en thuis op adem komen. Op 20 november begint hij na ruim twee maanden met voorzichtig re-integreren. Dan zijn al twee staatssecretarissen en twee Kamerleden van zijn partij opgestapt.
- Op Prinsjesdag (17 september) wordt het regeerprogramma van Schoof I gepresenteerd. Het uitgangspunt is: "Wat kan wél?" De vier speerpunten zijn: bestaanszekerheid, wonen, het verkrijgen van meer greep op asiel en het verbeteren van de veiligheid. Een probleem blijft de nijpende personeelstekorten. Ook ontbeert het programma vaak concrete plannen en maatregelen.
- Op 1 november stapt staatssecretaris voor Financiën Folkert Idsinga (NSC) op, omdat hij zijn zakelijke belangen (vele miljoenen) niet wilde openbaren. Hij wordt opgevolgd door Tjebbe van Oostenbruggen.

Lopende affaires (incl. oorlog in Oekraïne)

a. Kinderopvangtoeslagaffaire

De parlementaire enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening (van de overheid) [Foto ANP] presenteert op 26 februari haar rapport. De commissie oordeelt hard over het functioneren van de complete rechtsstaat (kabinet, parlement, uitvoerders en de rechterlijke macht), die volgens de voorzitter zelfs nu nog steeds niet op orde is. De

¹⁰ Na Cort van der Linden (193-1918) is Schoof de tweede partijloze premier.

commissie wijst op een verhard politiek en maatschappelijk klimaat waarin de drie staatsmachten blind zijn geweest voor mens en recht, waardoor levens van mensen zijn vermorzeld. Er zijn verkeerde wetten gemaakt, mensen die een foutje maakten zijn te hard aangepakt, er was te weinig rechtsbescherming (o.a. door de Raad van State), grondrechten werden geschonden bij gegevensgebruik, bezuinigingen versterkten de fraudejacht en het parlement faalde in haar wetgevende en controlerende taak. De media krijgen het verwijt vooral aandacht te hebben voor ophef en conflict. Kamerleden en journalisten zouden het slechtste in elkaar naar boven hebben gehaald.

Inmiddels verloopt de bestuursrechtelijke afhandeling van de schade uiterst traag; de bewijslast ligt zo bij de burger. Prinses Laurentien is met de Stichting Gelijkwaardig Herstel (SGH) een alternatieve civielrechtelijke procedure begonnen, die veel sneller tot een bij de slachtoffers gedragen resultaat leidt. Hierover ontstaat ophef als het ministerie van Financiën eind mei klaagt over de in hun ogen veel te ruime vergoedingen. De Tweede Kamer houdt echter vast aan het SGH-model. Eind augustus stopt de prinses als voorzitter. Medio oktober staan het Ministerie van Financiën en de SGH weer lijnrecht tegenover elkaar.

De afhandeling van de toeslagenaffaire is naar eigen zeggen vastgelopen. De gemiddelde wachttijd/doorlooptijd (als niet in bezwaar wordt gegaan) is minimaal 1,5 jaar. Er hebben zich in totaal 68.376 mensen als slachtoffer gemeld. Na een eerste beoordeling zijn daarvan zo'n 3.400 als gedupeerde erkend. Daarvan is aan het merendeel via de zogeheten Catshuisregeling € 30.000 uitgekeerd. De commissie die zich bezighoudt met de afwikkeling van aanvullende schade gaat alle zaken weer tegen het licht houden. De Commissie Werkelijke Schade (CWS) De CWS heeft in vier jaar tijd pas 540 ouders geholpen. Sinds de zomer worden er amper gedupeerde ouders geholpen met aanvullende schade. Een massaclaim dreigt. Intussen zet het ministerie van Financiën in op een digitale route om aanvullende schadevergoeding aan te vragen.

Het demissionaire kabinet wil het systeem waarbij voorschotten aan ouders worden betaald aanpassen. In plaats van een voorschot aan ouders wordt de overheidsbijdrage voortaan rechtstreeks overgemaakt naar de kinderopvangorganisatie. Ouders betalen dan alleen nog een eigen bijdrage.

Medio april zorgt een nieuwe omvangrijke fraude met toeslagen (van Bulgaren, net als 10 jaar eerder) voor ongemak bij dezelfde parlementariërs die nu al enkele jaren pleiten voor terughoudendheid en schromen voor een intensieve fraudejacht. Medio juli blijkt dat er inderdaad weer fors wordt gefraudeerd.

b. Aardgasschade Groningen

Op 6 maart kondigt demissionair minister Vijlbrief (Mijnbouw) aan dat Groningers met aardgasschade aanspraak kunnen maken op extra gelden om hun huizen te verduurzamen. In een schuur in een weiland bij het dorp Kolham (gemeente Midden-Groningen) tekent Vijlbrief op 19 april de wet, waarmee de gaskraan in het Groningengasveld na 65 jaar definitief dicht gaat. Hoofdrede is dat de veiligheid van Groningers, die al decennia geconfronteerd worden met aardbevingen, in het geding is.

c. De renovatie van het Binnenhof loopt steeds verder uit de tijd, pakt wederom fors duurder uit en is inmiddels zo complex en omvangrijk dat het project volgens demissionair minister De Jonge (Binnenlandse Zaken) niet meer te begroten is. De oorspronkelijke raming van € 475 miljoen (2015) staat inmiddels op € 850 miljoen en zal verder oplopen. Naast de reeds eerder geconstateerde stikstofproblematiek en strengere veiligheidseisen loopt men nu ook aan tegen historische vondsten en bouwkundige 'lijken in de kast'.

Op 16 april meldt De Jonge aan de Tweede Kamer dat de renovatie van het Binnenhof in Den Haag circa € 2 miljard gaat kosten, meer dan twee keer zoveel als waar tot dusver van werd uitgegaan. De gebouwen van de Tweede en Eerste Kamer, het ministerie van Algemene Zaken en de Raad van State zijn er veel slechter aan toe dan verwacht.

d. De parlementaire enquête naar de aanpak van de coronacrisis gaat medio februari eindelijk van start. De verhoren beginnen pas voorjaar 2025. De commissie wordt geplaagd door leegloop.

e. Oorlog in Oekraïne

(1) Zie krijgsmacht, *Army Support to Ukraine*

(2) Nederland wordt 'onder bepaalde voorwaarden' (waaronder een duidelijk juridisch raamwerk) gastland voor de instelling die moet zorgen dat de schade van de oorlog in Oekraïne wordt gecompenseerd.

Andere politieke items

- a. Het kabinet en de Tweede Kamer blijven worstelen met de stijl en omstreken uitspraken van de parlementariërs van Forum voor Democratie (FvD). Op 11 juni wordt Tweede Kamerlid Van Meijeren veroordeeld tot een taakstraf van 200 uur voor opruiing.
- b. Op 23 januari stemt een ruime Kamermeerderheid in met een motie om de Koning inkomstenbelasting te laten betalen.
- c. In haar jaarverslag signaleert de Raad van State (RvS) medio april dat de democratische rechtsstaat weliswaar functioneert, maar onder druk staat. Als de kwetsbare vertrouwensrelatie tussen overheid en burgers en tussen burgers onderling niet verbetert, ligt 'disfunctioneren van de rechtsstaat op de loer'. Ondermijning van de rechtsstaat dreigt volgens de RvS ook door 'de neiging binnen het overheidsbestuur om de waarden van de democratische rechtsstaat niet zozeer als minimumwaarborg te beschouwen, maar als een streefmaximum'. De RvS ziet wetsvoorstellen langskomen waarbij de randen van de wet worden opgezocht. Als de waarden van de democratische rechtsstaat als maximum worden gezien, vergroot dat bovendien 'de kans dat door de rechtsstatelijke bodem wordt gezakt, zoals in het recente verleden in enkele gevallen is gebeurd'. De Raad doelt daarbij o.a. op het beknipten op de sociale advocatuur en de rechtsbijstand. Ook voor mensen die minder draagkrachtig zijn, moet toegang tot de rechter verzekerd zijn. Tot slot waarschuwt de Raad voor de toenemende polarisatie en fragmentatie in de samenleving. Burgers haken af en het maatschappelijk ongenoegen uit zich in 'verschillende zorgwekkende vormen, zoals structureel wantrouwen, extreme tegenstellingen tussen bevolkingsgroepen en tussen politieke groeperingen, en zelfs complotdenken'.
- d. Medio april wordt bekend gemaakt dat kroonprinses Amalia, vanwege ernstige bedreigingen, een jaar in Spanje heeft doorgebracht en daar heeft gestudeerd.
- e. Op Verantwoordingsdag (15 mei) stelt de Algemene Rekenkamer (AR) dat het onduidelijk is of de extra miljarden waarmee het kabinet-Rutte IV de afgelopen jaren heeft 'gestrooid', ook daadwerkelijk resultaat hebben gehad. De AR stelt dat de ambities van de bijna afzwaiende regering veel groter waren dan wat de overheid aan kon.
- f. Op 6 juni zijn de verkiezingen voor het Europees Parlement. De PVV boekt een historische zetelwinst (7), maar PvdA/GL blijft de grootste (8). FvD, CU en SP vallen buiten de boot.
- g. Op 9 september veroordeelt de rechtbank Den Haag twee vooraanstaande Pakistanen (een religieuze en een politieke leider) tot gevangenisstraffen van 14 en 4 jaar voor het uitlokken en opruien tot moord op PVV-leider Geert Wilders. Er werd een *fatwa* (religieuze doodvonnis) uitgesproken n.a.v. het voornemen van Wilders tot een cartoonwedstrijd over de profeet Mohammed.
- h. Het UWV heeft bij tienduizenden WIA-uitkeringen mogelijk fouten gemaakt (teveel of te weinig uitgekeerd). Vraag is nu of de ontvangers teveel betaalde uitkeringen moeten terugbetalen.
- i. Op 10 oktober treedt oud-minister Carola Schouten (CU) aan als eerste vrouwelijke burgemeester van Rotterdam. Ze is de opvolger van Ahmed Aboutaleb.
- j. Nederland komt in de ogen van het nieuwe kabinet op dit moment over de hele linie tekort als er iets mis zou gaan. Op 6 december maken ministers Van Weel (Justitie en Veiligheid) en Brekelmans (Defensie) de kabinetsstrategie bekend om de Nederlandse bevolking (analoog aan b.v. Zweden) wakker te schudden en het land weerbaarder te maken tegen oorlog of rampen. Onderdeel van die weerbaarheid is het beschermen van bijvoorbeeld infrastructuur, energievoorziening, mobiele communicatienetwerken en transport. Maar het gaat ook om het zekerstellen van eerste levensbehoeften zoals voedsel en drinkwater. Daarnaast moet de gezondheidszorg behalve de 'gewone' zorg, mogelijk ook grotere aantallen kunnen opvangen. Wetgeving moet Defensie in noodgevallen verregaande bevoegdheden geven, bedrijven moeten worden aangespoord om rekening te houden met een oorlog, de bevolking moet aan de noodpakketten en EHBO-cursussen. Zowel de regering als de banken roepen burgers tevens op om voldoende contant geld in huis te hebben.
- k. Op 7 december wint op Aruba oppositiepartij AVP de parlementsverkiezingen.

Economie, arbeidsmarkt en werkgelegenheid

Algemeen

- Bedrijven klagen over het in hun ogen slechte vestigingsklimaat. Begin maart verplaatst Boskalis een deel van het hoofdkantoor naar het Midden-Oosten, omdat men de rechtspositie in ons land te onzeker vindt worden. Daarnaast speelt de arbeidsmarkt een rol; in Nederland duurt het volgens Boskalis twee jaar om een visum voor personeel te krijgen (in Abu Dhabi twee weken).

Tegelijkertijd waarschuwt VNO-NCW dat meer dan 10 beursgenoteerde bedrijven op dat moment concreet nadenken over een verhuizing naar het buitenland. Hiermee zouden die bedrijven willen voorkomen dat ze straks extra belasting moeten gaan betalen. Ook klaagt men over de beperkt beschikbare fysieke ruimte, onvoldoende elektrische netcapaciteit, onvoldoende aanbod van hooggekwalificeerd personeel (de 'zesjescultuur'), toegang tot kapitaal, huisvestingsmogelijkheden voor werknemers en het almaar voortslepende stikstofdossier. ASML klaagt o.a. over de aanscherping van fiscale regels en minder ruimte voor noodzakelijk buitenlands talent.

- Het kabinet presenteert eind maart een plan om techbedrijven als met name chipmachinefabrikant ASML als topbedrijf in Nederland te houden (operatie 'Beethoven'). Het gaat in totaal om € 2,5 miljard, voor een groot deel uit het Nationaal Groeifonds, dat vooral wordt geïnvesteerd in de regio Eindhoven (Brainport) voor infrastructuur, woningen en openbaar vervoer. Aansluitend krijgt ASML van de regio rond Eindhoven de mogelijkheid om in Brainport Eindhoven op 100 hectare grond te bouwen. Er ontstaat zo ruimte voor 20.000 nieuwe banen; een verdubbeling van het huidige aantal. Medio juni slaat de topman van Booking.com alarm. Hij is negatief over zowel het vestigingsklimaat in Nederland als over Europese regulering.
- Het in 2020 met veel ambitie opgezette Nationaal Groeifonds (dat moest gaan investeren in het verdienvermogen van Nederland) wordt voor onbepaalde tijd op pauze gezet.
- Volgens het CBS stagneert de productiviteit van bedrijven en gaat de winstgevendheid van het bedrijfsleven hard achteruit door personeelstekorten, gebrek aan voldoende materialen en exorbitant hoge energieprijzen. Het aantal faillissementen neemt toe. Het CBS meldt over 2024 een stijging van ruim 30% van het aantal faillissementen.
- Nederland heeft nog steeds te maken met een correctie van de lage faillissementscijfers tijdens de coronacrisis. Dit jaar stijgt het aantal faillissementen daarom sterk (vooralsnog – eind september – zo'n 31%).
- Op 17 oktober waarschuwt MKB-Nederland dat Nederland steeds meer bedrijven verliest, omdat het ondernemerschap te ingewikkeld is gemaakt. Middelgrote mkb'ers verkopen hun bedrijf aan buitenlandse investeerders. Kleine zelfstandigen nemen geen personeel meer aan en groeien niet door.
- Het gaat slecht met de EU-economie en China staat te popelen om de handelspositie in Zuid-Amerika over te nemen. Bovendien beschikken de Zuid-Amerikaanse landen over cruciale grondstoffen, die de EU minder afhankelijk maken van China. Op 6 december presenteert commissievoorzitter Ursula von der Leyen vol trots het omvangrijke concept-Mercosur-vrijhandelsverdrag¹¹ met Argentinië, Brazilië, Paraguay en Uruguay. Als de lidstaten hiermee instemmen, wordt het makkelijker voor hen om met deze landen in Zuid-Amerika over en weer te handelen. Daar waar het bedrijfsleven enthousiast is, vreest een ruime meerderheid in de Tweede Kamer en boeren voor oneerlijke concurrentie. De landbouwsector is verdeeld.
- Het kabinet wil vijandige overnames, fusies en andere investeringen in zo'n 1700 voor Nederland belangrijke bedrijven voorkomen en grijpt medio december met wetgeving in op de vrije markt om te voorkomen dat cruciale Nederlandse hoogwaardige technologie in buitenlandse handen komt. Dit gold al voor o.a. chiptechnologie (halfgeleiders), fotonica, kwantum en militaire goederen, maar nu ook voor zes nieuwe technologieën zoals medische isotopen, sensor- en navigatietechnologie, kunstmatige intelligentie (AI), bio- en nanotechnologie en geavanceerde materialen. Voor deze zaken moet eerst een uitgebreide veiligheidstoets worden doorlopen.
- In december blijkt uit onderzoek dat steeds meer bedrijven hun groei buiten Nederland zoeken. Het ondernemingsklimaat is volgens de Monitor Ondernemingsklimaat voor het tweede jaar op rij verslechtert. Ondernemers zijn het meest negatief over de onvoorspelbaarheid en de instabiliteit van de overheid en willen meer stabiliteit en rust in het fiscale regime.
- Volgens het CBS is de Nederlandse economie in 2024, na twee jaren van stilstand, gegroeid met 0,9%.

Arbeidsmarkt

- Op 24 januari waarschuwt Peter Wennink (CEO van de uiterst succesvolle chipmachinefabrikant ASML) de formerende politieke partijen. Die overwegen het aantal (arbeids)migranten sterk terug te dringen, maar daarbij zitten ze de groeibriljant van de Nederlandse economie in de weg. ASML is als innovatief bedrijf sterk afhankelijk van (extra) hoogopgeleide arbeidsmigranten.
- Het aantal mbo-studenten daalt al sinds 2020 flink, waardoor er eind november een flink arbeidstekort is ontstaan aan praktisch geschoolde werkkrachten in sectoren als de zorg, techniek

¹¹ Hierover wordt al sinds 1999 onderhandeld.

(o.a. bouw), welzijn en sport. Daar staat tegenover dat door een uitspraak van de Raad van State asielzoekers nu veel eerder een tewerkstellingsvergunning krijgen en, onder voorwaarden, fulltime aan de slag kunnen.

- Uitzendbureau Randstad waarschuwt dat Nederland aan de vooravond staat van een tsunami aan vacatures, doordat tussen nu en 2028 zo'n 3 miljoen mensen met pensioen gaan. Nederland dreigt ontwricht te raken en Randstad pleit voor een acute en landelijke aanpak.

Sectoren

- In steeds meer landen binnen de EU voeren begin 2024 boeren actie tegen het in hun ogen destructieve eenzijdige landbouwbeleid (klimaat- en milieubeleid voeren de boventoon), toenemende kosten en regeldruk, waardoor hun verdienmodel en daarmee hun bestaanszekerheid steeds verder onder druk staan. In o.a. België, Frankrijk, Duitsland, Roemenië, Spanje, Ierland, Polen en Litouwen wordt massaal actie gevoerd en o.a. wegen en grensovergangen geblokkeerd. *Farmers Defense Force* sluit zich hierbij aan en blokkeert o.a. grensovergangen tussen Nederland en België. Als de FDF-acties ook leiden tot (levens)gevaarlijke en/of strafrechtelijk verboden acties (bedreigingen, blokkades en openbare brandstichtingen) is voor de autoriteiten de maat vol.
- Visserij:
 - (1) Door een akkoord tussen de EU en het VK mogen vissers vanaf 2024 60% minder tong opvissen dan dit jaar. Aanleiding is het noodzakelijk geachte behoud van tong in de Noordzee.
 - (2) Op 9 februari voeren de garnalenvissers massaal actie uit angst ten onder te gaan aan groene eisen van vooral de Waddenvereniging. Sinds 1 januari 2022 geldt een gedoogbeschikking, die recent met 15 maanden is verlengd. De Waddenvereniging wil via de rechter het gedogen laten stoppen.
 - (3) Demissionair minister Adema (Visserij) presenteert een toekomstvisie Noordzeevervisserij. De sector moet zich de komende tijd transformeren tot een 'robuuste' en toekomstbestendige vloot. Bij nieuwe windturbineparken op zee moet ruimte worden gecreëerd voor vissers, met subsidieregelingen krijgen vissers de kans om hun boten 'in transitie' te brengen en supermarkten dienen veel meer Noordzeevis in de schappen aan te bieden, in plaats van kweekvis uit het verre buitenland.
 - (4) Nadat in december 2023 de vangst voor vissers van tong met 60% werd beperkt, meldt de Internationale Raad voor Onderzoek der Zee (ICES) eind juni dat de belangrijkste visbestanden in de Noordzee er juist behoorlijk goed voor staan; bijna verdrievoudigd. Inmiddels heeft er echter al een flinke sanering plaatsgevonden in de vloot.
- De rechtbank in Den Haag oordeelt dat de Staat onrechtmatig heeft gehandeld doordat het bij de beoordeling van geluidsoverlast (normering) het belang van omwonenden (zoals gezondheid en leefomgeving) structureel ondergeschikt heeft gemaakt aan die van de luchtvaart.
- Luchtvaartmaatschappij KLM gaat gebukt onder personeelstekorten (o.a. technisch personeel en piloten) en oplopende kosten en komt begin oktober met een besparingsplan ter waarde van € 450 miljoen.
- De invoering van douanecontroles op bloemen en planten door het Verenigd Koninkrijk (sinds 30 april) leidt door lange wachttijden tot grote financiële problemen (o.a. door schade aan de ladingen) in de sierteeltsector en bij transporteurs.
- Inwoners van grote steden dreigen op te draaien voor miljoenschade aan afvalovens door ontploffende lachgascilinders in het afval.
- Medio juli blijkt uit onderzoek dat werk in de Nederlandse olie- en chemiesector wegvloeit naar onze buurlanden, Saoedi-Arabië en de VS. Oorzaken zijn lagere kosten, subsidies en de strenge (milieu)regels en klimaatambities.
- Industriële bedrijven stoppen vanwege de zeer hoge energiekosten productie in Nederland en (dreigen te) vertrekken. Multinationals in chemie en staal doen vrijwel geen grote investeringen meer in Nederland.
- Tata Steel IJmuiden heeft zich diep in de schulden gestoken om de huidige staalcrisis te overleven. Nu kan er niet meer worden bijgeleend en zijn er serieuze zorgen over het voortbestaan van de Nederlandse staalfabriek.
- Een groep van 12 bedrijven in de regio Eindhoven (w.o. Philips, VDL, ASML, NXP en Rabobank) steekt € 219 miljoen in bereikbaarheid, betaalbare woningbouw, extra talent voor de arbeidsmarkt en kansengelijkheid. Ze hebben hiervoor het *Brainport* Partnerfonds opgericht.

Benoemingen:

- Eind april neemt Peter Wennink na 10 jaar afscheid als CEO van ASML.
- Op 1 juni wordt Pieter van Oord (CEO van baggerconcern Van Oord) de nieuwe topman van Schiphol.

Koopkracht

- Op 1 januari treden weer veel wets-, belasting- en andere wijzigingen in werking.
 - Het bruto minimumloon stijgt met 3,75% tot € 12,40. (op 1 juli met nog eens 1,2%);
 - De kinderbijslag gaat omhoog voor ouders met kinderen die intensieve zorg nodig hebben;
 - Eind 2022 waarschuwen economen al dat de afschaffing van de energievergoeding na 2023 grote gevolgen zal hebben voor de koopkracht van burgers. Per 1 januari 2024 vervalt het prijsplafond voor energie en gaan de belastingen op gasverbruik ook omhoog.
- In de eerste week van januari gaan de energieprijzen door het winterweer met minimaal 10% omhoog.
- Terwijl de lagere loonbelasting zorgt voor een positief saldo op de loonstrookjes, wordt deze plus in de koopkracht teniet gedaan door de gemeenten. Het CBS schat eind januari in dat gemeenten dit jaar de tarieven (zoals WOZ, vergunningen, paspoorten en parkeren) met gemiddeld 8,5% verhogen; de grootste toename sinds 2007.
- Op 7 maart trekt het kabinet na een pijnlijke rekenfout € 66 miljoen extra uit voor koopkrachtverbetering van minima (extra ophogen huurtoeslag).
- Gedurende het jaar schommelt de benzineprijs aan de pomp flink. Door de hoge brandstofprijzen aan de pomp zijn, volgens de CNV, honderdduizenden werknemers een paar honderd euro per maand extra kwijt aan reiskosten.
- Volgens de De Nederlandse Bank (DNB) is de betaalbaarheid van de energierekening eind mei weer terug op het niveau van voor de oorlog in Oekraïne. De lonen zijn gestegen, de energieprijzen zijn flink gedaald.
- Per 1 juli (regeerprogramma kabinet Schoof I) voert het kabinet enkele minieme verhogingen in voor de gemiddelde koopkracht:
 - Het minimumloon gaat omhoog en daarmee ook verschillende uitkeringen;
 - Een rem op de jarenlange nivelleringskoers van voorgaande kabinetten;
 - Een extra belastingschijf in de inkomstenbelasting als koopkrachtmaatregel en een verlaging van de algemene heffingskorting;
 - Een energiefonds voor mensen die hun rekening niet kunnen betalen en verlaging energiebelasting op gas (in de eerste twee schijven). Echter per 2027 een einde aan de salderingsregeling voor zonnepanelen. Netbeheerder Tennet krijgt een aanvullende lening van € 19 miljard voor het aanpakken van de overbelaste stroomnetwerken;
 - De zorgpremie gaat omhoog en vanaf 2027 verlaging eigen risico;
 - Verlenging van de accijnskorting aan de benzinepomp.

- Uit CBS-cijfers blijkt in september dat de inflatie in Nederland is opgelopen tot gemiddeld 3,5%, o.a. door hogere huren, hogere lonen door personeelstekorten (horeca en andere diensten) en prijsstijgingen van voedingsmiddelen, die op hun beurt grotendeels worden veroorzaakt door belastingverhogingen. Maar ook sigaretten, brandstof aan de pomp en het openbaar vervoer zijn fors duurder geworden. Volgens het NIBUD is vervoer is voor een derde van de Nederlanders zo duur geworden, dat ze moeten beknibbelen om toch met de auto of trein te kunnen reizen. De inflatie is in december 4,1% vergeleken met een jaar eerder.
- Door landbouwbeleid en duurzaamheidseisen zijn voedingsmiddelen volgens het CBS in 2022 11% duurder geworden dan het jaar ervoor; in 2023 zelfs 12% duurder.
- Nadat het CPB en CBS hun definitie van armoede hebben gelijkgetrokken (vermogen wordt nu meegerekend), constateren beide instituten dat het aantal mensen dat in Nederland in armoede leeft snel daalt en het een stuk lager is dan gedacht. Wat opvalt is dat het steeds vaker de

werkenden zijn die moeite hebben om rond te komen. Bijna de helft van de mensen die onder de armoedegrens zit, heeft een baan; twee keer zoveel als mensen in de bijstand.

- k. Omdat de overheid en energiebedrijven niet tot overeenstemming komen voor 2025, stopt het energienoodfonds plots medio december 2024.

Pensioenen en AOW

- b. Na veel ophef gaat ook de Eerste Kamer, na 15 jaar overleg en debat, op 30 mei 2023 akkoord met de omstreden nieuwe Pensioenwet. Als gebaar naar de Eerste Kamer moet minister Schouten de ingangsdatum wederom een jaar verschuiven, naar begin 2028.

Na maanden van stakingen, bereikt het kabinet op 18 oktober 2024 een akkoord op hoofdlijnen over het vroegpensioen. De tijdelijke Regeling Vervroegde Uittreding (RVU; voortkomend uit het Pensioenakkoord) liep tot eind 2025, maar wordt verruimd en verlengd. Wel komen er strenge regels om ervoor te zorgen dat niet te veel mensen de arbeidsmarkt verlaten voordat ze de AOW-leeftijd bereiken.

- c. Van de 70 pensioenfondsen die al (medio december 2023) besloten hebben over de indexatie voor 2024, zit er bij 25 fondsen (een derde) in 2024 geen indexatie in voor werknemers en gepensioneerden.
- d. Per 1 juli gaat het minimumloon en daarmee ook de AOW omhoog.

Belastingen en belastingdienst

- a. De sterk verouderde ict-systemen van de Belastingdienst (inmiddels zo'n 900 waarvan de oudste uit 1982) voldoen al vele jaren niet meer, zijn aan onderhoud en volledige revisie toe en zijn zeker niet meer in staat om meerdere aanpassingen van belasting of accijns aan te kunnen. Door de omvangrijke reparatie van box 3 duurt de modernisering van het ict-stelsel een jaar langer dan verwacht. De Belastingdienst kan daarom pas vanaf 2029 grote stelselwijzigingen in de belasting op inkomen aan.
- b. Demissionair staatssecretaris Van Rij moet medio april voor de derde keer zeer waarschijnlijk verder uitstel aankondigen van een in te voeren nieuwe box 3-vermogensbelasting (gebaseerd op werkelijk behaald rendement). Hij waarschuwt dat het nieuwe stelsel in 2027 niet volledig geïmplementeerd kan worden.

Op 6 juni oordeelt de Hoge Raad dat de herstelwet voor de belasting op vermogen (box 3) onwettig is. De overheid schendt met box 3 het discriminatieverbod en het eigendomsrecht. Het grootste struikelblok is het zogeheten fictieve rendement voor beleggers. Beleggers moeten alleen belasting betalen over werkelijk rendement. De uitspraak gaat de Staat miljarden kosten.

De Raad van State velt op 2 december een hard oordeel over het kabinetsplan voor het box 3-stelsel; nauwelijks uitvoerbaar voor burger en fiscus.

- c. De pas aangetreden staatssecretaris Idsinga (Fiscaliteit en Belastingdienst) meldt dat hij in oktober een brief gaat versturen, waarin de stappen staan die benadeelde beleggers kunnen ondernemen om geld terug te vragen. Tegen die tijd is hij al afgetreden en vervangen door staatssecretaris Tjebbe van Oostenbruggen.

Banken, beurzen, financiële instellingen

- a. Na jarenlange klachten van particuliere spaarders over de in hun ogen veel te laag gehouden spaarrente, start de Autoriteit Consument & Markt (ACM) een onderzoek (naar kartelgedrag).
- b. Volksbank is sinds 2013 eigendom van de staat. Het kondigt eind november aan dat het drie van haar vier bankmerken (SNS, ASN Bank, RegioBank en BLG Wonen) zal schrappen. Daarbij verdwijnen tussen de 700 en 750 banen. Met deze bezuiniging van naar schatting zo'n € 70 miljoen, moet de afgeslankte staatsbank over drie jaar voor een 'topprijs' worden verkocht.
- c. Volgens De Nederlandse Bank (DNB) hebben Nederlanders ultimo 2024 een recordbedrag aan spaartegoeden. In eigen land € 600,5 miljard en in het buitenland € 16 miljard.
- d. De AEX-index loopt in 2024 per saldo ruim 11% op. Na een sterke start en een recordniveau van bijna 945 punten in juli, eindigt de index op 878,63 punten.

Ruimtelijke ordening, wonen

Politiek-bestuurlijk

- a. M.i.v. 1 januari 2022 zou, na het zoveelste uitstel, de al sinds 2011 in te voeren Omgevingswet van kracht worden. Deze wet moet regels rond ruimtelijke ontwikkeling versimpelen. De wet vervangt

honderden regels en wetten op het gebied van de leefomgeving. Met name de daarin opgenomen nieuwe rekenregels voor geluidsnormen zullen volgens o.a. gemeenten, provincies en Bouwend Nederland, boven op de malaise door stikstof en PFAS (poly- en perfluoralkylstoffen), de zo noodzakelijk geachte woningbouw lam leggen. Ook de haven van Rotterdam verwacht grote problemen. Minister De Jonge stelt in 2022 de inwerkingtreding uit, voornamelijk vanwege de ict-problemen. Ondernemerskoepels klagen echter vooral over de onoverzichtelijkheid van het nieuwe Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO), een digitaal loket waarbij ondernemers het spoor volledig bijster raken. Uiteindelijk gaat de Omgevingswet op 1 januari 2024 in.

- b. Begin maart stuurt demissionair minister De Jonge een aangepast wetsvoorstel naar de Tweede kamer. De landelijke overheid trekt flink veel macht naar zich toe. Zo kan het Rijk (of provincies) gemeenten dwingen op bepaalde locaties te bouwen. Daarnaast komen er strengere eisen aan nieuwbouwprojecten. Zo zal de eis op het gebied van betaalbaarheid gevolgen hebben voor de omvang van woningen. De bedragen voor de middenhuur worden aangepast (maximum wordt nog lager). Criticasters vrezen dat verhuurders huurwoningen in de verkoop gaan zetten en dat hierdoor het aanbod aan (betaalbare) huurwoningen nog verder zal afnemen. Op 25 april stemt de Tweede Kamer in met de Wet betaalbare huur.
- c. Klaas Knot, directeur van De Nederlandse Bank (DNB) veroorzaakt ophef met zijn oproep om verduurzaming van huizen van particulieren verplicht te stellen bij de aankoop van een woning.
- d. Op 2 juli (regeerprogramma kabinet Schoof I) wordt een ambitieus woningbouwprogramma aangekondigd (100.000 nieuwe woningen per jaar) met een fiscale stimulans van de vastgelopen huurmarkt; incl. een lagere overdrachtsbelasting voor verhuurders, beleggers en bouwers. De bouw van 40% van de geplande woningen ligt stil omdat volgens de branche de investering niet loont.
- e. Medio december organiseert minister Mona Keijzer (Wonen) een 'Woontop' met onder meer lokaal bestuur, bouwers, corporaties en beleggers, om afspraken te maken die de bouw van woningen moet versnellen. De eis dat twee derde van de nieuwbouwwoningen betaalbaar moet zijn, blijft staan. Mantelzorgwoningen op eigen grond kunnen vergunningsvrij worden gebouwd en er zijn afspraken gemaakt voor de bouw van 75.000 extra woningen. De minister wil ook het aantal regels voor de woningbouw inperken en het uitdelen van vergunningen opvoeren.
- f. Volgens het CBS is het aantal daklozen in 2023-2024 flink gestegen, onder meer door arbeidsmigranten die op straat belanden. Naar schatting hebben 33.000 mensen geen vaste verblijfplaats; een stijging van zo'n 5.000 mensen.

Huursector

- a. De Stichting Fair Huur (die vastgoedeigenaren vertegenwoordigt) claimt dat in de vier grote steden 6 op de 10 huurwoningen eind mei niet meer rendabel zijn, als de huur moet voldoen aan de nieuwe middenhuurwet. Ze overweegt massaal de huurwoningen te verkopen.
- b. Pensioenfonds ABP kondigt medio juni aan dat het alvast € 400 miljoen investeert in energiezuinige huurwoningen, waarvan twee derde onder de middenhuurgrens van € 1.200 voor nieuwbouw zal liggen.
- c. Op 25 juni weet demissionair minister Hugo de Jonge zijn omstreden huurwet ook door de Eerste Kamer te loodsen. Per 1 juli gaat deze Wet betaalbare huur in, die de middenhuur m.i.v. 2025 flink aan banden legt. Verder krijgen woningcorporaties de plicht om eengezinswoningen die ze willen verkopen, eerst aan te bieden aan de huurders die er wonen. De huren voor sociale huurwoningen gaan omhoog. Ook gaat het verplichte 'vaste contract voor onbepaalde tijd' in voor huurders. Na twee weken blijkt dat in de Randstad en andere grote steden vrijwel geen middendure huurwoning meer beschikbaar is. Ook de bouw van woningen voor ouderen ligt stil. Ultimo 2024 zijn er 38.125 huurwoningen naar de koopmarkt verdwenen. Hierbij speelden o.a. de verhoogde overdrachtsbelasting, de veranderde rente, de box 3-regels, de invoering van de opkoopbescherming en de Wet betaalbare huur een rol. Vooral het tekort aan woningen in het middensegment neemt eind 2024 toe.

Koopsector

- a. Medio augustus, na maanden stilstand, daalt de hypotheekrente licht. Begin september bevindt de gemiddelde hypotheekrente zich op het laagste niveau (3,78%) in twee jaar tijd.
- b. Toeleveringsbedrijven die zand, klei en grind winnen krijgen amper nieuwe vergunningen, maar de oude lopen af. Hierdoor dreigt de woningbouw en de aanleg van wegen en dijken al binnen een paar jaar knel te komen, waarschuwt sectorvereniging Cascade. Een aanvraag kost al snel 10 jaar.

- c. Nieuwe woningbouwplannen komen in de knel, doordat gemeenten een schreeuwend tekort hebben aan ambtenaren die vergunningen kunnen verlenen.
- d. Volgens het PBL zitten consumenten niet te wachten op kleine en flexwoningen.
- e. De prijzen van bestaande koopwoningen stijgen in april naar recordniveau en zijn daarmee duurder dan op de eerdere piek in 2022. De gemiddelde prijsstijging komt in 2024 uit op 11,5%.

Zorg en gezondheid

Politiek-bestuurlijk

- a. Door de fors gestegen zorgkosten gaan voor 2024 de zorgpremies significant stijgen. DSW verhoogt als eerste de premie met € 11,50 tot € 149 per maand. Zorgverzekeraars sluiten voor 2024 contracten af met ziekenhuizen waarin een zogenaamd omzetplafond is afgesproken. Hierdoor weten patiënten niet zeker of ze tot het eind van het jaar terecht kunnen bij het ziekenhuis van hun voorkeur.
- b. Terwijl er een steeds groter tekort ontstaat aan huisartsen, is er ruzie tussen de huisartsen en de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) over de hoogte van de tarieven. De huisartsen zijn van mening dat de NZa het extra werk dat men doet niet meerekent.
- c. Steeds meer ziekenhuizen kampen met financiële problemen. Bijna de helft haalt een resultaat van minder dan 1% van de omzet. Acht ziekenhuizen schrijven over 2023 rode cijfers (in 2022 waren dat er maar twee).
- d. Alle zorgverzekeraars schorten het contract met de al jarenlang discutabele commerciële huisartsenketen Co-Med (met zo'n 55.000 patiënten) in juni op, omdat men van mening is dat de continuïteit van goede zorg niet kan worden gegarandeerd. De patiënten krijgen een alternatief. Begin juli wordt Co-Med failliet verklaard.
- e. Demissionair minister Ernst Kuipers vertrekt voortijdig en per direct in de tweede week van januari. In dezelfde week oordeelt de rechter dat de besluitvorming over een concentratie van kindhartcentra niet goed onderbouwd was en geen oog had voor bredere gevolgen. De centra blijven vooralsnog tot najaar 2026 allemaal open.
- f. Op 29 januari verrast demissionair staatssecretaris Maarten van Ooijen (Jeugd; CU) vrijwel de gehele Tweede Kamer door vlak na het uitkomen van een brief met daarin door hem zelf bepleitte bezuinigingen op de jeugdzorg te verklaren dat bedoelde bezuinigingen 'onverantwoord' zijn. De Tweede Kamer neemt de bezuinigingen toch over.

De oplopende kosten in de jeugdzorg monden uit in een financiële strop voor gemeenten. Uit een prognose van de VNG blijkt dat zij in 2028 een recordbedrag van € 10 miljard kwijt zijn aan jeugdzorg. In 2018 was dit € 4 miljard. Gemeenten zijn op basis van het in 2022 afgesloten Integraal Zorgakkoord (IZA) verantwoordelijk voor de jeugdzorg, een deel van de ouderenzorg, preventie en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). Maar de financiële middelen zijn verre van toereikend en het nieuwe kabinet kort hier vanaf 2026 nog meer op. Gemeenten stappen daarom eind november massaal uit het IZA.

- g. Zo'n 800.000 mensen zijn medio februari arbeidsongeschikt. Volgens de door het kabinet ingestelde Onafhankelijke commissie arbeidsongeschiktheidsstelsel (Octas) zijn de huidige regelingen voor arbeidsongeschiktheid en voor het begeleiden van langdurig zieken te ingewikkeld geworden, pakken ze slecht uit voor de meest kwetsbaren en zijn ze te vaak gebaseerd op wantrouwen. Bovendien loopt de uitvoering van het huidige stelsel vast. De commissie komt met drie alternatieven.
- h. Het OM krijgt steeds meer signalen binnen over zorgfraude met zorggelden van gemeenten, maar ook van de landelijke overheid. Inmiddels betreft het zo'n € 10 miljard per jaar. Gemeenten en OM bakkeleien over de aanpak. Gemeenten hebben omvoldende kennis en capaciteit en het OM vervolgt nauwelijks.
- i. Met een accijnsverhoging per 1 april wil het kabinet het roken verder ontmoedigen.
- j. De SER constateert dat het overheidsbeleid om gezondheidsverschillen te verkleinen niets oplevert. Integendeel; de hogeropgeleiden in Nederland worden gemiddeld vijf jaar ouder en leven bovendien 14 jaar langer in goede gezondheid dan lageropgeleiden. Als je kijkt naar inkomen zijn de verschillen nog groter; de 20% meest rijke mensen in Nederland leven ruim acht jaar langer en 24 jaar langer in goede gezondheid in vergelijking met de 20% armste Nederlanders.
- k. In het regeerprogramma van kabinet_Schoof I worden de bezuinigingen in de ouderen- en gehandicaptenzorg teruggedraaid. Ook wordt ingezet op het behoud van streekziekenhuizen.
- l. De NZa geeft zorgverzekeraars een tik op de vinger, omdat ze te weinig doen om de wachtlijsten voor hun klanten te verkorten. Daarmee voldoen de verzekeraars niet aan hun zorgplicht.

- m. Eind september waarschuwt de bestuursvoorzitter van zorgverzekeraar DSW dat de premies onbetaalbaar worden. Hij pleit voor een rigoreuze aanpassing van het zorgstelsel, waarbij de marktwerking wordt uitgeschakeld.

Capaciteit zorg

- a. Volgens het RIVM zal het aantal chronisch zieken in 2050 zijn gestegen van 10,5 naar twaalf miljoen, voornamelijk onder 75-plussers. Het aantal mensen met dementie zal verdubbelen naar ruim een half miljoen, het aantal ouderen met artrose loopt op tot 3 miljoen. Dit betekent dat de zorgkosten enorm zullen stijgen. Omdat er ook een structureel tekort is aan zorgpersoneel, moet er volgens het RIVM meer worden ingestoken op mantelzorg, maar ook op robots, burens, 'vakkenvullers en postbodes'.
- b. De eerstelijns paramedische zorg staat ernstig onder druk. Het Integraal Zorgakkoord leidt tot een leegloop bij paramedici (fysiotherapie, ergotherapie, logopedie, enz.), waardoor patiënten noodgedwongen terug moeten vallen op de duurdere tweedelijns zorg in ziekenhuizen en de beoogde preventieve werking ook niet kan plaatsvinden.
- c. Medio juli waarschuwen streekziekenhuizen dat extra geld (wat het nieuwe kabinet wil) er niet voor zal zorgen dat de spoedzorg en intensive care-afdeling bij deze ziekenhuizen open kan blijven. Vooral personeelstekorten dwingt om deze zorg te concentreren.
- d. De wachttijden voor een aantal van de meest voorkomende ziekenhuisoperaties (baarmoeder-verwijdering, nieuwe heup of knie) zijn nog verder opgelopen dan in 2023. De maximaal aanvaardbare wachttijd is 7 weken, maar voor een nieuwe knie of heup is dit nu 13 en 11.
- e. Het nieuwe kabinet wil de lange wachttijsten aanpakken met o.a. de inzet van AI en triage. Maar dit laatste gebeurt al structureel in de meeste ziekenhuizen.
- f. Bijna een kwart van alle patiënten die planbare ziekenhuiszorg nodig hebben, wordt geholpen in een zelfstandige kliniek. Deze klinieken leveren een belangrijke bijdrage aan het voorkomen van lange wachttijden en de toegankelijkheid van zorg. Maar ze zijn ook een concurrent van ziekenhuizen die zo omzet mislopen en maar moeilijk het hoofd boven water kunnen houden.
- g. Een derde van de dierenartsen overweegt te stoppen door een discussie over vermeend te hoge tarieven.
- h. Het personeelstekort in de zorg neemt in de komende 10 jaar nog sneller toe dan verwacht. In 2033 zijn er naar verwachting 240.000 werknemers tekort in de zorg. In 2034 loopt het tekort zelfs op naar 266.000.

Infectieziekten

- a. Door de, sinds de coronapandemie, landelijk dalende vaccinatiegraad neemt de verspreiding van voorkomende infectieziekten toe. In maart is een uitbraak van mazelen in Eindhoven en omgeving. In Den Haag vreest men dan voor uitbraken van de bof en de mazelen onder kinderen. Binnen zes weken zijn vier baby's overleden aan kinkhoest en tientallen baby's ernstig ziek. Eind juni overlijdt een vijfde baby aan kinkhoest. Het RIVM meldt over 2024 ruim 10.000 gevallen van kinkhoest. Het hoogste aantal in 12 jaar.
- b. De vaccinatiegraad daalt voor het eerst in decennia tot onder de 90% in de leeftijdsgroep van kinderen tot 2 jaar.

Nasleep corona (de ziekte is niet weg, maar onder controle):

- a. Eind juni-juli zorgen de nieuwste meest aanwezige varianten (samengevoegd tot de FLIRT-variant) voor een niet-schrikbarende ervaring van besmette mensen.
- b. Er zijn naar schatting zo'n 90.000 volwassenen die lijden aan longcovid. Tot nu toe is er geen effectieve behandeling tegen *longcovid*. Nederlandse wetenschappers beginnen met de voorbereidingen voor een groot, internationaal onderzoek, waaraan ons land meedoet. Daarin wordt vanaf begin 2024 gekeken of al bestaande medicijnen symptomen van *longcovid* kunnen verminderen. Mensen met langdurige covidklachten kunnen vanaf 1 november via hun huisarts worden aangemeld voor onderzoek in een van de eerste drie post-covid-expertisecentra (Maastricht, Amsterdam en Rotterdam).
- c. Op 9 januari is het aantal coronapatiënten in ziekenhuizen snel gedaald. De totale bezetting is gedaald tot 522 personen.
- d. Een aantal ziekenhuizen heeft de afgelopen jaren te veel coronatoeslag gedeclareerd bij zorgverzekeraars. Mogelijk gaat het om miljoenen euro's per ziekenhuis.
- e. Bij de boostercampagne in het najaar is de opkomst wederom lager dan voorheen; 2,3 miljoen mensen tegen 2,5 miljoen vorig jaar en 3,8 miljoen in 2022.

Overig nieuws zorg en gezondheid

- a. Nadat pluimvee sinds november 2023 in heel Nederland weer binnen moest blijven vanwege het risico op vogelgriep, neemt wereldwijd de besmetting van vogels af. Demissionair minister Adema (Landbouw) trekt op 26 maart de ophokplicht voor pluimvee weer in met uitzondering van twee gebieden (delen van Gelderland en Limburg). Medio november duikt het virus weer op in Putten (Gelderland). Minister Wiersma besluit tot een ophokplicht. Op 8 december wordt vogelgriep vastgesteld op een bedrijf in Friesland.
- b. Het door de knut (een minuscule mug) verspreide en voor schapen dodelijke blauwtongvirus verspreidt zich vanaf september 2023 razendsnel. Ultimo 2023 zijn er al 61.000 schapen overleden; zo'n 8% van het totaal. Op 6 mei start het vaccineren van zo'n 662.000 schapen. Medio juli lopen de besmettingen desondanks snel op. Begin oktober duikt een nieuwe variant op bij een schaap, een koe en haar kalf.
- c. Eind maart maken de Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde (NVK), de Landelijke Huisartsenvereniging, Patiëntenfederatie Nederland en apothekers zich grote zorgen over het flinke tekort aan medicijnen voor baby's en kinderen; zoals o.a. antibiotica voor kinderen (al maanden niet beschikbaar) en een medicijn tegen astma.
- d. Internationaal onderzoek toont aan dat 'vapen' (elektrische sigaretten) nog gevaarlijker is voor de gezondheid dan werd gedacht. De onderzoekers stellen dat 'vapen' het lichaam blootstelt aan giftige metalen en dat de blootstelling aan lood, uranium en cadmium schade kan toebrengen aan de longen, de nieren, het hart en de bloedvaten, de hersenen en hersenschade kan veroorzaken. Staatssecretaris Karremans pleit begin december bij ouders ervoor om de 'vapes' (e-sigaretten met smaakjes) van hun kinderen af te pakken en weg te gooien.
- e. Onderzoek door de Universiteit van Maastricht toont aan dat ruim 1,4 miljoen Nederlanders de komende jaren een grote kans hebben om diabetes type 2 (een vorm van suikerziekte) te krijgen. Zeker 1,1 miljoen Nederlanders hebben deze ernstige aandoening nu al. Wekelijks komen daar ongeveer 1.000 mensen (vooral tussen de 40 en 75 jaar) bij.
- f. Nederland vreest dat de in 2014 in Oost-Europa geconstateerde Afrikaanse varkenspest vanuit Duitsland (eerste besmetting op 15 juni) overslaat naar Nederland.
- g. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) constateert dat er steeds vaker zorgverleners (vooral als zzp'er) actief zijn zonder of met een vals diploma.
- h. Nederland kampt met steeds meer multiresistente bacteriën, ongevoelig voor veel soorten antibiotica. Dat komt onder meer door Oekraïense militairen, die hier worden behandeld.
- i. Volgens het Erasmus MC heeft ruim 50% van de Nederlanders overgewicht en bijna 16% obesitas. Men classificeert het als epidemie. Het RIVM voorspelt dat in 2050 het aantal mensen in Nederland met obesitas zal stijgen tot 64%. Vooral mensen tussen de 18 en 44 worden zwaarder.
- j. Ondanks dat lang niet iedereen voor een vergoeding in aanmerking komt, kiezen steeds meer mensen ervoor om af te vallen door dure medicijnen i.p.v. het aanpassen van hun levensstijl en/of voedingspatroon. De eerste negen maanden van dit jaar verstrekten apothekers in Nederland voor bijna € 31 miljoen aan afslankmiddelen als Ozempic, Saxenda en Wegovy. Dat is zo'n 80% meer dan in dezelfde periode vorig jaar.
- k. De nieuwe wet voor kansspelen had ervoor moeten zorgen dat *online* gokkers naar verantwoorde, betrouwbare en controleerbare legale goksites werden geleid. Maar de regulering van de *online* gokmarkt heeft juist geleid tot een toestroom van nieuwe gokkers, onder wie veel jongvolwassenen.

Veiligheid en Justitie

Wetgeving:

- a. Sinds 1 januari 2024 is 'doxing' (het opzettelijk delen van persoonsgegevens) strafbaar.
- b. In de Opiumwet worden stofgroepen opgenomen i.p.v. elke stof apart te benoemen. Hiermee moet per 1 juli 2024 een einde komen aan het door de wetgever achter de feiten aanhollen, bij de bestrijding van designerdrugs.
- c. Het regime in de Extra Beveiligde Inrichting (EBI) en bij de Afdeling Intensief Toezicht (AIT), waar de zwaarste criminelen gevangen zitten, wordt aangescherpt. De communicatie, het aantal advocaten en contactmomenten voor de zwaarste criminelen kunnen worden beperkt.
- d. Minister Weerwind wil ontsnappen uit gevangenissen en tbs-klinieken strafbaar maken.
- e. Medio mei staat het kabinet per direct geen nieuwe adopties uit het buitenland meer toe.
- f. Per 1 juli moeten verdachten van ernstige misdrijven tijdens de behandeling van hun strafzaak in de rechtbank verplicht verschijnen. Ook treedt de nieuwe Wet seksuele misdrijven in werking. Op

1 juli 2024 treedt, vooruitlopend op nieuwe wetgeving, ook de Tijdelijke wet (op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten) in werking.

- g. Het kabinet komt met een wetsvoorstel voor hogere straffen voor harddrugscriminelen.
- h. Mede n.a.v. de antisemitische Jodenjacht op 8-9 november in Amsterdam komt het kabinet versneld met een pakket aan maatregelen om antisemitisme te bestrijden. Het verheerlijken van terrorisme wordt strafbaar, subsidies van organisaties met een 'antisemitisch karakter' worden ingetrokken. Verder wordt onderzocht of gezichtsbedekkende kleding bij demonstraties landelijk kan worden verboden. Er wordt ook gekeken naar veiligheid bij *sit-ins* en op scholen.
- i. In een offensief tegen de hausse aan ongelukken en aanslagen met zwaar (categorie F4) vuurwerk (zoals de populaire Cobra's), brengt het kabinet 'F-4 vuurwerk zonder vergunning' onder de Wet Wapens en Munitie. Dit maakt straffen tot 8 jaar mogelijk.

Politiek/bestuurlijk:

- a. Minister Yesilgöz (Justitie) heeft in 2023 een landelijke richtlijn ingevoerd waarbij ze de kledingvoorschriften voor de politie zodanig aanpast, dat zichtbare uitingen van geloofsovertuiging (zoals hoofddoeken, keppels en kruisjes) verboden zijn voor geüniformeerde agenten. Desondanks staan steden als Amsterdam, Den Haag, Arnhem en Utrecht dit wel toe voor boa's en toezichthouders. Op 6 maart kondigt demissionair minister Yesilgöz aan dat ze met een ministeriële regeling de wet gaat aanpassen, zodat ook boa's worden gedwongen geen hoofddoeken en andere religieuze uitingen te dragen. Ze wil de neutraliteit bij handhavers, waaronder het uniform, handhaven.
- b. Na wederom een turbulente 'viering' van oudjaar/nieuwjaar pleiten zowel de leiding van de Politie als artsen en veel burgemeesters voor een landelijk algeheel vuurwerkverbod. De meerderheid van de Tweede Kamer gaat hier echter niet in mee. 19 gemeenten hanteren rond de jaarwisseling 2024-2025 een vuurwerk-afsteekverbod; drie meer dan een jaar eerder. Zo'n 100 andere gemeenten hanteren (meerdere) vuurwerk-vrije zones.
- c. Demissionair minister Weerwind (Rechtsbescherming) wil met spoed meer extra bewaakte cellen in gevangenissen voor zware criminelen. Tegelijkertijd lopen door ruimte- en vooral personeelsgebrek zo'n 2.000 veroordeelde criminelen nog altijd vrij rond vanwege 'tijdelijke' noodmaatregelen tegen de overvolle gevangenissen en begint de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) met het sneller vrijlaten van gedetineerden (tientallen per week). Bovendien zitten ook tbs-klinieken te vol, waardoor zo'n 180 tbs'ers noodgedwongen in de gevangenis blijven. Ook wordt onderhandeld met de Reclassering om op korte termijn 310 gedetineerden met een enkelband naar huis te sturen, om zo ruimte te creëren.
- d. De MIVD maakt bewust openbaar dat de Chinese overheid heeft geprobeerd om met kwaadaardige software (via *firewall*-systeem Fortigate) te spioneren bij de Nederlandse krijgsmacht en industrie. Tienduizenden netwerken zijn getroffen.
- e. Politie en het Openbaar Ministerie (OM) gaan m.i.v. 7 februari sneller en direct optreden tegen actievoerders die de wet overtreden. Dat kan het ter plekke beboeten zijn. Als niet direct kan worden opgetreden, worden zij achteraf beboet en vervolgd. Het gaat met name over de boerenprotestacties van de voorbije dagen, de aanhoudende snelwegblokkades door *Extinction Rebellion* (XR) en protesten waarbij "verwerpelijke leuzen worden gescandeerd".
- f. Op 1 oktober 2023 vertrok Korpschef Nationale Politie Henk van Essen. Hij wordt per 1 maart opgevolgd door Janny Knol; de eerste vrouwelijke korpschef.
- g. Het nieuwe kabinet wil vaart maken met de aanpak van misstanden rond arbeidsmigranten; werkgevers die zich schuldig maken aan misbruik, uitbuiting of mensenhandel.
- h. Begin oktober ontstaat ophef als blijkt dat er legio politieagenten zijn die geen Joodse objecten of evenementen meer willen beveiligen vanwege zogenoemde 'morele bezwaren'.
- i. De Eenheid Landelijke Opsporing en Interventies heeft ruim twee jaar op halve kracht gewerkt na een reeks kritische rapporten (over een verziekte werkcultuur) en een stapeling van fouten (o.a. leidend tot meerdere werkgerelateerde zelfdodingen).
- j. De Nationale Politie gaat weer undercoverteams inzetten om zware georganiseerde misdaad aan te pakken. Het start een nieuw *Under Cover* Team op 1 januari 2025.
- k. De massale politie-inzet bij o.a. de grote hoeveelheid demonstraties met een hoog risico trekken een zware wissel op agenten; velen klagen over gebrek aan respect, provocerend en gewelddadig gedrag en over uitputting.
- l. Staatssecretaris Coenradie kent een nijpend tekort aan cellen en aan personeel. Ze besluit begin december om bijna alle criminelen (ook moordenaars en verkrachters) drie dagen eerder vrij te laten. Voor het cellentekort overweegt ze deels gebruik te maken van containers.

- m. Medio december blijkt uit een audit dat de interne beveiliging bij zowel de Nationale Politie als bij de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) totaal niet op orde is. Wie eenmaal toegang heeft tot de organisatie, kan ongelimiteerd gevoelige informatie wegsluizen. Er wordt teveel geleund op opgebouwd vertrouwen zonder controles.
- n. Korpschef Janny Knol van de Nationale Politie stelt op 21 december dat vanwege capaciteitsgebrek (grote personeelstekorten; zo'n 1.800 mensen) er mogelijk langere aanrijtijden gaan komen voor noodsituaties. Men is veel tijd kwijt met verwarde personen en demonstraties. Daarnaast kondigt Knol aan dat er een nieuw team (Contraspionage) wordt opgericht in de strijd tegen buitenlandse inmenging, zoals Russische hacks of politieke liquidaties vanuit Iran.
- o. Het stelsel 'bewaken en beveiligen' wordt omgevormd tot het stelsel 'beveiligen van personen', waarbij het gezag nog meer bij de NCTV wordt geconcentreerd.

Trends / ontwikkelingen:

a. Openbare Jaarverslagen AIVD en MIVD 2024:

- (1) De AIVD ziet een wereld die steeds openlijker in conflict is. Spionage, cyberaanvallen, economische voorsprong en desinformatie zijn de wapens waarmee landen hun invloedssferen afbakenen en hun belangen najagen, zo nodig ten koste van anderen. De AIVD sprak de afgelopen jaren van 'greyzone-conflict, mede omdat zulke activiteiten veelal buiten het publieke zicht plaatsvinden. Het conflict in de *grey zone*, het schemergebied tussen vrede en oorlog, is ondertussen al realiteit. Ons land wordt steeds vaker geconfronteerd met statelijke actoren die met hybride aanvallen onze samenleving proberen te ontwrichten en te verzwakken. Nederlandse bedrijven en overheden worden onder meer aangevallen vanuit China, Rusland en Noord-Korea.
- (2) China is in 2024 wederom tegelijk een formidabele handelspartner en tegenstrever. Het is de grootste dreiging voor de economische en kennisveiligheid van Nederland. Zo melden de diensten (in 2024 aan het licht gekomen) spionage bij de Nederlandse overheid, het ondermijnen van het verdienvermogen van onze bedrijven en door de levering van aanvalsdrones aan Rusland waarmee Poetin zijn oorlog in Oekraïne kon voortzetten. In Nederland zijn Chinese activiteiten gezien op het gebied van ongewenste kennisoverdracht van hoogwaardige Nederlandse technologie, zoals halfgeleiders.
- (3) In februari 2024 legt de MIVD Chinese cyberspionage in Nederland bloot als geavanceerde Chinese malware wordt ontdekt en openbaart de MIVD voor het eerst de technische werkwijze. De malware wordt ingezet bij systemen (*Fortigate*) van het bedrijf Fortinet (dat wereldwijd cyberveiligheid levert), waarmee computergebruikers beschermd op afstand kunnen werken.
- (4) In 2024 ging vooral Rusland onverholener te werk. Een agressiever Rusland testte de vastberadenheid van het Westen. Met meer agressie, ook tegen mensenlevens gericht. De AIVD en de MIVD hebben ook voorbereidingen voor sabotage in Nederland onderkend. Met name voor Rusland geldt dat ze met hun (cyber)acties onder het niveau van een gewapend conflict willen blijven. De MIVD ziet daarbij de risicobereidheid toenemen.
- (5) Russische hackers hebben (voor zover bekend) voor het eerst een publieksvoorziening in Nederland aangevallen, maar deze heeft niet geleid tot schade.
- (6) De MIVD geeft aan dat de Russische dreiging richting Europa de komende jaren zal blijven bestaan en toenemen, ook bij een wapenstilstand of vrede met Oekraïne.
- (7) De AIVD en MIVD voorkwamen onder meer Russische en Iraanse pogingen om in Nederland aan materialen en kennis te komen die gebruikt kunnen worden bij wapenprogramma's.
- (8) In 2024 heeft de MIVD de werkwijze van een Russische militaire geheime dienst (GRU) openbaar gemaakt, zodat mogelijke slachtoffers zich tegen deze ingrijpende aanvallen en spionage kunnen wapenen. De focus van de hackers lag op het in beeld brengen en vernietigen van de westerse hulp aan Oekraïne.
- (9) Verschillende Russische eenheden hebben de infrastructuur van de Noordzee in kaart gebracht en (onderwater)activiteiten ondernomen die duiden op spionage en voorbereidingshandelingen voor verstoringen en sabotage. Het gaat hier o.a. om internetkabels, drinkwater- en energievoorzieningen.
- (10) De dreiging van jihadistische aanslagen nam in 2024 verder toe.

- (11) Voor het eerst sinds het ontstaan van het anti-institutioneel extremisme zijn Nederlandse aanhangers daarvan vervolgd voor terroristische misdrijven. Zij hadden concrete plannen om 'burgerarresten' uit te voeren. Bij hun aanhoudingen zijn wapens gevonden.
 - (12) Criminele netwerken ontwikkelden capaciteiten die vergelijkbaar zijn met die van inlichtingen- en opsporingsdiensten. Sommige van die netwerken hebben vergaande capaciteiten om inlichtingenonderzoek te doen naar personen die zij als dreiging zien, zoals officieren van justitie, rechters, journalisten of politici. Daardoor zijn deze netwerken beter in staat aanslagen uit te voeren.
 - (13) In juni wordt, zeer waarschijnlijk door Iran, in Haarlem een liquidatiepoging gedaan op een in Nederland wonende Iraniër.
 - (14) Nederlandse politici en bestuurders werden in 2024 vaak met de dood bedreigd. Ook kregen ze veel intimiderende berichten.
- b. De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) waarschuwt in mei na een reeks signalen dat ook in Nederland gevaar bestaat dat Russische spionagediensten sabotage plegen aan spoorlijnen, havens, energievoorziening of andere vitale infrastructuur.
 - c. De NCTV waarschuwt in haar 'Cybersecuritybeeld Nederland 2024' dat Rusland en China hun cyberaanvallen op Nederland en zijn bondgenoten (al of niet via derden) opvoeren en zich daarnaast ook bezighouden met sabotage. Doelwitten zijn o.a. vitale militaire en civiele infrastructuur (zoals communicatie, transport en energie).
 - d. In het in december uitgebrachte Dreigingsbeeld Statelijke Actoren (DBSA2) schetsen AIVD, MIVD en NCTV dat Nederland mogelijk weer in een nieuwe aanslaggolf zit, omdat terreurorganisatie IS (sinds 2014-2019) weer terug is op het toneel en weer aanslagen plant in Europa. Veel aanslagen worden tot nu toe voorkomen. De nieuwe uitvalsbasis van het kalifaat is verschoven naar Somalië. In het dreigingsbeeld wordt ook gewaarschuwd voor 'soevereinen' en rechtsextremisten. *[Foto ANP; beveiliging door KMar]*
-
- e. De oorlog tussen Israël en Hamas leidt ook in 2024 in Nederland tot veel anti-Israëlprotesten en antisemitische uitingen en geweld. In maart ontstaat meermaals ophef als joden en joodse instellingen openlijk worden beschimpt en bedreigd, zoals tijdens de opening van het Nationaal Holocaust Museum in Amsterdam, maar ook elders in het land. Zowel de burgemeester van Amsterdam als het demissionaire kabinet wordt verweten te weinig stelling te nemen tegen dit sentiment. Op steeds meer universiteiten vindt academisch activisme een vruchtbare bodem. Na aanvankelijke bezettingen van campussen, ontspoord dit in de maand mei, waar (naast Utrecht en Delft) de bij de UvA (mede door docenten) door derden aangewakkerde voornamelijk gemaskerde pro-Palestina-protesten in Amsterdam uitgroeien tot vandalisme, zinloze vernielingen, geweld, jacht op medewerkers, anarchie en openlijke oproepen tot haat tegen joden. De schade loopt in de miljoenen. Op 13 mei volgt een herhaling van zetten op het UvA-gebouw op het Roeterseiland. Linkse pro-Palestinagroepen lijken betrokken te zijn bij dreigingen van schiet- en steekpartijen op middelbare scholen in heel Nederland. Doel lijkt om chaos te creëren.
 - f. Juristen voorzien strafzaken tegen bestuurders persoonlijk wegens 'ecocide', milieuschade waarvan de CEO tot de boekhouder wisten, maar niet ingrepen. In Nederland ligt een initiatiefwetsvoorstel van de Partij voor de Dieren.
 - g. De drugshandel en -industrie raakt steeds meer de gewone burger in zijn leefomgeving. de eerste vijf maanden van het jaar worden bijna 500 bomaanslagen of pogingen daartoe gepleegd op panden. Maar ook is er een wildgroei aan levensgevaarlijke drugslabs en pillenfabrieken in woonwijken. In heel 2024 worden meer dan de helft van de opgerolde drugslabs (een record van 167) aangetroffen in woonwijken. Op 29 januari ontploft een cocaïnewasserij in Rotterdam, waarbij drie mensen omkomen en een heel woonblok wordt vernield. In februari ontploft een lab in het Gelderse Herveld. Medio 2024 zijn door dergelijke ontploffingen en branden al 10 doden en 5 gewonden gevallen.
 - h. Hotelbazen worstelen met criminaliteit. Sekswerkers, mensenhandelaren en drugshandelaren gebruiken de anonimiteit van de hotelkamer voor louche zaken en zorgen voor agressie, overlast, drugsfeestjes en diefstallen. De overheid richt vervolgens haar pijlen op de hoteleigenaars.
 - i. Uit een twee jaar durend *undercover*-onderzoek van vier natuurorganisaties blijkt dat criminelen ons land gebruiken om op grote schaal streng verboden handel te drijven in Chinese traditionele medicijnen, waarin bedreigde dieren en planten zijn verwerkt.

- j. De meldingen van het ongewenst verspreiden van naaktbeelden van kinderen en jongeren via het internet (*sexting*) is in vijf jaar verdubbeld. Het aantal meldingen van kinderporno stijgt in een jaar tijd met 86%, onder meer door AI en de opkomst van versleutelde chatapplicaties. Ook neemt het aantal meldingen van seksuele intimidatie op scholen toe.
- k. Cybercriminelen kunnen gezichten van telefoongebruikers stelen en zo toegang krijgen tot hun bankrekening om die te plunderen.
- l. Na de coronapandemie neemt het verbaal en fysiek geweld tegen NS-personeel weer toe.
- m. Na het ontmantelen van encryptiediensten als Encrochat en Sky ECC zoeken criminelen naar alternatieven en vinden die o.a. in de encryptiemogelijkheden op 'normale' platforms als Facebook, WhatsApp, Signal en Telegram.
- n. In Nederland bestaan vermoedens dat Russische vissersschepen worden ingezet voor spionage in de Eemshaven, dicht bij militair terrein waar ook een munitiedepot van de NAVO verrijst. Nederland onderschept een Russisch schip dat bezig was met spionage in de buurt van windmolens. Ook onderzeese internetkabels zijn kwetsbaar.
- o. Een kwart van de politiemensen in Nederland heeft te maken met bedreigingen vanuit de onderwereld. De mate van dreiging varieert van dreig telefoons tot bomaanslagen thuis.
- p. De RDW constateert dat halverwege 2024 al evenveel zware bedrijfswagens en vrachtwagens zijn geroofd als in heel 2023.
- q. Het OM en de Politie maken zich grote zorgen over vooral kwetsbare minderjarige jongeren met een laag IQ die in België en Duitsland door Nederlandse criminelen worden ingezet. Volgens Justitie is er sprake van regelrechte mensenhandel.
- r. Op 2 oktober vindt, als gevolg van de invoering van de nieuwe wet op seksuele intimidatie, een eerste veroordeling plaats voor straatintimidatie.
- s. Fraude met rijbewijzen neemt toe, mede omdat dit digitaal erg gemakkelijk is.
- t. Er is een hausse aan aanslagen met explosieven (al of niet zwaar vuurwerk). Bij aanslagen met explosieven constateert de Politie dat er een maatschappelijke trend is dat inmiddels bij ruim de helft van de incidenten geen link is met criminaliteit, maar met ruzies.
- u. Nederland wordt door criminele organisaties gebruikt als centrale 'hub' om levensgevaarlijke migrantensmokkel naar het VK voor te bereiden. Hier worden bootjes en andere spullen verhandeld en worden illegale migranten tijdelijk gehuisvest.
- v. Volgens Korpschef Janny Knol van de Nationale Politie was 2024 vooral het jaar van een onstuitbare golf aan bomaanslagen op panden met zelfs dodelijke slachtoffers.
- w. Het hele jaar veroorzaken 'veilige-landers' overlast.
- x. Het aantal ernstige incidenten stijgt in 2024 naar bijna 150.000. 133 mensen komen door geweld om het leven. In de periode 2014-2023 stierven in Nederland gemiddeld 129 mensen per jaar door moord en doodslag.
- y. In 2024 registreert de politie 142.000 incidenten waarbij sprake is van overlast door verwarde personen; drie keer zoveel als in 2011 (vóór de bezuinigingen in de geestelijke gezondheidszorg). De meldingen gaan al jaren over een vaste groep van zo'n 20.000 mensen met psychische problemen.

Spraakmakende geweldsincidenten en andere criminele manifestaties:

- a. Uiteindelijk besluiten 16 gemeenten tot een algeheel verbod op vuurwerk (4 meer dan een jaar eerder) voor oud-nieuw 2023-2024; maar er wordt (uitzonderingen daargelaten) niet actief gehandhaafd. Hulpverleners (brandweer en ambulance) en duizenden ingezette politieagenten hebben het zwaar te verduren. Tientallen agenten raken gewond door (zeer) zwaar vuurwerk. Er lijkt een trend te ontstaan waarbij jongeren met bivakmutsen op bewust de politie opzoekt om ze gericht te bestoken met zeer zwaar vuurwerk dat in oorlogsgebieden niet zou misstaan. Het aantal verwondingen onder burgers (vooral onder minderjarigen) stijgt wederom.
- b. In de avond van 17 februari raken in Den Haag voor- en tegenstanders van het dictatoriale regime in Eritrea slaags met elkaar, ontaard dit in rellen en brandstichting en wordt de woede ook gericht op de hulpdiensten.
- c. Purmerend zucht de eerste maanden van het jaar onder een golf van geweld.

- d. Onder politiemedewerkers ontstaat veel onrust door een omvangrijk datalek bij de politie. Bij de hack van een politie-account door de Russische hackersgroep *Laundry Bear* zijn contactgegevens van politiemensen op straat komen te liggen; ook die van undercover-agenten. [fotocompilatie De Telegraaf]

- e. In de avond en nacht van 8 op 9 november vindt in Amsterdam een georganiseerde (en vooraf op *Telegram* aangekondigde) Jodenjacht plaats als het Israëlische Maccabi Tel Aviv speelt tegen Ajax (voetbal). Met *hit-and-run* acties van hordes taxi's en scooters worden Joodse mensen opgejaagd en vervolgens uitgescholden, geslagen, geschopt en soms gestoken. De ook door de ouders gemaakte beelden worden openlijk gedeeld op *social media*, waarbij het antisemitisme en ongebreidelde Jodenhaat in woord en daad breed wordt uitgemeten. De westerse wereld reageert geschokt en vol afschuw. Ook de dagen erna beheersen rellende antisemitische jongeren van voornamelijk Noord-Afrikaanse afkomst de straten van Amsterdam, ondanks een noodverordening en een verbod op gezichtbedekkende kleding. Premier Schoof spreekt van collectief falen en een integratieprobleem bij een te groot deel van de islamitische jongeren. [Foto ANP HH]
- f. Ook elders in Nederland steken antisemitische uitingen en gedrag verder de kop op, met teksten als b.v. 'Apeldoorn Joden Vrij'. Joden in Nederland voelen zich angstig en in de steek gelaten.
- g. Op 7 december wordt een woonblok (incl. een rij bedrijfspanden) aan de Tarwekamp in Den Haag door een explosie verwoest. [Foto ANP] Vijf woningen zijn compleet weggeslagen; 19 gezinnen raken dakloos. Zes mensen komen om en vier raken gewond. De materiële schade is enorm. De uit de hand gelopen explosie (200 liter benzine) is een gevolg van een ruzie in de relationele sfeer.

Preventie, handhaving en opsporing:

- a. De politie boekt een aantal grote successen in de strijd tegen *drugscime*:
- (1) De Zeehavenpolitie en douane maken in de strijd tegen drugssmokkel een innovatieslag in de haven van Rotterdam. Vanaf begin 2024 maken ze gebruik van onderwaterrobots, drones, speciale honden en slimme camera's.
 - (2) Op 19 januari neemt de politie 2.000 kilo van de partydrug Ketamine in beslag; een recordvangst met een straatwaarde van richting € 55 miljoen.
 - (3) Eind januari arresteert de Spaanse politie de Nederlandse Marokkaan Karim B., alias 'Taxi'. Hij geldt als een van de kopstukken van de Mocromaffia en aartsrivaal van Ridouan Taghi. Karim B. hield zich vanuit Spanje bezig met drugshandel (o.a. naar Nederland) en witwassen. Hij komt snel weer op borgtocht vrij en is sindsdien spoorloos.
 - (4) Begin juli laat de Amsterdamse politie in Portugal een belangrijk kopstuk van de Mocromaffia arresteren.
 - (5) Vanaf 24 juli sluit de burgemeester van Vlissingen voor een jaar het overslagbedrijf Bulk Terminal op verdenking van deelname aan georganiseerde internationale drugshandel.
 - (6) Op 26 juli wordt de vorig jaar in Dubai gearresteerde Faissal Taghi (oudste zoon van) uitgeleverd aan Nederland. Hij wordt ervan verdacht de criminele activiteiten van zijn vader voort te hebben gezet.
 - (7) In Santa Maria (Colombia) wordt een enorme partij cocaïne onderschept (bijna 3 ton), bedoeld voor smokkel naar Nederland. Drie arrestaties.
 - (8) In oktober en november wordt wereldwijd meer dan 1.400 ton drugs (met een waarde van circa \$ 8,4 miljard) in beslag genomen tijdens de internationale operatie Orion. Ook Nederland deed mee aan deze operatie.
 - (9) In de regio Zeeland-West-Brabant worden een recordaantal drugslabs ontmanteld. Dit succes doet echter ook de noodklok luiden.

- b. De politie boekt een aantal grote successen in de strijd tegen *cybercrime*:
- (1) In een internationaal samenwerkingsverband (operatie *Endgame*) wordt voor zeker € 70 miljoen aan tegoeden van cybercriminelen bevroren bij de grootste operatie tegen cybercriminelen ooit.
 - (2) Door een gezamenlijke operatie (Cronos) van internationale veiligheidsdiensten wordt de lucratieve en impactvolle gijzelsoftwaresite *Lockbit* offline gehaald.
 - (3) De Nederlandse politie weet in samenwerking met achttien andere landen en verschillende veiligheidsdiensten, waaronder de FBI, een grote internationale *phishing*provider (genaamd *Labhost*) uit de lucht te halen. In Nederland zijn vijf mensen opgepakt. Criminelen gebruikten *Labhost* om persoonsgegevens van mensen te achterhalen.
 - (4) Begin december rollen de Rotterdamse en Belgische politie een internationale cybercrime-organisatie op, die zich in tenminste 10 landen in Europa bezighield met de *F-Game*; een nietsontziende methode om vooral kwetsbare ouderen grote sommen geld *online* afhandig te maken via *phishing* en helpdeskfraude. Het gaat daarbij om vele miljoenen.
-
- c. Op 6 februari wordt het brein achter de spraakmakende diamantroof op Schiphol (2005; de grootste roof in de Nederlandse geschiedenis) opgepakt. De tot 9,5 jaar cel veroordeelde Errol H.V. was gevlucht naar Spanje.
- d. Na een succesvolle proef in Zeeland en West-Brabant wordt voorjaar 2024 een 'indicatieve stoffentest' landelijk uitgerold. Hiermee kunnen agenten ter plekke onderscheid maken tussen strafbare en niet-strafbare stoffen (veelal designerdrugs), wat weer kan leiden tot nader onderzoek, aanhouding en inbeslagname.
- e. Op 6 juni wordt een aanslag op een Nederlands-Iraanse journalist en activist voorkomen. Het OM is ervan overtuigd dat het regime in Iran achter deze poging zit.
- f. Na de fikse accijnsverhoging op 1 april hebben de douane en de FIOD medio september, op basis van een intensivering in de opsporing, al bijna evenveel illegale sigaretten onderschept als in heel 2023 (toen 120 miljoen)
- g. Begin november wordt in Spanje een Nederlands crimineel netwerk opgerold dat op grote schaal doping smokkelde naar Spanje.
- h. Nederland zucht onder een zorgwekkende toename van explosies op woningen, bedrijfspanden en auto's, waarbij het zwaartepunt verrassend genoeg niet ligt bij de georganiseerde misdaad, maar bij uit de hand gelopen ruzies tussen burgers en persoonlijke vetes. De politie gaat de strijd opvoeren tegen zwaar illegaal vuurwerk, met name de goedkope cobra's.
- i. In Brabant wordt medio november een illegale sigarettenfabriek opgerold. Er wordt tabak aangetroffen voor het produceren van ruim 30 miljoen sigaretten.
- j. Onder leiding van Europol en Eurojust en op basis van maandenlang meelezen en -luisteren naar gebruikers van de door criminelen veilig geachte encryptie-berichtenservice Matrix, vinden op 3 december in heel Europa invallen en arrestaties plaats. Er wordt voor ruim zes ton aan cash en cryptomunten in beslag genomen, naast honderden telefoons en een dure Spaanse villa wordt geconfisqueerd.

Openbaar Ministerie (OM) en rechterlijke macht:

- a. De voorzitter van het College van procureurs-generaal (de hoogste baas van het OM; mr. Rinus Otte) geeft eind december 2023 aan dat hij niet alle zaken meer zal aannemen. Zware criminaliteit en zedenzaken hebben absolute prioriteit, maar veel wat daaronder zit krijgt minder aandacht van het OM.
- b. In het zeer omvangrijke Marengo-proces staan hoofdverdachte Ridouan Taghi (opdrachtgever) en 16 medeverdachten terecht voor een reeks liquidaties en vier moordpogingen; het grootste liquidatieproces ooit. De rechtbank veroordeelt na een slepend proces van zes jaar op 27 februari drie personen tot levenslang (waaronder Taghi) en de overige 14 krijgen straffen variërend van negen maanden tot 23 jaar plus vier maanden. Parallel loopt een gerelateerd proces tegen negen personen die zijn aangeklaagd voor de geruchtmakende moord op advocaat Derk Wiersum. Hoofdverdachte Anouar Taghi krijgt 26 jaar cel opgelegd en acht medeverdachten krijgen straffen die variëren van drie jaar en negen maanden tot 208 dagen detentie en een taakstraf van 180 uur.
- c. De inhoudelijke behandeling van de strafzaak over de moord op Peter R. de Vries (de zaak-Iraklia) start medio januari. De drie hoofdverdachten krijgen 12 juni celstraffen opgelegd van 28 jaar, 26

jaar en een maand. Drie andere verdachten krijgen straffen tussen de 10 en 14 jaar. Het OM gaat in hoger beroep tegen alle uitspraken.

- d. Het is voor het eerst dat in Nederland iemand terecht staat voor een misdrijf gepleegd tegen Jezidi's, een religieuze en etnische Koerdische minderheid. Jihadbruid Hasna A. wordt veroordeeld tot 10 jaar cel voor slavernij. Tijdens haar verblijf in 2015 in Syrië (kalifaat van IS) hield ze een Jezidi-vrouw als slavin.
- e. Zeven leden van de Coöperatie Laatste Wil staan terecht voor het vormen van een crimineel samenwerkingsverband; twee leden worden verdacht van hulp bij zelfdoding via het Middel X.
- f. Negen Nederlanders krijgen in België jarenlange gevangenisstraffen voor het plegen van aanslagen in het Antwerpse drugsmilieu. Twee van hen moeten vijf jaar de cel in voor een 'vergisaanslag' op een 90-jarige vrouw.
- g. Medio juni worden de Haagse lokale politici Richard de Mos en Rachid Guernaoui ook in hoger beroep volledig vrijgesproken van corruptie.
- h. Het OM eist 10 jaar cel tegen een Griek die men verdenkt van het op grote schaal via crypto-communicatie witwassen van crimineel geld. Thanas B. zou leiding hebben gegeven aan ondergronds bankieren en zo voor bijna een kwart miljard aan crimineel geld virtueel over de wereld hebben verplaatst (zonder dat het geld fysiek hoeft te worden verplaatst).
- i. Op 1 november start de inhoudelijke behandeling van de rechtszaak tegen Faissal Taghi, zoon van Ridouan. Hij wordt ervan beschuldigt de leiding over de criminele organisatie van zijn vader te hebben overgenomen na diens aanhouding en veroordeling.
- j. Ondanks een verdriedubbeling van de strafeis in de Richtlijn van het OM voor delicten tegen mensen met een publieke taak (VPT, zoals hulpverleners) houden officieren van justitie zich hier niet aan. Zij vinden een dermate stevige verzwaring 'onwenselijk' omdat die zou leiden tot 'te hoge en disproportionele straffen en strafeisen'. Ook bij rechters ontbreekt het draagvlak.
- k. Op 21 november besluit het OM om Sywert van Lienden en twee zakenpartners te vervolgen voor oplichting, verduistering, valsheid in geschrifte en witwassen binnen het kader van de tijdens de corona-pandemie omstreden mondkapjesdeal.

Demografie, migratie, asiel en integratie

Demografie/migratie

- a. De 'Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050' presenteert medio januari haar rapport. Ergens dit jaar verwelkomt Nederland de 18-miljoenste inwoner. Slechts acht jaar nadat de 17-miljoenste inwoner werd geteld. Het advies van de commissie luidt om in te zetten op 'gematigde groei' van de bevolking, maar krimp te voorkomen. De overheid moet zorgen voor een robuust en langjarig bevolkingsbeleid en regie gaan voeren om de 'brede welvaart' en leefbaarheid voor ons land de komende jaren overeind te houden. Ook moet de inkomenspositie van jongeren en jonge gezinnen sterk worden verbeterd. Heet hangijzer daarbij zijn de politieke keuzes over migratie (beperken tot 40.000 à 60.000 personen per jaar), waarbij volgens de commissie 'de kwaliteit van de economie en de sociale samenhang' voorop moeten worden gesteld. Dat is nodig om op langere termijn onderwijs, zorg, wonen en sociale zekerheid voor iedereen in Nederland toegankelijk te houden. Begin december schaarst ook PvdA/GL zich schoorvoetend achter de ingezette lijn van het nieuwe kabinet; gematigde groei.
- b. Volgens het CBS telt Nederland op 15 augustus 18 miljoen inwoners. Oorzaak is bijna uitsluitend immigratie.

Asiel en integratie

- a. Politiek-bestuurlijk
 - (1) Op 21 december 2023 maken meerdere gemeenten bekend dat ze tijdelijk (4 tot 6 maanden) (extra) asielzoekers gaan opvangen.
 - (2) De gemeente Westerwolde, waar het aanmeldcentrum in Ter Apel onder valt, eist op 10 januari in een kort geding dat het Coa de chaos in het aanmeldcentrum aanpakt. In het aanpalende dorpje Nieuw-Weerdinge ontspoort de overlast van asielzoekers dusdanig dat inwoners zichzelf bewapenen en het recht in eigen hand nemen. Op 23 januari oordeelt de rechter in een kort geding dat het Coa zich op straffe van een forse boete per dag moet houden aan het maximaal aantal asielzoekers dat door het Rijk met de gemeente is overeengekomen; 2.000. Dit lukt regelmatig niet, waardoor veel boetegeld (€ 15.000 per keer) moet worden overgemaakt.

- (3) Op 23 januari stemt de Eerste Kamer vóór de omstreden 'Spreidingswet' (formeel: Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen), waarbij gemeenten kunnen worden gedwongen om asielzoekers te huisvesten. In totaal moeten de 342 gemeenten, onder de regie van de provincie, vanaf 1 januari 2025 voor twee jaar 96.000 plekken leveren. Vooral de fractie van de VVD baart opzien, aangezien de TK-fractie tegen de wet is.
- (4) Alle Oekraïeners hebben sinds voorjaar 2022 in principe recht op een plek in de gemeentelijke opvang. Medio februari constateert het aanmeldcentrum Utrecht dat vanuit de hele EU Oekraïeners (bijna alleen maar mannen) naar Nederland komen, aangetrokken door gratis huisvesting, zorg en banen.
- (5) Nadat eind 2023 Algerije voor het eerst in twee jaar weer meewerkte aan het terugnemen van vier illegaal in Nederland verblijvende landgenoten, ziet de Raad van State na het eerste kwartaal van 2024 dat Algerije hier schijnbaar aan blijft meewerken, maar wel in kleine aantallen.
- (6) Een ruime meerderheid van de Tweede Kamer steunt medio juni een wetswijziging, waarmee het automatisme van een bestuurlijke boete voor het IND bij overschrijding van de tijdslimieten voor asielaanvragen vervalt.
- (7) Het Regeerprogramma van het nieuwe kabinet Schoof I kent op 2 juli een stevige asielparagraaf met beoogde noodmaatregelen, incl. een beoogde noodwet en het intrekken van de spreidingswet. Hoewel het nieuwe kabinet de Spreidingswet wil intrekken, ontvouwen gemeenten in sneltreinvaart plannen voor nieuwe asielzoekerscentra.
- (8) Op 21 augustus stelt minister Faber (Asiel en Migratie; *foto ANP*) voorbarig (zonder overeenstemming met het kabinet) dat Nederland in een asielcrisis verkeert. Daarmee lijkt zij voor te sorteren op de invoering van een asielcrisiswet die eerder al is aangekondigd én een mogelijke botsing met de Europese Commissie.

- (9) Minister Faber stopt per 2025 de Rijksbijdrage aan de Landelijke Vreemdelingen-voorzieningen (LVV = de bed-bad-broodopvang; de proef loopt in vijf grote gemeenten), voor asielzoekers die zijn uitgeprocedeerd en "al lang hadden moeten vertrekken". Als gevolg van een rechterlijke uitspraak moet asielminister Faber ook na 1 januari 2025 de LVV in Utrecht en Rotterdam blijven bekostigen. Faber wil deze voorziening juist stoppen.
- (10) Het kabinet wil een 'opt-out' (uitzonderingspositie) op de EU-asielregels. Dit kan echter alleen met een verdragswijziging.
- (11) Nadat de wens tot een noodwet (die het parlement buitenspel zou zetten) niet haalbaar blijkt (verzet van coalitiepartij NSC), schakelt het kabinet door naar een 'normale' wet, die de gewenste asielafspraken verwoordt en zelfs aanscherpt. Zo wordt de taakstelling voor gemeenten om statushouders voorrang te geven bij een woning afgeschaft en komen er sobere doorstroomlocaties voor statushouders. Voor de afschaffing van de spreidingswet komt een apart wetsvoorstel.
- (12) Op Prinsjesdag (17 september) presenteert het kabinet een stevige asielparagraaf met beoogde noodmaatregelen, incl. een beoogde noodwet en het intrekken van de spreidingswet. Gemeenten en provincies zijn echter al serieus bezig met de implementatie van de spreidingswet. Ook wil de minister (Faber) extra controles tegen illegale immigratie en mensensmokkel, gedwongen terugkeer bevorderen, het niet meewerken aan terugkeer strafbaar stellen, kansarme asielaanvragen sneller afwickelen, gezinshereniging inperken. De asielvergunning voor onbepaalde tijd verdwijnt, de verblijfsvergunning voor oorlogsvluchtelingen gaat van 5 naar 2 jaar en op vakantie gaan naar je herkomstland is strijdig met een asielaanvraag.
- (13) Het nieuwe kabinet onderzoekt de mogelijkheid om door Nederland afgewezen asielzoekers in Oeganda of Oezbekistan op te vangen.
- (14) Op 20 december stemt het kabinet in met drie wetten die moeten leiden tot een strenger asielbeleid; de Asielnoodmaatregelenwet (o.a. inkorten tijdelijke verblijfsvergunningen, beperken mogelijkheden tot nareizen en het volledig verdwijnen van vergunningen voor onbepaalde tijd), de herinvoering van de Wet Tweestatusstelsel en de Wet Terugkeer en Vreemdelingenbewaring (die zich richt op criminele asielzoekers). Er is een spoedadvies gevraagd bij de Raad van State.
- (15) In 2024 worden flink meer illegale vreemdelingen het land uitgezet of geholpen om permanent te vertrekken. Sinds 2019 lag het aantal niet zo hoog. Dit komt deels door een

uitspraak van de Raad van State en mede doordat de diplomatieke banden met Algerije en Marokko zijn verbeterd, waardoor afgewezen asielzoekers uit die landen gemakkelijker kunnen worden teruggestuurd.

b. Uitvoering overheid

- (1) De IND moet begin 2024 toegeven dat men geen zicht heeft op hoeveel migranten er in navolging van alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's) naar Nederland komen (nareizigers), omdat men dit niet bijhoudt. Het aantal amv's stijgt echter significant; in 2021 nog 2.191, in 2022 een verdubbeling en in 2023 zelfs 6.000.
- (2) Van de 51.000 'inburgeringsplichtige' asielzoekers met een verblijfsstatus zit een groep van 26.000 in een azc of huurwoning te wachten om te kunnen beginnen met inburgeren. Oorzaken zijn een lange tijd om het niveau vast te stellen en vervolgens is er een gebrek aan leraren Nederlands.
- (3) Het Coa huurt steeds meer hotels af voor de opvang van asielzoekers. Op 19 maart betreft dit al 51 hotels voor ruim 8.000 asielzoekers; kosten naar schatting meer dan € 4 miljoen per week. In diverse gemeenten groeit de weerstand tegen dit beleid, mede omdat het een negatieve invloed heeft op toerisme en regionaal ondernemerschap. In de eerste zeven maanden van 2024 wordt alleen al € 373 miljoen uitgegeven aan de opvang van asielzoekers in hotels. Het Coa huurt inmiddels 10.000 hotelbedden.
- (4) Begin april lopen de contracten voor de 10 relatief grootste opvanglocaties af.
- (5) De prognose voor de komende jaren gaat uit van een hogere instroom van asielzoekers dan geraamd, waardoor nu al duidelijk is dat gemeenten meer opvangplekken voor asielzoekers moeten gaan regelen dan bij de invoering van de Spreidingswet was beloofd. Op 1 januari 2026 verwacht men zo'n 133.500 opvangplaatsen nodig te hebben.
- (6) In de asielopvang zijn medio april met spoed 12.000 extra bedden nodig. Door een golf aan asielaanvragen kan de IND het werk niet meer aan. Achterstanden lopen alleen maar verder op en daarmee ook de omvang van de dwangsommen. Eind april geeft ook staatssecretaris Van der Burg toe dat het voor het Coa haast niet doenlijk meer is om gemaakte afspraken over het sluiten van tijdelijke opvanglocaties na te komen. Tot en met augustus 2024 heeft de IND al bijna € 20 miljoen aan dwangsommen uitbetaald, doordat de beslistermijn werd overschreden. In heel 2023 was dit ruim € 11 miljoen.
- (7) De rechtbank in Groningen veroordeelt het Coa tot een fors hogere dwangsom bij het overschrijden van het maximum aantal personen in azc Ter Apel; € 50.000 per dag(deel).
- (8) Over geheel 2024 betaalt de IND € 36,8 miljoen aan dwangsommen voor het overschrijden van verblijfsaanvragen; drie keer meer dan in 2023.
- (9) Op 20 augustus besluit de gemeente Utrecht om een instroomlocatie voor Oekraïners te sluiten. Volgens burgemeester Dijksma gaat de locatie dicht omdat de opvang helemaal vastloopt: de bedoeling was dat vluchtelingen hier zo'n één tot twee dagen zouden blijven en dan door zouden stromen naar een andere, vaste locatie. Maar dat laatste gebeurt niet, waardoor mensen weken of maanden in de Jaarbeurs-locatie moesten blijven.
- (10) Op 16 september meldt het Coa dat de poort van het aanmeldcentrum in Ter Apel overvol is en op slot gaat voor mannelijke asielzoekers (behalve voor kwetsbaren).
- (11) Eind november is het voor het eerst in tijden rustig in het aanmeldcentrum in Ter Apel. Het Coa wijst als reden naar de opening van een paar grote noodlocaties en naar het aantal nieuwe asielzoekers dat zich meldt aan de poort. Er is al maanden een lagere instroom dan verwacht. Redenen hiervoor zijn nog niet helder, maar zou kunnen liggen aan het nieuwe strenge kabinetsbeleid, waardoor asielzoekers hun heil elders zoeken. Zo meldt België juist het hoogste aantal asielaanvragen in bijna 10 jaar. Ook ziet FRONTEX (de EU-grensorganisatie) een afname van migranten via de Middellandse Zee richting Italië (tientallen procenten lager) en wijst de EU naar de deals met Tunesie en Libië.
- (12) De ingezette grenscontroles kunnen maar zeer beperkt en symbolisch doorgang vinden door personeelstekorten bij de KMar.
- (13) Veel tijdelijke opvanglocaties voor asielzoekers hebben als einddatum 31 december 2024, dan wel 1 januari 2025. Daardoor dreigen tegen het einde van het jaar zo'n 50 locaties allemaal rond de jaarwisseling te sluiten.

c. Draagvlak

- (1) Inspecteur-Generaal van de Arbeidsinspectie Rits de Boer stelt in een interview dat hij veel tekenen ziet dat het land niet nog meer arbeidsmigranten aankan. Hij doelt daarmee onder

meer op dakloze Polen die in tentenkampen tussen Scheveningen en Den Haag bivakkeren. Ook bouwplaatsen waar matrassen, slaapzakken en kookstelletjes worden aangetroffen, omdat de mensen die er werken er ook moeten slapen en eten baren hem zorgen.

- (2) Het hele jaar veroorzaken 'veilige-landers' overlast. Steeds meer asielzoekers belanden op een speciale lijst van 'ernstige overlastgevers' (ernstige misdaden of binnen een jaar minimaal bij 5 geweldsincidenten betrokken). In juli staan er al 1.010 namen op die lijst. Vier op de tien veelplegers zijn nog minderjarig.

Klimaat, natuur, milieu en energie

Klimaat, natuur en milieu (en stikstof)

- a. Minister Adema (landbouw) komt begin december 2023 met aanvullende mestregels om in 2025 te voldoen aan EU-eisen, teneinde de verleende derogatiebeschikking niet te verliezen. Concreet betekent het dat er de komende jaren veel minder mest mag worden uitgereden en mag worden geproduceerd. De sector (vooral de melkveehouderij) voelt zich overvallen.
- b. Door een akkoord tussen de EU en het VK mogen vissers vanaf 2024 60% minder tong opvissen dan dit jaar. Aanleiding is het noodzakelijk geachte behoud van tong in de Noordzee.
- c. Op 28 februari concluderen het Planbureau voor de Leefomgeving, de Wageningen Universiteit en het RIVM in een gezamenlijk rapport dat het stikstofbeleid van het kabinet aan alle kanten rammelt. Door de overheid gestelde doelen zijn onhaalbaar, provincies en Rijk rapporteren niet over de effecten van al genomen maatregelen, het beleid dat wel geformuleerd is levert vrijwel geen vergemakkelijking van de vergunningsverlening op, en intussen blijven voor stikstof gevoelige natuurgebieden overbelast. Doordat de effecten van het beleid sinds 2021 niet bekend zijn, is het voor partijen dus ook onmogelijk om in rechtszaken aan te kunnen tonen dat de natuur al is verbeterd.
- d. Een ruime meerderheid van de Tweede Kamer stemt op 5 maart tegen de EU-Natuurherstelwet en wil dat demissionair minister Van der Wal zich ertegen uitspreekt.
- e. Per 1 juli gaat een nieuwe regeling in die werkgevers met minimaal 100 werknemers verplicht om de CO₂-voetafdruk van zakelijk en woon-werkverkeer van personeel te registreren.
- f. Het kabinet Schoof I staat in het Regeerprogramma (2 juli) een fundamenteel ander stikstofbeleid voor, maar ontkomt ook niet aan een moeilijke boodschap voor de boerensector.
- g. Het nieuwe kabinet schrapt het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), de plannen die provincies moesten maken om stikstofuitstoot te verminderen. Greenpeace spant een rechtszaak aan en eist dat de uitstoot drastisch wordt verminderd om de natuur te beschermen.
- h. Eind augustus stellen wetenschappers de strenge stikstofnorm in Nederland ter discussie.
- i. Minister Wiersma (Landbouw; BBB) komt medio september met een ingrijpend pakket maatregelen om de mestcrisis aan te pakken. Ondanks dat ze de boerensector zoveel mogelijk wil ontzien, gaat het niet alleen veehouders, maar ook varkens- en kippenhouders (sectoren die al onder zogeheten 'plafonds' zitten) pijn doen en is krimp toch onvermijdelijk. Maar, ze weigert boeren gedwongen te onteigenen (vrijwillige opkoopregeling). Begin oktober maakt de minister duidelijk dat ze een nieuwe, brede stoppersregeling voor boeren wil openen. Eind november verhoogt het kabinet het bedrag dat beschikbaar komt voor een 'brede beëindigingsregeling' voor boeren die vrijwillig willen stoppen, van € 1 miljard naar maximaal € 2,5 miljard.
- j. Terwijl gemeenten op basis van beleid van de vorige kabinetten overstappen op zero-emissiezones (of dit overwegen) voor zakelijk verkeer (zoals vrachtwagens en bestelbusjes van kleine ondernemers), willen diverse gemeenten (w.o. Eindhoven, Amsterdam, Utrecht) dit beleid ook doortrekken voor particuliere personenwagens. Staatssecretaris Jansen (Milieu) weigert hier echter aan mee te werken en de wet aan te passen. Hij wil het op 1 januari 2025 ingaande beleid van zero-emissiezones in 14 grote(re) gemeenten met minstens een jaar uitstellen, maar veel gemeenten willen dit niet of zijn al te ver om dit nog om te draaien. De 14 gemeenten kondigen aan dat ze de zones conform planning gaan invoeren en zullen handhaven. Hierbij gaan ze voorbij aan de krapte op het stroomnet en leggen de bal bij de ondernemers, die zo geen kant op kunnen.

Fossiele energie

- a. Op 6 december verbijstert het kabinet de Groningers. Minister Hermans (Klimaat en Groene Groei) komt vertellen dat het kabinet de vergunning aan de NAM verlengt voor gaswinning onder de Waddenzee bij het Groningse Warffum tot 2032. Gasbedrijf ONE-Dyas mag beginnen met gaswinning boven het Waddeneiland Schiermonnikoog.

- b. Minister Hermans sluit op 18 december een deal met Chemiereus Nobian (zoutproductie). Het is de eerste bindende maatwerkafpraak, waarbij een gezamenlijke investering van € 645 miljoen (Nobian € 460 miljoen; de Staat € 185 miljoen subsidie) moet leiden tot het substantieel vergroenen van de productie. Het moet leiden tot een vermindering van elektriciteitsverbruik, gasverbruik, waterverbruik, CO₂-uitstoot en in 2020 tot een stikstofuitstoot van bijna nul.
- c. Na eerder succes tegen Shell begint Milieudefensie een gerechtelijke procedure tegen ING, omdat de bank in hun ogen 'de invloedrijkste bankier is van de klimaatcrisis'. Milieudefensie verliest echter (samen met o.a. *Greenpeace*) het hoger beroep dat Shell had aangespannen tegen een vonnis uit 2021, toen de rechtbank Shell opdroeg de uitstoot wereldwijd tegen 2030 te reduceren met 45%, óók bij haar klanten.

Duurzame energie

- a. Het kabinet wil voor de energietransitie naast zonne- en windenergie ook gebruik gaan maken van bodemwarmte. Daarnaast wil het zo'n 60 oude zoutcavernes gebruiken voor opslag van het schone waterstof. Verder blijkt dat van duizenden kilometers aan pijpleidingen onbekend is waar die in de bodem liggen. Het Staatstoezicht op de Mijnen waarschuwt dat bij de energietransitie net als in het verleden (gaswinning Groningen) te weinig wordt gekeken naar de veiligheid voor de omgeving.
- b. De Tweede Kamer stemt op 5 maart in meerderheid in met een verdubbeling van het aantal geplande kerncentrales. Daarnaast wil de Kamer ook bij belangrijke energieclusters in ons land kleine kerncentrales (zogenoemde SMR's) realiseren. CDA en VVD komen met een plan om de uitrol van kernenergie te versnellen door de uitrol van met name SMR's, die al in 2035 actief zouden moeten zijn.
- c. De uitbreiding van wind- en zonneparken op de Noordzee stakt door een gebrek aan havens. Installatieschepen en de toevoerroutes voor steeds hogere windturbines passen niet meer in bestaande havens. Energieleverancier Eneco stopt om meerdere redenen (bouwcapaciteit, personeelstekorten, schepen en een niet-sluitende *business case*) met de aanleg van een nieuw windpark in de Noordzee.
- d. Uit onderzoek van het Economisch Instituut voor de Bouw blijkt dat het onhaalbaar is om in 2050 alle woningen en andere gebouwen van het gas te halen. De kosten zijn duizelingwekkend (zo'n € 375 miljard), waarvan de helft niet terugverdiend gaat worden. Maar het grootste probleem is het enorme tekort aan geschoolde arbeidskrachten.
- e. Voor waterstof op zee zet demissionair minister Jetten de uitrol onder staatstoezicht. De Gasunie wordt de publieke beheerder van het nieuwe waterstofnetwerk op de Noordzee.
- f. Energieleveranciers krijgen dit jaar geen subsidies meer als ze in omgebouwde kolencentrales houtige biomassa verstoppen. De subsidie blijft voor kleine biomassacentrales die hun CO₂-uitstoot afvangen en vervolgens ondergronds opslaan.

Energielevering

- a. Elektriciteit (stroom)
 - (1) Netbeheerder Tennet (staatsbedrijf) moet de komende jaren tientallen miljarden investeren om het stroomnet uit te breiden nu dat in delen van het land vol zit en bedrijven en huizen niet kunnen worden aangesloten. Omdat de verkoop van het Duitse deel stagneert, stelt het kabinet als garantie een miljardenlening die oploopt tot € 25 miljard.
 - (2) Regionale netbeheerder Stedin is de eerste leverancier die eind februari aan elektrische autorijders vraagt om tijdens de piekuren van 1600-2000 uur de accu's niet op te laden.
 - (3) Netbeheerder Tennet waarschuwt medio mei dat het Nederlandse stroomnet snel veel instabieler zal worden. Het wordt volgens Tennet na 2030 onzeker of er altijd voldoende elektriciteit op spanning beschikbaar is. In het jaar 2033 zou de zogeheten betrouwbaarheidsnorm (hooguit 4 uur uitval per jaar) worden overschreden tot ruim 14 uur, en oplopend indien er geen maatregelen volgen.
 - (4) Hoewel de stroomcapaciteit en het tempo waarin netwerkbeheerders bouwen nog nooit zo hoog geweest is, lopen de wachttijden voor aansluitingen juist op.
 - (5) Het nieuwe kabinet grijpt hard in om het overvolle stroomnet te ontlasten en alsnog de klimaatdoelen te halen. Op 23 oktober presenteert minister Hermans (Klimaat en Groene Groei) een spoedpakket dat ons land versneld van het stroomslot moet halen.
 - (6) In november meldt Netbeheer Nederland dat naast bedrijven voor het eerst nu ook duizenden huishoudens in Nederland kampen met forse wachttijden voor een nieuwe aansluiting op het stroomnet. De wachttijd kan oplopen naar 40 tot 70 weken.

- (7) Netbeheerders TenneT, Stedin en Liander maken op 5 december bekend dat in vrijwel heel Zuid-Holland de maximale capaciteit van het net is bereikt. Twee weken later volgt eenzelfde besluit voor grootverbruikers in Noord-Holland. Eerder hadden de provincies Utrecht, Flevoland en Gelderland al een soortgelijke maatregel genomen. De congestieperiode loopt zeker tot 2034-2036. Begin december luiden ondernemers in Rotterdam de noodklok. Grootverbruikers van stroom, zoals in de industrie, komen vanaf nu op een wachtlijst als ze een nieuwe of zwaardere aansluiting willen. Wachtlijden lopen op tot wel acht jaar.
- (8) De NS, ProRail, KPN en VodafoneZiggo, water- en afvalbedrijven en datacentra stappen collectief naar de rechter. Zij willen voorrang op het te krappe stroomnet. Zij stellen dat hun diensten, net als die van politie, ziekenhuizen en netbeheerders, vanwege hun maatschappelijk belang ook de hoogste prioriteit moeten krijgen bij het toekennen van een aansluiting.
- b. Gas, olie en kolen
 - (1) Woningcorporaties stoppen met nieuwe warmtenetten vanwege de veel hogere kosten dan was beloofd. Eind maart pleiten politici, gemeentebesturen, wetenschappers en woningcorporaties voor een stop op de aanleg van warmtenetten, zolang afnemers niet beschermd kunnen worden tegen torenhoge tarieven.
 - (2) De Nederlandse gasvoorraden zijn op 27 december voor krap 60% gevuld.
- c. Betaalbaarheid en bescherming burgers en bedrijven
 - (1) De TTF-prijs voor Europees aardgas stijgt gestaag en is op 15 november weer terug op het niveau van november 2023; € 47 per megawattuur (in 2021 nog tussen de € 15 en € 20). Eind december stijgt de gasprijs op de NL beurs 5% en raakt bijna de piek van 2024.
 - (2) Door onbalans op het elektriciteitsnet hebben energieleveranciers extra kosten als er teveel stroom uit zon wordt opgewekt en die teruggeleverd wordt aan datzelfde net. In 2023 gaven vier energieleveranciers (*Vattenfall*, *Greenchoice*, Budget Energie en Engie) al minder geld terug aan eigenaren van zonnepanelen voor teruggeleverde stroom.
 - (3) Na eerder (augustus 2023) energiebedrijf Vandebron, laat in januari ook leverancier Budget Energie aan huishoudens met zonnepanelen en een variabel contract betalen voor het terugleveren van hun opgewekte stroom. Daarmee verdwijnt er weer een voordeel voor eigenaren van zonnepanelen.
 - (4) Op 13 februari blokkeert de Eerste Kamer de door demissionair minister Jetten voorgestelde versoering en afbouw van de salderingsregeling voor zonnepanelen. Energiemaatschappijen zijn teleurgesteld en stappen massaal over op het heffen van 'terugleveringskosten'. De gemiddelde terugleververgoeding voor huishoudens met zonnepanelen is in een jaar tijd bijna gehalveerd. De terugverdiensijd van zonnepanelen loopt met enkele jaren (in het slechtste geval tientallen) op.
 - (5) De Tweede Kamer grijpt in op de energiemarkt. Het wordt wettelijk verboden voor energieleveranciers om voor het terugleveren aan het net van met zonnepanelen opgewekte stroom een terugleverboete te laten betalen. De salderingsregeling wordt niet stapsgewijs maar in één keer (per 1 januari 2027) afgeschaft.
 - (6) Na doorrekening van de nieuwste prognoses van de kosten van de energietransitie haken medio 2024 steeds meer ondernemers af. Na 2027 worden de kosten namelijk via de nettarieven verrekend. Veelgebruikers gaan het meest betalen.
 - (7) Eind juli verleent de Europese Commissie toestemming aan Nederland voor staatssteun (€ 998 miljoen) aan een programma voor de productie van hernieuwbare waterstof.
 - (8) Het inperken van de subsidie voor warmtepompen leidt tot een flinke daling van de vraag.
 - (9) De aanschaf van thuisbatterijen loopt sterk terug. Door zowel de oplopende prijs, de terugleverkosten van stroomleveranciers en het aflopen van de salderingsregeling.

Overige zaken betreffende klimaat, natuur, milieu en energie

- a. Vanaf 1 januari 2024 zijn plastic wegwerpbekers bij wet verboden.
- b. Vlak voordat het nieuwe kabinet aantreedt, moet demissionair minister Jetten melden dat de aanleg van een 270 kilometer lange ondergrondse leiding voor vier verschillende energiedragers (waterstof, ammoniak, CO₂ en gelijkstroom), vanaf Moerdijk naar Limburg en het Ruhrgebied, met vier jaar wordt uitgesteld. De opening verschuift daarmee van 2028 naar 2032. Deze Delta Rijn Corridor (DRC) is van groot belang voor het behalen van de klimaatdoelen en omvat o.a. af te vangen CO₂, die onder de Noordzee moet worden opgeslagen (projecten Porthos en Aramis). Het nieuwe kabinet versoepert de DRC, waardoor deze wel sneller kan worden gerealiseerd.
- c. In het weekend van 14-15 september (als de politie staakt) blokkeren *Extinction Rebellion*-activisten voor de zoveelste keer de A12 bij Den Haag, die wederom wordt ontwricht.
- d. De dennenprocessierups rukt op vanuit Zuid-Europa en Afrika.
- e. Op 9 december trekt de Autoriteit Consument&Markt (ACM) per direct de vergunningen in van Hollands Energie Maatschappij (HEM), inmiddels omgedoopt tot HollandsStroom.

Onderwijs en wetenschappen

- a. Kwaliteit en toetsing:
 - (1) Volgens de OESO is Nederland qua leesvaardigheid inmiddels het slechts presterende land van West-Europa en staan we wereldwijd op de 35^e plaats. Hetzelfde geldt nagenoeg voor ons wiskunde-onderwijs. Leerlingen in de tweede klas van de middelbare school hebben volgens de Onderwijsinspectie lang niet allemaal het beoogde leesniveau. Met name vmbo-basis/kader-leerlingen hebben voor twee-derde nog niet eens het niveau dat men in groep 8 van de Basisschool moet bereiken.
 - (2) Er komt strenger toezicht op Koranscholen, weekendscholen en andere plekken waar 'informeel onderwijs' wordt gegeven.
 - (3) Experts pleiten begin december voor meer aandacht aan het rekenonderwijs. Ze baseren zich o.a. op de *International Mathematics and Science Study 2023* en op een rapport van de Onderwijsinspectie, waaruit onder meer blijkt dat Nederlandse 10-jarigen ongeveer vergelijkbaar in wiskunde- en wetenschap scoren als in 2019 en dat er op de langere termijn een niveaudaling zichtbaar is.
- b. Er woedt een maatschappelijke discussie over het gebruik van mobiele telefoons in het klaslokaal. Kinderen in het voortgezet onderwijs mogen vanaf 1 januari geen mobiele telefoon en andere *devices* meer meenemen in de klas, tenzij ze educatief worden gebruikt in de les. Uitzondering vormen b.v. medische noodzaak. Vanaf schooljaar 2024-2025 geldt ook een 'mobieltjesverbod' op basisscholen en in het speciaal onderwijs.
- c. Om de ongewenste instroom van internationale studenten te reguleren, heeft demissionair minister van Onderwijs Dijkgraaf een wetsvoorstel liggen dat een rem moet zetten op HBO- en universitaire opleidingen in een buitenlandse taal. Begin februari maken 14 universiteiten bekend dat ze met een 'zelfregieplan' alle grote bacheloropleidingen ook in het Nederlands gaan aanbieden.
- d. Ouders en Onderwijs krijgt steeds meer signalen over significante lesuitval door personeelstekorten in het voortgezet onderwijs.
- e. Het nieuwe kabinet bezuinigt op o.a. het mbo, de wetenschap en op de publieke omroep.
- f. De Onderwijsinspectie ontvangt steeds meer meldingen van pesten en fysiek geweld op scholen.

Mobiliteit, verkeer en waterstaat

Het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) waarschuwen eind april voor een rampscenario als er niet snel en grootschalig wordt geïnvesteerd in onderhoud en uitbreiding van infrastructuur op het spoor, de wegen en de waterwegen, met een nadruk op onderhoud van spoor, bruggen en viaducten. Zo niet dan voorziet men enorme gevolgen voor de leefbaarheid en de economie.

Waterstaat

- a. Het gebeurt maar zelden dat het vier keer kort achter elkaar hoogwater is in de grote rivieren, maar begin januari moeten door de hevige aanhoudende regenval alle zeilen weer worden bijgezet als de Maas en de Rijn (en andere rivieren) weer extreme hoogtes bereiken. Diverse provinciale wegen in het oosten en noordoosten van het land staan geregeld onder water. Ook rond het Markermeer staat het water extreem hoog. Hoogwater leidt begin januari tot schade aan een dam en brug in en bij Maastricht.
- b. Op 30 januari moet demissionair minister Harbers erkennen dat de bouw van zo'n 300.000 woningen op de tocht staat omdat ze mogelijk niet op een waterleiding kunnen worden aangesloten. Drinkwaterbedrijven hebben een leveringsplicht, maar provincies doen in hun ogen te weinig om nieuwe waterwinningslocaties te realiseren, omdat provincies het belang van natuur boven voldoende waterwinning zouden verkiezen.

In Nederland ontstaat op steeds meer plekken schaarste aan drinkwater. Overheden en drinkwaterbedrijven voelen echter geen urgentie om nieuwe drinkwaterputten te slaan. Demissionair minister Harbers presenteert medio juni het Nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing. Het streven hierin is dat Nederlanders de komende jaren minder drinkwater uit de kraan laten stromen door korter te douchen, het toilet met regen- of douchewater door te spoelen en mogelijk hogere kosten voor drinkwater. Waterbedrijven reageren verbaasd. Volgens hen is er genoeg water in Nederland, maar krijgen ze de vergunningen niet om de productiecapaciteit te vergroten.

Wegvervoer

- a. In het najaar van 2023 is een grootscheepse renovatie (tot 2028) van de Schipholtunnel begonnen, om deze toekomstbestendig te maken. De dringend noodzakelijke renovatie van de Van Brienenoordbrug in Rotterdam schuift door een mislukte aanbesteding door en gaat daardoor pas in 2030 van start.
- b. Eind maart komt demissionair minister Harbers met een plan voor een algeheel opvoerverbod voor *e-bikes*. Een maatregel die vooral gericht is op elektrische '*fatbikes*'. Intussen groeit het aantal geregistreerde gewonden in twee jaar tijd met een factor 14. In veel gevallen gaat het om kinderen of tieners, die opvallend vaak hersenletsel oplopen. Medio juni pleiten zo'n 50 gemeenten en organisaties en artsen voor handhaving en aanvullende maatregelen (opvoerverbod, helm, leeftijdsgrens). Na een telweek blijken de cijfers nog veel dramatischer dan gedacht; het lijkt te gaan om zo'n 5.000 slachtoffers per jaar, waarvan in de telweek liefst 44% in de leeftijd tussen 12 en 15 jaar. Artsen smeken om maatregelen.
Hoewel een brede Kamermeerderheid in de loop van 2024 instemt met een helmplicht en een minimumleeftijd voor de *fatbike*, blijkt dit juridisch problematisch en omzeilen fabrikanten de opgestelde produktspecificaties.
- c. Per 1 juli hebben bijzondere bromfietsen, zoals de Stint, de elektrische step en de zelfbalancerende Segway, een registratie- en kentekenplicht.
- d. Demissionair minister Harbers gaat na meerdere misstanden en het lage slagingspercentage de regels voor de rijkschoolbranche fors aanscherpen. Rijinstructeurs krijgen te maken met strengere regels, een rijopleiding wordt weer verplicht en de manier van examineren gaat veranderen. Ook moet zo de verkeersveiligheid worden bevorderd.
- e. De door het nieuwe kabinet gewenste verhoging van de maximumsnelheid op snelwegen (naar 130 km/u), lijkt alleen nog maar mogelijk op enkele trajecten in het noorden en ook hier dreigen geluidsnormen roet in het eten te gooien.
- f. In de grote steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht is 30 km/uur binnen de bebouwde kom al grotendeels de standaard. De verwachting is dat de rest van het land snel zal volgen. Het lijkt dé methode om het aantal verkeersslachtoffers naar beneden te brengen.
- g. De filedruk is wederom tot recordhoogtes toegenomen. Over het gehele jaar met 11,7%. Oorzaken zijn vooral het toegenomen verkeersaanbod en het vele werk aan de weg.

Openbaar vervoer (spoor en bus)

- a. ProRail maakt op 26 januari bekend dat er minder treinen zullen rijden tussen Amsterdam en Rotterdam vanwege scheurtjes in de zogenoemde 'kunstwerken'; tunnels, viaducten en bruggen.
- b. Vakbond FNV voert acties voor een beter cao voor ProRail-medewerkers en houdt in november meerdere keren stakingsacties.
- c. Begin april wil de Tweede Kamer dat de NS onder verscherpt toezicht wordt geplaatst en dat de beoogde forse stijging van de prijskaartjes niet aan de orde is.

- d. Prorail concludeert dat er blunders zijn gemaakt bij de bouw van het 125 km lange traject voor de hogesnelheidslijn (HSL), vooral bij de 10 viaducten. I.p.v. met 300 km/u kan er slechts met 120 km/u worden gereden. Elders langs het traject duikt betonschade op en zijn twijfels over funderingen.
- e. Eind augustus geven zowel ProRail als de NS aan dat de komende jaren (tot 2030) meer hinder op het spoor zal zijn (vertragingen en uitval) door de combinatie van personeelskrapte en noodzakelijk onderhoud aan verouderde infrastructuur. Ook Rijkswaterstaat voert dit jaar een enorm aantal renovaties uit, die tot veel verkeershinder leiden.
- f. Er blijkt een enorm gat in de begroting voor de aanleg van zowel de langverwachte Lelylijn (gat van € 10 miljard) als de Nedersaksenlijn (gat van € 1,7 miljard). Nog los van beheer- en onderhoudskosten. [*Lelylijn compilatie De Telegraaf*]

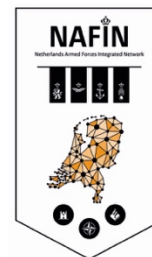

Luchtvaart

- a. De Tweede Kamer wil dat het al aangelegde vliegveld Lelystad Airport niet geopend wordt voor commerciële burgerluchtvaart.
- b. Omdat het 'krimpplan' voor Schiphol bij de EU onder vuur ligt en omdat hij van de rechter moet ingrijpen tegen geluidsoverlast, kondigt demissionair minister Harbers op 24 mei een ingrijpend pakket maatregelen aan. Vanaf november 2025 komt er een extra belasting op lawaai, een gedeeltelijke middagsluiting van twee start- en landingsbanen en een verbod op luidruchtige vluchten in de nacht.
- c. Amsterdam wil als aandeelhouder van Schiphol een grotere krimp dan het plan is van het demissionaire kabinet. Ook moet de beloning van de nieuwe topman Pieter van Oord omlaag, naast een nachtsluiting en meer vliegbelastingen.
- d. Schiphol wil fors investeren; zo'n € 6 miljard. Er is significant achterstallig onderhoud en behoefte aan een nieuw bagagesysteem. Om dit te financieren gaan de havengelden en de tarieven voor concessies omhoog. Wat zich zal vertalen in hogere prijzen voor de reizigers.
- e. De Hoge Raad oordeelt negatief over de eerste stap van het krimpplan voor Schiphol.
- f. Minister Madlener (Verkeer en Waterstaat) komt richting Europese Commissie met een nieuw plan voor Schiphol, waarbij de krimp beperkt wordt van het huidige maximum van 500.000 vluchten per jaar naar een maximum van 478.000. De VS zinnen op strafmaatregelen tegen Nederlandse bedrijven als de krimp van Schiphol doorgaat.

Ether en dataverkeer

- a. Om de snelheid van 5G te verbeteren worden, na 2 jaar vertraging, nieuwe frequenties geveild. Telecombedrijven KPN, VodafoneZiggo en Odido bemachtigen medio dit jaar frequentieruimte en kunnen vanaf juli snel mobiel internet aanbieden.
- b. PostNL wil vanwege personeelstekorten en om efficiëncyredenen het aantal bezorgdagen voor particuliere post terugbrengen naar drie in plaats van vijf. Hiervoor zou echter de Postwet moeten worden aangepast.
- c. Het demissionaire kabinet verlengt de in 2026 aflopende standaard vijfjaarsconcessie van de NPO slechts met twee jaar.
- d. Door een softwarefout gegenereerde storing in het sterk verouderde Defensienetwerk *Netherlands Armed Forces Integrated Network* (NAFIN¹²), valt op 28 augustus naast veel defensie IT-systemen ook landelijk een groot deel van het daarvan afhankelijke overheids- en civiele mail-, bel- en vliegverkeer uit. De storing zorgt 48 uur voor problemen. Begin november constateert de Algemene Rekenkamer (ARK) dat de veiligheid van het NAFIN-netwerk flink te wensen overlaat; het is kwetsbaar voor sabotage. Ook kan defensie het onderhoud en aanleg niet zelf doen; daarvoor is KPN verantwoordelijk, die de klus weer uitbesteed aan derden. Tot verbazing van de ARK is NAFIN zelfs niet aangemerkt als 'vitale infrastructuur'.

Overige binnenlandse zaken

- a. Per 1 januari 2024 kunnen ouders zowel de achternaam van de vader als van de moeder aan hun baby geven.
- b. Op 9 januari bestaat het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) bestaat 125 jaar.
- c. De Limburgse vlaai wordt door de EU officieel erkend als streekproduct. Vlaaienbakkers buiten Limburg moeten alle verwijzingen naar Limburg schrappen. [foto links]
- d. Op 10 maart wordt in Amsterdam onder veel antisemitisch misbaar het Nationaal Holocaustmuseum geopend.

- e. Na eerder de Hondsrug in Drente/Groningen, wordt de Scheldedelta (een gebied van ongeveer 5.500 km² in Zeeland, West-Brabant en delen van België) het tweede UNESCO erkende 'Global Geopark'; een speciale status voor gebieden met onder meer een bijzondere ontstaansgeschiedenis. [foto rechts]
- f. Door bodemdaling en klimaatverandering ontstaan steeds meer funderingsproblemen. Dit kan voor zowel particulieren als andere partijen leiden tot een totale kostenpost oplopend tot circa € 54 miljard.
- g. Per 1 juli kunnen nazaten van mensen die tot slavernij werden gedwongen en daarbij een naam kregen opgelegd, deze kosteloos wijzigen.
- h. Op 12 juli oordeelt de Hoge Raad dat ook op Aruba en Curaçao mensen van eenzelfde geslacht met elkaar mogen trouwen.
- i. Nederland herdenkt op 17 juli dat tien jaar geleden de ramp plaatsvond met vlucht MH17 (neergeschoten boven Oekraïne); 196 Nederlanders komen om.
- j. De wolf blijft het hele jaar onderwerp van discussie en ongemak. In het eerste half jaar van 2024 hebben wolven al bijna evenveel schapen en andere dieren aangevallen als in heel 2023 (360 aanvallen). Ook neemt een wolf een klein hondje weg. Op 17 juli wordt op een landgoed bij

¹² NAFIN is een gesloten glasvezelnetwerk dat zo'n 180 Defensielocaties met elkaar verbindt, maar ook datacenters van ministeries, politielocaties en een deel van het C2000-netwerk waarmee de hulpdiensten communiceren. Ook enkele NAVO-hoofdkwartieren zijn ermee verbonden.

Leusden een meisje gebeten door een wolf. Elders vinden steeds meer slachtpartijen door wolven plaats, zoals het doodbijten van tientallen schapen.

- k. Bij de verkiezingen op Sint Maarten (19 augustus) wint de *National Alliance* (NA) van oud-premier Silveria Jacobs de meeste stemmen.
- l. Nederland viert vanaf september gedurende een klein jaar 80 jaar vrijheid.
- m. Het Amerikaanse bedrijf *Clearview*, bekend om gezichtsherkenningssoftware, krijgt begin september van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) een boete van € 30,5 miljoen, omdat het een illegale database bijhoudt met meer dan 30 miljard foto's van mensen over de hele wereld, waaronder gezichten van Nederlanders.
- n. Op 11 november bestaat de Koninklijke Nederlandse Reddings Maatschappij (KNRM) 200 jaar.
- o. Op 24 november wordt Max Verstappen voor de vierde keer WK Formule 1.
- p. Op 7 december wordt Kroonprinses Amalia 21 jaar.
- q. Burgers willen steeds meer de regie houden over hun laatste levensfase. Het aantal mensen dat een levenstestament laat opstellen, stijgt opnieuw.
- r. Er ontstaat een vloedgolf aan bezwaarschriften, omdat deze m.b.v. *Artificial Intelligence* (AI) eenvoudig zijn op te stellen. Zo ziet de gemeente Montferland het aantal bezwaarschriften begin 2023 al met 400% stijgen door AI-gegenereerde bezwaarschriften.

Departementaal

Politiek-bestuurlijk

- a. De politieke departementale leiding ligt tot eind juni nog steeds in handen van demissionair minister Kajsa Ollongren (D66) en demissionair staatssecretaris Christophe van der Maat (VVD). Op 1 juli treedt het kabinet Schoof-1 aan. M.i.v. 2 juli is Ruben Brekelmans (VVD) minister van Defensie en RMWO en oud-commando lkol b.d. Gijs Tuinman (BBB) staatssecretaris.

[Foto presentatie Defensienota 2024
Bernhardkazerne Amersfoort; Mindef, stas en
CDS; foto Phil Nijhuis]

- b. Nederland vormt een hub voor export van Amerikaanse onderdelen voor Europese landen die vliegen met de F-35. Ook Israël krijgt vanuit vliegbasis Woensdrecht onderdelen voor de toestellen. Het Gerechtshof bepaalt in hoger beroep (aangespannen door Oxfam Novib, Pax en *The Rights Forum*) dat Nederland de levering van F-35 onderdelen/reservedelen binnen zeven dagen moet staken, omdat er 'een duidelijk risico' bestaat dat Israël het oorlogsrecht schendt. Het kabinet gaat tegen de uitspraak in cassatie.
- c. Op 21 februari pleit CDS Onno Eichelsheim binnen Nederland en de EU opnieuw voor een snellere transitie naar een oorlogseconomie; niet alleen ten aanzien van munitieproductie (voor de eigen verdediging én om Oekraïne te ondersteunen), maar ook voor wapensystemen, drones en andere moderne technologieën. Een knelpunt zijn o.a. vergunningen en het investeringsbeleid bij grote investeerders (gebrek aan lange termijnvisie regeringen en politieke onbetrouwbaarheid).
- d. In de Voorjaarsnota wordt verder geïnvesteerd in Defensie en het voortzetten van de steun aan Oekraïne.
- e. C-LAS onderkent in het voorjaar vijf belangrijke risico's: bemensing, de impact van de continue steun aan Oekraïne op de operationele gereedheid, realisatie- en verandervermogen, infrastructuur en tot slot beperkingen voor de gereedstelling door wet- en regelgeving in de informatieomgeving. C-LAS stelt na de zomer vast dat de noodzakelijke geoefendheid in grotere verbanden voor hoofdtak 1 (*warfighting*) te vaak wordt belemmerd door de afwezigheid van een significant deel van dezelfde eenheden die bezig zijn met de voorbereiding, uitvoering of afwikkeling van vaak kleinschalige missies. Zijn *command message* (Willen, Slimmer, Kunnen vechten), gericht op *warfighting*, richt zich op drie aspecten: mentaal (leiderschap, mindset en vorming), fysiek (legervorming, het *New NATO Force Model*, contracten met de industrie, infrastructuur en bedrijfsvoering) en conceptueel (vechten en winnen in het toekomstige gevechtveld).
- f. Het nieuwe kabinet Schoof trekt meer geld uit voor Defensie. Op 5 september presenteert minister Brekelmans de **Defensienota 2024** (Sterk, Slim en Samen). Deze kabinetsperiode wordt € 2,4 miljard extra uitgetrokken (het defensiebudget loopt daarmee op tot zo'n € 24 miljard per jaar) en zo wordt voldaan aan de NAVO-norm van 2% BNP. De focus van de krijgsmacht ligt op hoofdtak 1: het beschermen van het eigen en het bondgenootschappelijk grondgebied. De krijgsmacht wordt verder en versneld opgeschaald. Het krijgt niet alleen meer geld, maar ook meer ruimte; om te trainen, te vliegen en te transporteren. Er komt een volwaardig tankbataljon, zodat Nederland weer eigen tanks krijgt (46 tot 52 Leopards 2A8). De Boxer-pantservoertuigen worden uitgerust met kanonnen (i.p.v. mitrailleurs) en met antitankmiddelen. Er wordt naast innovatie (mede geleid op de personele schaarste) ook sterk ingestoken op autonome (onbemande) systemen als drones, onbemande tanks en onbemande *combat support* en *combat service support*. De bevoorradings- en transportketen en de geneeskundige keten worden versterkt. De luchtmacht krijgt zes extra F-35's en de marine krijgt twee extra fregatten (incl. drie nieuwe NH-90 helikopters) voor onderzeebootbestrijding. De KMar wordt versterkt en de munitievoorraden worden vergroot. Er is

extra geld voor transport ¹³, cyber, inlichtingen, vastgoed, oefenruimte en extra geld voor werving en behoud van personeel. Om voortzettingsvermogen te krijgen, is schaalbaarheid essentieel. Zo wil Defensie het aantal reservisten verder uitbreiden en voor crisissituaties wordt nagedacht over een soort nood-opkomstplicht (geen dienstplicht) als personeelaanvullingssysteem. Tot slot wordt nadruk gelegd op de noodzaak van een *whole-of-society* (WOS) benadering van onze nationale veiligheid. Defensie kan het niet alleen en heeft ook de maatschappij en het bedrijfsleven nodig om ons land veilig te houden.

- g. Andere onderdelen uit het akkoord zijn het voortzetten van de verbetering en modernisering van de veteranenzorg en het vrijwillig dienjaar. Nederland blijft Oekraïne politiek, militair, financieel en moreel steunen tegen de Russische agressie. Voor de internationale veiligheid staat politieke en militaire samenwerking met de NAVO voorop. Een andere prioriteit is het versterken van de digitale slagkracht van de inlichtingendiensten en van de cyberveiligheid. Bovendien gaat Nederland zich inzetten voor de defensie-industrie in eigen land en in de EU. Verder wil de a.s. coalitie grenscontroles en -bewaking versterken en het mobiele toezicht veiligheid aanscherpen.
- h. Ingewikkelde en politiek-gevoelige dossiers zijn de tekorten en de schaalbaarheid op personeelsgebied en de claim op schaarse ruimte voor oefenen en voor de opslag van munitie.
- i. Wat opvalt is dat dit jaar na decennia weer openlijk wordt gesproken over 'oorlogsplannen' en 'mobilisabel personeelsbestand'. Niet alleen departementaal maar ook in overleg en uitingen met derden (overheden en instanties).

Personeel & Organisatie

- a. Algemeen
Medio februari vraagt de Tweede Kamer aan het kabinet om onderzoek te doen naar het permanent stationeren van Nederlandse militairen in het oosten van Europa.
- b. Arbeidsvoorwaarden
Op 12 december 2023 bereiken Defensie en de vakbonden een arbeidsvoorwaarden-akkoord over het jaar 2024. Op 2 juli bereiken Defensie en de vakbonden een arbeidsvoorwaardenakkoord over de periode 1 januari 2025 tot 1 september 2026.
- c. Als gevolg van de Wet Toekomst Pensioenen (WTP) is een nieuwe pensioenregeling nodig voor (oud)militairen. De vakbonden en Defensie bereiken in juli een akkoord over een nieuwe pensioenregeling voor (oud) militairen alsmede over de transitie (invaren). De nieuwe pensioenregeling moet ingaan per 1 januari 2027. Eerder bereikten sociale partners in de Pensioenkamer al een hoofdlijnenresultaat over een pensioenregeling voor alle andere medewerkers van de sectoren overheid en onderwijs, waar ook de burgermedewerkers in dienst van Defensie onder vallen.
- d. Er komt vanaf 2025 een Individueel Keuzebudget (IKB) voor werknemers, ter vervanging van het vakantiegeld (mei) en de eindejaarsuitkering (november). De werknemer bouwt een potje op en heeft meerdere opties om dit geld te gebruiken; laten uitbetalen, inzetten voor fiscale doelen of uren kopen. IKB omvat zo ook het te vervallen ADV-systeem en het Cafetariamodel.
- e. Personeel
- f. In februari 2021 is het startschot gegeven voor de overgang naar een nieuw HR-model Defensie dat de opvolger moet worden van het Flexibel Personeelssysteem (FPS). Het belangrijkste doel hierbij is het verbeteren van de operationele gereedheid en inzetbaarheid, o.a. door aantrekkelijk werkgeverschap en het beter benutten van de kwaliteiten van medewerkers. Gedacht wordt aan nieuwe aanstellings- en contractvormen, strategisch talentmanagement en een ander beloningsmodel. De insteek van defensie is dat het nieuwe HR-model eind 2025 moet zijn geïmplementeerd.
- g. Per 1 september 2024 kent Defensie 11.181 vacatures, waarvan 3.957 bij de landmacht. C-LAS constateert met name tekorten bij techniek, C2Ost, geneeskundig en logistiek personeel, alsmede bij de aanwas van onderofficieren.
- h. Defensie probeert op allerlei manieren het personeelstekort aan te pakken:
 - Betere arbeidsvoorwaarden en infrastructuur (o.a. legering).
 - De uitbreiding van de rol van en omvang van het bestand reservisten.

¹³ In de Defensienota staat: "een eigen transporteenheid" binnen DOSCO, maar die is er al: DVVO. Discussie gaat over het al of niet overhevelen van de niet-operationele delen van 210 RVCie naar DOSCO/DVVO (Lijndienst, vredesvervoer NLD burgerchauffeurs, e.d.)

- Het CLAS laat loopbaanmogelijkheden voor officieren en onderofficieren meer aansluiten op de wensen van de militairen en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Daarom zijn de eisen aangaande 'looptijd in rang' en 'aantal functies per rang' losgelaten.
 - Met de invoering van een vrijwillig Dienjaar wil Defensie met name jongeren de kans geven om vrijwillig kennis te maken met de organisatie, zich persoonlijk en professioneel te ontwikkelen en bij te dragen aan onze veiligheid. Op 1 december 2023 beëindigt de eerste lichting (128 man/vrouw) de algemene militaire opleiding. Hiervan besluiten uiteindelijk 102 personen om bij Defensie te blijven. Het Dienjaar wordt m.i.v. dit jaar ook uitgebreid voor mensen met specialistische en relevante kennis of werkervaring en is bedoeld voor mensen van 18 t/m 54 jaar. Denk aan inkopers, onderwijsdeskundigen, koeltechnici, instructeurs, IT-specialisten, artsen en bedrijfskundigen. In september start de tweede editie van het Dienjaar met zo'n 447 enthousiastelingen.
 - In een proeftuin bij 13 Lichte Brigade was gestart met het faciliteren van mogelijkheden om in te kunnen spelen op de levensfasen en bijbehorende behoeften van personeel. Hierbij wordt vooral gekeken naar mogelijkheden voor deeltijd- en duobanen. Sinds begin 2024 is Bureau Levensfase En Deeltijdwerk (BLEND) er voor de hele landmacht.
- i. In 2024 lukt het Defensie om meer personeel te werven dan het jaar ervoor; ruim 4.000 personen zijn succesvol door het selectieproces heengekomen (2023 zo'n 3.500). Ook het aantal dienjaarmilitairen en reservisten nam toe. Een flink grotere instroom en een lagere uitstroom resulteerde in een netto groei van zo'n 1.100 medewerkers. Het aantal beroepsmilitairen steeg na aftrek van de uitstroom met 1.384 (stand eind november); dat is een verdubbeling t.o.v. 2023. Ultimo 2024 is het personeelsbestand van Defensie 74.333 personen.
- j. Benoemingen:
- Op 8 februari treedt Schout-Bij-Nacht Reesink aan als nieuwe directeur van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD), als opvolger van genm Jan Swillens.
 - Op 28 maart wordt bgen B&T Nicole de Wolf-Fabricsius C-OOCL; de eerste vrouw op die functie. *[foto]*
 - Op 8 maart treedt luitenant-generaal Jan Swillens *[foto]* aan als nieuwe Commandant Landstrijdkrachten (C-LAS) als opvolger van lgen Martin Wijnen. Swillens stelt: "We zijn *war capable*, maar we zijn nog niet goed genoeg." Hij benadrukt bij 'war fighting capable' niet alleen de personele en materiële component, maar zeker ook de mentale component; de wil om te vechten. Hij stelt daarnaast dat er nog grote stappen gezet moeten worden in personeel en materieel voortzettingsvermogen. Zijn credo: "Willen vechten, slimmer vechten, kunnen vechten."
 - Ook in maart neemt commandeur Arjen Warneer het commando over *Netherlands Maritime Force* (NLMARFOR) over van Schout-bij-Nacht Jeanette Morang.
 - Op 14 juni neemt commodore Marcel van Egmond het bevel over het *Air Combat Command* (ACC) over van generaal-majoor Johan van Deventer.
 - Op 11 december treedt viceadmiraal Boudewijn Boots aan als Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht (IGK¹⁴). Hij volgt LGENMARNIS Frank van Sprang op. Op dezelfde datum wordt luitenant-generaal Ludy Schmidt de opvolger van Boots als plaatsvervangend CDS.
- k. Veteranen met een posttraumatische stressstoornis (PTSS) kunnen – onder voorwaarden – ten laste van Defensie gebruik gaan maken van een opgeleide hulphond, als zij ondanks afgeronde behandelingen nog steeds met klachten kampen.
- l. Organisatie
- m. De drie bataljons (10, 20 en 30) van de Nationale Reserve (KNATRES) zijn op 23 maart hernoemd tot Infanteriebataljons Bewaken en Beveiligen Korps Nationale Reserve (Infbat BB KNR). Ze behoren vanaf nu tot de basiscapaciteit (i.p.v. als aanvulling) van de landmacht op Nederlands grondgebied. Hiertoe worden ze niet alleen gereorganiseerd, maar ook gemoderniseerd en geprofessionaliseerd.
- n. Per 1 juli is de landmacht onder de vlag van het Defensie Grondgebonden Luchtverdedigings Commando (DGLC) alweer een luchtverdedigingseenheid rijker met de oprichting van 12

¹⁴ De IGK is tevens Inspecteur der Veteranen en Inspecteur der Reservisten.

Luchtverdedigingsbatterij (12 Luverdbt). Vorig jaar werd binnen het DGLC al 12 Luverdbt opgericht naast de toen al bestaande 13 Luverdbat. Ook is er een vierde *fire unit* aan de Patriot-capaciteit toegevoegd.

- o. De Kustwacht Caribisch gebied rond de transitie af naar een 24/7 actieve organisatie. Er komt meer personeel, onder meer voor grenstoezicht.
- p. Op 19 december 2023 kreeg 12 Infanteriebataljon Luchtmobiel het predikaat *Ranger* en werden gelijktijdig de bijbehorende vaardigheidselementen 'Ranger' uitgereikt. [foto] Het doel is dat 12 Infbat *designated SOF-support* levert. Per 1 januari 2024 is de Charlie-compagnie aangewezen als zeer snel inzetbare eenheid: de *Rapid Reaction Company* (RRCoy), o.a. bedoeld voor NEO, HADR en andere crises (*First Crisis Response*)¹⁵.
- q. Het Commando Materieel en IT (COMMIT) voegt de Directies MIND en de JIVC-afdelingen KIXS en Datalab samen tot de nieuwe Directie Kennis & Innovatie.
- r. Om de nieuwe *Whole of Society*-benadering van veiligheid beleidsmatig te kunnen ondersteunen worden binnen het Directoraat-Generaal Beleid (DGB) twee nieuwe afdelingen gevormd; binnen de Directie Strategie en Kennis de afdeling 'Whole of Society' en binnen de Directie Materieel, Leefomgeving, Vastgoed en Duurzaamheid (DMLVD) de programma-afdeling 'Productie- en leveringszekerheid'.
- s. De twee nieuwe 'groene' breed inzetbare Marechaussee-eskadrons worden georganiseerd binnen 101 Marechausseebataljon (101 Marbat). De taakstelling is tweeledig: inzet in nationale context (o.a. bijstand) en de Militaire Politie (MP) functie ter ondersteuning van het landoptreden¹⁶.
- t. Op 27 augustus wordt het verzelfstandigde Simulatiecentrum Land (SimCen Land) ontkoppelt van het *Land Training Centre* (LTC) en rechtstreeks onder het OTCo geplaatst.
- u. Bij de Koninklijke Luchtmacht wordt 300 Squadron per 1 oktober omgevormd tot *dedicated* 300 *Special Operations Squadron* en moet het rond 2026 (uitgerust met uiteindelijk 14 Caracal-helikopters) gereed zijn voor inzet voor speciale luchtoperaties.
- v. In 2025 opent Defensie een Operationeel Hoofdkwartier (OHK), dat uiteindelijk alle nationale en internationale operaties van de krijgsmacht plant en aanstuurt. De operatiecentra van de Operationele Commando's (OPCo's) blijven zelfstandig, maar vallen voor inzet dan onder het OHK.
- w. Jubilea:
 - Medio februari staat de Onderzeedienst (OZD) stil bij het eerste lustrum van het moment dat vrouwen zijn gaan meevaren (2019). Inmiddels zijn er 15 vrouwen actief binnen de OZD.
 - Op en rond internationale Vrouwendag (8 maart) staat Defensie stil bij 80 jaar vrouwen bij de krijgsmacht. [foto met daarop Daisy Sprukkelhorst].
 - Op 1 mei voert de Militair Juridische Dienst (MJD) van de Koninklijke Landmacht het 75-jarig jubileum.
 - Op 14 juni viert de Dienst der Hydrografie haar 150 jarig bestaan.
 - Het Regiment Stoottroepen Prins Bernard bestaat 80 jaar.
 - *ECHOS Homes* (voorheen de Protestantse Militaire Tehuizen; PMT's) bestaat 150 jaar.

¹⁵ NEO = *Non-Combattant Evacuation Operation*; HADR = *Humanitarian Assistance and Disaster Relief*.

¹⁶ Inbegrepen het begeleiden van grootscheepse verplaatsingen, de begeleiding van krijgsgevangenen, onderzoek naar mogelijke (oorlogs)misdrijven of het ondersteunen van gevechtseenheden van de landmacht in conflictgebieden.

Draagvlak, erkenning en waardering

- a. Op 1 januari telt Nederland in totaal ruim 100.000 geregistreerde veteranen, waarvan ca. 25% in actieve dienst en 6,7% vrouw. De grootste groep veteranen is tussen de 41 en 50 jaar.
- b. Op 6 februari reikt waarnemend C-LAS voor het eerst het brevet Hogere Wetenschappelijke Vorming (HWV) uit aan 11 officieren van de Koninklijke Landmacht met een WO-master, dan wel die promoveren en toegelaten zijn tot het MD-traject. *[foto embleem]*
- c. Op 15 februari ontvangt het Regiment Verbindingstroepen van wnd C-LAS het Bronzen Schild voor 150 jaar optreden.
- d. Op 3 april ontvangt voormalig Commandant der Strijdkrachten generaal bd Peter van Uhm de prestigieuze *Legion of Honor Gold Medal* van de Amerikaanse *Four Chaplains Memorial Foundation*. Hij is de eerste Nederlander die deze hoge Amerikaanse onderscheiding krijgt. De stichting eert personen die zich onbaatzuchtig inzetten voor anderen. Van Uhm krijgt de onderscheiding voor zijn steun aan militairen met PTSS, zijn bijdragen aan onderwijs en toelichtingen op militaire actualiteiten in de media, als adviseur van de Stichting Hulphond, organisator van de Wandel3daagse en bestuurslid bij diverse organisaties.
- e. In totaal worden verspreid over enkele jaren een kleine 50 bruggen of viaducten in Nederland vernoemd naar tijdens inzet gesneuvelde/overleden militairen, opdat ze niet worden vergeten. In dit jaar betreft dat o.a. onze in Bosnië verongelukte regimentsgenoten Paul van Nijnatten en Christian van der Linden en de in Eritrea omgekomen Karel Groeneveld.
- f. Op 16 mei worden 155 Afghanen (o.a. tolken en artsen) geëerd voor hun inzet tijdens de missies ISAF en RSM.
- g. Op 6 juni is de herdenking van 80 jaar D-Day.
- h. Op 19 juni bezoekt Koning Willem-Alexander een Apache-training in Engeland en op 20 juni bezoekt Koningin Máxima een oefening/training van de Genie, waarbij ze zelf ook aan de slag ging. *[foto onder links]*
- i. Op 29 juni is de 20^e Nederlandse Veteranendag in Den Haag (de Veteranenwet bestaat dit jaar 10 jaar).
- j. Op 17 augustus vindt op Landgoed Bronbeek de jaarlijkse herdenking plaats van de slachtoffers (doden en overlevenden) van de Birma-Siam en Pakan Baroe spoorlijnen, waar honderduizenden gevangenen van de Japanse bezetters tijdens de Tweede Wereldoorlog onder erbarmelijke omstandigheden moesten werken. Een deel van de slachtoffers werd later ook nog getransporteerd op de zogeheten *hellships*, waarvan velen werden getorpedeerd. *[foto's]*

- k. Op 3 oktober vindt op Landgoed Bronbeek de jaarlijkse herdenking plaats van landmachtmedewerkers die tijdens actieve dienst zijn overleden.
- l. Op 26 november krijgt de Nederlandse krijgsmacht de prestigieuze Carnegie Wateler Vredesprijs uitgereikt; de een-na-oudste vredesprijs ter wereld (sinds 1931). Marine, landmacht, luchtmacht en marechaussee worden zo geëerd voor hun inzet in meer dan 80 vredesmissies¹⁷.
- m. Meer dan 2.300 nabestaanden van 612 dodelijke slachtoffers als gevolg van de genocide van Srebrenica hebben financiële compensatie ontvangen van de Nederlandse Staat.

¹⁷ De eerste Nederlandse vredesmissie was in 1913 in Albanië.

Informatie en Informatietechnologie (I&T)

- a. Defensie is (mede onder druk van aflopende ondersteuning van bestaande systemen) bezig met enkele omvangrijke en ingrijpende verbeteringen op het gebied van ICT en IT-infrastructuur om zowel de vredesbedrijfsvoering als de operationele inzet op dit aspect stabiel, efficiënter, effectiever en flexibeler te maken, alsmede deze in staat te stellen om aan te sluiten bij moderne technologieën en de samenwerking met externe partners mogelijk te maken en te houden. Eind 2020 is na een moeizame *tender* een contract gesloten voor de bouw van de nieuwe IT-infrastructuur, zoals datacenters, netwerken, werkplekken en voorzieningen voor beheer en beveiliging. Het programma Grensverleggende IT (GrIT) ontwikkelt de nieuwe basis IT-infrastructuur voor defensie en moet leiden tot een '*state of the art*' infrastructuur en wordt cruciaal geacht in de doorontwikkeling van Defensie als een informatiegestuurde organisatie en een krijgsmacht gebaseerd op Informatie Gestuurd Optreden (IGO). GrIT bestaat uit meer dan 40 blokken, die in een tijdsbestek van zeven jaar moeten worden gerealiseerd. IGO stelt zware eisen aan de informatieinfrastructuur voor opslag en verwerking. Met de oplevering in juni van een *twin-datacenter* wordt een van de eerste elementen van GrIT zichtbaar.

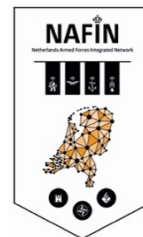
- b. GrIT dekt echter slechts een beperkt deel af van de militair-operationele omgeving. Voor het mobiele en uitgestegen optreden [*foto*] is in 2018 een apart programma gestart onder de naam Foxtrot. Het nationale FOXTROT moet zorgen voor de modernisering en vervanging van tactische landgeboden communicatiemiddelen en is randvoorwaardelijk voor IGO en inmiddels samengegaan met het binationale TEN (*Tactical Edge Networking*). Binnen het programma TEN moet een vernieuwd softwareplatform worden ontwikkeld voor het operationele / mobiele domein, waarin nauw wordt samengewerkt met Duitsland (*Digitalisierung Landbasierter Operationen*; D-LBO).

- c. Het IT-programma FOXTROT voorziet de komende jaren tal van eenheden van moderne informatie- en communicatiesystemen. Defensie gaat honderden miljoenen investeren in de sterk verouderde spraak- en datacommunicatie in en tussen mens en materieel. Het betreft circa 8.000 voertuigen, 3.500 militairen, 135 vaartuigen en 170 vliegende platformen. Binnen FOXTROT vervangt Defensie (vanaf eind 2024) alle huidige (zo'n 1.200) draagbare radio's voor grond-luchtverbinding (zoals bij *close air support*) door modernere exemplaren. Het programma ontwikkelt samen met een civiel bedrijf een zogeheten '*security gateway*', die zorg moet gaan dragen voor een veilige koppeling van netwerken en informatieomgevingen met verschillende rubriceringsniveaus. Het koppelt systemen, eenheden en individuele militairen.

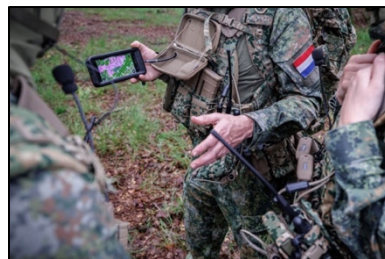
- d. Het CLAS moet daarnaast ook werken aan de reguliere vervanging van communicatiesystemen zoals TITAAN en radiosystemen.
- e. Het personeelslogistieke softwareprogramma PeopleSoft is aan vervanging toe.
- f. Dit jaar bestaat het *Netherlands Armed Forces Integrated Network* (NAFIN) 30 jaar. Vrijwel onopgemerkt wordt door de DMO/JIVC intussen gewerkt aan een broodnodige vervanging van het verouderde *NAFIN Local Connect* (NLC)-netwerk. Het NLC-netwerk is het plaatselijke netwerk op de kazernes en sluit aan op het landelijke verbidingsnetwerk (NAFIN) en de daaraan verbonden datacenters. De vernieuwing moet leiden tot een beter en vooral stabiel netwerk met een significant grotere bandbreedte. In een tijd waarin iedereen de hele dag online is, *e-learning* een vlucht heeft genomen en *serious gaming* een onderdeel is van veel opleidingen, is deze vernieuwing absolute noodzaak.
- g. Eind 2020 is het vooronderzoek afgerond voor de vervanging van het defensiebrede geautomatiseerde bedrijfsvoeringssysteem SAP (SAP R/3). Dit ERP-systeem wordt vervangen door de nieuwe suite S/4 HANA (in de uitvoering van *Defence & Security*; D&S). Dit is noodzakelijk omdat de huidige suite tot maximaal 2025 nog wordt ondersteund. Onder de programmamaan Roger is begonnen met het ingrijpende vervangingsprogramma S/4 HANA D&S. De migratie moet ultimo 2025 zijn voltooid. Medio november blijkt echter dat de geplande *big bang* op 31 maart 2025 minimaal vier weken wordt uitgesteld (tot vooralsnog 28 april 2025 of zelfs oktober 2025).
- h. Het Maritiem Operatie Centrum van de Kustwacht krijgt moderne ICT-systemen.

- i. Met de komst van de *Joint Air Ground Gateway* (JAGG) en een DACAS-kit gaat de communicatie tussen JTAC en vliegtuigen over doelen in de vuursteunketen volledig digitaal. Het vermindert de kans op fouten en verhoogt de snelheid tussen doelbepaling en daadwerkelijke inzet van wapensystemen.
- j. Het DOSCO gaat haar P&O-processen verder automatiseren. Robots gaan nu ook de repeterende en tijdrovende werkzaamheden overnemen die horen bij de invoering van de gegevens van nieuwe medewerkers in PeopleSoft. De P&O-dienst van MatlogCo werkt vanaf begin maart met Robot Romer ter ondersteuning in het wervings- en selectieproces van externe kandidaten. [foto]

- k. Vanaf medio juli is het mogelijk om (tot niveau Departementaal Vertrouwelijk) direct te communiceren tussen het Nederlandse MULAN en het Duitse Herkules-netwerk. CRIS (*Connecting Restricted IT Services*) biedt de mogelijkheid om in de samenwerking met Duitse collega's gebruik te maken van e-mail, VOIP telefonie, VTC en zelfs *Sharepoint*.
- l. Eind november besluiten Defensie (CLSK) en KPN tot de aftrap van project *Keystone*. Dit richt zich op de ontwikkeling van een nieuw *Battlefield Management System* (BMS) dat de operationele capaciteiten van het CLSK moet versterken en in moet spelen op een urgente behoefte binnen het kader van hoofdtak 1 (*situational awareness*, interoperabiliteit en besluitvorming tijdens missies).

Verwervingen, investeringen, infrastructuur, innovatie en onderhoud

- a. Op de "vierkante meter van de militair" spelen de volgende zaken:
 1. De bedoeling was om in 2020 te starten met de uitlevering van het Verbeterd Operationeel Soldaat Systeem (VOSS). Dit ging toen niet door. Onder de naam *Soldier Transformation OnGoing* (STRONG) kregen in 2021 de eerste militairen hun nieuwe modulaire gevechtsuitrusting; rugtassen, gevechtsvesten en nieuwe lichtgewicht helmen. De gevechtslaarzen kwamen eind 2021 beschikbaar. De nieuwe gevechtsskleding (Defensie Operationeel Kleding Systeem; DOKS) liet nog langer op zich wachten, doordat de kleding werd afgekeurd. Sinds medio 2022 krijgen militairen daarom het interim *Netherlands Fractal Pattern* (NFP)-kledingpakket. Het pakket bestaat uit broeken, jassen, regenjas, *combat-shirt* en *baseball cap*. Eind maart wordt de opdracht eindelijk gegund. De eerste DOKS-kleding wordt naar verwachting in het voorjaar van 2026 verstrekt. [foto onder links]
 2. Medio 2024 start de uitrol van LCP (*Load Carrier Protection*); Ops-vest gecombineerd met schervest, diverse typen rugzakken, helmen, gevechtslaarzen en C4I (radio en *Raptor*).
 3. In juni start de uitlevering van 8.000 nieuwe pelotonsradio's [foto onder] en raptors (tablets voor kaart- en locatiegegevens, incl. *Blue Force Tracking*) voor uitgestegen optreden.
 4. De komende jaren wordt de gehele CBRN-uitrusting vervangen. Voorjaar 2024 start de uitrol van de nieuwe FM50 CBRN-maskers als vervanger van het in gebruik zijnde FM12-masker. [foto onder]
 5. Er is behoefte aan betere en meer passende kleding voor vrouwelijke militairen binnen CLAS. Dit betreft zowel het DT, GVT als AT. De eerste schervest voor vrouwelijke militairen worden in het najaar uitgereikt.

b. Maritiem

1. Defensie wil de binnen de NAVO en de EU veelgevraagde onderzeebootcapaciteit behouden. De vervanging van de onderzeeboten is de komende jaren het grootste materieelproject van Defensie. Defensie wil vier nieuwe onderzeeboten verwerven (vervanging van de Walrus-klasse) en kiest voor een *long range*, veelzijdig inzetbare, conventioneel voortgestuwde onderzeeboot. De toekomstige vier nieuwe boten moeten lange tijd, ongezien en op grote afstand van de thuisbasis kunnen opereren. Op 15 maart maakt het kabinet bekend dat de Franse *Naval Group* het voorlopige gunningsbesluit krijgt voor de bouw van de vier nieuwe onderzeeboten. De opvolgers uit de *Blacksworld Barracuda*-klasse [artist impression] zullen de namen Zr.Ms. Orka, Zr.Ms. Zwaardvis, Zr.Ms. Barracuda en Zr.Ms. Tijgerhaai krijgen en moeten tussen 2034 en 2037 operationeel zijn.

2. Omdat de vervanging van de onderzeeboten van de Walrusklasse¹⁸ langer op zich laat wachten (2035-2037), worden twee van de vier onderzeeboten uit de vaart genomen (in oktober 2023 eerst de 31 jaar oude Zr.Ms. Walrus, over een paar jaar volgt de Zeeleeuw). Met de reservedelen van beiden worden de twee andere onderzeeboten van de Walrusklasse onderhouden en daarmee langer in de vaart gehouden.

3. Defensie vervangt de komende 15 jaar bijna alle grote bovenwaterschepen van de Koninklijke Marine.
 - i. De verwerving van vier nieuwe Luchtverdedigings- en Commandofregatten (LC-fregatten) en hun bewapening is hiervan een belangrijk onderdeel. De levering van de fregatten is flink vertraagd; het eerste schip wordt uiterlijk in 2034 geleverd (operationeel in 2036), het laatste moet in 2041 volledig operationeel zijn. Reden waarom de vier huidige LCF's jaren langer in de vaart blijven en worden gemoderniseerd (betere passieve waarnemingsapparatuur voor elektromagnetische signalen). Ook krijgen de LCF's nieuwe anti-scheepsraketten (*Naval Strike Missiles*; NSM) als vervanging van de verouderde *Harpoons*. De moderne NSM heeft een veel groter bereik. Twee van de 4 LCF's worden vanaf 2028 voorzien van nieuwe luchtverdedigingsraketten en -technologie. Het gaat om zogeheten RIM-162K *Evolved Sea Sparrow Missile* (ESSM) *Block 2*-raketten. Om het gat te dichten tot de oplevering van de nieuwe LCF's, worden twee *Multirole Support Ships* (MSS) gekocht, die ondersteuning moeten bieden in de luchtverdediging en EOv op zee.
 - ii. Defensie koopt daarnaast twee nieuwe ASW (*Anti Submarine Warfare*) fregatten (levering rond 2030), inclusief gevechtshelikopters en torpedo's. Ook worden Tomahawk-kruisraketten (met een bereik van meer dan 1.000 km) aangeschaft. Deze kunnen vanaf fregatten en onderzeeboten worden afgevuurd. Voor maritieme operaties gaan de ASW's beschikken over nieuwe onbemande vaartuigen; *Unmanned Surface Vessels* (USV). Deze USV's maken deel uit van een serie van systemen en sensoren die uiteindelijk moeten leiden tot de vervanging van de huidige mijnenbestrijdingsvaartuigen van de Alkmaar-klasse. Eind 2025 moet de eerste van zes schepen voor Nederland klaar zijn; Zr.Ms. Vlissingen. In de vijf jaar erna komt er iedere zomer een schip bij.
 - iii. Defensie vervangt de twee grote amfibische transportschepen (*Landing Platform Docks* Zr.Ms. Rotterdam en Johann de Witt) en vier *Oceangoing Patrol Vessels* (OPV's van de Holland-klasse) voor zes schepen van eenzelfde, nieuwe klasse. De Nieuwe Amfibische Transportschepen (ATS) zijn kleiner dan de huidige amfibische transportschepen maar zijn daarentegen zowel geschikt voor inzet onder oorlogsomstandigheden als voor modern amfibisch optreden. Vanaf 2032 moet elk jaar een nieuw vaartuig operationeel inzetbaar zijn.
4. Het amfibisch transportschip Zr.Ms. Rotterdam moet vanaf mei noodgedwongen stil worden gelegd door personeelsgebrek.

¹⁸ De Walrusklasse bestaat uit Zr.Ms. Zeeleeuw (1990), Zr.Ms. Walrus (1992), Zr.Ms. Dolfijn (1993) en Zr.Ms. Bruinvis (1994).

5. Defensie (lees: DVVO) beschikt sinds 2022 al over een ingehuurd *Roll-on Roll-off*-schip (RoRo); de *New Amsterdam*, dat voor 10 jaar is gehuurd. Medio 2024 wordt een twee RoRo-schip (*Southern Rock*) ingehuurd dat direct wordt ingezet voor de oefening *African Lion*.
6. Vanuit het project Vervanging Mijnenbestrijdingscapaciteit worden verschillende soorten drones ontwikkeld, getest en geleverd. Medio juli starten de tests voor de eerste varende drone; de *Unmanned Surface Vehicle 90* (USV90). Een 9 meter lange op het water inzetbare (t.z.t. onbemande) drone die mensen en goederen kan vervoeren, maar ook verkenningen kan uitvoeren. De USV90 fungeert dan als een soort watertaxi, die b.v. andere kleinere (onderwater)drones vanaf een moederschip kan transporteren. [foto]
7. Vijf *Landing Craft Utility* (LCU) Mk2-landingsvaartuigen van het Korps Mariniers krijgen in 2023-2024 een *midlife update* (MLU).
8. Defensie gaat nieuwe snelle onderscheppingsboten aanschaffen. De 50 FRISC's (*Fast Raiding, Interception and Special Forces Craft*) bereiken in 2024 het einde van hun levensduur. Een deel van de huidige FRISC's wordt gemodificeerd en een ander deel wordt vanaf 2024 vervangen door 13 FFI's (*Future Fast Interceptor*).

c. Grondgebonden

1. De landmacht gaat weer beschikken over een eigen tankbataljon met moderne tanks. [foto] Defensie koopt 46 Leopard-2A8 gevechtstanks. De eersten moeten in 2027 instromen, vanaf 20203 moet er een volledig tankbataljon zijn.
2. De 122 CV90 infanterie-gevechtsvoertuigen (plus zes *Driver Trainer Vehicles*; DTV) van de landmacht worden gemoderniseerd. In deze *Midlife Update* (MLU van 2023 t/m 2026) krijgen de voertuigen een betere bescherming tegen anti-tank raketten, een nieuwe toren en wordt het kanon verplaatst. Ook wordt de vuurkracht vergroot, de IT vernieuwd en worden de stalen tracks vervangen door rubberband *tracks*. Dit alles moet de voertuigen geschikt maken om hun levensduur te verlengen tot 2039-2042. De eerste vernieuwde CV90MLU stroomt in juni binnen.
3. Alle 102 Bushmaster-pantserwielvoertuigen van de landmacht krijgen tussen nu en 2027 een *Midlife Update* (MLU) krijgen. Aspecten hierbij zijn bescherming, vuurkracht, waarneming, commandovoering, instandhouding, duurzaamheid en training.
4. Vuursteun en luchtverdediging:
 - (a) De landmacht (m.n. 13 Ltbrig en 43 Mechbrig) gaat weer beschikken over raketartillerie (waardoor het bereik groter wordt) en over een nieuw mobiel *short range* en *medium range* luchtverdedigingsysteem (4 x SHORAD en 6 x MRAD). Daarnaast worden de laatste tien pantserhouwitzers uit de opslag gehaald. Daarmee beschikt Defensie dan over 46 stuks en kunnen daarmee vier i.p.v. drie batterijen worden voorzien.
 - (b) Defensie koopt twee extra Patriot-luchtafweersystemen en er komen *upgrades* voor de drie bestaande Patriot-installaties.
 - (c) Voor grondartillerie en luchtverdediging krijgt de landmacht vanaf medio dit jaar de beschikking over nieuwe mobiele radarsystemen; de zogenoemde *Ground Master 200 Multi Mission Compact* radar (GM 200 MM/C). Geschikt voor inzet overal ter wereld. Er worden er initieel minimaal negen aangeschaft; zes voor het VustCo en drie voor het DGLC. [foto onder links]
 - (d) Ter versterking van de vuursteun van het Korps Mariniers schaft Defensie 11 nieuwe lanceerinstallaties aan voor lasergeleide precisieraketten. Instroom eind 2026.
 - (e) In juni worden de eerste vier van in totaal 20 Israëlische (*Precise & Universal Launch System*; PULS) mobiele lanceerinrichtingen voor raketartillerie geleverd met een bereik van honderden kilometers. Daarmee heeft Defensie voor het eerst in jaren weer eigen raketartillerie. In 2025 wordt de verdere levering voltooid. [foto onder midden]

- (f) De landmacht en de mariniers krijgen vanaf ongeveer 2025 minimaal 122 nieuwe 81 mm-mortieren, inclusief munitie. Ook worden de twee painfbats van 43 Mechbrig vanaf 2028 elk uitgebreid met een peloton van zes CV90's 120mm mortier. [foto onder rechts Mindef Zweden]

5. Defensie koopt (samen met Duitsland) Caracal *Airborne Vehicles* als tactisch transportmiddel voor de *Division Schnelle Kräfte* (DSK). Nederland koopt 504 Mercedes-'roofkatten' en Duitsland koopt er ongeveer 1.000. Levering vanaf 2024.
6. Vanaf 2026 vervangt Defensie in vier jaar tijd de huidige verouderde antitankwapens voor de middellange dracht. De modernere wapens (ook in gebruik bij veel andere NAVO-landen) maken het mogelijk vijandelijke gevechtvoertuigen uit te schakelen tot een afstand van 5.000 meter. Daarnaast zijn ze in staat om doelen zonder een directe zichtlijn via een coördinaat onder vuur te nemen.
7. Binnen het project DVOW (Defensiebrede Vervanging Operationele Wielvoertuigen¹⁹) wordt op 19 april in Zwolle de laatste Scania Gryphus overgedragen aan Defensie. In totaal zijn er de afgelopen 6,5 jaar 3.065 Gryphus-trucks met uiteenlopende specificaties afgeleverd. Tot eind 2024 worden nog de laatste pantser-wisselcabines uitgeleverd.
Vanaf eind 2024 vervangen 1.185 Iveco Manticore terreinvoertuigen [foto] een groot deel van de MB's van de landmacht, de Landrovers van de marine en de laatste YPR's van luchtmacht en marechaussee.
8. In het kader van de vervanging van de oude 'witte' vloot (voor goederenvervoer in vredesomstandigheden), ontvangt het B&TCo (210 RVcie) eind maart de jaarlijkse batch nieuwe trekkers. In dit geval 19 nieuwe, legergroene DAF-trekkers.
9. De onderzoeksfase van het project WTB (Defensiebrede Vervanging **W**issellaadsystemen, **T**rekker-opleggercombinaties en **W**iel**B**ergingsvoertuigen) leidt tot de conclusie dat Defensie 600 wissellaadsystemen, 100 trekker-opleggerscombinaties (in 3 hoofdvarianten) en 85 wielbergingsvoertuigen gaat kopen. De voertuigen worden gebruikt bij bevoorrading, graafwerkzaamheden, het slaan van bruggen, zwaar transport en het bergen van wielvoertuigen.
10. De Genie beschikt sinds eind november over nieuwe wegenmattenlegcapaciteit met een hoger draagvermogen (MLC); 10 *Mobile Engineer Trackway Systems* (METS).
11. Ter vervanging van de verouderde pontonbruggen (1985) heeft Defensie drie nieuwe systemen voor drijvende brugslagcapaciteit gekocht, waarmee een oeververbinding van 225 meter tot stand kan worden gebracht. Levering eerste batch (OTCGn) eind 2024.
12. In november wordt de eerste van een serie vouwbrugsystemen (boot en pontons) afgeleverd bij het OTCGn; *Bridge Erection Boat's* (BEB).
13. De EODD beschikt sinds oktober over 15 nieuwe bussen en 33 nieuwe Telemax Hybride robots. [foto]
14. Defensie (CLSK en DVVO) neemt in het najaar in totaal 14 nieuwe touringcars in gebruik.

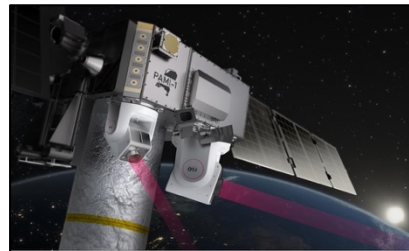
¹⁹ DVOW richt zich op de vervanging van operationele wielvoertuigen en shelters die Defensie gebruikt voor o.a. de basismobiliteit van de meeste eenheden. Het betreft vervanging van lichte voertuigen (LSV, Landrover, Mercedes-Benz), middelzware voertuigen (Mercedes-Benz/UNIMOG 30 kN en DAF 40/50 kN), zware voertuigen (DAF 100 kN en DAF 100 kN trekkers) en diverse shelters. Daarnaast de bijbehorende ballistische bescherming en wapenstations, ladingdragers (laadbakken en containers) en containerhefmiddelen.

15. Defensie neemt medio juni de eerste 18 van 68 nieuwe verreikers (in vier typen) in ontvangst. Drie zijn er voor de Groot Grijs eenheden (schepen CZSK).
16. Het al decennia voortslepende dossier watervoorziening bereikte een belangrijke mijlpaal op 12 mei 2021, toen het contract werd getekend voor de levering van nieuwe watervoorzieningssystemen voor de gehele krijgsmacht (in beheer bij 240 Dncie). Met deze systemen kan ongezuiverd water uit grondwaterbronnen of oppervlaktewater worden omgezet in veilig drinkwater. De levering omvat diverse drinkwatervoorzienings-, zuiverings- en testsystemen op compagnie- en bataljonsniveau: in totaal 14 systemen voor compagniesniveau, 6 systemen voor bataljonsniveau, 26 watertestkits en 4 drinkwaterbottelsystemen (capaciteit: 1,3 m³ per uur, oftewel circa 1.300 flessen van 1 liter per machine per uur). In het vierde kwartaal van 2022 werden de eerste testseries geleverd. Vanaf december 2024 zijn de eerste productieseries afgeleverd. De afronding van de levering en de volledige logistieke inrichting wordt verwacht in het vierde kwartaal van 2025.
17. Defensie neemt 75 nieuwe containerwagons in gebruik.
- d. Airpower en ruimte [fotocompilatie NOV Carré]
1. Bij het aantreden van de nieuwe regering heeft Nederland 40 van de reeds bestelde 52 nieuwe F-35's geleverd gekregen. In de Defensienota van het nieuwe kabinet wordt aangekondigd dat Nederland nog een aantal van deze toestellen zal bestellen.
Nederland gaat als één van eerste Europese landen zelfstandig groot onderhoud uitvoeren aan F-35 gevechtsvliegtuigen. Dat gebeurt in het *F-35 National Air Vehicle Depot* op Vliegbasis Woensdrecht.
 2. Nederland koopt *Joint Air-to-Surface Standoff Missile-Extended Range* (JASSM-ER) langeafstandswapens voor de F-35 ter waarde van tussen de € 250 miljoen tot 1 miljard. De wapens hebben een bereik van ongeveer 1.000 kilometer.
 3. Defensie schaft, ter vervanging van de huidige 12 Cougar-helikopters, 12 Airbus H225M Caracal-helikopters aan, die (vanaf 2030) speciaal bestemd zijn voor de ondersteuning van *special operations forces* (SOF).
 4. Na een ingrijpende verjongingskuur tot AH-64^E, zijn medio april de eerste vier (van 28) vernieuwde Apache-gevechtshelikopters weer gevechtsklaar. Het moderniseringsprogramma duurt tot 2025.
 5. Defensie gaat de zelfbescherming van de drie typen helikopters (NH90, Apache en Chinook) verbeteren en versterken.
 6. Defensie vervangt versneld de vier huidige C-130H Hercules transportvliegtuigen door vijf Braziliaanse C-390M van fabrikant Embraer. Hiermee kan het aantal vliegrekken worden uitgebreid van 2.400 naar 4.000. Het project wordt uitgevoerd tussen 2021 en 2028, waarbij vanaf eind 2027 de eerste vliegtuigen voor de luchtmacht worden vervangen.
 7. Voor de luchtbewaking van Nederlands en NAVO-grondgebied beschikt Nederland over twee radarstations. Het oude type radar (MPR) is/wordt vervangen door *Signal Multibeam Acquisition Radar for Targeting, Longrange* (SMART-L). Sinds 2021 staat er al een SMART L-radarstation in Wier. Vanaf 2026 moet de tweede operationeel worden in Herwijnen (West-Betuwe). Omdat medio april de MPR in Nieuw Milligen wordt uitgezet, worden de noodzakelijke radar-activiteiten tot 2026 waargenomen door twee andere partijen.
 8. Bij het VuursteunCommando en het DGLC stromen in de periode 2023-2025 negen *Multi Mission* radar-systemen (MMR) in.
 9. Alle NH90 maritieme gevechtshelikopters krijgen vanaf 2028 een *midlife update*.
 10. Defensie heeft het voornemen om de Apache-gevechtshelikopters vanaf 2026 te voorzien van Amerikaanse laser- en radargeleide raketten (incl. vuurleidingsradarsysteem). De raketten zijn nauwkeuriger en bij elk weertype bruikbaar.

11. Defensie krijgt capaciteit voor de bestrijding van zogeheten *unmanned aerial systems* (UAS). De nieuwe systemen (ReDrones) zijn met name bedoeld voor Nederlandse vliegvelden, de Marinehaven in Den Helder en voor de UAS-eenheid van de landmacht. Ze moeten vooral bescherming bieden tegen kleine drone's tot 20 kilo.

12. De Nederlandse krijgsmacht krijgt vanaf 2027 de beschikking over een eigen satelliet. De PAMI-1 [foto] zal de aarde vanuit de ruimte monitoren en beschikt ook over laser-, satelliet- en communicatietechnologie voor een veilige en snelle overdracht van informatie naar de aarde en andere satellieten.

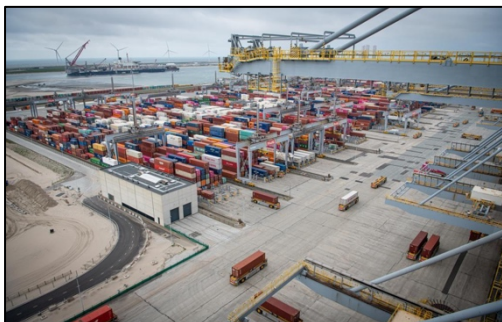
e. Infrastructuur en overig ruimtebeslag

1. In de periode 2022-2026 krijgen 218 legeringsgebouwen een nieuw interieur (o.a. Havelte, Rotterdam, Leeuwarden en Volkel). Er worden inbouw pakketten gebruikt die in één keer het slaap-, studeer- en recreatiegedeelte een flinke *facelift* geven. Verder wordt aan deze gebouwen groot onderhoud gedaan (sanitair, verlichting, plafonds en vloerbedekking, verbetering binnenklimaat en ventilatie).
2. Een groot deel van kazernes, legeringsgebouwen, magazijnen en andere voorzieningen is zo sterk verouderd dat er moet worden vernieuwd, verduurzaamd en soms zelfs gesloopt. De onderhoudsachterstanden zijn zo groot, dat het budget en de omvang van het vastgoed uit balans zijn. Er is vrijwel geen ruimte meer om te investeren (nieuwbouw). De staatssecretaris presenteert begin december 2022 formeel het Strategisch Vastgoedplan 2022 (SVP 2022). Hierin staat hoe Defensie de komende 10 tot 15 jaar haar vastgoed (bijna 1.000 gebouwen, verdeeld over meer dan 350 locaties) concentreert, verduurzaamt en vernieuwt. Dit moet zorgen voor een betere operationele inzetbaarheid, aantrekkelijker werkgeverschap, alsmede financieel toekomstbestendig en duurzaam vastgoed.
Twee aanvullende projecten worden bekend gemaakt: het concentreren van eenheden in de regio Soesterberg, alsmede het concentreren van eenheden en ondersteuning op de Nieuwe Haven in Den Helder. Daarnaast lopen kleinere projecten als de modernisering van de Bernhardkazerne in Amersfoort en een soortgelijke modernisering op Sint-Maarten (gereed 2026).
3. Het *Technology Center Land* (TCL; nieuwbouw van de sterk verouderde infrastructuur van de Afdeling Techniek MatLogCo) moet vanaf begin 2028 een moderne faciliteit worden voor technisch hoogwaardige, betrouwbare en innovatieve instandhouding, modificaties en beproevingen van alle grondgebonden systemen van Defensie, om zo de materiële gereedheid structureel te verhogen.
4. Eind november start de bouw van het Logistiek Centrum Soesterberg (LCS²⁰). Begin 2026 moet het LCS operationeel kunnen zijn. Omdat het over meer gaat dan alleen nieuwbouw in Soesterberg, wordt er inmiddels gesproken over het Logistiek Centrum Land (LCL).
5. Met het project HORREA²¹ wil Defensie komen tot een toekomstbestendige huisvesting en bedrijfsvoering voor het Kleding- en Persoonsgebonden Uitrustings (KPU)-bedrijf. Hierbij wordt ook onderzocht in hoeverre samenwerking met civiele partijen interessant is.
6. De Nieuwe Haven in Den Helder krijgt meer afmeercapaciteit vanwege modernisering van de vloot en aangepaste veiligheidseisen. Aanpassingen gereed eind 2029.
7. Defensie (DPO) vervangt tussen Klaphek en Best 67 kilometer aan sterk verouderde ondergrondse kerosinepijpleiding; onderdeel van het *Central European Pipeline System* (CEPS) van de NAVO. Naar verwachting is de vervanging afgerond in 2027.
8. Om de voorgestane groei en modernisering van de Nederlandse krijgsmacht te faciliteren is meer fysieke- en milieuruimte nodig. In 2023 is hiertoe het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) opgesteld. Een tegenvaller bij de zoektocht naar ruimte voor Defensie is het verbod van de rechter om geen militaire oefeningen meer te mogen houden op Vlieland (gevolgen voor de natuur zijn onduidelijk). Defensie oefent hier al sinds 1948, maar de vergunning wordt niet verlengd.
9. De Kustwacht krijgt een nieuw Maritiem Operatie Centrum (MOC) in 'De Nieuwe Haven' in Den Helder.

²⁰ Het LCS moet de huidige en verouderde infrastructuur vervangen van de logistieke locaties in Lettele en Steenwijk, het distributiecentrum in Harskamp, maar ook die van het Groepagepunt Land en de Verzamelplaats in Soesterberg.

²¹ *Horrea* is het Latijnse woord voor Romeins pakhuis.

10. In 2027 zal Defensie vliegveld Eindhoven enkele maanden sluiten om de start- en landingsbaan te moderniseren.
11. Voor het Korps Commandotroepen (KCT) wordt een nieuwe duurzame kazerne gebouwd in het zuiden van Roosendaal, zodat de versnipperde eenheid kan worden geclusterd.
12. Om meer personeel aan te trekken verhuist 45 Pantserinfanteriebataljon met 434 Herstelpeloton (op zijn vroegst in 2027) van Havelte naar Soesterberg.

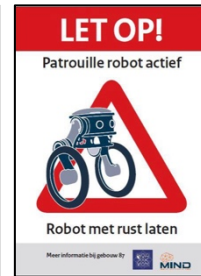

13. Om de gegarandeerde havencapaciteit voor *Host Nation Support* (HNS)-operaties te waarborgen, investeert Defensie in strategische partnerschappen met havens in Nederland. Eerder werd al het Permanent Militair Object (PMO) in de Eemshaven in gebruik genomen. Medio dit jaar komt daar *assured access* bij in de haven van Vlissingen/Ritthem. Beide locaties zijn met name gericht op laad- en losoperaties van rollend materieel (Ro-Ro). Daarnaast is er behoefte aan gelijksoortige capaciteit voor munitie in Rotterdam [foto]. Dit moet op korte termijn volgen.

f. Innovatie

2. In de Strategische Kennis- en Innovatieagenda (SKIA) 2021-2025 wordt onderscheid gemaakt tussen defensiespecifieke kennisopbouw en technologieontwikkeling (*Research & Technology*) enerzijds en innovatie anderzijds. Innovatie wordt gedefinieerd als "de implementatie van een nieuw(e) of significant vernieuwd(e) product, dienst, proces, marketingmethode of organisatiemodel". Defensie houdt met onderzoek bij TNO, NLR en MARIN een defensiespecifieke kennisbasis in stand. Door TNO, NLR en MARIN zijn de voor Defensie vijftien meest relevante technologische *push*-ontwikkelingen voor deze periode in kaart gebracht. De SKIA sluit af met vier speerpunten: 1. Het versterken van de defensiespecifieke kennisbasis; 2. Het borgen van innovatie in de werkomgeving, cultuur en bedrijfsvoering, met speciale aandacht voor kort-cyclisch innoveren; 3. Versterking van de samenwerking met kennis- en innovatiepartners en 4. Versterking van de kennis- en innovatieketen van Defensie.
3. Binnen de Defensiestaf werkt FRONT (*Future Relevant Operations with Next generation Technology & thinking*) aan het verkennen, verbinden, versnellen en verspreiden van nieuwe concepten. FRONT heeft een bijzondere status: het staat los van de lijn en is ook niet ondergebracht bij een specifiek Defensieonderdeel. Dit moet optimale invulling geven aan de rol van *Chief Innovation Advisor* (CIA).
4. COMMIT, kennisinstituten en bedrijfsleven slaan de handen ineen om nog beter innovaties te vinden onder de vlag *Purple Nectar/Innovation in Defence*. Een van de deelgebieden van innovatie betreft quantumtechnologie; de NAVO heeft quantumtechnologie geclassificeerd als *emerging and disruptive technology*. Dus, moet kennis erover worden opgebouwd.
5. Binnen het CLAS zijn momenteel de volgende proeftuinen werkzaam:
 - (a) Bij de 13 Lichte Brigade sinds 2019 een Robotica en Autonome Systemen (RAS) eenheid, die een inventarisatie doet van o.a. robots, kunstmatige intelligentie en onbemande systemen. Ze testen bestaande systemen in de dagelijkse praktijk van de eindgebruiker.
 - (b) Het *Technology Center Land* (TCL) in ontwikkeling (Soesterberg).
 - (c) Het Nationaal Technologie Project SyDATaR (*Synthetic Data based Automatic Threat Recognition*). Centrale vraag is of je een algoritme kunt trainen met synthetische data, zodat een camera onder bijvoorbeeld ene drone zelfstandig dreigingen kan detecteren, herkennen en identificeren?
 - (d) *Learning Experience Army Room Netherlands* (LEARN) in Amersfoort. Een programma voor onderwijsinnovatie binnen de KL.
6. Onder de vlag van de afdeling Innovatie (voorheen *Concept Development & Experimentation*; CD&E) worden verder diverse innovatieprojecten geïnitieerd of ondersteunt. Zoals het project Jupiter; in dit COMMIT-project moet binnen vijf jaar samen met Duitsland en het bedrijfsleven een laser op een Boxer gebouwd zijn om daarmee drones uit te schakelen. Start was in 2019.
7. Andere voorbeelden van lopende innovatieprojecten zijn:

- (a) Het Joint UAS Lab in Ede ontwikkelt een *roadmap* voor *Unmanned Aerial Systems* (UAS) oftewel drones. Bij staf CLAS moet het Actieplan Productie zekerheid Onbemenste Systemen (APOS) grootschalige implementatie van drones die op de markt te krijgen zijn, mogelijk maken.
- (b) Ter verbetering van maritieme anti-terreur-operaties gaat NLMARSOF vanaf nu ook gebruik maken van het beproefde vliegpak *Rapid Tactical Travelsal* (RTT); een 'jetpack' met straalmotoren. *[foto links]*
- (c) COMMIT heeft DBBO ondersteunt met het project UAGSS (*Unmanned Autonomous Ground Surveillance System*), met de werknaam 'Badger'. De robot is een welkome aanvulling bij het bewaken en beveiligen van kazernes en andere defensiecomplexen. *[foto rechts]*

g. Overig (w.o. voorraden)

1. Het CLAS start met de implementatie van Automatische Identificatie Technologie / Unieke Identificatie (AIT / UID) voor serienummer-plichtige artikelen. Door de introductie van scanners, apps, *mobile devices* etc. worden bijvoorbeeld transacties en raadplegingen in SAP en (de verwerking van) tellingen eenvoudiger. Dit draagt bij aan een efficiënter en effectiever materieelbeheer, een grotere betrouwbareheid en aan het ontlasten van gebruikers in het logistieke domein.
Tegelijkertijd start in een wapenkamer van de KMar het eerste gebruik van *Radio-Frequency IDentification* technologie (RFID) voor een eenvoudiger, sneller en betrouwbaarder beheer van goederen.
2. Defensie gaat € 500 miljoen extra aan munitie besteden. Dat leidt ook tot een behoefte aan meer bunkers voor een veilige opslag.

Samenwerking

- a. Op defensieniveau wordt getracht om invulling te geven aan de Adaptieve Krijgsmacht; het *Total Force Concept*. Hierbij wordt gestreefd naar intensieve samenwerking tussen Defensie, de (innovatieve) industrie en kennisinstituten. Een van de aspecten hierbij is de mogelijke uitwisseling van medewerkers. Een van de initiatieven daarbij is het creëren van zogenoemde 'ecosystemen'. Basisdoelstelling voor een ecosysteem is om gezamenlijk toegang te hebben tot een pool aan capaciteiten ('mensen, manieren, middelen') met een omvang waar iedereen gemak van heeft, zowel in termen van paraatheid (CLAS-belang) als in termen van prestatie- en onderhoudseisen en -kosten (collectief belang). Het CLAS heeft hierin een bijzonder belang, namelijk garanties (een 'rode knop') op reactievermogen en schaalbaarheid van capaciteiten bij veiligheids crises. Het waarborgen van dit belang is het startpunt voor het ecosysteem. Doelstellingen kunnen op langere termijn breder zijn en bijvoorbeeld ook gericht worden op ontwikkeling van competenties, op innovatie, duurzaamheid en op de inzet van nieuwe technologie.
Voor het logistieke domein zijn dat o.a. het Nationaal Ecosysteem Maritieme Capaciteiten; een pilot waarbij intensief wordt samengewerkt tussen defensie en een civiele reder. Een uitvloeisel is de aftrap dit jaar van een '*Maritime Maintenance Valley*'. Ook is men op defensieniveau bezig om (samen met het OTCLog) te komen tot een dergelijk logistiek ecosysteem voor het landoptreden. Op 2 maart 2023 werd een intentieverklaring getekend voor een nauwere samenwerking tussen Defensie en het innovatieve ecosysteem in de regio Zuid-Nederland (w.o. Brainport Eindhoven en Signify)
- b. Het nieuwe kabinet benadrukt de *whole of society*-aanpak en stimuleert de Nederlandse defensie-industrie, o.a. met zo'n € 100 miljoen voor Nederlandse *start-ups*.
- c. Een deel van de adaptiviteit wordt gezocht en gevonden in een sterke toename van het gebruik van reservisten.
- d. Al ruim 20 jaar bestaat er een relatie tussen Defensie en ziekenhuizen (IDR). Dankzij deze samenwerking krijgen zowel de inmiddels 14 relatieziekenhuizen als Defensie de beschikking over meer en hoogwaardig opgeleid personeel.
- e. Ondanks Brexit blijft het Verenigd Koninkrijk een strategische partner van Nederland, wat o.a. blijkt uit de al decennialang bestaande innige samenwerking tussen het Nederlandse Korps

Mariniers en de *Royal Marines*, die samen kunnen optreden als onderdeel van de *UK/NL Amphibious Force*, geïntegreerd binnen de *3rd Commando Brigade Royal Marines*.

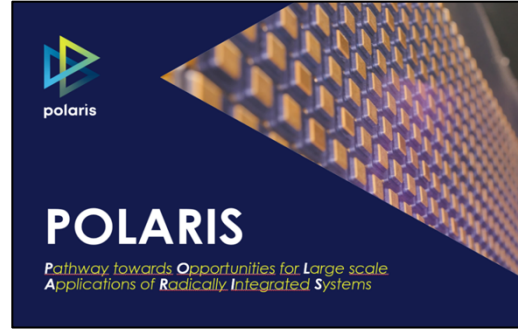
- f. Nederland en de Noord-Europese landen bundelen sinds 2022 de krachten om de toelevering en beschikbaarheid van marinematerieel te waarborgen in het partnerschap *Northern Naval Shipbuilding Cooperation* (NNSC). In de praktijk betekent dit dat projecten dichtbij huis belegd worden om de lokale industrie te stimuleren.
- g. Defensie en de *Atlantic Council* vernieuwden in januari 2023 hun samenwerkingsverband. Hiermee willen beide partijen Nederlandse innovaties en technologieën in verbinding brengen met het militaire innovatieve ecosysteem van de Verenigde Staten.
- h. Nederland en Duitsland werken op organisatorisch niveau al jarenlang intensief samen binenn het 1^e Duits-Nederlandse Legerkorps (sinds 1995). De Luchtmobiele Brigade is ondergebracht bij de *Division Schnelle Kräfte* (DSK), een NL tankeskadron is opgehangen binnen een Duits tankbataljon binnen 43 Mechbrig binnen de 1. (DEU) *Panzerdivision* en sinds 30 maart 2023 is de 13^e Lichte Brigade geïntegreerd in de 10. (DEU) *Panzerdivision*. Ook is binnen het DGLC een Duitse luchtverdedigingseenheid opgehangen (*Flugabwehrraketengruppe 61*). Vanaf 2023 treden de luchtverdedigers geïntegreerd op binnen het NMF. Het project *Sawfish*, moet Nederland en Duitsland gezamenlijk gaan voorzien in nieuwe *Electronic Support Measures* (ESM) capaciteit. 102 EOVCie (binnen het JISTARC) werkt hiervoor samen met een Duits EOVC-bataljon. Defensie gaat samen met Duitsland haar systemen voor Elektronische Oorlogsvoering (EOV) vernieuwen. Meer specifiek de mobiele capaciteiten voor *Electronic Attack* (EA). De huidige capaciteiten (m.n. de Fuchs-voertuigen) moeten vanaf 2027 worden vervangen. Medio oktober 2023 sluit Nederland in NAVO-verband aan bij het *European Sky Shield*, een bundeling van 15 NAVO-landen voor luchtverdediging tegen raketten en ongewenste vliegtuigen. Ook wordt al jaren gewerkt aan een verdere integratie van de landmachtstaven.
- i. Sinds 2018 neemt Nederland deel aan de *Joint Expeditionary Force* (JEF); een noord-Europees samenwerkingsverband van 10 landen dat als aanvulling moet gelden op de NAVO en zich in de eerste plaats richt op Noord-Europa²²; van het Noord-Atlantisch gebied in het westen tot het Hoge Noorden en de Baltische Zee-regio in het oosten. Als uitvloeisel van de aanslag op de *Nord Stream* gaspijpleiding (2022) besluiten 10 JEF-lidstaten samen te werken om hun vitale infrastructuur op zee (kabels, pijpleidingen en windmolenparken) beter te beschermen. Op 7 december 2023 opent in Den Haag het SeaSEC; het *Seabed Security Experimentation Centre*²³. Nederland, Denemarken, Duitsland, Finland, Noorwegen en Zweden doen onderzoek en experimenten met nieuwe apparatuur om de essentiële (maar kwetsbare) infrastructuur op de bodem van de Noordzee en Oostzee in de gaten te houden.
- j. Defensie gaat m.i.v. 1 januari 2024 een via NSPA bemiddeld partnership aan met *Strategic Air Lift International Solution* (Salis) voor het gebruik van een internationale vloot van transportvliegtuigen, zoals de Antonov-124 [foto onder links] en de Iljoesjin-76. Met Oostenrijk worden de Braziliaanse Embraer transportvliegtuigen aangeschaft.
- k. Nederland verzoekt in 2023 tot toetreding van OCCAR²⁴; de internationale organisatie voor samenwerking bij het beheer van defensiematerieelprojecten.
- l. Het kabinet investeert vanuit het Nationaal Groeifonds € 101,7 miljoen in *Radio Frequency*-technologie. Ook Defensie gaat hiervan profiteren. Het project POLARIS²⁵ [foto onder rechts] brengt de ecosystemen radar, MRI en telecom samen in een consortium bestaande uit industriepartijen, kennisinstituten, universiteiten, MKB en regionale ontwikkelingsmaatschappijen. De technologie levert een basis voor een nieuwe generatie radars met een groter afstands bereik (o.a. van belang voor de marine). Medische scans kunnen sneller en met minder impact op de patiënt worden uitgevoerd.

²² Het Verenigd Koninkrijk heeft de leiding en per activiteit besluiten partners over hun deelname. De partnerlanden zijn VK, Denemarken, Estland, Finland, IJsland, Letland, Litouwen, Nederland, Noorwegen en Zweden.

²³ SeaSEC is onderdeel van het *Northern Naval Capability Cooperation*-initiatief. Een samenwerkingsverband tussen de defensieorganisaties van de zes partners om de noordelijke maritieme industrie sterker te maken en zo over de beste systemen en materieel te beschikken.

²⁴ OCCAR = *Organisation Conjointe de Coopération en matière d'Armement*. Huidige lidstaten zijn België, Duitsland, Frankrijk, Italië, Spanje en het verenigd Koninkrijk.

²⁵ POLARIS = *Pathway towards Opportunities for Large scale Applications of Radically Integrated Systems*.

Duurzaamheid

- a. Defensie heeft de ambitie om aan te sluiten bij het Rijksbeleid om te streven naar meer duurzaamheid. Defensie wil in 2030 voor 50% zelfvoorzienend zijn als het gaat om energie op kampementen in missiegebieden. Voor 2050 is dat zelfs 100%. En dan moet ook de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen met 70% naar beneden.
- b. Defensie haalt een deel van haar energie de komende 25 jaar uit het nieuwe Windpark Maasvlakte 2. Daarmee verduurzaamt 25% van het stroomverbruik. De energie is bestemd voor kazernes, vliegbases en de marinehaven Den Helder.
- c. De krijgsmacht gaat duurzamer bouwen:
 1. Door tijdens de bouw elektrische graafmachines en uitstootvrije vrachtwagens te gebruiken.
 2. De komende jaren wordt de Bernhardkazerne grootschalig verbouwd en verduurzaamd.
 3. De nieuwe marinierskazerne in Kamp Nieuw-Milligen (KNM) moet de duurzaamste kazerne ter wereld worden. Eind december 2023 vertrekken de laatste landmachteenheden van het kamp. De bouw zou nog in 2024 van start moeten gaan, maar loopt een nog niet in te schatten vertraging op door de stikstofcrisis.
 4. De Tonnetkazerne in 't Harde krijgt (begin 2025) het eerste emissieloze gebouw van de krijgsmacht; een gezondheidscentrum. Bij de bouw zal ook zo min mogelijk uitstoot plaatsvinden.
- d. Defensie doet vanaf 2024 ervaring op met het gebruik van vorkheftrucks op waterstof. Er worden 12 vorkheftrucks op waterstof gehuurd, incl. de bijbehorende vulstations.
- e. Medio september 2023 werd op de Kromhoutkazerne in Utrecht het eerste (op zonne-energie werkende) laadplein voor 41 elektrische dienstvoertuigen (PNOD's) geopend. In het hele land komen er tot eind 2024 nog 142 bij.
- f. M.i.v. 1 januari 2024 verdwijnen ook bij Defensie de plastic wegwerpbekers bij de koffieautomaten.
- g. Per 1 juli is Defensie verplicht om de CO₂-uitstoot van werknemers te registreren. Hiertoe is de defensie-app aangepast.

Bedrijfsveiligheid²⁶ en gedrag

- a. De Gedragscode Defensie legt een sterke nadruk op sociale veiligheid en integriteit. Als kernwaarden worden benoemd: verbondenheid, veiligheid, vertrouwen en verantwoordelijkheid.
- b. Op 12 maart overlijdt een 28-jarige Nederlandse officier van de landmacht, nadat hij tijdens een oefening met een CV90-infanterievoertuig (oefenterrein Hohenfels; DEU) ernstig gewond raakte.
- c. Op 2 april wordt een militair aangehouden op verdenking van drugshandel.
- d. Op 31 mei komt adjudant KMar Toon Brood tijdens de uitvoering van zijn functie door een misdrijf om het leven.

²⁶ Bij in ieder geval het CLAS wordt hieronder begrepen: persoonlijke veiligheid, sociale veiligheid & integriteit, milieu, brandweerzorg en (vervoer) gevaarlijke stoffen.

Krijgsmacht / landmacht

Algemeen

- a. De *NATO Response Force* (NRF, incl. VJTF) is inmiddels doorontwikkeld naar de *enhanced NRF* (eNRF) en wordt deze jaren alweer vervangen door het *NATO New Force Model* (NFM). Het *NATO New Force Model* (NFM) moet vanaf 2025 operationeel zijn en gereed staan voor een mogelijk grootschalig conflict. CLAS levert een brigadetaakgroep die binnen een Duitse divisie gaat optreden.
- b. Op basis van het binnen de EU geaccordeerde Strategisch Kompas gaat Nederland vanaf 2025 zo'n 150 militairen bijdragen aan de nieuwe EU-flitsmacht van maximaal 5.000 Europese soldaten, die snel moet kunnen ingrijpen bij een conflict of (humanitaire) crisis op ons continent. Duitsland wordt de hoofdleverancier en Nederland levert een manoeuvrecompagnie (Boxer) en eigen medische capaciteit.
- c. Vanaf 1 juni neemt de F-35 de Nederlandse kernwapentaak binnen de NAVO over van de F-16 *Fighting Falcon*. Vanaf 26 september is de F-35 *Full Operational Capable* (FOC) en zijn na 45 jaar de taken van de F-16 (door de vliegers 'Viper' genoemd) volledig overgenomen.
- d. In lijn met eerdere bemerkingen en ondanks een duidelijk positieve trend, blijft de NAVO kritisch op de staat van onze krijgsmacht en constateert ze "significante kwalitatieve en kwantitatieve tekortkomingen" op het gebied van onze militaire paraatheid, slagkracht en *combat service support*.
- e. Het kabinet verlengt de Nederlandse *Force Protection*-bijdrage aan de *NATO Mission in Iraq* (NMI) met een half jaar; t/m juni 2025.

Expeditionaire operationele inzet

Ook in 2024 was de inzet van de krijgsmacht hard nodig.

Gevolgen oorlog in Oekraïne / Army Support to Ukraine (ASU)

Op 29 april 2022 besluit het kabinet om (op verzoek van Oekraïne en onder de vlag van het Internationaal Strafhof; ICC) een eerste van meerdere forensische- en opsporingsteams naar Oekraïne te sturen om onderzoek te doen naar en bewijzen te verzamelen en veilig te stellen van vermeende / potentiële oorlogsmisdaden; *Trident Justice* FO. Het team bestaat uit ongeveer 30 personen. De kern bestaat uit tientallen KMars, maar wordt o.a. ook ondersteund door een transportgroep vanuit het B&TCo). Het team verblijft elke keer enkele weken in het gebied. Eind 2024 volgt een vijfde inzetperiode van zo'n vier weken.

Nederland helpt, net als Canada, Denemarken, Finland, Nieuw-Zeeland en Zweden het Verenigd Koninkrijk (die dit al vanaf medio juli doen) met 65 instructeurs bij het op grote schaal trainen van Oekraïense militairen (*Operation Interflex*); het betreft een Algemene Militaire Opleiding (AMO). Maar ook, samen met Duitsland, explosievenopruimers. De landmacht doet dit vanaf eind september tot in ieder geval april 2023. Vanaf januari 2023 levert het Korps Mariniers tijdelijk de trainers voor Interflex. Daarbovenop levert de krijgsmacht steun op het gebied van opleiding, onderhoud en instandhouding van het geleverde CLAS-materieel. Nederland neemt ook deel aan de EU-trainingsmissie voor Oekraïense staven (EUMAM; *European Union Military Assistance Mission*). De training (niveau IV t/m VI) vindt voornamelijk plaats in Duitsland en Polen.

Daarnaast levert Nederland:

- n. Permanent twee stafofficiëren voor het *Operational HQ/Military Planning & Conduct Capability* (OHQ/MPCC) te Brussel
- o. Permanent twee stafofficiëren voor het *International Donor Coordination Centre/Security Assistance Group* (IDCC/SAG) te Wiesbaden (DEU)
- p. Permanent zeven stafofficiëren voor het *Special Training Command* (STC) te Strausberg (DEU).
- q. Permanent vier CLAS militairen voor de Logistieke Hub te Rzeszów (Polen)
- r. Daarnaast incidentele aanwezigheid bij opleidingen, (staf)trainingen en specialistenopleidingen; gemiddeld 100-200 op weekbasis.

De eerste twee van 14 door Nederland en Denemarken bestelde Leopard 2 A4-gevechtstanks zijn eind januari klaar voor gebruik. Ze worden gestationeerd in Polen om er Oekraïense militairen mee op te leiden en te trainen.

Het demissionaire kabinet geeft Oekraïne eind januari € 87 miljoen voor de aankoop van artilleriegranaten en € 10 miljoen voor het versterken van de cyberverdediging. Daarnaast stort het nog eens € 25 miljoen in het Internationaal Fonds voor Oekraïne waaruit wapens worden gefinancierd.

Nederland stelde in 2023 achttien F-16's ter beschikking van het op 13 november 2023 geopende Europese F-16 trainingscentrum (EFTC) in Roemenië. De toestellen zijn bedoeld om Roemeense en Oekraïense vliegers op te leiden. Op 20 november komen de laatste twee van de 18 aan in Roemenië. Eind september starten de eerste Oekraïense piloten hun F-16 opleiding. Medio december draagt Nederland alle 18 toestellen over aan Roemenië.

Begin februari haalt Nederland zes F-16's uit de verkoop en deze worden toegevoegd aan de 18 toestellen die gereed worden gesteld voor levering aan Oekraïne. Begin oktober maakt minister Brekelmans bekend dat de eerste van 24 Nederlandse F-16's zijn aangekomen in Oekraïne en inmiddels zijn ingezet.

Medio februari besluit Nederland om samen met o.a. het VK, Letland en Oekraïne (financieel en anderszins) samen te werken in een nieuwe drone-coalitie. Samen met 13 andere NAVO-landen (waaronder de USA en Duitsland) wordt samengewerkt in een nieuwe luchtverdedigingscoalitie.

Op 1 maart sluit Nederland (samen met nog 31 landen en de EU) een veiligheidsovereenkomst met Oekraïne voor de komende 10 jaar. De overeenkomst bevat onder meer afspraken over militaire steun voor de middellange en lange termijn, de samenwerking voor het verstevigen van de defensie-industrie, het vergroten van de (cyber-)weerbaarheid van Oekraïne en het versterken van de interoperabiliteit van het Oekraïense leger met de NAVO.

In maart maakt het kabinet bekend dat het € 250 miljoen zal bijdragen aan een Tsjechisch initiatief om op korte termijn bijna een half miljoen artilleriegranaten te kopen voor Oekraïne. Ook doneert het € 150 miljoen voor F-16 munitie en doneert het snelle en wendbare vaartuigen; rubber-, patrouille- en gevechtsboten.

Nederland geeft samen met de USA en Denemarken leiding aan de luchtmachtcoalitie van de *Ukraine Defence Contact Group* (UDCG). Er worden 18 Nederlandse F-16's beschikbaar gemaakt om in Roemenië te gebruiken voor opleiding. 24 overige Nederlandse F-16's zijn bestemd voor levering aan Oekraïne.

Nederland spreekt begin april haar (militaire) steun uit tegen de Russische beïnvloeding in Moldavië. Naast de aanwezigheid van Russische troepen in de afvallige regio Transnistrië, gaat het dan o.a. om militaire intimidatie, hackaanvallen, het omkopen van politici rechters en openbaar aanklagers, het organiseren van demonstraties, het saboteren van verkiezingen en het verspreiden van desinformatie.

Nederland draagt meer dan € 200 miljoen bij aan nieuwe initiatieven voor snelle levering van extra luchtverdediging en artilleriemunitie voor Oekraïne. Het grootste deel, € 150 miljoen, draagt het bij aan het Duitse *'Immediate Action for Air Defence'* initiatief. Daarnaast schaft Defensie voor € 60 miljoen luchtverdedigingsmiddelen aan voor de korte afstand.

Nederland leverde in 2022 en 2023 in totaal 312 YPR-pantservoertuigen van verschillende types (met *Remote Control Weapon System*; RCWS) aan de Oekraïense strijdkrachten. [foto]

Nederland steekt € 400 miljoen in een Zweeds fonds waarvan infanteriegevechtsvoertuigen voor Oekraïne worden gemaakt. De productie moet voor 'een groot deel' in Nederland gebeuren. Verder zal Nederland nog eens € 138 miljoen bijdragen aan civiele hulp.

Nederland levert een extra Patriot-systeem aan Oekraïne. Hiervoor zijn wel enkele onderdelen bij bondgenoten verzameld om het systeem te completeren.

Op de NAVO-top in Washington worden wederom meerdere toezeggingen gedaan aan Oekraïne voor financiële steun en leveringen van materieel en munitie. Zo doneren Nederland, Denemarken, België en Noorwegen F-16's (incl. bewapening, onderhouds- en instandhoudingsmaterialen) aan Oekraïne en levert Nederland nog eens 14 Leopard 2-tanks en 28 Bandvagn Vikings. Ook wordt besloten dat de weg naar lidmaatschap van de NAVO 'onomkeerbaar' is. Nederland staat toe dat Oekraïne de door haar gedoneerde 24 F-16's mag inzetten op Russisch grondgebied.

Defensie koopt 51 mobiele radars voor dronedetectie in Oekraïne en draagt € 20 miljoen bij aan een fonds voor 1 miljoen *First Person View* (FPV) drones, te leveren dit jaar.

Nederland heeft ultimo 2024 inmiddels voor ruim € 1 miljard aan 155 mm artilleriemunitie verworven voor Oekraïne. Daarnaast realiseerde Nederland in het laatste kwartaal € 2 miljard aan steun. Hieronder vallen F-16's en contracten en financiering voor drones. Hiermee komt het totaal aan militaire steun aan Oekraïne op bijna € 6 miljard in de vorm van goederen en (co)financiering.

Defensie draagt bij aan de revalidatie van gewonde Oekraïense militairen, o.a. bij het Militair Revalidatiecentrum (MRC) in Doorn.

De krijgsmacht neemt in 2024 deel aan de volgende missies:

1. *enhanced Forward Presence* (eFP) (zie ook het gestelde bij NAVO)
Vanaf voorjaar 2017 worden op permanente basis door 18 NAVO-landen troepen ingezet om bij te dragen aan de cohesie binnen de NAVO en aan een geloofwaardige afschrikking tegen Rusland; *Baltic Police Controlling* en *enhanced Forward Presence* (eFP). Daarnaast varen marineschepen op de Baltische Zee en nemen F-35's deel aan de *Baltic Air Policing*. Nederland levert sinds het eerste kwartaal van 2017 (een kleine 300) militairen aan de eFP vanuit Rukla in Litouwen als onderdeel van een van de vier multinationale *battlegroups* (*Multinational Battle Group Litouwen* [MNBG LTU] o.l.v. Duitsland met Nederland, België, Luxemburg en Noorwegen). Vanaf 7 augustus wordt de MNBG LTU voor het eerst gedurende 6 maanden gecommandeerd door een Nederlandse officier; Ikol Bas Schillemans, commandant van het Duits-Nederlandse 414 Tankbataljon. Duitsland is bezig om de *Battle Group* uit te breiden tot een brigade, maar deze transitie is nog gaande.

Vanaf eind januari gaan drie van de vier Nederlandse MQ-9 *Reaper* verkenningsdrones voor minimaal een half jaar (max. een jaar) naar Vliegbasis Câmpia Turzii (Roemenië) om van daaruit de oostflank van de NAVO te helpen bewaken en verdedigen (*air shielding*; *Guardian Reaper*). Het is dan voor het eerst dat de *Reapers* in het buitenland worden ingezet. De piloten blijven op hun basis in Leeuwarden en besturen de toestellen op afstand. Er gaat wel een onderhoudsdetachement (ca. 40 militairen) naar Roemenië.

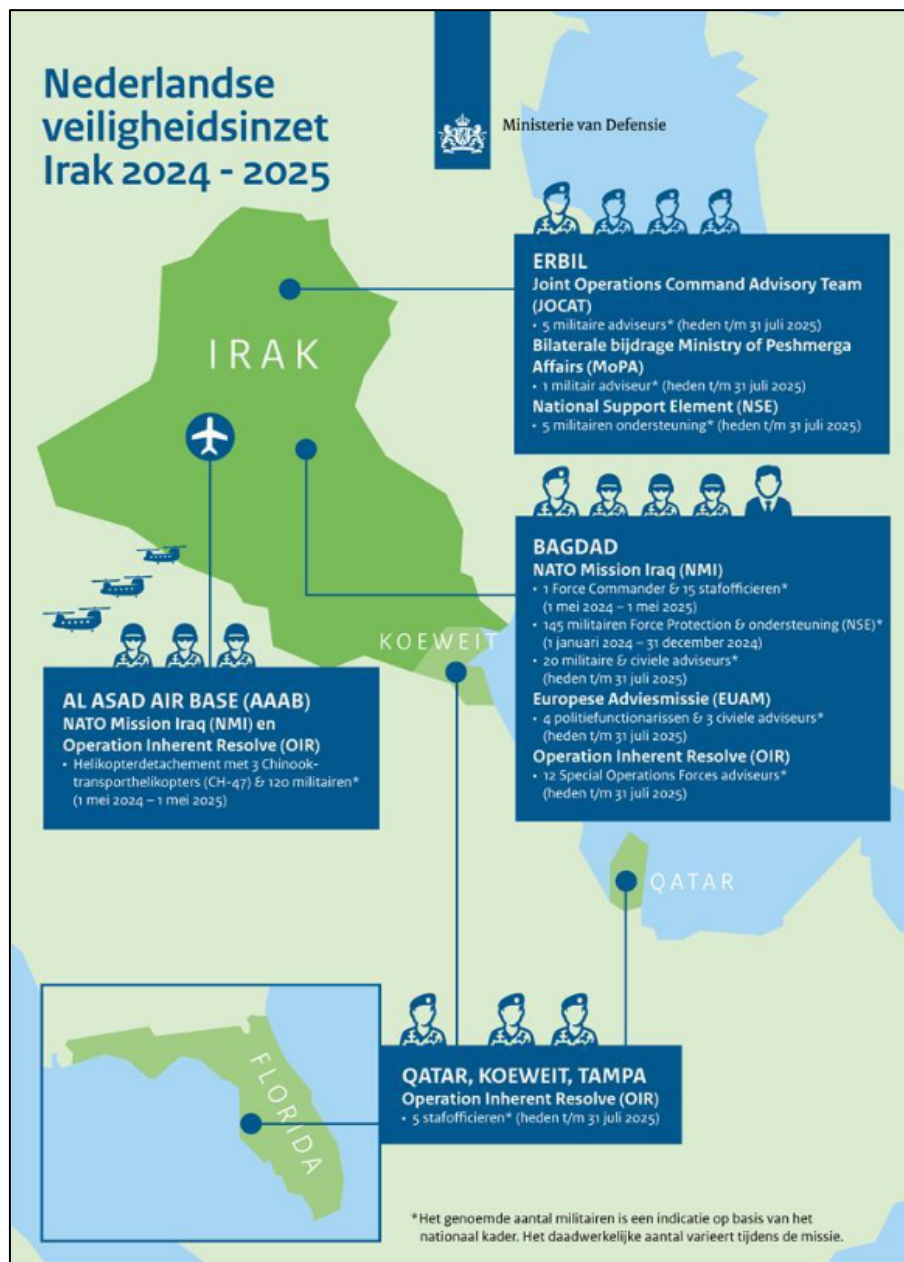
Het kabinet meldt begin mei dat de Nederlandse deelname aan de NAVO-troepenmacht in Litouwen (termijn zou aflopen eind 2024) met twee jaar wordt verlengd. Het gaat dan nog om circa 300 Nederlandse militairen.

Nederland stuurt vanaf december vier F-35's (90 tot 150 militairen) naar Estland om daar bij te dragen aan de bewaking en beveiliging van het NAVO-luchtruim.

Veel van het militair materieel dat Nederland en NAVO-bondgenoten naar Oekraïne sturen, wordt geleverd via een knooppunt in Polen; de *Logistic Enabling Node* op het vliegveld Rzeszow. Op deze internationale *hub* werken ook Nederlandse militairen.

2. Midden-Oosten

Nederland neemt sinds 2015 deel aan de internationale coalitie die in Irak strijdt tegen terreurorganisatie ISIS²⁷. Vanaf 1 mei 2023 is de Nederlandse bijdrage aan de *Capacity Building Mission Iraq – Operation Inherent Resolve* (CBMI-OIR) gedeeltelijk teruggetrokken en verder gegaan onder de reeds bestaande *NATO Mission Iraq* (NMI²⁸). NMI wordt uitgevoerd op verzoek van Irak en geeft advies op institutioneel niveau en draagt bij aan de versterking en borging van de Iraakse veiligheidssector. Nederland levert vanaf 1 mei 2024 voor een jaar de *Force Commander* NMI (tijdelijk lgen Cas Schreurs) [foto onder commando-aanvaarding] met een ondersteunende staf.

²⁷ Er worden diverse termen en acroniemen gebruikt om de beweging te omschrijven, die op uiterst gewelddadige manier een kalifaat wil stichten; DAESH, IS (Islamitische Staat), ISIS (Islamitische Staat in Irak en Syrië) of ISIL (Islamitische Staat in de Levant).

²⁸ NMI is een NAVO-capaciteitsopbouwmissie, die zich richt op het versterken van de Iraakse veiligheidssector.

De Nederlandse veiligheidsinzet Irak 2024-2025 bestaat uit:

- Erbil:
 - *Joint Operations Command Advisory Team* (JOCAT; 5 militaire adviseurs (t/m 31 juli 2025);
 - Bilaterale bijdrage *Ministry of Peshmerga Affairs* (MoPA); 1 militaire adviseur (t/m 31 juli 2025)
 - NSE; 5 militairen (t/m 31 juli 2025).
- Bagdad:
 - NMI; *Force Commander* det 1 mei 2024 – 1 mei 2025
 - Europese Adviesmissie (EUAM; 4 x politie en 3 civiele adviseurs t/m 31 juli 2025)
 - *Force Protection* (in en rond Bagdad) met ondersteuning; zo'n 145 militairen.
 - *Operation Inherent Resolve* (OIR; 12 SOF-adviseurs t/m 31 juli 2025)
- *Al Asad Air Base* (AAAB); NMI en OIR: helikopterdetachement met 3 Chinook-transporthelikopters en circa 120 militairen (1 mei 2024 – 1 mei 2025).
- Qatar, Koeweit, Tampa: OIR; 5 stafofficieren t/m 31 juli 2025.
- Een *National Support Element* (NSE), verspreid over de verschillende locaties.

Ook wordt vanuit Turkije een AWACS²⁹-vliegtuig ingezet met aan boord Nederlandse bemanningsleden. In november besluit het kabinet om de *Force Protection*-bijdrage aan NMI met een half jaar te verlengen t/m juni 2025.

3. Afrika

Nederland draagt bij aan de EU-missies in de Sahel, w.o. EUCAP (opbouwen lokale veiligheidsstructuren). Ook steunt Nederland financieel het operationeel krijgen van een Afrikaanse troepenmacht aldaar, gevormd door Mali, Niger, Burkina Faso, Mauritanië en Tsjad.

Nederland neemt sinds 2023 met planningscapaciteit deel aan het EU *Security and Defence Initiative Gulf of Guinea* (SDI GoG; Ivoorkust, Ghana, Togo en Benin) om de veiligheids-diensten te versterken tegen de groeiende dreiging van terrorisme en instabiliteit in te dammen.

Het *Global Peace Operations Initiative* (GPOI) moet de capaciteit van Afrikaanse militaire eenheden uit 25 landen vergroten voor effectieve vredesoperaties. Nederlandse militairen verzorgen instructie en trainingen. In 2024 is er geen inzet (afgelast).

De *UN Support Mission in Libya* (UNSMIL) vervult sinds 2011 een rol in het ondersteunen van de Libische (transitie)autoriteiten en het faciliteren van dialoog tussen Libische partijen. Deelname Nederland verlengd t/m 31 juli 2025.

MANTIS (*Modular Automatic and Network capable Targeting and Interception*; 3 militairen)

4. Overige missies

Dit zijn de al decennialang lopende VN-missies UNTSO en UNIFIL [foto's] in het Midden-Oosten (bij UNIFIL werkt sinds 12 december 2023 een NL genderadviseur). In Jeruzalem en Ramallah werken 4 militairen (en

2 burgers) voor de *United States Security Coordinator* (USCC), teneinde de Palestijnse veiligheidssector te professionaliseren.

Nederland levert sinds januari 2023 weer militairen aan EUFOR (Operatie 'Althea'; Bosnië-Herzegovina); vanaf juni 2023 zelfs een infanteriecompagnie KMARNs (tot oktober 2024) en een CLAS-inlichtingenteam (HUMINT tot 31 juli 2025). Na de redeployment van de mariniers (okt

²⁹ AWACS = *Airborne early Warning And Control System*.

2024) zal in oktober 2025 weer een CLAS-eenheid worden ontplooid. Althea zet zich in voor politieke en sociale stabiliteit. De *Republika Srpska* is pro-Russisch en broedt op plannen om zich af te scheiden van BiH. Het CLAS steunt gedurende enkele maanden de maritieme missies Operatie *Aspides* en *Pacific Archer*.

Daarnaast worden (veelal op individuele basis) militairen ingezet bij diverse hoofdkwartieren en vooruitgeschoven posten van missies, zoals *Operation Inherent Resolve* (OIR) en de *European Union Rule of Law Mission* in Kosovo.

5. Snel inzetbare capaciteiten (SIC)

De *stand-down* periode voor de NRF (VJTF-23) eindigt in juli 2024. Op 11 januari draagt C-1GNC (Igen Nico Tak) het commando (*stand-by* taak) over de *NATO Reaction Force Land Component Command* (NRF LCC) over aan het *Allied Rapid Reaction Corps* (ARRC).

6. Maritiem

- a. Sinds 2019 spelen de Koninklijke Marine en het Korps Mariniers weer een belangrijke rol in de verhoogde aanwezigheid van de NAVO in het Noordpoolgebied. Een internationale troepenmacht moet de Russische dreiging tegengaan en vrije doortocht over strategisch belangrijke scheepsroutes garanderen. Zo'n 600 zeesoldaten en de vloot zijn drie maanden per jaar in Noorwegen aanwezig, in samenwerking met de Noren, Amerikanen en Britten.
- b. De NAVO heeft, als onderdeel van de *NATO Response Forces* (NRF), op permanente basis vier vlootverbanden paraat en ingezet; de *Standing NATO Maritime Groups* (SNMGs). Nederland levert een permanente maritieme bijdrage aan SNMG 1 en 2. SNMG1 opereert voornamelijk in en rondom het noordelijk deel van de Atlantische Oceaan, de Noordzee en de Baltische Zee. SNMG2 opereert doorgaans in de Middellandse- en Zwarte Zee. Daarnaast maakt Nederland met een mijnenjager zoveel mogelijk deel uit van de snel inzetbare³⁰ *Standard NATO Minecounter Measures Group 1* (SNMCMG1) met als inzetgebied de noordelijke wateren, zoals de Noord-Atlantische Oceaan, de Noordzee en Oostzee. Vanaf eind oktober 2023 intensificeert dit vlootverband de patrouilles op de Oostzee, omdat twee onderzeese kabels tussen Estland en Zweden zijn beschadigd. Hierbij worden tijdens een mijnenjacht in het noordoostelijke kustgebied van Estland oude mijnen onschadelijk gemaakt.
- c. De in 2011 ingestelde *Vessel Protection Detachments* (VPDs) worden ingezet voor het bewaken van schepen tegen piraterij (de antipiraterijmissie ATALANTA in de Golf van Aden). Ook worden vaarroutes nog steeds vrijgemaakt van mijnen.
- d. Sinds 2020 neemt Nederland deel aan de *European-led Mission in the Strait of Hormuz* (EMASoH), waarbij men in coalitieverband o.l.v. Frankrijk een veilige doorvaart af wil dwingen. België en Nederland voeren vanaf 7 december 2023 elk gedurende een half jaar het commando over EMASoH. België t/m 6 juni 2024, daarna Nederland zes maanden.
- e. In het Caribisch deel van het Koninkrijk werkt Nederland al lang samen binnen het *Framework for the Western Hemisphere Allied Collaboration* (F-WHAC). Dit samenwerkingsverband van vijf landen (USA, VK, Frankrijk, Canada en Nederland) maakt er werk van om de stabiliteit en veiligheid in Latijns- en Zuid-Amerika te bevorderen.
- f. Nederland heeft structureel een stationsschip gestationeerd in het Caribisch gebied. Hier voert het schip kustwachtaken en *counter-drugs* operaties uit. Het schip blijft een langere periode in het Caribisch gebied, terwijl de scheepsbemanning tussentijds wisselt.
- g. De Kustwacht (250 medewerkers) gaat de komende jaren met tientallen voltijdsfuncties uitbreiden, met name in het Caribisch gebied.

³⁰ SNMCMG1 en 2 zijn onderdeel van het snelst inzetbare deel van de NRF; namelijk de VJTF.

- h. Om de scheepvaart in de Rode Zee te beschermen tegen de aanhoudende aanvallen van de Houthis-rebellen uit Jemen, is de bestaande operatie Agenor uitgebreid. Nederland en België voeren het eerste half jaar van 2024 het commando over de EU-missie. Op 19 februari worden de EU-ministers van BuZa het eens over de flankerende EU-operatie 'Aspides' en steun aan de door de Amerikanen geleide operatie *Prosperity Guardian*. Het gaat hierbij om de meest gevaarlijke EU-missie ooit. De eerste EU-marineschepen zijn dan al in de regio. Nederland stuurt een fregat (Zr.Ms. Tromp), dat vanaf eind maart zo'n 25 dagen bij kan dragen aan het defensieve deel van de operatie (veiligheid en vrije doorvaart); het uit de lucht halen van drones en raketten. Het schip, op doorreis naar de Indo-Pacific, zal geen doelen op land (in Jemen) bestoken. Vanaf 11 mei tot begin augustus sluit het *Joint Logistic Support Ship* Zr.Ms. Karel Doorman zich aan bij operatie *Aspides* in de Rode Zee. Daar biedt het logistiek ondersteunings- en bevoorradingschip tanker- en (samen met capaciteit van het DHC) medische capaciteit.
- i. De situatie in de *Indo Pacific* is zo zorgelijk dat Nederland besluit om tweejaarlijks een marineschip naar dit gebied te sturen.
- j. Gedurende de maand september voert onderzeeboot Zr.Ms. Dolfijn een monitormissie uit in de Noorse zee en het noordelijke Noordzeegebied ter voorbereiding op mogelijk moeten verdedigen van het bondgenootschappelijke verdragsgebied.

7. Noodhulp

Nederland zet zich samen met andere landen in voor meer humanitaire hulp voor de burgerbevolking in Gaza. Omdat hulp over land zeer beperkt doorkomt, droppen Nederland en Jordanië begin februari duizenden kilo's medische hulpgoederen, bestemd voor een Jordaans veldhospitaal in Gaza (operatie AURORA HADR GAZA). Begin maart en in april gebeurt dit (weer samen met Jordanië maar nu ook met andere partnerlanden) met voedselpakketten. [foto]

Nationale operaties/inzet

Algemeen

De bijdrage van Defensie aan nationale taken is te verdelen in twee hoofdgroepen.

- a. Structurele inzet ter ondersteuning van civiele autoriteiten op grond van wetgeving en formele afspraken. Zoals de zelfstandige taken van de Koninklijke Marechaussee op basis van de Politiewet, Vreemdelingenwet, Wet Veiligheidsregio, Strafrechtelijke Handhaving van de Rechtsorde (SHRO), Handhaving Openbare Orde en Veiligheid (HOOV) en Militaire Steunverlening in het Openbaar Belang (MSOB).

Te denken valt hierbij aan inzet van Dienst Geografie, Luchtverkeersleiding, Kustwacht Nederland en Caribisch Gebied, Explosievenopruiming, grensbewaking, luchtruimbewaking (*Air Policing / Renegade*), *Search and Rescue* en de berging en identificatie van vermiste (oorlogs) slachtoffers (o.a. door BIDKL).

- b. Gegarandeerde capaciteiten op basis van de afspraken Intensivering Civiel-Militaire Samenwerking (ICMS).

Dit betreft o.a. militaire adviseurs in de landelijke veiligheidsregio's, EODD-teams, *Host Nation Support* (HNS), een CBRN-responsteam, blusvoertuigen en een blushelikopter, een constructie-eenheid, geneeskundige hulpposten, calamiteitenhospitaal, ziekenauto's, back-up voorzieningen voor ondersteuning van bestuurlijke- en/of operationele centra in geval van uitval van bestaande verbindingsmiddelen, mobiele grondradarsystemen en kleine onbemande vliegtuigen voor bewaking en beveiliging van objecten en gebieden, schepen van de wacht, samengestelde eenheden voor de bescherming van havens, stafcapaciteit en een detachement van 3.000 militairen.

Vanaf juli 2023 krijgt Defensie een aanvullende permanente taak om potentiële dreigingen tegen de vitale infrastructuur in de omgeving van het Nederlandse deel van de Noordzee in beeld te brengen. Te denken valt hierbij aan (het in kaart brengen van) dreigingen (verstoring, sabotage en spionage) tegen datakabels voor internetverkeer en windmolens, maar ook aan olie- en gasleidingen. Brigadegeneraal der mariniers Schellens geeft vanaf april 2023 leiding aan een

interdepartementale en *interagency*-actieprogramma Bescherming Noordzee Infrastructuur (PBNI).

Inzet

- a. Nationale inzet betreft in 2024 de 'klassiekers' grensbewaking, explosieven-opruiming (EODD), berging en identificatie (BIDKL) en de ondersteuning van Politie, Justitie en Belastingdienst met zoekteams. F-16's bewaken (in afwisseling met België) permanent het luchtruim boven België, Luxemburg en Nederland (*Quick Reaction Alert*; QRA). Er werden wederom herhaaldelijk ongeïdentificeerde vliegtuigen (voornamelijk Russisch) onderschept. Op zee moet de Marine regelmatig (vooral Russische) oorlogsschepen 'begeleiden', die door de Nederlandse exclusieve zone varen. In het Caribisch gebied onderschept de Nederlandse Marine regelmatig grote hoeveelheden drugs. De landmacht hielp de Marechaussee bij de grensbewaking in zeehavens. Daarnaast zien we in 2024 o.a. tientallen *search* inzetten, meerdere observaties, de inzet van de responseenheid CBRN, ondersteuning expeditionaire inzet (b.v. in de Eemshaven), diverse vormen van *Host Nation Support* (HNS) en diverse andere vormen van Militaire Bijstand (MB) en Militaire Steun (MS).
- b. Tot slot nog steeds de permanente bijdrage aan de veiligheid op de Bovenwindse eilanden (ca. 30 mariniers; DETSXM) en Compagnie in de West (CidW); waar 1 compagnie van het CLAS ter beschikking staat van CZMCARIB ten behoeve van militaire presentie, ondersteuning van lokale autoriteiten en eventuele humanitaire hulpverlening. Het CLAS levert zo'n ruim 100 militairen.
- c. Nadat hoogwater begin januari leidt tot schade aan een dam en brug in en bij Maastricht, ondersteunt de Genie met hulp van Chinook-helikopters bij de beschermings- (nooddam) en herstelwerkzaamheden en bij de aanleg van een tijdelijke veerverbinding. [foto's]

- d. Vanaf april wordt de KMar ingezet bij het Hoger Beroep in het Marengo-proces.
- e. Als onderdeel van de versterkte Amerikaanse aanwezigheid in Europa (eFP) verblijft voortdurend een Amerikaanse brigade in Oost-Europa. In de maanden januari/februari en oktober t/m december vindt een omvangrijke *Host Nation Support*-operatie plaats voor de *Relief In Place* (RIP) van een Amerikaanse brigade ter aflossing van een zustereenheid in Polen en Litouwen. In oktober evenzo voor een RIP in Duitsland, Letland en Polen.
- f. Defensie verleent hulp bij de (nood)opvang van asielzoekers en vluchtelingen.
- g. Om de veiligheid tijdens de verkiezingen van 19 augustus te waarborgen en de openbare orde te handhaven, ondersteunt Defensie het Korps Politie Sint Maarten in de maand augustus.
- h. Nadat Israël een grondoffensief is begonnen in zuid-Libanon en Iran op 1 oktober massaal ballistische raketten afvuurt op Israël, vindt er een massale uitstroom plaats van buitenlanders in Libanon. Omdat er geen tickets meer voorhanden zijn en sommige snelwegen onbegaanbaar zijn, gaat ook Nederland op 4 en 5 oktober over tot evacuatie middels een NEO³¹.
- i. Op basis van het nieuwe kabinetsbeleid gaat de KMar vanaf 9 december grenscontroles uitvoeren aan de EU-binnengrenzen met België en Duitsland. Door personeelstekorten kan hier maar beperkt invulling aan worden gegeven.

³¹ NEO = *Non-Combattant Evacuation Operation*.

Oefeningen, opleiden en trainen

- a. M.i.v. het eerste kwartaal van 2024 is de traditionele Algemene Militaire Opleiding (AMO) in een nieuw jasje gestoken; de BasisOpleiding Koninklijke Landmacht (BOKL; *foto*). Met de oude opzet van werven, aanstellen en opleiden kan volgens het CLAS de doelstelling (in 2030 100% gevuld met een Individuele Personele Gereedheid van minimaal 75%) niet worden gehaald. De 18-weekse AMO wordt verkort tot 10 weken BOKL en bij de brigades ondergebracht.

- b. Vanaf eind januari kunnen Apachevliegers trainen met een Apache Echo-simulator. Een tweede exemplaar volgt verder in het jaar.
- c. Het Brandweer Opleidings- en Trainingscentrum (BOTC) op Vliegbasis Woensdrecht is gemoderniseerd en beschikt over moderne mock ups van b.v. de NH-90 en de F-35.
- d. In Amersfoort wordt begin april het nieuwe Joint Kennis Centrum (JKC) Schieten Klein Kaliber Wapens geopend.
- e. Vanaf mei beschikt de krijgsmacht na decennia weer over een oefenrampterrein³² voor het realistisch redden van mensen uit in puin geschoten bebouwing. Het DGOTC beschikt nu in Hilversum over een *house of practice*, waarin dit weer mogelijk is. [2 *foto's onder*] M.i.v. september beschikt 400 Gnkbat over een *Medical Training & Simulation Centre* (MTSC) als nieuwe vorm om met *virtual reality* (VR) te trainen met of het aanleren van het MARCH-protocol op ZHKH-niveau. [*foto onder rechts*]

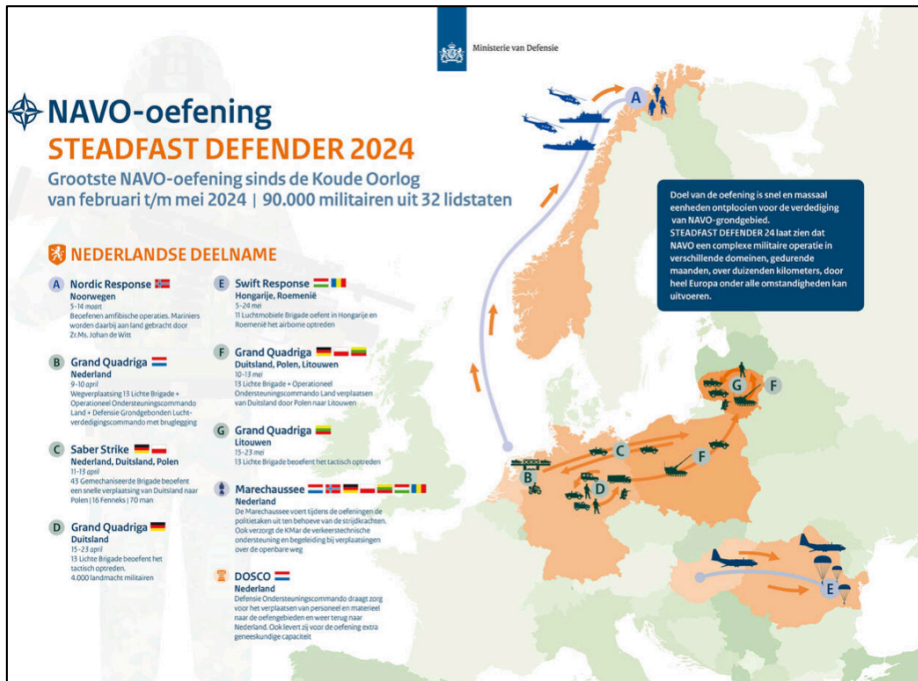
³² Tot begin deze eeuw bevond zich een Oefenrampterrein (ORT) tussen de Kolonel Palmkazerne (Bussum) en Kamp Crailoo (thuisbasis van het Korps Mobile Collones), waar identieke faciliteiten voorhanden waren.

- f. Tijdens oef *Urban Spear* (juli) dragen mariniers van het 13e *Raiding Squadron* voor het eerst een *Small Unit Immersive Trainer* (SUIT); een trainingssysteem dat je aantrekt, waarmee je je in de virtuele wereld onder kunt dompelen binnen eindeloos veel scenario's. [foto Gregory Fréni onder links]
- g. In augustus kan de *battlegroup* in Litouwen (efP) voor het eerst voor tank en CV90 ook trainen met de mobiele Tactische Indoor Simulator (TACTIS).
- h. Defensie schaft voor de Elementaire Militaire Vlieger Opleiding (EMVO) acht nieuwe lesvliegtuigen en twee vluchtsimulatoren met bijbehorende leermiddelen aan ter vervanging van de sinds 1988 in gebruik zijnde 13 Pilatus PC-7 lesvliegtuigen. Verwachte levering is eerste helft 2027.
- i. De Tactische Indoor Simulator (TACTIS) van het SIMCEN Land [foto onder rechts] krijgt een *upgrade*.

- j. In november wordt een rampenoefening gehouden in het Calamiteitenhospitaal (CMH).
- k. Omdat het aantal operationele Pantserhouwitzer wordt uitgebreid van 16 naar 32 stuks, is er extra behoefte aan getraind en gecertificeerd personeel. Simulatiecapaciteit is hierbij essentieel. Het VustCo gaat vanaf 2026 beschikken over twee extra *Advanced Turret Trainers* (ATT).
- l. Binnen het project SEN (*SAP Enabling Now*) gaat bij het OTCLog de eerste SAP E-learning live.
- m. *Gamen* en *esports* kunnen bijdragen aan het ontwikkelen van de noodzakelijke *skills and drills* van de militair³³ en hebben een wervend karakter. ENGAGE is bedoeld om de kansen en mogelijkheden van *esports* te onderzoeken en te ondervinden. In een *gameroom* op de van Ghentkazerne te Rotterdam kunnen sinds november militairen diverse scenario's trainen.

³³ Goede voorbereiding, snel beslissingen nemen, *multitasken*, in een fractie van een seconde veel informatie verwerken en samenwerken.

Oefeningen (niet volledig):

African Lion; Allied Spirit; Ardent Defender (explosive ordnance); Ardent Lion (logistieke ketens OOCL); Avenger Triad (1GNC); Baltic Connection 2024 (luchtverdediging); BALTOPS '24 (maritime, anti-submarine, anti-mine and air defence); Batman (luchtverdediging); Bevoestal; Bold Quest (interoperability en innovatie); Cerberus Thunder (luverd); Chariot Rhino; CWIX 24 (Coalition Warrior Interoperability eXploration, eXperimentation, eXamination and eXercise; C4ISR interoperability); Cybernet 2024 (CAX cyber); Desert Bull (airdrop); Dynamic Mirage 2024 (marine computersimulatie); Dynamic Mongoose (annual: anti-submarine warfare; ASW); Eager Leopard (eFP; foto); European Challenge (EUBG); European Falcon (lumbi); Falcon Leap (luchtmobiel); Flintlock 2024 (SOF); Freezing Winds (maritime); Fulcan Sustain; Grand Center; Grand North; Grand Quadriga (deel van Steadfast Defender; grondgebonden) 13 Ltbrig (+); circa 4.000 landmachtmilitairen oefenen in Duitsland, Polen en Litouwen onder commando van 10. Panzerdivision. Inclusief een decennialang niet beoefende strategische roadmove van enkele dagen.

Grand South; Indian Dagger (SOF); Iron Wolf (per rotatie eFP Litouwen); Joint Arctic Training (jaarlijkse wintertraining Korps Mariniers); Jungle Warfare (Instructor) Course (Suriname); Loyal Leda 2024 (1GNC); MNMIWEX - Multi-National Mine Warfare Exercise (maritiem; mijnenbestrijding); Nordic Response (onderdeel van Steadfast Defender; maritiem en amfibisch); Nordic Torch; Open Spirit (maritiem); Pacific Archer (maritiem); Pacific Skies (air); Phoenix Sustain (ketentraining OOCL, o.a. B&TCo); Pitch Black (air); Port Defender 2024 (havenbeschermings-oefening); Red Flag (combined air operations); Rhino Recovery (berging en afvoer) RIMPAC (Rim of the Pacific Exercise - maritime warfare; Zr.Ms. Tromp doet als eerste Nederlandse schip ooit mee); Riptide 24 (anti-submarine warfare); Saber Junction; Saber Strike (part of Steadfast Defender; grondgebonden); Signal Challenge (Vbdn); SOB/SOMS (Schietoefening Bergen / Schietoefening Munster-Süd); Steadfast Defender 2024; jan-mei: grootste NAVO-oefening sinds de Koude Oorlog. Ca. 90.000 militairen uit alle 32 lidstaten (dus inclusief Zweden), en verder o.a. vliegdekschepen, 80 gevechtsvliegtuigen en honderden tanks. Circa 5.000 Nederlandse militairen van de krijgsmacht) Storm Tide (2-jaarlijkse multinationale NEO³⁴-oefening; KMarns); Strike Warrior (maritiem); Swift Response (part of Steadfast Defender; airborne); Tac Blaze (tactische helikoptertraining); Texas Engineer (Basis genietechnieken); Titan Warrior (Military Police); Urban Spear; Viking recce (verkenners)

³⁴ NEO = Non-combattant Evacuation Operation.

Regiment B&T (introductie vz BGB&T)

De leiding van het regiment heeft ook in 2024 weer veel tijd en energie gestoken in de drie hoofdtaken: traditiehandhaving, het bevorderen van saamhorigheid en bijzondere personeelszorg (m.n. voor veteranen). 2024 was om meerdere redenen een bijzonder jaar voor het regiment. U kunt dit straks lezen in de bijdrages van de Regimentscommandant en van de diverse B&T-eenheden, vereniging en stichtingen.

Toch wil ik als voorzitter BGB&T hier nog enkele personeelszaken speciaal vermelden, die in dit verslagjaar passeerden:

- Op en rond Koningsdag ontvangen wederom enkele Regimentsgenoten een Koninklijke Onderscheiding. Van velen zullen wij het niet weten, maar wel van deze twee kanjers:
 - Lkol bd H.J.J.M. (Huub) Vleeshouwers (66) wordt Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Zie ook Jaaroverzicht Regiment B&T hierna. *[foto onder links]*
 - Lkol bd J.P.M. (Hans) Schoenmakers (69) wordt Lid in de Orde van Oranje-Nassau. Sinds 1996 is hij vrijwilliger van de 'Onze Vrijwilligers Vereniging' van het Korps Nationale Reserve (o.a. bestuurslid, voorzitter en redacteur). Van 2010 tot 2013 was hij mantelzorger van zijn moeder, van 2014 tot 2019 van zijn schoonmoeder en sinds 2018 van een vriend. Sinds 2015 is hij lid van de Commissie Spoorweg Overgang Vierpaardjes in Venlo, voorzitter van Buurtvereniging Onderste & Bovenste Molen in Venlo en vicevoorzitter van de Cliëntenraad van zorginstelling La Providence. In de periode van 2017 tot 2021 was hij bestuurslid van de Humanitas Afdeling Noord. *[foto 2^e van links]*
- Het regiment kent dit jaar een primeur die echt baanbrekend is te noemen: brigadegeneraal B&T Frank Grandia wordt op 19 januari de eerste logistieke commandant van een gevechtsbrigade (11 Luchtmobiele brigade). *[foto onder 2^e van rechts]*

- Op 6 maart en 25 september organiseert het regiment voor het eerst Terugkeerdagen voor regimentsgenoten die zo'n een of twee jaar daarvoor de dienst hebben verlaten. Een uitstekend initiatief.
- Op 28 maart wordt bgen B&T Nicole de Wolf-Fabricsius C-OOCL; de eerste vrouw op die functie.
- Op 15 april promoveert lkol (inmiddels kolonel) B&T ir. Ilse Verdiesen. Haar promotie-ondezoek richt zich op het gebruik van kunstmatige intelligentie door Defensie, onder meer bij beeldverwerking en luchtverdedigingssystemen, veelal door zogenoemde 'autonome wapensystemen'. Ze stelt dat bij deze toepassingen van AI menselijk toezicht nodig is. *[foto boven rechts]*
- Op 3 september overlijdt ing. Ger Achterhof, een Nederlands-Indië-veteraan en icoon binnen ons regiment. Achterin in dit jaarverslag vindt u een In Memoriam.

Om praktische redenen wordt op 1 mei het Korps LO&S opgenomen binnen het Dienstvak van de Logistiek.

Voor de overige bijzonderheden, verwijs ik graag naar de bijdrage van het regiment, onmiddellijk hierna in dit verslag.

Overzicht Regimentsfunctionarissen 2024

Regimentscommandant

Luitenant-kolonel M.A.R.C. Souman

Regimentsadjutant

Adjutant Onderofficier Instructeur B. de Jong

Regimentsoudste

Brigadegeneraal N.G. de Wolf-Fabricius

Regiments-jongste officier

Tweede-luitenant R. Tijstermans
Opgevolgd door Tweede-luitenant F.E. Bruins

Regiments-sergeant

Sergeant R.C.J. van den Boogaard
Opgevolgd door sergeant J. Hultink

Regimentskorporaal van het Jaar 2024

Korporaal der eerste klasse Danny de Jong (140 Zwtcie)
Korporaal der eerste klasse Josia Koerts (11 Pagnbat, sie 4)

Regimentssoldaat van het Jaar 2024

Soldaat der eerste klasse L.A. Koolman
(11 Bevocie AASLT)

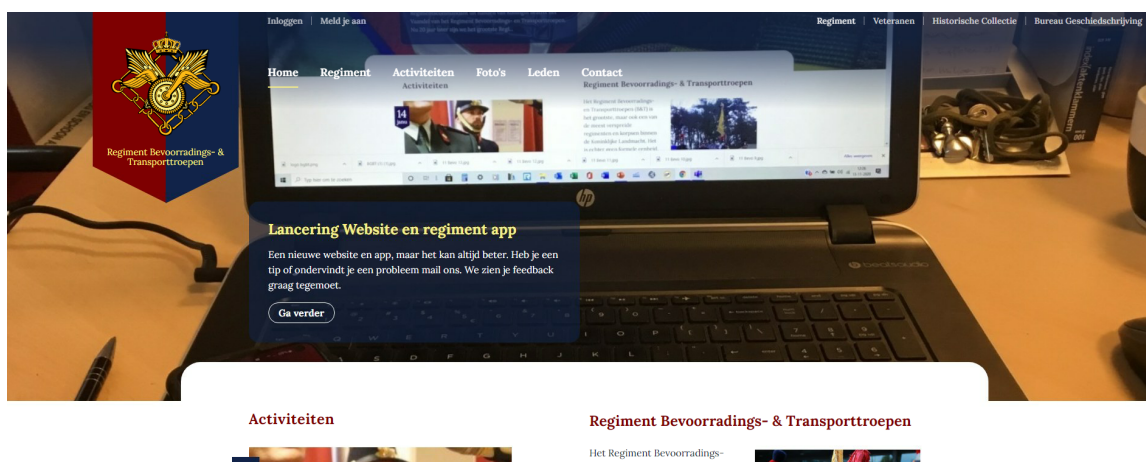
REGIMENTSKALENDER - 2024 **B & T**

DATUM	ACTIVITEIT	LOCATIE
31 januari	Regio Borrel, BS en overigen in de regio West	Den Haag PKC
7 februari	1 ^e Beëdiging	Stroe GMK
8 februari	Brigade Borrel, 13X, OTCRij en overigen regio Oost Brabant	Oirschot RVS
6 maart	Terugkeerdag Dienstverlaters offn/oon (2022)	HC Soesterberg
28 maart	Regimentsdiner Onderofficieren B&T	Stroe GMK
29 maart	Regimentsdiner Officieren B&T	Stroe GMK
9 april	Regio Borrel, DVVO en overigen regio Midden Nederland	Huis ter Heide CNA
5 mei	Bevrijdingsdag	Wageningen
23 mei	Regio Borrel, Breda en overigen regio Zuid-West Nederland	Roozendaal/Breda
25 mei	Reünie Support Command	Stroe
30 mei	2 ^e Beëdiging	Soest
5 juni	Brigade Borrel, 11 LMB, en overige regio Oost Nederland	Schaarsbergen OK
6-8 juni	Regiments Motor Tourtocht	Limburg
29 juni	Veteranendag	Den Haag
1 juli	Regio Borrel, regio Noord Nederland (Geannuleerd)	Havelte
6 juli	3 ^e Beëdiging tijdens Relatie dag (org 220Tcie)	Stroe
N.T.B.	Regio Borrel (i.s.m. andere Regimenten), 1 GNC en overigen regio Duitsland	Münster
18 juli	4-Daagse borrel (B&T'ers op Kamp Heumensoord)	Nijmegen
29 augustus	4 ^e Beëdiging	Stroe
7 september	Herdenking NIM	Roermond
10 september	7 kruizen ereveld	Loenen
12 september	Dodenherdenking	Soesterberg
18-19 september	Logistiek Symposium	Stroe
25 september	Terugkeerdag	HC S'berg

27-29 September	Nationale Taptoe	Rotterdam
30 September	Jaardag VVRB&T Sunset March (Organisatie: VVRB&T)	Nijmegen
16 oktober	Brigade Borrel, OOCL en overigen regio Veluwe	Apeldoorn
Zondag 20 oktober - 24e Regimentsverjaardag		
25 oktober	Reünie Sahel	HC
30 oktober	Regimentsappèl/ 5 ^e Beëdiging	GMK Stroe
7 november	Regio Borrel, Utrecht en Noord Holland	Utrecht
30 november	Reünie Kosovo	Ntb
16 december	Vrijwilligersavond	HC

Bezoek ook eens onze vernieuwde website www.regimentbent.nl

En **meld je aan** als regiments lid om zo **jezelf te kunnen inschrijven** voor de diverse **regimentsactiviteiten**.

Download de Regimentsapp op:

Jaaroverzicht Regiment B&T

25 januari 14 nieuwe officieren sluiten zich aan bij het regiment

Op de laatste dag van de VTO Officiëren Logistiek hebben veertien nieuwe officieren hun certificaat ontvangen. Hiermee is hun opleiding afgerond. De kersverse luitenants starten maandag op hun eerste functie bij het B&TCommando, 11 Bevocie, 103 Constructiecompagnie en het Schoolbataljon. Het regiment wenst hen veel succes, krijgsmansgeluk en werkplezier toe. Zij zijn van harte welkom bij het Regiment Bevoorradings- & Transporttroepen.

20 januari Oudste veteraan van het regiment overleden

Op 20 januari is kolonel der Intendance b.d. Harry Alphonse (Bob) Bisschop, de oudste veteraan van het regiment, overleden. Hij bereikte de leeftijd van 101 jaar. Het regiment condoleert zijn familie en wenst hen veel sterkte bij het verwerken van dit verlies. Bob Bisschop was een dierbare regimentsgenoot. Dat hij moge rusten in vrede.

28 januari Zilveren medaille voor Sergeant-Majoor Patricia

Sergeant-Majoor Patricia van 110 Transportcompagnie is onderscheiden met de zilveren medaille voor 24 jaar trouwe dienst. De medaille werd opgespeld door kolonel Peters tijdens een intieme ceremonie, in het bijzijn van familie en collega's. Patricia heeft een indrukwekkende loopbaan achter de rug, begon als manschap op 17-jarige leeftijd en groeide uit tot een ervaren senior onderofficier. Ze is legpenninghouder van het regiment en een drijvende kracht achter diverse initiatieven, waaronder de inzet van marketentsters.

1 februari B&T'ers keren terug uit Litouwen

Op Vliegbasis Eindhoven zijn dertig B&T'ers feestelijk ontvangen na hun uitzending in Litouwen. Onder begeleiding van de RA werden zij welkom geheten op Nederlandse bodem. Het regiment wenst hen een fijn verlof toe, waarna zij weer met hernieuwde energie aan de slag kunnen.

1 februari Eerste regioborrel Den Haag van start

In Den Haag vond de eerste regioborrel van het jaar plaats, nieuw initiatief om de saamhorigheid binnen het regiment te versterken. Ondanks de bescheiden opkomst van negen collega's was het een geslaagde bijeenkomst. Er werd gesproken over het werk, het regimentsnieuws gedeeld en afgesloten met een toast op het regiment. De RA kon helaas aanwezig zijn vanwege zijn aanwezigheid op Vliegbasis Eindhoven. Volgend jaar hoopt men op een verdubbeling van het aantal deelnemers.

in
een
niet

13 februari 50 x beëdigingsformule op Generaal-majoor Kootkazerne

Op de Generaal-majoor Kootkazerne in Stroe spraken 50 nieuwe regimentsleden de beëdigingsformule uit met hun hand aan het vaandel. In het bijzijn van familie, collega's en de burgemeester van Barneveld werd dit bijzondere moment gevierd. Het regiment wenst hen veel succes en kracht toe bij de uitvoering van hun taken.

14 februari 10 nieuwe onderofficieren na succesvolle opleiding

Na tien weken opleiding hebben tien onderofficieren de *Logistic Leader Course* afgerond. Zij beginnen nu aan een nieuwe fase binnen het B&TCO, 11 Bevocie en verschillende opleidingseenheden. Sergeant Niels werd uitgeroepen tot best geslaagde leerling vanwege zijn inzet, vakkennis en motivatie. De ceremonie werd traditioneel afgesloten met het zingen van het regimentslied en een toast op het regiment.

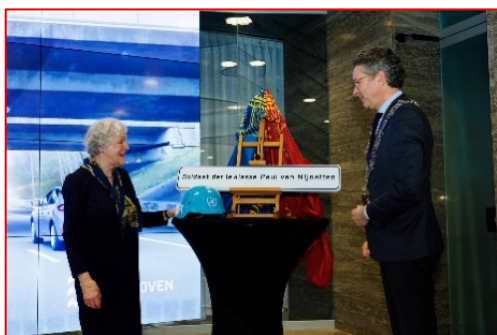
24 februari Overlijden vrijwilliger Hans IJdo

Op 24 februari is Hans IJdo, houder van de Regimentslegpenning en vrijwilliger bij de Historische Collectie B&T, op 80-jarige leeftijd overleden. Hij zette zich jarenlang met toewijding in voor het regiment en was actief bij tal van initiatieven, waaronder de dodenherdenking en het Veteranen Search Team. Het regiment wenst zijn echtgenote Klazien en zijn familie veel sterkte. Dat hij moge rusten in vrede.

28 februari Viaduct vernoemd naar Soldaat I Paul van Nijnatten

In Eindhoven is het viaduct bij de A50 officieel vernoemd naar Soldaat 1 Paul van Nijnatten, die in 1994 omkwam tijdens een VN-missie in Bosnië. Tijdens een indrukwekkende ceremonie op het stadhuis werd stilgestaan bij zijn dienst en offer. De ouders van Paul ontvingen een replica van het viaductbord. Het regiment blijft zijn naam met eer gedenken.

1 maart Start nieuwe *Logistic Leader Course*

Op de Dumoulinkazerne in Soesterberg zijn 26 KMS-leerlingen gestart met de *Logistic Leader Course*. Daarvan zijn er 14 bestemd voor de B&T Troepen. Tijdens de kennismakingsavond met het regiment vertelden de RC en RA over het belang van het regiment en werd afgesloten met het regimentslied en een toast.

1 maart Overlijden regimentsgenoot Ruud Sweelssen

Op 1 maart is Ruud Sweelssen op 51-jarige leeftijd overleden aan de gevolgen van een herseninfarct. Hij werkte van 1995 tot 2007 in diverse logistieke functies bij de Landmacht en was recent opnieuw in dienst als hoofd van de Verbetercel bij de staf MatlogCo. Het regiment wenst zijn echtgenote Mateja en zonen Erik en Bjorn veel sterkte.

5 maart Terugkeerdag voor post-actieven

In Stroe vond een succesvolle terugkeerdag plaats voor officieren en onderofficieren die een jaar geleden met ontslag gingen. Achttien deelnemers kwamen samen om ervaringen uit te wisselen en te bespreken hoe zij nog iets kunnen betekenen voor het regiment. De bijeenkomst werd afgesloten met het regimentslied en een toast.

27 maart Oorlogsslachtoffer na 82 jaar geïdentificeerd

De BIDKL heeft opnieuw een oorlogsslachtoffer weten te identificeren. Petrus Albertus van Dieren werd in 1942 geëxecuteerd en lag als onbekende begraven. Dankzij DNA-onderzoek kon zijn identiteit worden vastgesteld. De BIDKL levert hiermee een belangrijke bijdrage aan het herdenken en identificeren van vermiste slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. [foto volgende pagina links]

27 maart Landmachtmedailles voor Marco en John

Twee regimentsgenoten, Marco en John, ontvingen op 27 maart hun Landmachtmedaille. John ontving daarnaast de bronzen medaille voor 12 jaar dienst. De uitreiking vond plaats bij de Historische Collectie van het Korps Militaire Administratie. Beiden zijn trots op hun onderscheiding en hun bijdrage aan het regiment. [foto volgende pagina rechts]

28 maart OOCL

Regimentsoudste aanvaardt commando

Brigadegeneraal Nicole de Wolf-Fabricsius, onze regimentsoudste, heeft op 28 maart het commando over het Operationeel Ondersteuningscommando Land (OOCL) aanvaard. Tijdens een plechtige ceremonie in Apeldoorn nam zij de onderdeelsvlag over van brigadegeneraal Roy Sillen. Het regiment wenst haar veel succes bij deze verantwoordelijke taak.

28 en 29 maart

Twee geslaagde regimentsdiners in Stroe

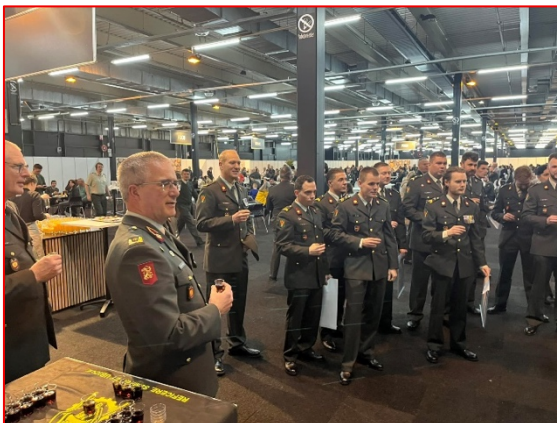
Het regimentsdiner voor onderofficieren en het officierendiner in Stroe waren opnieuw een groot succes. Ruim 400 regimentsgenoten kwamen bijeen in een feestelijke ambiance. Tijdens het diner werd brigadegeneraal b.d. Toine Beukering onderscheiden met de Regimentshanddruk voor zijn jarenlange inzet. Het zingen van het regimentslied was zó enthousiast dat er zelfs klachten kwamen uit Garderen.

5 april

Uitreiking uitzendmedailles in Gorinchem

In Gorinchem ontvingen 49 B&T'ers hun uitzendmedaille, in aanwezigheid van hun relaties en collega's van andere dienstvakken. Er werd luidkeels meegezongen met het regimentslied en geproost op hun inzet. Het regiment spreekt zijn dank en waardering uit voor hun inzet in het buitenland.

9 april

Start oefening *Steadfast Defender*

Op 9 april vertrok het Bevoorrading en Transport Commando (B&TCO) vanaf de Generaal-majoor Kootkazerne in Stroe richting Duitsland voor de grote NAVO-oefening *Steadfast Defender*. Deze oefening, met de deeloperaties *Quadriga* en *Grand Quadriga*, markeert een belangrijke stap in de voorbereiding op het beschermen van eigen en bondgenootschappelijk grondgebied. In colonnes van zo'n tien voertuigen verplaatst het B&TCO zich in etappes naar het oefenterrein bij Altmark en het GÜZ. Voor veel

militairen is dit een nieuwe ervaring: onbekend terrein, een bewegende hoofdmacht en realistische scenario's zoals bedreigde aanvoerlijnen. Waar eerder vaste routes en voorspelbare patronen de norm waren, ligt nu de nadruk op flexibiliteit en paraatheid in een veranderende wereld. De oefening biedt niet alleen praktische training, maar onderstreept ook de verschuiving in focus van expeditionair optreden naar collectieve verdediging. Een onmisbare stap in de gereedstelling van onze krijgsmacht. Nederland moet weer leren vechten, zei een generaal laatst toen hij aangaf dat de wereld om ons heen veranderd is. Van expeditionair optreden in bijvoorbeeld Afghanistan en Mali richt onze krijgsmacht zich weer nadrukkelijker op de eerste hoofdtak: het beschermen van ons eigen grondgebied en dat van onze bondgenoten. De infanterie maakt zich daarom klaar voor het gevecht. Ook voor het Bevoorrading en Transport Commando verandert er veel.

9 april

Regioborrel *Camp New Amsterdam* goed bezocht

De regioborrel op *Camp New Amsterdam* (vlaglocatie DVVO) trok maar liefst 45 regimentsgenoten. De bijeenkomst, georganiseerd door DVVO en het regiment, was informeel en gezellig. Er werd onderling bijgepraat, gepraat op het regiment en uiteraard het regimentslied gezongen — dit keer zonder geluid, maar met veel enthousiasme.

10 april Bestuursvergadering VVRB&T op Bronbeek

Het bestuur van onze veteranenvereniging (VVRB&T), de Raad van Advies (RVA) en het Regco kwamen samen voor een bestuursvergadering op KTOMM Bronbeek. De bijeenkomst werd afgesloten met een diner in de Kumpulan, een rondleiding en een '*sneak preview*' van de vernieuwde tentoonstelling in het museum. Een inspirerende dag op een indrukwekkende locatie. [foto hieronder links]

16 april IGK bezoekt BIDKL

De Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht (IGK) bracht een werkbezoek aan de BIDKL. Hij werd geïnformeerd over lopende projecten en toonde zich onder de indruk van het gespecialiseerde en persoonlijke werk dat de vier medewerkers van BIDKL verrichten bij het identificeren van oorlogsslachtoffers. Het bezoek onderstreepte het belang van deze taak voor de nabestaanden. [foto hieronder rechts]

24 april Bruisende Jaarlijkse Algemene Ledenvergadering VVRB&T

Op woensdag 24 april vond de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering van de VVRB&T plaats. Het bestuur praatte de ruim vijftig aanwezige leden in een vlot tempo bij over activiteiten, reünies, bestuurlijke zaken, personeel, financiën (met een lovend verslag van de KCC) en toekomstige ontwikkelingen. Een bijzondere toevoeging was de pitch over de opening van het 'Witte Anjerparkje' bij de HC op 19 juni. Na afloop volgde een toast op het Regiment en een geslaagde wijnproeverij onder leiding van de RC. De avond onderstreepte: de VVRB&T is springlevend.

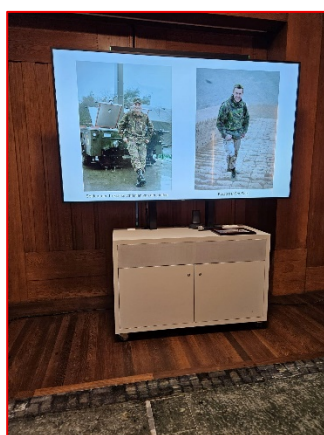

26 april Koninklijke onderscheiding voor luitenant-kolonel bd Huub Vleeshouwers

Op 26 april werd luitenant-kolonel bd Huub Vleeshouwers verrast door de burgemeester van Helmond met een Koninklijke Onderscheiding. Hij werd benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau voor zijn jarenlange inzet voor veteranen en maatschappelijke organisaties. Sinds 2010 is hij bestuurslid van Brabants Gesneuvelden en sinds 2011 voorzitter van Stichting Veteranen Brabant Zuidoost. Ook was hij projectleider van de 70ste herdenking van Operatie *Market Garden* en zet hij zich al jaren in voor nuldelynsondersteuning aan veteranen. Het Regiment feliciteert Huub van harte met deze welverdiende erkenning. [foto hieronder links]

3 mei Brugvernoemingen ter ere van gesneuvelde militairen

Op 3 mei vond in de Inktpot, het markante hoofdkantoor van ProRail in Utrecht, de ceremoniële vernoeming plaats van twee spoorwegovergangen in Amersfoort naar Christian van der Linden en Cor Strik. Beide militairen verloren hun leven in dienst van de vrede. In aanwezigheid van familie, vrienden en collega's werden de naamplaquettes onthuld. De ceremonie onderstreepte het belang van blijvende herinnering: hun namen zijn nu zichtbaar in de samenleving die zij dienden. Christian van der Linden, kok bij de Intendance en uitgezonden in 1996 en 1997, sneuvelde bij Ladice. Zijn nagedachtenis leeft voort op het Logistieke Ereveld in Soesterberg en nu ook in het straatbeeld van Amersfoort. [2 foto's hieronder]

5 mei Vrijheid gevierd in Wageningen

Tijdens het defilé op 5 mei in Wageningen werd de vrijheid uitbundig gevierd. Twee detachementen van het regiment, waaronder VVRB&T, liepen mee, samen met vele andere regimentsgenoten. Het publiek zorgde zoals elk jaar voor een warm onthaal. Na het zingen van het regimentslied werd gezamenlijk getoost op de vrijheid en het Regiment. De saamhorigheid was voelbaar en onderstreepte het belang van herdenken én vieren.

13 mei NAVO-medaille voor NSE-1 in Irak

Op 13 mei werd in Bagdad de NAVO-medaille uitgereikt aan de leden van het eerste Nederlandse *National Support Element* (NSE-1), die zich gedurende 30 dagen of langer hebben ingezet binnen de NAVO-missie in Irak (NMI). NSE-1 had een cruciale rol bij het ondersteunen van Nederlandse eenheden in Irak, Koeweit en Qatar. Tijdens de ceremonie sprak kapitein Daisy, commandant van NSE-1, haar dank en trots uit voor de inzet van het team. De overdracht aan NSE-2 markeerde het formele einde van deze succesvolle inzetperiode.

24 mei Regio-borrel in West-Brabant: verbinding centraal

Op 24 mei kwam het Regiment bijeen op het kasteel van Breda tijdens een regio-borrel voor West-Brabant. Ongeveer 25 (toekomstige) regimentsgenoten ontmoetten elkaar in de Granaattoren. De RC benadrukte het belang van regionale saamhorigheid en lichtte de rol en taak van het Regiment toe. De bijeenkomst werd afgesloten met het regimentslied en een toast met het traditionele palmpitje. Op het Regiment!

28 mei Afscheid van majoor b.d. Rik Smit

Op 28 mei nam het Regiment afscheid van majoor b.d. Rik Smit, die op 63-jarige leeftijd overleed na een kortstondige, slopende ziekte. Rik diende jarenlang binnen het logistieke domein en werd uitgezonden naar diverse missies. Hij stond bekend als een toegewijd en levenslustig collega met een groot hart voor zijn personeel. Hij laat zijn echtgenote Hanny en zoon Thijs achter. Het Regiment wenst hen veel sterkte toe.

30 mei Beëdiging in Soest: 41 nieuwe regimentsgenoten

Op uitnodiging van burgemeester Rob Metz (*foto onder rechts*) vond op 30 mei een beëdiging plaats in Soest. 41 nieuwe regimentsgenoten legden de eed of belofte af in het bijzijn van familie, collega's en geïnteresseerden. Na afloop werd feestelijk samengekomen in de tuin van het stadhuis, met catering door Stichting 43 Bevocie. Het regimentslied galmde door het gemeentehuis, gevolgd door een welverdiende toast.

5 juni Regio-borrel te Schaarsbergen met waardering voor draagploeg

Op 5 juni organiseerde 11 Bevoorradingscompagnie de regio-borrel te Schaarsbergen. Tijdens deze borrel keek de RC kort terug én vooruit. De regimentsadjutant Barry zette de draagploeg van de uitvaart van een oud-commandant van 11 Bevocie in het zonnetje met certificaten en *coins*. Na het zingen van het regimentslied werd de cocktail- en mocktailbar geopend en barstte het feest los.

13 juni Wisseling van de wacht bij DM&D: afscheid generaal Solkesz

Generaal Arco Solkesz droeg op 13 juni zijn functie als Directeur Materieel en Diensten (DM&D, binnen staf CLAS) over aan generaal TD Dick van Broekhoven. Tijdens een informele bijeenkomst sprak de RC zijn waardering uit en overhandigde een litho. Een dag later volgde op Bronbeek een warme FLO-receptie. De CLAS-legpenning werd aan Arco uitgereikt, met de inscriptie "Mensgericht en Inspirerend". Arco wordt bedankt voor zijn jarenlange steun en promotie van het Regiment.

14 juni In memoriam: Wesley Reijnen

Op 14 juni bereikte het droevige nieuws het Regiment over het overlijden van Wesley Reijnen, trekker-oplegger chauffeur bij 140 Zwaar Transportcompagnie. Wesley was Regimentssoldaat van het jaar 2021 en ontvanger van de Regimentslegpenning. Hij wordt herinnerd als een betrokken, enthousiaste en trotse militair. Het Regiment betuigt zijn oprechte deelneming aan familie, vrienden en collega's. [foto hieronder links]

17 juni In memoriam: Stephan Verbeek

Op 17 juni overleed Stephan Verbeek, een trotse *Bevo Seal* en regimentsgenoot. Het Regiment wenst zijn familie en vrienden veel sterkte in deze moeilijke tijd. [foto hieronder rechts]

29 juni Nederlandse Veteranendag in Den Haag: indrukwekkend en feestelijk

Op 29 juni vierde het Regiment een indrukwekkende Veteranendag in Den Haag. Tijdens het defilé liepen de detachementen strak onder leiding van maj bd Jan Litjens en kap Paul Knops. Meer dan 200 regimentsgenoten en aanhang zongen luid het regimentslied en brachten een toast uit. De aanwezigheid van de twee oudste veteranen, Jan Boes en Wim Kloos, maakte deze dag extra bijzonder.

4 juli Commanders Coin voor Chris Kruise

Op 4 juli herdacht Chris Kruise samen met zijn maten en familie een ingrijpend moment, 15 jaar na zijn ernstige en ingrijpende verwonding in Afghanistan. Ondanks zijn fysieke beperkingen bleef Chris actief voor Defensie en het Regiment. Als regimentssecretaris is hij van grote waarde. De RA reikte hem op deze dag de *Commanders Coin* uit. Een bescheiden reünie en een welverdiende toast onderstreepten het respect en de dankbaarheid.

11 juli 11 nieuwe officieren verwelkomd

Op 11 juli vond in Soesterberg de certificaatuitreiking plaats van de VTO-KMA. Elf nieuwe officieren werden feestelijk verwelkomd door het Regiment na hun 22 weken durende opleiding. Na toespraken en felicitaties werd uiteraard het regimentslied gezongen en geproost op de toekomst.

16–19 juli Nijmeegse Vierdaagse: Regiment trotse deelnemer

Tijdens de Vierdaagse van Nijmegen, van 16 tot en met 19 juli, was het Regiment sterk vertegenwoordigd. De sfeer, kameraadschap en volharding waren voelbaar. De traditionele regimentsborrel op Heumensoord trok meer dan 150 deelnemers. Een bijzonder moment was de uitreiking van de *Commanders Coin* aan het detachement van 240 Dienstencompagnie.

31 juli Bronzen medaille voor Belinda Schutte

Op 31 juli kreeg Belinda Schutte eindelijk haar bronzen medaille voor trouwe dienst, na 18 jaar. Belinda begon haar carrière bij 160 Zwaar Transportcompagnie, diende bij 41 Bevocompagnie en werd later trekker-opleggerchauffeur. Ze werd uitgezonden naar Bosnië en bleef als reservist actief. De uitreiking vond plaats bij de Historische Collectie in aanwezigheid van haar familie. Het Regiment feliciteert haar van harte. *[foto boven links]*

1 augustus 17 onderofficieren geslaagd

Op 1 augustus ontvingen 17 onderofficieren hun certificaat na een intensieve opleiding van 10 weken bij de SIVO op het OTCLog. Zij zullen hun nieuwe functie gaan vervullen bij B&T-eenheden in Stroe en Schaarsbergen. Het Regiment wenst hen veel succes in hun verdere loopbaan. *[foto boven rechts]*

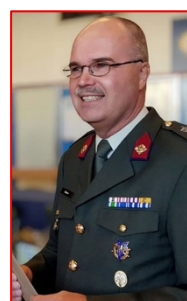
3 augustus In memoriam: Debby van Exter

Op 3 augustus overleed korporaal der eerste klasse b.d. Debby van Exter op 45-jarige leeftijd in Benidorm. Debby diende als kok en later als hulpfoerier, met uitzendingen naar Irak en Afghanistan. In juni ontving ze nog de veteranen-coin. Het Regiment wenst haar vrouw Ramona, zoontje Tymo en haar naasten veel sterkte toe.

20 augustus In memoriam: Roelof Dijkstra

Op 20 augustus overleed adjudant-onderofficier b.d. Roelof Dijkstra in Zeewolde. Roelof had een lange carrière binnen het Regiment, met diverse plaatsingen, waaronder bij 41 Bevocie, 11 Pantser Antitank Compagnie en het OTC. Hij werd gewaardeerd om zijn toewijding en inzet. Het Regiment betuigt zijn medeleven aan zijn nabestaanden.

20 augustus Tijdelijk commando-overdracht bij 130 Bevocie

Op 20 augustus vond bij 130 Bevoorraderscompagnie een tijdelijke wisseling van het commando plaats. Majoor Jelle, die op korte termijn vertrekt voor zijn missie als commandant NSE, droeg het commando tijdelijk over aan kapitein Remy. In januari zal de daadwerkelijke opvolger zijn intrede doen. Tijdens een stijlvolle ceremonie en een gezellige receptie keek de commandant van het Bevoorrading en Transportcommando terug op de inzet van Jelle, en sprak hij het vertrouwen uit in Remy. Beide officieren ontvingen een passende Palmpit-fles: groot voor de scheidende, klein voor de aantredende.

Wij wensen Jelle veel succes en krijgsmansgeluk tijdens zijn missie, en Remy veel succes en kameraadschap bij 130 Bevocie!

29 augustus Nieuwe collega's leggen de eed of belofte af

Op donderdag 29 augustus legden 19 nieuwe collega's van het B&T Commando en 11 Bevocie Luchtmobiel de eed of belofte af op ons vaandel. De ceremonie vond plaats op het Veteranenplein op de Generaal-majoor Kootkazerne in Stroe, onder toezicht oog van familie, collega's, regimentsoudste generaal de Wolf, B&T generaal Van der Tuin en de burgemeester van Barneveld.

Tijdens de receptie werd het regimentslied uit volle borst gezongen en bracht de RA een toast uit op het regiment en de nieuwe regimentsgenoten.

Welkom allemaal – veel krijgsmansgeluk en werkplezier gewenst!

3 september **In memoriam: Ing. Ger Achterhof**

Op 3 september overleed op 95-jarige leeftijd onze regimentsgenoot en veteranennestor Ing. Ger Achterhof, Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Ger diende in voormalig Nederlands-Indië bij 43 AAT en was decennialang actief binnen het veteranennetwerk, o.a. als voorzitter van de Landelijke Reünie Commissie en bestuurslid van de Veteranenvereniging Regiment B&T. Ook stond hij aan het roer van de stichting Indië-Monument in Emmen.

Ger werd in 2019 Koninklijk onderscheiden voor zijn inzet voor veteranen. Wij zijn hem dankbaar voor zijn tomeloze betrokkenheid en wensen zijn nabestaanden veel sterkte toe.

7 september **Herdenking Nederlands-Indië**

Op 7 september vond de jaarlijkse herdenking bij het Nederlands-Indië Monument plaats, voorafgegaan door een boeiende Veteranenlezing met generaal Oppelaar, ambassadeur Michel Rentenaar en Ikol Bjorn over de SFIR-missie in Irak.

De herdenking verliep waardig en eervol. Namens de regimenten en korpsen van de landmacht legden RA-RTT en KA-MA een krans. De nazit met veteranen vormde een mooie afsluiting van een indrukwekkende dag. *[foto hieronder links]*

10 september **Herdenking Ereveld Loenen bij de Zeven Kruizen**

Zoals elk jaar vond ook dit jaar een ingetogen herdenking plaats bij de Zeven Kruizen op het Ereveld Loenen. Deze kruizen symboliseren de zeven erevelden in voormalig Nederlands-Indië.

Met delegaties van onze operationele eenheden en van de DVVO werd een speciaal eerbetoon gebracht aan onze gevallen kameraden. Een waardige, intieme plechtigheid die diepe indruk maakte. *[2 foto's hierboven rechts]*

12 september **Jaarlijkse dodenherdenking op het Logistiek Ereplein**

Onder dreigende wolken vond op 12 september onze jaarlijkse dodenherdenking plaats op het Logistiek Ereplein in Soesterberg. Speciale gasten waren regimentsoudste generaal de Wolf, B&T generaal Van der Tuin en locoburgemeester Scholten van Soest. Korporaal Theo Smakman, gesneuveld in 1949 in Nederlands-Indië, stond dit jaar centraal. Zijn familie, onder wie zus Carla, woonde de herdenking bij en toonde zich diep onder de indruk van de ceremonie. Een plechtige en persoonlijke herinnering, die het verleden met het heden verbond. *[foto's volgende pagina]*

20 september Mobilisatie-Oorlogskruis voor soldaat Boers

In Nieuwleusen mocht de RC op 20 september het Mobilisatie-Oorlogskruis postuum uitreiken aan de dochter van soldaat E.G. Boers. Boers diende van 1938 tot 1940 bij het Korps Motordienst (KMD), de voorloper van de AAT. Dankzij het onderzoek van zijn kleindochter Ellen werd zijn recht op deze onderscheiding erkend. In intieme familiekring werd het kruis uitgereikt. Een bijzonder moment, waarin verleden en heden samenkwamen.

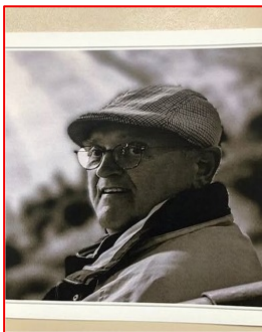
24 september Dubbele onderscheiding met familiegeschiedenis

Op 24 september werd op de kazerne in Stroe een bijzondere dubbele onderscheiding uitgereikt. Korporaal Erik Dijkslag ontving zijn medaille voor 24 jaar trouwe dienst. Zijn grootvader, Jan Balster, diende in de meidagen van 1940 op de Grebbeberg, maar kreeg nooit het Mobilisatie-Oorlogskruis. Dankzij Erik werd het kruis alsnog postuum uitgereikt aan zijn moeder. Twee generaties, verbonden door dienstbaarheid – een bijzonder moment voor de familie én het regiment.

26 september In memoriam: Sgt1 b.d. Elmar Zandee

Op 26 september overleed op 54-jarige leeftijd onze regimentsgenoot sergeant1 b.d. Elmar Zandee. Elmar was onder meer actief bij 230 Mzwctie en diende tijdens een uitzending naar Kosovo. Wij herinneren Elmar als een sterke en betrokken collega. Wij wensen Edita, Colin en de familie veel sterkte toe.

27 september In memoriam: Aoo b.d. Hajo Roosenburg

Onze regimentsgenoot Aoo b.d. Hajo Roosenburg overleed op 27 september. Hajo begon als kok en werd later specialist in interne veiligheidszorg. In 2011 verliet hij de dienst.

Hij was geliefd binnen het onderofficierskorps en actief lid van VOOLOG. Wij wensen zijn vrouw Henny, kinderen en kleinkinderen veel kracht toe.

18 oktober Viaduct Almere draagt naam van Karel Groeneveld

Op 18 oktober werd het viaduct over de A6 bij Almere officieel vernoemd naar sergeant-majoor Karel Groeneveld, die in 2000 overleed tijdens een missie in Eritrea (UNMEE). Tijdens een indrukwekkende ceremonie werd zijn naam blijvend verbonden aan deze plek. Lkol bd Engelmann sprak namens de familie en onze RC sprak namens C-LAS en bracht een toast uit op Karel.

"Gigantix, we zullen je nooit vergeten."

26 oktober In memoriam: Adjudant b.d. Hendrik Hansen (100)

Op 26 oktober overleed op 100-jarige leeftijd onze oudste regimentsgenoot, adjudant b.d. Hendrik Hansen. Als KNIL-militair overleefde hij de Birma-spoorlijn, diende in Nederlands-Indië en was jarenlang actief binnen ons regiment. Zijn warme persoonlijkheid en befaamde rijsttafel maakten hem tot een geliefde collega. Wij eren hem en wensen zijn grote familie veel sterkte toe. *[foto hieronder links]*

30 oktober Beëdiging 49 nieuwe regimentsgenoten

Op 30 oktober legden 49 nieuwe collega's tijdens een stijlvolle ceremonie de eed of belofte af op het Veteranenplein in Stroe. Onder hen zes deelnemers aan het Dienjaar, die allen doorgaan als beroeps of reservist. Gefeliciteerd allemaal – welkom bij het regiment! *[foto hierboven rechts]*

11 november Heldendaden bij 230

Bevoorraderscompagnie

Tijdens een druilerige namiddag in Duitsland stond 230 Bevoe aangetreden bij Febeskamp. Compagniesadjutant Stefan werd geëerd voor zijn kordate optreden bij twee incidenten. Korporaal 1 Alan ontving het Rode Erekoord, een uitzonderlijke erkenning voor zijn inzet. Beide mannen: gefeliciteerd! Jullie maken ons regiment sterker!

19 november – 9 nieuwe sergeanten geslaagd

Negen B&T-sergeanten zijn geslaagd voor de *Logistic Leadership Course* bij de SIVO. Een belangrijke stap in het dichten van de kloof tussen manschappen en leidinggevend. Van harte gefeliciteerd met dit resultaat en veel succes in jullie nieuwe rol binnen het regiment!

20 november – Regioborrel Utrecht

De laatste regioborrel van het jaar vond plaats op 20 november in Utrecht. Hoewel de opkomst bescheiden was, maakten de aanwezigen er een gezellige middag van.

Toosten, zingen en verbinden – op het regiment!

21 november

Eerbetoon aan veteraan Wim Kloos

Onze veteraan Wim Kloos, normaal altijd aanwezig bij herdenkingen, kon dit jaar door gezondheidsproblemen niet komen. Dankzij een prachtig initiatief werd hij alsnog naar Roermond gebracht om bij het Indië-monument een bloemstuk te leggen. *[foto links]*

Kameraadschap pur sang – een voorbeeld voor ons allen.

6 december – Postume eer voor Sgt1 Marc Couwenberg

Op 6 december werd het Oorlogsherinneringskruis en het Ereteken voor Orde en Vrede postuum uitgereikt aan de familie van Sgt1 Marc Couwenberg. Hij overleefde de Birma-spoorlijn, diende tot 1947 bij het KNIL en keerde later terug naar Nederland. Zijn doorzettingsvermogen en plichtsbesef blijven ons inspireren. Een toast op zijn leven werd afgesloten met Indische lekkernijen.

16 december Vrijwilligersavond in Kerstsfeer

Vrijdag 16 december stond in het teken van dank aan onze vrijwilligers. In een sfeervol ingerichte loods werden bijna 100 vrijwilligers en hun partners in het zonnetje gezet. Frits van 't Spijker nam op bijna 90-jarige leeftijd afscheid, net als Pascal en Dennis, onze trouwe webmasters. De Regimentshanddruk – de hoogste onderscheiding – ging naar Ikol b.d. Hans Schulz. De avond eindigde traditioneel met het regimentslied en een toast op hen die het mogelijk maken: onze vrijwilligers!

17-20 december Laatste eindspurt

In de laatste week voor het kerstverlof stond er nog een actiefol programma op de agenda van de regimentsleiding. Na een gezellige, maar frisse vrijwilligersavond trokken we erop uit om een aantal regimentsgenoten te bezoeken die wat extra aandacht verdienen in deze dagen.

Zo brachten we een warm bezoek aan de heer **Wim Kloos**, een van onze oudste regimentsgenoten en veteraan. Wim verblijft momenteel in het Humanitas-huis in Rotterdam. Gelukkig gaat het stapje voor stapje beter met zijn gezondheid en hoopt hij binnenkort weer naar huis te mogen.

Ook gingen we langs bij **Riet**, die in augustus afscheid moest nemen van haar man **Roel**, en bij **Mo en Tymo**, die hun vrouw en moeder **Debby** nog elke dag intens missen. In deze donkere dagen rondom Kerst is wat extra aandacht een klein gebaar, maar van grote betekenis.

Verder bezochten we **sergeant-Majoor Erwin**, die het afgelopen jaar veel op zijn bordje kreeg en momenteel op adem komt. Goed om te zien dat het de goede kant op gaat en dat hij de toekomst positief tegemoetziet – een *palmpitje* helpt daar uiteraard bij.

Een kleine moeite, een groot gebaar.

Tot slot waren we aanwezig bij de **commando-overdracht van 140 Zwaar Transportcompagnie**.

Majoor Rick droeg, met pijn in het hart, 'zijn' compagnie over aan **majoor Arjan**. Na de vakantie vertrekt Rick naar Irak om daar de NSE te leiden. Wij wensen beiden veel succes, veel plezier en natuurlijk: **krijgsmansgeluk!**

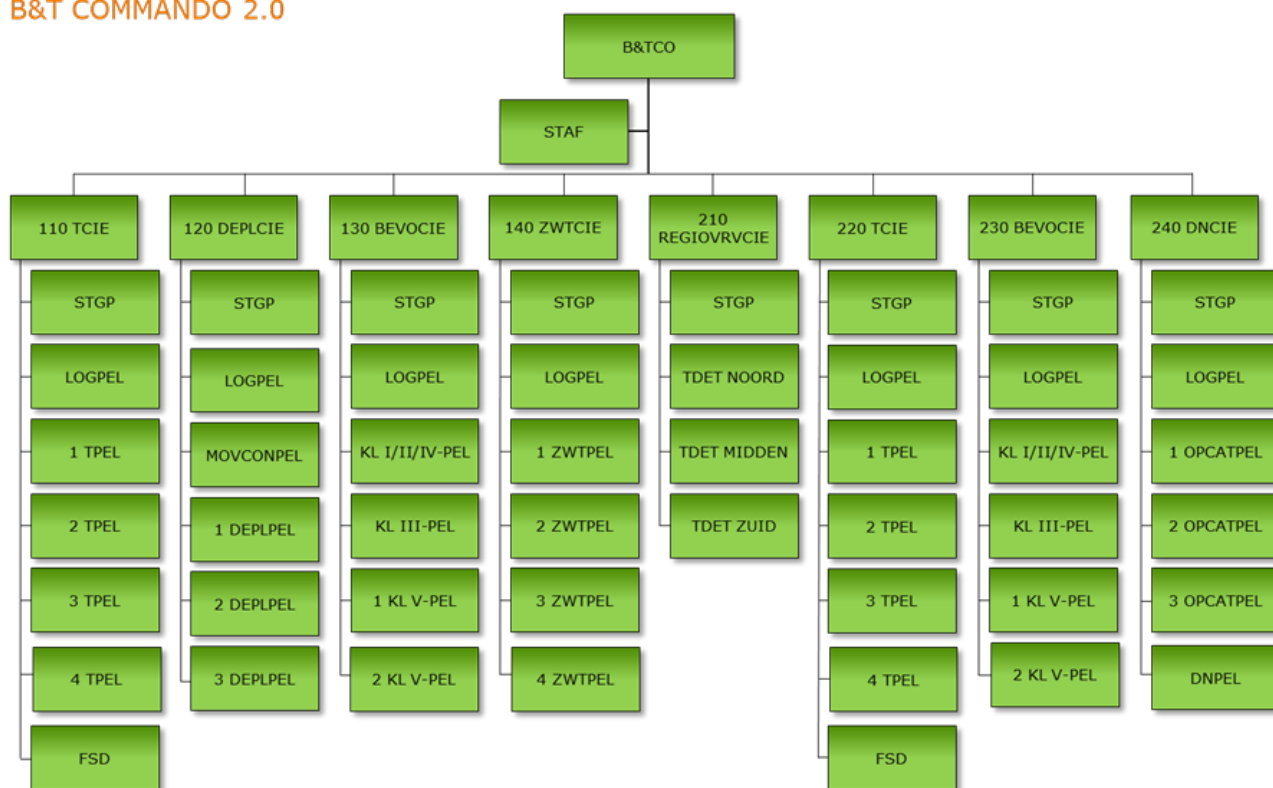
Bevoorrading en Transport Commando (B&TCo)

1. Organisatie/dispositie/taakstelling en hoofdtaken/reorganisatie

a. Organisatie:

B&T COMMANDO 2.0

b. Dispositie

De hoofd- en tevens vlaglocatie is de Generaal-majoor Kootkazerne (GMK) te Stroe. De beide *Forward Support* Detachementen (FSD) van de twee transportcompagniën zijn respectievelijk toebedeeld aan de 43e Gemechaniseerde Brigade in Havelte (220 Tcie) en de 13e Lichte Brigade in Oirschot (110 Tcie) voor snel inzetbare ondersteuning. Het 3^e Operationele cateringspeloton is gevestigd in Schaarsbergen. De beide FSD'n zijn nog niet gevuld i.v.m. personeelstekort; vanaf 1-1-2025 zal FSD Zuid opgericht worden op Mobcomplex Veldhoven. FSD Zuid wordt dan separaat aangestuurd als ondercommandant van C-B&TCo.

Voor de interne logistiek valt het B&TCo m.b.t. het distributiecentrum terug op 302 Matlogpel, voor geneeskundige steun op het gezondheidscentrum Stroe, voor de

materieeldienststeun op 13 Hrstcie. Dislocaties vallen terug op lokale interne dienstverleners.

	Plaats	Kazerne
B&TCo en staf	Garderen	Legerplaats Stroe
110 Tcie	Garderen Veldhoven (FSD)	Legerplaats Stroe Mc Veldhoven (vanaf 1-1-25)
120 Deplcie	Garderen	Legerplaats Stroe
1 VVdet	Apeldoorn	Frank van Bijnenkazerne
2 VVdet	Arnhem	Oranjekazerne
3 VVdet	Oirschot	De Ruyter van Steveninckkazerne
4 VVdet	Roosendaal	Engelbrecht van Nassaukazerne
5 VVdet	Havelte	Johannes Postkazerne
130 Bevocie	Garderen	Legerplaats Stroe
140 Zwtcie	Garderen	Legerplaats Stroe
210 Rrvrcie	Harskamp t.z.t Soesterberg	Munitie Complex (MC) Harskamp t.z.t. Kamp Soesterberg
Tdet noord	Havelte Den Helder	Johannes Postkazerne Marinecomplex Basinggracht
Tdet midden	Harskamp t.z.t Soesterberg	MC Harskamp t.z.t Kamp Soesterberg
Tdet zuid	Eindhoven Hogerheide	Vliegbasis Eindhoven Vliegbasis Woensdrecht
220 Tcie	Garderen Havelte (nog niet operationeel)	Legerplaats Stroe Johannes Postkazerne
230 Bevocie	Garderen	Legerplaats Stroe
240 Dncie	Garderen Schaarsbergen	Legerplaats Stroe Oranjekazerne

Taakstelling

- (1) Ten behoeve van inzet stelt het B&TCo zijn eigen eenheden gereed en ondersteunt de gereedstelling van andere eenheden.
- (2) De doelstelling van het B&TCo is het onder operationele omstandigheden leveren van Bevoorrading, Transport en Diensten en het in *Single Service Management* (SSM) plannen en uitvoeren van het niet-operationeel goederenvervoer over de weg en operationele cateringcapaciteiten. De eenheid richt bij inzet de logistieke keten in van *Point of Disembarkation* (POD) tot de gebruikende eenheid met permanente of tijdelijke logistieke installaties (POD, voorraadcentrum (vc), aanvulcentrum (ac)).
- (3) Tevens levert het B&TCo de uitvoerende diensten voor het verplaatsingsproces, verkeer, verkeersleiding en verplaatsingsondersteuning (verplost).

c. Hoofdtaken

Conform legerplan 1673 (CLAS Xpost 2020010379) zijn de hoofdtaken van het B&TCo:

- (1) Het onder operationele omstandigheden leveren van goederen en personenvervoer;
- (2) Het onder operationele omstandigheden leveren van diensten;
- (3) Het onder operationele omstandigheden in-, op-, over- en uitslaan van goederen;
- (4) Het onder operationele omstandigheden ondersteunen van (*Reversed*) *Reception, Staging and Onward Movement* ((R)RSOM) operaties.
- (5) Het onder operationele en niet-operationele omstandigheden voorbereiden, coördineren en controleren van militaire wegverplaatsingen van alle NLD krijgsmachtdelen in binnen- en buitenland, alsmede van de wegverplaatsingen van buitenlandse eenheden welke in/vanuit/door NLD grondgebied worden uitgevoerd;
- (6) Het onder operationele omstandigheden leveren van capaciteiten voor verkeersleiding, laad- en losactiviteiten en de organisatie van een verplaatsingsstaf;
- (7) Het onder operationele omstandigheden coördineren en uitvoeren van verplaatsingsondersteuning bij grote verplaatsingen van eenheden van het CLAS en overige OPCOs;

- (8) Het defensiebrede SSM 'goederenvervoer over de weg';
- (9) Het defensiebreed ondersteunen van de vredesbedrijfsvoering;
- (10) Defensiebrede centrale distributie.

d. Sleutelfunctionarissen

C-B&TCo	Kol E.F. Peters
Plv	Lkol J.W. Francke
COA	Aooi M. Blok
Chef staf	Lkol W. Teerds
C-Stafpel	Elnt M. van Leijen
	Tlnt G. Bakker (vanaf 1-7-2024)
CSM Stafcie	Sm D. de Vries
	Owi M.P. van Zijtveld (vanaf 9-9-2024)
C-110	Maj R. van Geresteijn
	Maj H.P. Boswinkel (vanaf 4-12-2024)
C-120	Maj D. Bruijntjes
C-130	Maj J.D. Bokma
	Kap R. van Esch (vanaf 20-8-2024)
C-140	Maj H.J.W. Lubberman
	Maj J.F. Kooijnga (vanaf 17-12-2024)
C-210	Maj J. Maerschallck
C-220	Maj M.M.E.M. Vaessen
C-230	Maj P. Engels
C-240	Maj J.H.T. Berenpas

2. S 3-zaken: Operationele inzet/gereedstelling/logistieke steun aan de krijgsmacht/steunverleningen

- a. Met het vizier op hoofdtak 1 heeft B&TCo ook in 2024 flinke stappen gezet. Met een ritmiek van een voor- en najaarsoefening is het mogelijk om twee keer per jaar de operationele logistieke keten uit te rollen. Hierdoor kunnen we veel trainen en leren. Ook draagt het bij aan de operationele mindset en zo komt de focus steeds meer in de juiste richting.
- b. De belangrijkste oefeningen in het SJP2024 voor de gereedstelling van B&TCo waren Grand Quadrica en Ardent Lion. Tijdens Grand Quadrica nog volgens het vorige concept en tijdens Ardent Lion volgens de nieuwe doctrine. Bij Ardent Lion is de gehele logistieke operationele keten uitgerold en daarvoor is het overgrote deel van B&TCo ingezet geweest. Daarnaast hebben de verschillende compagniesoefeningen, grensverleggende activiteiten, schietweken en MBV momenten bijgedragen aan de operationele gereedheid van B&TCo. Ook zijn in 2024 vele oefeningen ondersteund en steunverleningen uitgevoerd. Hieronder een greep uit het SJP:
 - (1) Ost SOB/SOMS (I, II en III);
 - (2) Ost Joint Artic Training en Cold Response (CZSK);
 - (3) Caribbean Poacher (45 INFBAT);
 - (4) Nordic Torch (JISTARC);
 - (5) African Lion (44INFBAT);
 - (6) Nijmeegse Vierdaagse;
 - (7) Precise Response (41GNBAT)
 - (8) Griffin Strike/Baumholder (43X)
 - (9) Bold Quest (STCLAS)
 - (10) Texas Engineer (43X)
 - (11) Ultimate Dragon (13X)
 - (12) Phoenix (OOCL)
 - (13) Media Archer (CZSK)
 - (14) Jungle Warfare
- c. In 2024 hebben we de volgende missies ondersteund:
 - (1) eFP Litouwen

- (2) NMI Irak
- (3) MQ-9 Reaper drones CZSK Roemenië (koks)

d. In een jaar waarin de geopolitieke stabiliteit steeds verder is afgenomen, is de noodzaak voor een sterk Defensie toegenomen. We moeten in korte tijd groeien en zorgen dat we gereed zijn om ingezet te worden wanneer de situatie daar om vraagt. Met het oog op 01-01-2027, het moment dat we *fully operational capable* (FOC) dienen te zijn, zet B&TCo de nodige stappen om dat te bereiken. We zijn in 2024 iets gegroeid, maar hebben nog steeds te maken met tekorten. Het goede nieuws is dat ook B&TCo tijd en ruimte krijgt als *Primairy Training Audience*. Dat wil zeggen dat is onderkent dat gevechtseenheden ook moeten trainen om bevoorrad te worden om hun eigen instandhouding te garanderen. Geen *magic moves* meer. Maar een volledige keten vanaf depot tot aan de enkele gebruiker in het voertrein.

e. Impressie

Tijdens de oefening GRAND QUADRIGA (GRQU) in het voorjaar heeft B&TCo 13 LtBrig ondersteund in de grootste oefening van de laatste jaren. Van het gereedstellen van eigen eenheden tot het ondersteunen in de grote verplaatsing van de brigade uit OIRSCHOT naar LITOUWEN, waarin tevens een FTX was verwerkt. Het B&TCo is de gehele periode aanwezig geweest in deze oefening, waarin het zelf ook goed getraind is. Tijdens GRQU zijn weer verdere stappen gezet in het ontwikkelen, en werken met, Standaard Laad Eenheden Voeding. Dit is de eerste variant geweest in standaardiseren van ladingen. Tevens zijn er simultaan tijdens de oefening twee grote voorraadlocaties uitgebracht, om de oefening met 2 ketens te ondersteunen. Deze ketens hadden hun eigen aansturingselement. Een leerzame periode voor alle deelnemers, waarbij weer waardevolle lessen zijn geleerd voor het toekomstige optreden.

De oefening ARDENT LION (ARLI) in het najaar was, na de lessen uit GRAND QUADRIGA, het moment voor het B&TCo om de herziene keten uit te brengen en te testen. Gebaseerd op het ontwikkelde *NATO FORCE MODEL* is er getraind in de nieuwe wijze van keteninrichting en aansturing. Nieuwe locaties, nieuwe benamingen en invulling ten opzichte van de oude keten, met daarin verwerkt nieuwe principes van optreden. Tijdens GRAND QUADRIGA heeft het B&TCo 2 ketens uitgebracht, tijdens ARDENT LION is dit geïntegreerd in een enkele keten. Tijdens ARDENT LION zijn er 2 commandoposten uitgebracht, de *rear command post* en de *main command post*, die tegelijk operationeel in dezelfde keten draaide. Nieuwe uitdagingen voor de eenheden binnen het B&TCo, maar ook voor de B&TCo staf een uitdagende periode waarin lessen zijn geleerd, problemen zijn onderkend en er grote stappen zijn gezet naar het verder ontwikkelen van het NFM.

ARLI heeft ook zorg gedragen voor het verder ontwikkelen van de standaardisering van laadeenheden. In het verleden verzorgde het B&TCo maatwerk vanuit de voorraad naar de gebruikende eenheid. Op basis van de sterkte en specifieke wensen werden ladingen samengesteld en werden deze afgeleverd. Met de nieuwe dreiging en de ontwikkeling van het NFM is er gewerkt aan standaard laadeenheden. Tijdens GRQU nog enkel voor voeding, tijdens ARLI ook samengesteld voor brandstof en geniemateriaal. De bevoegde eenheden hebben, in samenwerking met de staf, de maximale belading van een flatrack voeding en brandstof vastgesteld, de genie is betrokken geweest bij het samenstellen van de door hen benodigde materialen. Op deze wijze kan snel en zonder een lange lijn van informatie en aansturing de benodigde flatrack samengesteld worden, voldoet deze altijd aan de behoefte van de gebruikende eenheid en vinden de juiste voorraadstanden zich op elke plaats in de keten. Ook uit deze wijze van standaardisering zijn waardevolle lessen getrokken die in de toekomst verder ontwikkeld en toegepast zullen worden.

De enige goederenklasse die bijna niet te trainen is in standaardisering is munitie. In 2023 is het concept van de Standaard Laad Eenheid Munitie beproeft, en tijdens de oefening PHOENIX 24 is hier in samenwerking met 41 Afdeling Veldartillerie opnieuw invulling aangegeven. Dit jaar is ook een element van de staf hier in betrokken geweest, om de lijn van aansturing verder te simuleren. Een waardevolle training die plaats vond tijdens de

SOB/SOMS, maar waar niet teruggevallen werd op KL V gebied van het gebruikelijke bunkercomplex en verzamelplaats voor de gereedstaande klasse V. Hierdoor is gedwongen teruggevallen op veldopslag, een eigen transportgroep en het ondersteunen van de afdeling veldartillerie om de munitie weer transportgereed te maken voor het retourproces van de niet verbruikte klasse V.

Naast de focus op de 3 grote trainingsmomenten zijn er veel opdrachten uitgevoerd ter ondersteuning van nationale en internationale eenheden. Het B&TCo is ingezet voor het transport van afgestoten materiaal naar POLEN, het bijdragen aan *host nation support* ten behoeve van ATLANTIC RESOLVE om een brigade van het USA ARMY door te kunnen voeren vanuit de haven, maar ook de Nederlandse Veteranendag was terug te vinden op het SJP van de diverse B&TCo eenheden. Al met al wederom een bewogen jaar, waarin de focus van het B&TCo staf op meerdere aspecten, opdrachten en ontwikkelingen binnen de logistiek is gelegd. *Leren stopt nooit.*

Bevostraat tijdens oefening Grand Quadriga.

Bouwen van een standaard laadeenheid voeding tijdens oefening Ardent Lion.

Opslag van KLV te velde.

Onder de netten brengen van de commandopost van de staf.

f. *NATO New Force Model (NFM)*

Het NFM is de manier waarop NATO vanaf 2025 de verdediging van het NATO-grondgebied inricht. Hierin heeft B&TCo een rol om de ingezette eenheden logistiek te ondersteunen. Vanaf 1-1-2025 zal B&TCo in deze systematiek op een *Notice-to-Move (NTM)* staan, en na een alarmering ingezet worden. Tot en met 2024 zijn hierover vele vergaderingen en denksessies geweest, om een zo goed mogelijke manier van optreden te bedenken die uit te voeren is met de huidige capaciteiten (personeel, materieel, voorraden, IV-systemen, etc). Ook zal B&TCo leading zijn in de formeringslocatie Stroe, waarbij eigen eenheden, maar ook een aantal externe eenheden gereedgesteld worden tijdens de NTM.

3. Doctrine/wijze van optreden/kennisproductie

a. Handboek Bevoorrading tijdens inzet i.h.k.v. hoofdtak 1

In 2024 is het nieuwe HB Bevoorrading tijdens inzet in het kader van hoofdtak 1 uitgekomen. Hierin staat omschreven hoe logistiek geregeld is bij *large scale combat operations* (LSCO). Dit had vooral invloed tijdens oefening Ardent Lion. Hoewel de nieuwe begrippen nog onduidelijk waren, hebben we voor het eerst volgens het nieuwe bevoorradingsconcept opgetreden.

b. Studie LvO.120 *Land Support Enabling*

Hoewel in het jaarverslag van 2023 is uitgelegd wat de studie inhoudt is deze afgerond in 2024. De studie omschrijft de operationele logistiek van de (nabije) toekomst en geeft richting voor alles wat te maken heeft met operationele logistiek bij de CLAS.

4. Opleiden & Trainen

- a. Op het vlak van opleiden en trainen heeft het B&TCo in 2024 een aantal grote veranderingen doorgemaakt. Het hoogtepunt hierin waren de oefeningen Grand Quadriga en Ardent Lion. Deze oefeningen richten zich geheel op een inzet in het kader van het LSCO en maken deel uit van het OCCASSUS-scenario. Tijdens deze oefeningen werd het B&T Commando ondersteunt door *Defensity College* (OPFOR) en door het OTCLog (OTE-ondersteuning). Tijdens oefening Ardent Lion is ook de gravendienst voor het eerst in jaren ingezet. De gravendienst valt onder 240 DNCIE, de pelotonscommandant wordt geleverd door de sectie S3 bureau O&T. De overige personeelsleden bestaan uit reservisten en uit personeel van de sportorganisatie.
- b. De O&T focus voor 2024 lag op:
 - (1) Het uitvoeren van operaties in het kader van LSCO met een centrale aansturing vanuit de staf;
 - (2) *Drills* tegen UAV-dreiging;
 - (3) Het leveren van niveau steun op niveau III;
 - (4) Het op orde brengen van de kwalificatiestructuur;
 - (5) Het doorvoeren van *lessons learned* uit de Oekraïne;
 - (6) Het inrichten van het dienstjaar.
- c. 240 Dienstencompagnie heeft een nieuw waterzuiveringssysteem ontvangen. Het bedienend personeel hiervoor is opgeleid door de firma Kärcher. Ook het nieuwe voertuig de Manticore deed zijn intrede in 2024. Dit voertuig vereist een aanvullend rijvaardigheidsbewijs wanneer iemand beschikt over een civiel C rijbewijs. Inmiddels zijn een groot aantal personeelsleden van het B&T Commando gekwalificeerd om op dit voertuig te rijden.
- d. Ook is er in 2024 in samenwerking met Staf CLAS een begin gemaakt met het inrichten van het project Kwalificatieketen Individuele Personele Gereedheid (KiPG). Dit project zorgt ervoor dat kwalificaties gekoppeld zijn aan arbeidsplaatsen waardoor de OTC'a doelgerichter personeel kunnen opleiden. Door het terugdringen van 'cursus toerisme' worden wachtlijsten verkort. Inmiddels is het KiPG-project voor het B&T Commando volledig uitgevoerd.
- e. 2024 was ook het jaar waarin we afscheid hebben genomen van dhr. Kievith die Defensie na 47 jaar heeft verlaten. Sergeant-majoor Meinders en eerste luitenant Scholten deden hun intrede op het bureau. Kapitein Van der Meer deed eveneens in 2024 zijn intrede als bureauhoofd van het bureau O&T. Hij nam deze functie over van TLNT Boree die een overstap heeft gemaakt naar het Schoolbataljon van de Luchtmobiele Brigade. Ook de adjudant Van der Veen heeft zijn functie verruild voor een functie bij de sectie G1 van de 43ste Brigade.

5. *Joint/combined* aspecten, dan wel andere samenwerkingsverbanden

- a. *Joint* en *combined* optreden kwam in 2024 terug in meerdere ondersteuningsopdrachten. Met name het CZSK vanuit de OPCAT-pelotons, maar ook met transportcapaciteit vanuit diverse transportpelotons.
- b. Ook in 2024 heeft B&TCo materieel vervoerd naar Oekraïne. Dit was alweer de 12^e keer dat B&TCo deze transporten heeft uitgevoerd.

- c. De inzet in het kader van de *enhanced Forward Presence* (eFP) in Litouwen is ook in 2024 voortgezet. Voor de inzet eFP levert het B&TCo zowel een logistiek detachement (logdet) als een rotatie-ondersteuningsteam (ROOT). Het logdet, bestaande uit transport- (B&TCo), cluster- (B&TCo) en herstelcapaciteit (gevechtsbrigades), wisselt elke zes maanden. Het ROOT ondersteunt tijdens deze rotaties.
6. Materieelaspecten en infrastructuur
- a. Materieelvervanging
 - (1) Vervanging witte vloot B&TCo
In maart zijn er maar liefst 19 nieuwe trekkers uitgeleverd.
 - (2) Naast de doorlopende – en bijna gecompleteerde – uitrol van de P-modules en Delta-vtgn bij het B&TCo uit het project DVOW-II, worden uit dit project ook het nieuwe container hefmiddel (CHM) Liftking en de Manticore uitgeleverd. Echter, de levering van de vervanger van de YAS is wederom uitgesteld. Tevens is er vertraging ontstaan bij de productie van de *Fuel Distribution Container* (FDC), waardoor de vervanging van de BDM op zich laat wachten.
 - (3) Hefmiddelen
De aanloop voor de raamovereenkomst (ROVK) voor hefmiddelen loopt al geruime tijd. Veel klein hefmateriaal (pallettrucks en verreikers) wacht op vervanging uit deze ROVK en wordt niet eerder vervangen of aangevuld, waardoor extra onderhoud noodzakelijk is, of het betreffende middel niet meer bruikbaar is. Dit heeft o.a. tot gevolg dat 120 Deploymentcie geen beschikking heeft over hefmiddelen welke essentieel zijn voor de uitvoering van hun taken.
 - (4) Nieuwe GVT
Per maart heeft iedereen binnen het B&TCo het nieuwe GVT.
7. Bedrijfsvoeringsaspecten
- a. Er zijn stappen gemaakt op het gebied van Informatie Management in het operationeel domein; een uniforme werkwijze m.b.t. informatiestromen die het *battle rhythm* volgen, en een *Staff Message Center* (SMC) die deze informatiestromen coördineert.
 - b. Met behulp van de samenwerkingsruimtes (SWR) is niet alleen de financiële informatieuitwisseling aan de cien verder gestroomlijnd maar ook de MKM en de gereedheidsrapportage (UGR). Hiermee kan informatie eenvoudiger, sneller maar ook frequenter worden uitgewisseld.
8. Traditie/regimentsaangelegenheden
- a. Op 1 januari vond de functieoverdracht van de CS plaats. Lkol Bruijstens gaf zijn functie over aan Lkol Teerds. In de loop van 2024 volgden twee stokoverdrachten, op 22 mei nam Aoo Blok de functie van COA over van Aoo van Drie. Op 13 november droeg Sm de Vries zijn functie van CSM van de Staf over aan Ow van Zijtveld. Daarnaast vonden er drie commando-overdrachten plaats. Op 20 augustus droeg Maj Bokma het commando van 130 Bevocie (tijdelijk) over aan Kap van Esch. Op 4 december gaf Maj van Geresteijn het commando van 110Tcie over aan Maj Boswinkel. Op 17 december gaf Maj Lubberman het commando van 140Zwtcie aan Majoor Kooijinga.

- b. In 2024 heeft vijf maal een beëdiging plaatsgevonden. Op 7 februari, 6 juli (220 Tcie), 29 augustus en 30 oktober op het Veteranenplein in Stroe, en op 30 mei op het Raadhuisplein in Soest.
- c. Op 4 mei hebben Lkol Bruijstens en de CSM van de Staf een krans gelegd tijdens de dodenherdenking in de gemeente Barneveld. Daarnaast leverde het B&TCo de erewacht bij het herdenkingsmonument op begraafplaats De Plantage.
- d. Op 12 september vond de jaarlijkse dodenherdenking van het regiment plaats op het Logistiek Ereplein in Soesterberg. C-B&TCo en de COA hebben hier namens het B&TCo een krans gelegd. Daarnaast heeft personeel van het B&TCo deelgenomen als aangetreden troepen en meegewerkt in de ondersteuning van de herdenking.
- e. Op 30 oktober heeft het regimentsappèl plaatsgevonden. Kpl1 Danny de Jong van 140 Zwtcie werd voor zijn inzet benoemd tot Regimentskorporaal van het jaar en ontving hiervoor de regimentslegpenning.
- f. Op 16 december werden als blijk van waardering de zogenaamde 'Bikkels van het B&TCo' uitgereikt. Allen hebben een horloge met inscriptie uitgereikt gekregen door C-B&TCo. Bikkels van 2024 waren: zie S1 zaken. Daarnaast heeft C-OOCL op deze ochtend de *Lead by Example award* uitreikt aan Aoo Weijenberg.

9. S 1-zaken

- a. Vulling versus OT
 - (1) OT: 1457 (1.361 mil en 96 bgr)
 - (2) Vulling: 1020 (928 mil en 92 bgr)
- b. Commandogroepen B&TCo

01-01-2024

	C-B&TCo	Plv C-B&TCo	Stafadjutant
COGP	Kol Peters	Lkol Francke	Aoo van Drie
	CS/CC	Plv CC	CA / CSM
Staf	Lkol Bruijstens		Sm de Vries
110 Tcie	Maj van Geresteijn	Kap van der Made	Sm van Drongelen
120 Deplcie	Maj Bruijntjes	Kap Giel	Sm de Roo
130 Bevocie	Maj Bokma	Kap van Esch	Sm Congo Lowango
140 Zwtcie	Maj Lubberman	Kap Copsy	Sm Dussel
210 Rrvrcie	Maj Maerschallck	Kap Kroeze-Rabelink	Aoo Gorter
220 Tcie	Maj Vaessen	Kap Schelling	Sm Beimers
230 Bevocie	Maj Engels	Kap Boswinkel	Sm Markvoort
240 Dncie	Maj Berenpas	LTZ2 Clemenkowff	Aoo Bothe

31-12-2024

	C-B&TCo	Plv C-B&TCo	Stafadjutant
COGP	Kol Peters	Lkol Francke	Aoo Blok
	CS/CC	Plv CC	CA / CSM
Staf	Lkol Teerds		Ow van Zijtveld
110 Tcie	Maj Boswinkel	Kap van der Made	Sm van Drongelen
120 Deplcie	Maj Bruijntjes		Sm de Roo
130 Bevocie	Kap van Esch		Sm Congo Lowango
140 Zwtcie	Maj Kooijnga	Kap Heino	Sm Dussel
210 Rrvrcie	Maj Maerschalc	Kap Oomen	Aoo Gorter
220 Tcie	Maj Vaessen	Kap Schelling	Sm Beimers
230 Bevocie	Maj Engels		Aoo Markvoort
240 Dncie	Maj Berenpas	LTZ2OC Wylde	Sm Fleischer

c. Overlijden / ernstige ongevallen / ongelukken / incidenten

(1) Overlijden Kpl1 Wesley Reijnen – 14 juni 2024

d. Bijzondere waarderingen / onderscheidingen

(1) Gouden medaille:

(a) Aoo Plegt	120 Deplcie
(b) Sgt1 van Soelen	210 Rrvrcie
(c) Aoo Gorter	210 Rrvrcie
(d) Aoo Meijers	240 Dncie

(2) Zilveren medaille

(a) Sm Maatje	120 Deplcie
(b) Kpl1 Dijkslag	130 Bevocie
(c) Sm Banga	220 Tcie
(d) Sm Vogel	230 Bevocie
(e) Sm Kal	230 Bevocie
(f) Sm van Ruitenbeek	240 Dncie

(3) Bronzen medaille

(a) Sgt Traas	110 Tcie
(b) Sgt1 Moesker	110 Tcie
(c) Kpl1 van Echtelt	110 Tcie
(d) Kpl1 Demirci	110 Tcie
(e) Kpl Hilbolling	110 Tcie
(f) Kpl1 Dunnewind	110 Tcie
(g) Sgt Verbraeken	120 Deplcie
(h) Kpl1 Roemangoen	130 Bevocie
(i) Sgt Groeneweg	130 Bevocie
(j) Kpl1 Bierman	130 Bevocie

(k)	Kpl1 Lukassen	140 Zwtcie
(l)	Sgt Hadders	140 Zwtcie
(m)	Kpl1 Keizer	140 Zwtcie
(n)	Kpl1 Scheffers	140 Zwtcie
(o)	Kpl1 Vriesema	140 Zwtcie
(p)	Kpl1 Kok	140 Zwtcie
(q)	Kpl1 Ulus	140 Zwtcie
(r)	Kpl1 Koevoet	210 Rrvrcie
(s)	Kpl1 Sikkema	210 Rrvrcie
(t)	Sm van Velthoven	210 Rrvrcie
(u)	Kpl1 Kosaka	220 Tcie
(v)	Sgt Aru	220 Tcie
(w)	Kpl1 Giesbert	220 Tcie
(x)	Kpl1 Vermeulen	230 Bevocie
(y)	Sgt van Jole	240 Dncie
(z)	Kpl1 Tappel	240 Dncie
(4)	15-jarig Dienst Officieren	
(a)	Maj van Zutphen	Staf
(5)	25-jarig Dienst Officieren	
(a)	Lkol Francke	Staf
(6)	Chauffeursspeld	
(a)	Kpl1 Broers	220 Tcie
(b)	Kpl1 de Jong	140 Zwtcie
(c)	Kpl1 de Jonge	140 Zwtcie
(7)	Bikkels van het B&TCo	
(a)	Dhr van Asch	Staf
(b)	Kpl1 Nijburg	110 Tcie
(c)	Kpl1 Monsma	120 Deplcie
(d)	Kpl1 Kroes	130 Bevocie
(e)	Kpl1 Rabouw	140 Zwtcie
(f)	Dhr Rozendaal	210 Rrvrcie
(g)	Kpl Kroon	220 Tcie
(h)	Kpl Duinkerker	230 Bevocie
(i)	Sgt van Ouwerker	240 Dncie

e. Belangrijke ontwikkeling op P-gebied:

In 2024 zijn er op het gebied van arbeidsvoorwaarden belangrijke stappen gezet binnen Defensie. Zo ontvingen alle medewerkers een structurele loonsverhoging van 7% per 1 januari 2024. Daarnaast werd een eenmalige bruto-uitkering van €1.500 toegekend aan personeel dat op die datum in dienst was en is een eenmalig duurzaamheidsbudget van €1.000 per medewerker beschikbaar gesteld. Ook zijn de vergoedingen voor woon-werkverkeer en thuiswerken verhoogd. Verder zijn er verbeteringen doorgevoerd in diverse regelingen, waaronder toeslagen, schaalindelingen en inzet- en beschikbaarheidsvergoedingen.

10. **Overzicht 'Diverse gebeurtenissen in 2024 bij de compagnieën':**

Voor 110 Transportcompagnie stond het jaar 2024 in het teken van het uitvoeren van veel oefeningen, trainingen en ondersteuning. Het werken en denken in de mindset van hoofdtak 1 heeft voor onze eenheid de focus gehad. Met een terugblik op 2024 sluiten we een jaar af waarin wij als compagnie weer grote stappen hebben mogen maken. Het uitbrengen van de vernieuwde logistieke keten geeft ons een beter inzicht wat onze rol, taak en verantwoordelijkheid is binnen het grotere geheel. Ook de hedendaagse dreiging, zoals de hybride oorlogsvoering en de drone dreiging, vraagt van ons als transporteenheid een aanpassing in het operationele optreden en een andere manier van denken. Verder is duidelijk geworden dat wij binnen 110 Transportcompagnie eerst militair zijn en dan chauffeur. Een goed niveau van de chauffeursvaardigheden is belangrijk om onze transporttaak in allerlei situaties uit te voeren. Het op orde hebben van de militaire basisvaardigheden en het beschikken over de juiste mentale en fysieke capaciteiten is essentieel om onder operationele omstandigheden daadwerkelijk het verschil te kunnen maken.

Q1

Het jaar 2024 begon met het op niveau krijgen van de eigen getraindheid. Diverse BGM oefeningen op niveau I/II zijn door de pelotons georganiseerd. In week 5 is de vormingsweek MOUNTAIN MALAMUTE gehouden in de bergen van LOFER, waarbij de kernwaardes van 110 Transportcompagnie gepresenteerd zijn en elke Malamute zich het verplaatsen met skilatten in een winterse omgeving eigen heeft gemaakt. Eind januari is het eFPdet 23-II vanuit LITOUWEN teruggekomen en is na een welverdiend verlof weer bij de compagnie gevoegd. Aan het eind van Q1 is in week 11/12 de oefening MOUNTING MALAMUTE gehouden, waarbij een alarmeringsoefening inclusief PEPHA doorlopen is. Vervolgens zijn de voertuigen met de trein richting EEMSHAVEN verplaatst en is vanuit daar onder leiding van de compagniestaf een oefening uitgevoerd.

Q2

De oefening GRAND QUADRIGA heeft in dit kwartaal de focus gehad. Een niveau V oefening, waarin de verschuiving van hoofdtak 2 naar hoofdtak 1 duidelijk merkbaar was. Het intensiever samenwerken met de manoeuvre eenheden en de logistieke ondersteuning onder alle omstandigheden te blijven garanderen, waren de belangrijkste eindeffecten binnen deze oefening. Daarnaast is het werken met een eigen OT/E bevorderlijk voor het verder ontwikkelen van ons logistiek optreden en hierin samen te leren en te groeien. Als laatste is het een grote uitdaging geweest om niet onderkend te worden

door drones en vijandige grondtroepen, waarbij de alarmposities veelvuldig betrokken zijn. Zelfs de CBRN drill is met regelmaat uitgevoerd. Al met al is GRAND QUADRIGA een leerzame oefening geweest en heeft het ervoor gezorgd dat het werken en denken in de mindset van hoofdtak 1 meer tastbaar is geworden.

Q3

Tussen alle oefeningen, trainingen en ondersteuning door is er ook ruimte en tijd gevonden om een detachement getraind te krijgen voor de Nijmeegse Vierdaagse. Alle deelnemers van 110

Transportcompagnie hebben deze sportieve uitdaging voltooid. Ook is het eFPdet 24-II uitgezwaaid vanuit EINDHOVEN, die tot begin 2025 ingezet worden in LITOUWEN. Na een lang zomerverlof is er aandacht besteed aan gereedheidsoefeningen en de voorbereiding op de oefening ARDENT LION.

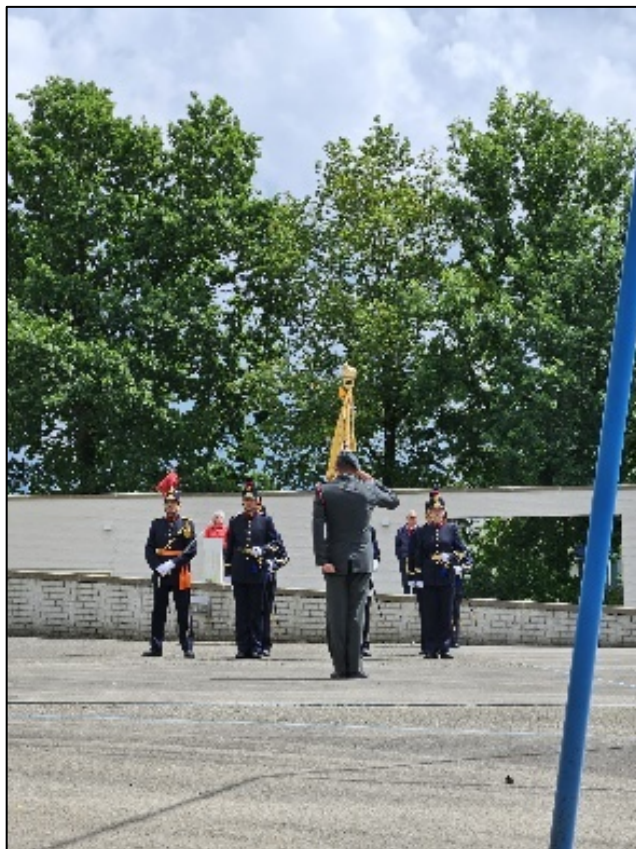

Q4

De oefening ARDENT LION was de tweede niveau V oefening van 2024. De opdracht voor 110 Transportcompagnie was duidelijk: In het kader van *Large Scale Combat Operations* optreden in een *semi-permissive* omgeving zorg dragen voor de transportcapaciteit voor de uitvoering van de operationele bevoorrading aan de ingezette eenheden. De vijandige *special forces* zaten de Malamuten op de hielen, de *drone drill* is veelvuldig behandeld in en het betrekken, inrichten en instandhouden van compagniesverzamelgebieden is onder verschillende omstandigheden uitgevoerd. Wij hebben mogen ervaren dat een logistieke installatie een aantrekkelijk doel is voor de vijand en dat wij in het kader van het optreden binnen hoofdtak 1 ons daarop dienen voor te bereiden en te wapenen.

Na de intensieve oefening op de Noord-Duitse laagvlakten werd na een korte afwikkeling en voorbereidingsperiode een wat rustigere ondersteuning gedraaid in de omgeving BERGEN. De SOB/SOMS bracht de compagnie wat dichterbij het uitvoeren van de chauffeurswerkzaamheden en er was tijd voor saamhorigheid. Het jaar werd afgesloten met een puppycursus, de installatie van de nieuwe roedelleider en het houden van de welbepaalde Schoonschipweek. Het verlengde Kerstverlof is een welkome onderbreking geweest om het intensieve jaar af te sluiten en weer fris en fruitig het nieuwe jaar in te gaan.

Met trots heeft 110 Transportcompagnie in 2024 de Vaandelwacht voor ons regiment geleverd.

Op 4 december 2024 heeft Majoor R. van Geresteijn het commando overgedragen aan Majoor H.P. Boswinkel.

In 2024 hebben we als 120 Deploymentcompagnie opnieuw laten zien waarom wij een onmisbare schakel zijn binnen de krijgsmacht. Met onze specialisatie in verplaatsingen, (re-)deployment van materieel en personeel, zowel binnen Nederland als internationaal, hebben we ook dit jaar een belangrijke bijdrage geleverd aan diverse oefeningen en operationele opdrachten.

Onze medewerkers combineerden vakmanschap met flexibiliteit en een can-do mentaliteit, wat essentieel was bij complexe opdrachten zoals Caribbean Engineer, Spartan Warrior II en Grand Quadriga. Het jaar stond daarnaast in het teken van intensieve samenwerking, het verder versterken van onze teamgeest en het ontwikkelen van onze militaire vaardigheden, met oog voor zowel veiligheid als kwaliteit.

Dankzij de inzet en toewijding van alle pelotons hebben we uitdagende logistieke taken succesvol afgerond. We blijven groeien, leren en ons ontwikkelen om klaar te staan voor toekomstige opdrachten.

Grand Quadriga

Tijdens de afwikkeling van oefening Grand Quadriga speelde het 3e peloton een grote rol in de redeployment van zowel B&TCo als 13X. Het 1e en 2e peloton verzorgden de voorbereidingen en de uitvoering van de oefening, waarna het 3e peloton het werk in Litouwen overnam.

Het grootste deel van de oefening brachten we door in Kazla Ruda, waar we alle spullen hebben ingepakt en verzendklaar gemaakt voor de aanwezige eenheden. Daarna ging een klein deel van het peloton door naar de haven om daar de laatste eenheden, die rechtstreeks uit hun oefening kwamen, hun materiaal te laten inleveren. Toen de boot geladen was, zat onze taak erop.

De oefening stond in het teken van trainen in HT-1, wat ook invloed had op ons werk. Positief was dat het optreden in HT-1 het inpakken sneller maakte. Veel spullen bleven in de voertuigen achter, waardoor er minder losse items werden aangeleverd. Aan de andere kant bracht het ook uitdagingen mee, vooral rondom de wensen van de eenheden en de geldende regelgeving.

Al met al hebben we een mooie redeployment uitgevoerd met het volledige derde peloton en hebben we een beter beeld gekregen van hoe optreden in HT-1 als 120 Deploymentcompagnie precies werkt en wat erbij komt kijken.

Deployment Caribbean Engineer

De voorbereiding en uitvoering van de deployment voor de oefening Caribbean Engineer was een logistieke uitdaging. Veel van het materieel bestond uit groot en complex materiaal dat niet in standaardcontainers paste. Denk aan betonconstructiematerialen, die extra zorg vereisten bij het laden en zekeren om schade te voorkomen.

De werkzaamheden vonden op verschillende locaties plaats, onder andere in Wezep en Stroe, waar ook het materiaal van de oefenende eenheden werd ingenomen. Door de grote hoeveelheid was strakke planning nodig om tijd en ruimte optimaal te benutten. Het packen duurde langer dan verwacht, deels doordat sommige collega's voor het eerst met side-loaders werkte, welke het mogelijk maken om afwijkend materiaal vanaf de zijkant te laden.

Vanwege de omvang van de deployment werd extra ondersteuning ingeschakeld vanuit het peloton, zodat de klus binnen de gestelde termijn kon worden afgerond. Dankzij de inzet en specialistische

kennis van het eerste peloton van 120 Deploymentcompagnie kwam het materiaal op tijd en in goede staat op de bestemming aan.

De redeployment op Curaçao verliep rustiger, doordat een groot deel van het constructiemateriaal tijdens de oefening was verbruikt. Daardoor was er minder materiaal om terug te vervoeren, wat het inpakken overzichtelijker maakte.

De hoge temperaturen en andere werkwijzen op Curaçao vormden echter een uitdaging. Het werken in de volle zon en de warmte in de containers vroegen veel van het personeel. Ondanks de fysieke belasting bleef de motivatie hoog en was de samenwerking goed. Met oog voor veiligheid en kwaliteit werd de redeployment zonder noemenswaardige problemen afgerond, iets waar we met trots op terug kunnen kijken.

Spartan Warrior II (Compagnie oefening NIV-III)

Na de grote oefening ARDENT LION maakte 120 zich klaar voor de eigen compagniesoefening 'Spartan Warrior'. Deze oefening was bedoeld als een leerzame en uitdagende ervaring, waarbij de focus lag op het versterken van de teamgeest, het eenheidsgevoel en het ontwikkelen van een groene mindset. Dit alles binnen de transitie van HF-2 naar HF-1.

Tijdens Spartan Warrior werkten de pelotons intensief samen om hun vaardigheden en samenwerking te verbeteren. De oefening bood ruimte voor groei en vorming, waarbij de nadruk lag op militaire taken en de onderlinge band binnen de compagnie.

De afsluiting van de oefening werd feestelijk ingevuld met de 'Olympische Spelen'. Hierbij werden veel mannen en vrouwen van 120, na het succesvol voltooien van een geheime beproeving, officieel benoemd tot 'Olympiër' binnen de compagnie. Een mooie traditie die bijdraagt aan de saamhorigheid en trots binnen de eenheid.

Al met al kijkt de compagnie terug op een succesvol en waardevol jaar, met diverse uitdagende ondersteuning, richting aan onze HT-1 inzet, enkele belangrijke personele wisselingen, en vooral een groei in personeel, verbondenheid binnen de compagnie en het bestendigen van de tradities.

Aan de hand van de operatielijnen van het B&TCo nemen we u graag mee door het jaar van 130 Bevoorradingcompagnie. De 4 operatielijnen zijn:

- 1) Verbetering van de eigen operationele gereedheid
- 2) Uitvoering organieke taken en steunverleningen
- 3) Bedrijfsvoering
- 4) Doorontwikkeling

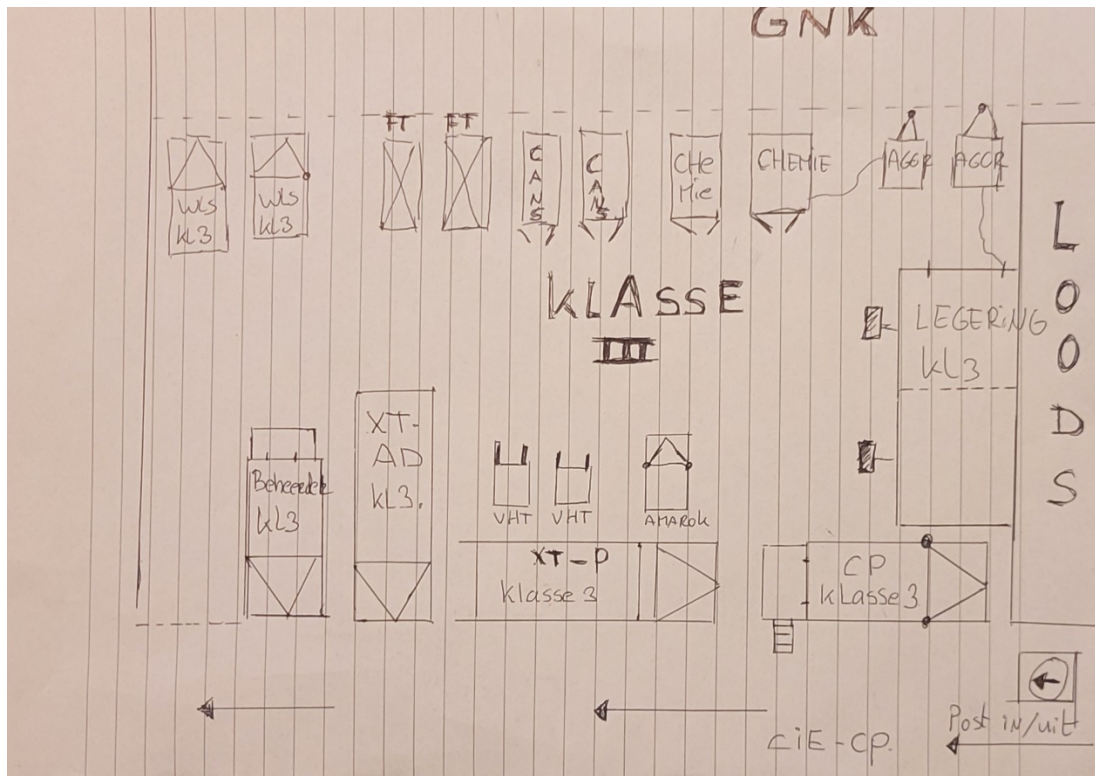
Verbetering van de eigen operationele gereedheid

130 Bevoe is het jaar begonnen met momenten om de MBV eisen te halen. Door de compagnie georganiseerd hebben we de basis neergelegd waar de rest van het jaar op gebouwd kon worden. Tevens hebben we de eerste effecten gezien met de instroom van de eerste dienjarigen. Jonge en enthousiaste mensen die ondanks diverse opstartprobleempjes van het project Dienjaar aan een leerzaam jaar zijn begonnen.

Op materieelgebied zagen we de Manticore bij de compagnie binnenkomen. Echt een ander voertuig dan we al in de bewapening hadden zitten. We hebben de oefeningen gebruikt om de inzet van de Manticore goed te trainen.

Uitvoering organieke taken en steunverleningen

Ook het jaar 2024 stond weer bol van diverse oefeningen. Tijdens SOB/SOMS 2024-I heeft de compagnie kunnen werken aan het vakmanschap en de tijd gehad om de processen verder te optimaliseren. Met de grote voorjaarsoefening GRAND QUADRIGA is de compagnie gefaseerd ingezet. Het vakmanschap moest hierbij onder groene en verzwaarde omstandigheden toegepast worden.

Eigen oefeningen zoals GALLIC FORCE en GALLIC SUMMER, deelname met een detachement aan de 4-Daagse en de GVA naar LOFER hebben bijgedragen aan het verleggen van grenzen op fysiek en mentaal gebied. Optreden in het achtergebied betekent dat we zelf ook basisvaardigheden moeten hebben in onszelf beveiligen en het veilig stellen van *urban area*. Om dit te trainen hebben we gebruik mogen maken van de Hertog Jan fabriek, wat voor velen een welkome verrassing was. Het jaar is met de najaarsoefening ARDENT LION afgesloten. Een leerzame periode waarin we hebben kunnen laten zien een betrouwbare logistieke partner te zijn. Door de opbouw in het SJP was dit ook een prachtige oefening waarin de complexiteit toegenomen was en meerdere aspecten samen kwamen. Voor een deel van de compagnie lag een bijzondere taak te wachten in het buitenland. Personeel van 130 Bevoe heeft deelgenomen aan de missies eFP en NMI. Door de voorbereiding, uitvoering en afwikkeling van deze missies lag de druk er flink op bij de mensen in Nederland. Gelukkig is iedereen heelhuids teruggekeerd.

Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering is in 2024 ook veelvuldig aan bod gekomen. Los van alle (2)-jaarlijkse verplichtingen zoals tellingen en keuringen, hebben we ook veelvuldig met personele wisselingen te maken gehad. Mede door toenemende tekorten aan personeel en de diverse uitzendingen heeft het personeel extra stappen moeten zetten. Sergeantenfuncties werden waargenomen door korporaals en de 2iC heeft de commandant waargenomen. Dit alles om de gevraagde output te kunnen blijven leveren.

Doorontwikkeling

Door de oefeningen GRQU en ARLI hebben we kunnen bijdragen aan het vernieuwde logistiek optreden van het B&TCo. Uiteraard was dit weer even wennen, zijn de gebruikte termen net weer anders dan voorheen, maar hebben we het ons ook eigen gemaakt. Door de nieuwe *release* van SAP4HANA is het personeel van 130 Bevocie ook bezig geweest om deze verandering eigen te maken. Terugkijkend, denk ik dat we hier goed in zijn geslaagd.

Al met al kijken we terug op een mooi, gevuld en succesvol jaar. We hebben door de vele groene momenten laten zien hier beter in te worden en onze plek in de keten te kennen. Hiermee ligt er een mooie basis waarop we de komende jaren verder kunnen bouwen!

1^e ZwTpel

Het jaar kenmerkte zich door de revisie van de opleggers. In 2024 is de cie gestart met de revisie van alle 4- en 7-asser opleggers. Door het inleveren en reviseren van de opleggers, was het vaak puzzelen in de beschikbaarheid van de opleggers.

Ondersteuningen.

De SOB/SOMS en de vierdaagse waren dit jaar ook voor het 1^e peloton een vaste prik in het jaarrooster. Daarnaast heeft het 1^e peloton ondersteund bij de *Joint Mountain Training*. Deze wordt elk jaar afgewisseld met de ondersteuning voor de Joint Arctic training in de wintermaanden.

Oefeningen.

In de lente is de oefening Grand Quadriga gestart. Voor ons peloton stond de oefening vooral in het teken van meerijden als hekkensluiters in het grote konvooi richting Litouwen. Na een pauze van 3 dagen in het pittoreske Oberlausitz heeft het peloton de route vervolgd richting Litouwen. De oefening was voor ons verder niet heel spannend, van de zeven ladingen waren er maar twee doorgekomen. Daardoor hadden wij de ruimte om afgebroken voertuigen meteen mee te nemen.

Oktober 2024 zijn we met het hele peloton op ondersteuning voor de oefening ARDENT LION. Daarbij waren er 2 groepen aangeklikt bij 13 Herstel. De rest van het peloton zat op een centrale locatie. Hier stond een O&T programma centraal, gecombineerd met QRF en search taken. Onze jongens waren ook van de partij bij het bergen van materieel. Zo was er een omgevallen boxer, waar de jongens van 1pel hebben geassisteerd bij het bergen.

Het jaar werd afgesloten met de traditionele Mutata-week. Deze week wordt door de cie georganiseerd. Dit jaar zijn we op battlefield tour geweest naar Bastogne. Uiteraard werd er ook gestreden om de Zwarte-jongens trofee. Dit jaar hebben wij, helaas, onze meerdere moeten erkennen in het 2^e peloton.

Missies. De eerste helft van het jaar hebben wij de EFP rotatie 24-1 gedraaid. Vanaf de 2^e helft van 2024 is een van onze groepscommandanten gestart met het voorbereiden van zijn deelname aan CMBI. Waarmee hij januari 25 begonnen is.

2^e ZwtPel

Direct na het winterverlof zijn wij 2024 gestart met een ondersteuning in Noorwegen met de Mariniers tijdens Joint Artic Training. Tijdens deze 11-weekse ondersteuning hebben onze chauffeurs gereden in mooie en uitdagende omgevingen en wegen. Hierbij zijn de kwaliteiten van de chauffeurs weer maximaal aan het licht gekomen door zich onder diverse winterse weersomstandigheden te profileren op de weg.

Voor de achterblijvers is in deze periode ook altijd tijd voor de telweek waarbij de AS-hokken leeg worden getrokken, elke schroevendraaier en zwaailamp worden geteld en worden schoongemaakt. Aansluitend zijn de Niv I vaardigheden onder de loep genomen tijdens de MBV week, waarbij we elkaar onderwijzen en beter maken dan voorheen.

Onze dagelijks gang van zaken, het transport van zwaar materiaal, gaat te allen tijde door en zijn wij ook weer van groot belang gebleken voor diverse eenheden. Naast deze vredesbedrijfsvoering hebben wij diverse andere ondersteuning gedaan zoals o.a. SOB/SOMS-II, FALCON SUSTAIN, ENGINEER VICTORY-II en hebben wij deelgenomen aan GRAND QUADRIGA en ARDENT LION.

In 2024 zijn ook de PC weken nuttig besteedt. Tijdens deze weken is er meer aandacht voor elkaar middels VOTS, het bespreken en betekenis geven aan onze kernwaardes, pelotonsuitje en is er het jaarlijks gezonde competitie tussen de chauffeurs tijdens de Gouden Mammoet waarbij de beste chauffeur middels diverse rijvaardigheden van jaar wordt verkozen.

Net voor de zomer werd ons peloton getroffen door erg verdrietig nieuws dat de Kpl1 Wesley Reijnen is overleden. Binnen het peloton hebben wij elkaar gesteund en hebben wij kunnen bijdragen aan de uitvaart die hij verdient door onder andere een crowdfunding op te richten en als draagploeg te

fungeren. Na deze verdrietige periode zijn er nog vaak momenten dat wij terugdenken aan Wesley. Zo is het eerste drankje van de personeelsborrel op Wesley en hebben wij geleerd binnen het peloton en de cie elkaar eerder aan te aanspreken als je ergens mee zit.

Na de zomer heeft er een PC wissel plaatsgevonden en kreeg de nieuwe al vrij snel de vuurdoop tijdens oefening ARDENT LION. Tijdens deze oefening was mooi om te zien dat naast deelname aan de oefening er ruimte was voor O&T binnen het peloton en dat wij nog een grote "witte rit" hebben kunnen uitvoeren waarbij wij veel kilometers hebben kunnen maken.

In 2024 zijn er 2 eFP rotaties geweest waarbij in totaal 8 mannen van het peloton hebben deelgenomen.

Ook in dit jaar zijn er 7 nieuwe chauffeurs tot het peloton toegetreden en is 1 nieuwe gpc na VTO gestart.

Al met al een druk jaar met hoogtepunten en een enorm dieptepunt. Weer een jaar waar wij trots zijn om het grootste en zwaarste te mogen rijden voor Defensie.

NIL NOBIS ABSURDUM

Elnt Rowena van Hattem

Pelotonscommandant 2pel

Logpel

Ook voor het logistiek peloton van 140 Zwaar Transportcompagnie was 2024 weer een druk jaar, oefeningen, ondersteuning, personele wisselingen, de MLU van de trekkers ging van start en de revisie van de opleggers die uitgevoerd werd, zijn maar een kleine greep uit de zaken die afgelopen jaar de revue passeerden. Hieronder volgt een kort overzicht van het jaar.

Personele wisselingen

De ODB-gp is afgelopen jaar in aantal sterk gegroeid. Waar zij eerst alleen nog maar Sm Mark Huijbers, Kpl1 Maarten Meijer en Kpl1 Erwin Schumacher hadden zijn er afgelopen jaar een aantal burgermonteurs bij gekomen. In februari is Martijn Spermon binnengekomen als monteur bij de ODB. Niet veel later sloot Arnold Timmerman in april aan. En in september is Bas Nieuwkoop van 110 Tcie overgekomen. Helaas heeft Martijn Spermon ons in september alweer verlaten. Gelukkig hebben we Arnold en Bas nog, deze twee heren hebben jarenlange ervaring als monteur en zijn een zeer goede aanwinst voor de ODB-gp.

Sinds zij bij ons werken is hun militaire hart gegroeid. Zo heeft Bas gesolliciteerd als Kpl monteur en gaat hij komende jaar de BOKL in. En Arnold heeft gesolliciteerd als reservist. Hopelijk kunnen wij hen volgend jaar feliciteren met het behalen van hun opleiding. Daarnaast was Elnt Robert Tiems eind 2024 ook al bezig met zijn afscheid en wordt hij eind januari 2025 opgevolgd door Tlnt Woelderink. Robert gaat begin januari 2025 aan de slag als Officier Logistiek bij 44 Painfbat en komt zo weer terug bij zijn oude eenheid.

Iedereen nogmaals bedankt voor de bewezen diensten en heel veel succes in de rest van jullie carrière binnen en buiten Defensie!

Oefeningen

Het jaar bestond uit 2 grote oefeningen waarin het logpel ondersteunde. Grand Quadriga en Ardent Lion. Bij de oefening Grand Quadriga bestond de ondersteuning vanuit de ODB-gp alleen uit Kpl1 Schumacher. De Delta-gp had meer personeel meegebracht. Sgt Nick Hadders en Kpl1 Amiron van Velzen-Boutkan hadden de leiding over de keuken. Hierin zorgden zij ervoor dat iedereen op het kamp voorzien werd in Klasse I. Zo stonden zij elke dag vroeg op om de keuken op te starten zodat iedereen goed verzorgd werd met verse koffie en lekker eten.

Met de oefening Ardent Lion was de ODB-gp in grotere getale aanwezig. Drie man sterk zelfs, Maarten, Mark en Erwin ondersteunden de Zwtpels met al hun kennis en kunde om zo de sterk verouderde Tropco's rijdend te houden. De Delta-gp had dit keer geen leiding over de keuken, maar had genoeg werkzaamheden in het ondersteunen van de gehele compagnie.

Daarnaast zijn we ook nog naar België gereden voor een interessante *Battlefield Tour*. Hierin heeft het Logpel de taak om alle aanvragen te regelen. Te denken aan het aanvragen voor busvervoer en het zorgdragen voor de overige Klassen.

Ondersteuningen en overige zaken

Een groot deel van het werk van het logistieke peloton bestaat uit het ondersteunen van de pelotons, het ervoor zorgen dat de mannen en vrouwen op de tropco's hun werk kunnen doen. Van de distributiegroep (Dgp) die zorgt voor alle randzaken van klasse I tot klasse V en de *foxtrot* die ervoor zorgt dat alle verbindingsmiddelen naar behoren werken, tot de mannen van de onderhoud, diagnose en bergingsgroep (ODBgp) die de technische ondersteuning bieden.

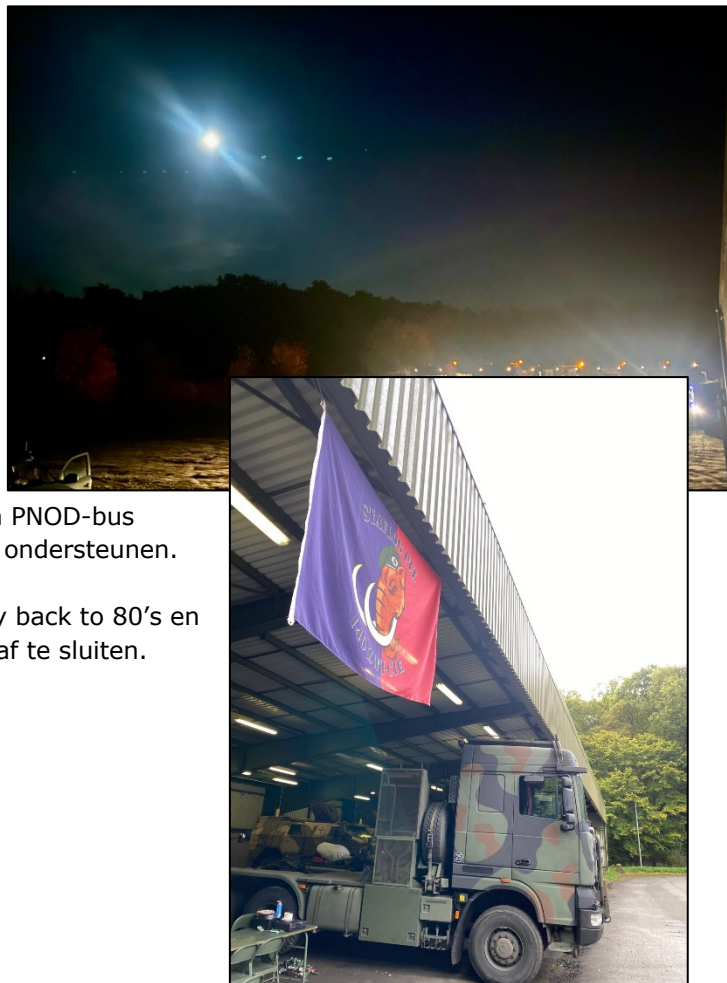
Dit jaar is revisie van de opleggers bezig en is gestart met de MLU van de trekkers. Zodat de Tropco's nog een paar jaar langer mee kunnen tot dat deze vervangen gaan worden. Zoals het er nu uitziet zullen de eerste opleggers na de zomer van 2025 komen en worden de eerste nieuwe trekkers in de zomer van 2027 verwacht. We wachten met smart op het nieuwe materieel.

Voorbeelden van ondersteuning zijn dat Kpl1 Erwin Schumacher en Arnold Timmerman naar Polen reden om daar te ondersteunen voor het laden en lossen van de treinen voor Oekraïne.

Dit was een last minute opdracht waarin zij in een PNOD-bus stapten en helemaal naar Polen reden om daar te ondersteunen.

Het jaar werd afgesloten met een Eindejaars party back to 80's en 90's. Dit was een gezellig feest om het jaar goed af te sluiten.

Al met al een geslaagd en druk jaar!

210 Regionale Vervoerscompagnie.

Instagram: @210_rvrvcie

Facebook: 210 Regionale Vervoerscompagnie

2024 was een bewogen jaar. Het jaarverslag 2023 eindigde zoals hieronder staat beschreven;

Als slagader van de logistiek zal 210 Rvrvcie haar kerntaak binnen de strategische verplaatsing, met de nieuw instromende voertuigen, daadkrachtig kunnen blijven uitvoeren. En kan zij binnen de snel veranderende operationele omgeving haar steentje blijven bijdragen als professionele logistieke dienstverlener en transporteur.

210 Rvrvcie blijft een unieke, paarse eenheid binnen de Nederlandse krijgsmacht waar civiel en militair personeel nauw samenwerkt bij het bevoorraden en het transporteren van goederen over de weg door Nederland en Europa. Naast de bedrijfsvoering van Defensie leveren wij ook militaire capaciteit aan de verschillende (standby) inzet. Wij zijn hét transportbedrijf voor het Ministerie van Defensie en, in voorkomend geval, overige departementen. Wij werken met beroepschauffeurs die, met oog voor hun omgeving en veiligheid, hun taken verantwoordelijk en professioneel uitvoeren.

En daar was niets aan gelogen! Want wat een jaar was het. Vol veranderingen, in zowel taakstelling, personeel als materieel. Er is volop een beroep gedaan op de professionaliteit en flexibiliteit van het personeel.

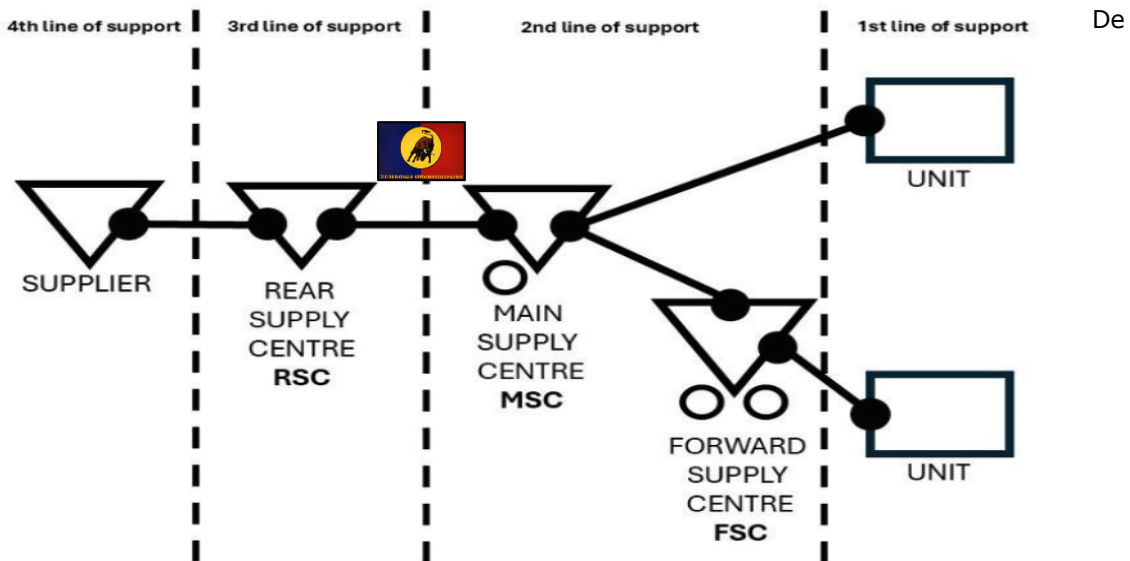
Eind 2023 kreeg de CC de opdracht van C-B&TCo om na te gaan denken over een mogelijke wijze van optreden binnen het hoofdtak-1 scenario, als onderdeel van de operationele logistieke keten van het CLAS. Dat klinkt misschien simpel, maar dat was het zeker niet. Want waar begin je als de basis een blanco papiertje is die je zelf mag inkleuren?

Dit begon bij de compagniesstaf, waarvoor ook operationele capaciteit in de vorm van een SMO en PCLog naar binnen werd gehaald, vanuit de Tdets. De compagnie was (en is) namelijk primair gebouwd voor het uitvoeren van de DVVO-taak in relatie tot strategische verplaatsingen en veel minder voor het optreden binnen HT-1.

Maar waar een wil is, is een weg. Met een grote mate van enthousiasme, *can-do* mentaliteit en de spreekwoordelijke schouders eronder werden de eerste contouren geschetst op papier. Natuurlijk hoefde de compagnie niet alle wielen opnieuw uit te vinden en is er ook dankbaar gebruikt gemaakt van bestaande doctrine. De belangrijkste bron vormde de studie LVO120 van C-OOCL. Alle *Joint Functions* passeerden de revue en na een aantal sessies met de ciestaf en vertegenwoordigers van de Tdets stond er eind Q1 een eerste concept op papier.

Na dit vele praten en denken over de mogelijkheden - en onmogelijkheden - van deze opdracht, werd voor het eerst deelgenomen aan deze nieuwe wijze van optreden tijdens de FTX GRAND QUADRIGA (GRQU).

De keten, met daarin de rol van onze compagnie, ziet er vandaag de dag als volgt uit³⁵;

afstanden, doctrinair gezien, bedragen 450 tot 600 kilometer enkele reis. Waarbij de dreiging oploopt van *permissive* naar *semi-permissive*. In dit deel van de keten heeft onze compagnie de taak goederen te transporteren ten behoeve van de Nederlandse gevechtsbrigade en de Nederlandse eenheden die als capaciteit direct onder een Duitse Pantserdivisie vallen.

Een kleine sfeerimpressie van deze oefening staat hieronder (waarbij wij ook voor het eerst op grotere schaal dankbaar gebruik hebben gemaakt van onze *social media*-accounts)

Gereed voor vertrek vanaf HQ Harskamp

³⁵ LAND-LOG-SUPPLY-02, p. 19.

Civiel-militaire samenwerking in actie!

Lading halen

GAS - GAS - OF TOCH NIET?

Ook de tweede oefening waarbij wij ons concept hebben uitgedacht, tijdens ARDENT LION in het najaar van 2024, was een groot succes. Ditmaal onder leiding van de plv CC.

Geen CC, en dan?

Want een van de momenten die is bijgebleven in 2024 is de deelname van de CC aan de majoorsopleiding KL (MOKL) eind 2024. Door deze verplichte opleiding, werd wel een stevig gat getrokken in de *command & control* van de compagnie. Dat gat is gelukkig goed gedicht door de plv CC. In de periode van september t/m december 2024 heeft hij, naar volle tevredenheid, het commando over de compagnie waargenomen. Pascal, hierbij de dank vereeuwigd op papier!

Ontspanning en inspanning tijdens de GVA week in LOFER

Daar sta je dan als plv CC met drie grote uitdagingen. De oefening ARDENT LION, een GVA week en een jaarplanning voor 2025. Gelukkig heb je dan een uitstekende staf die meedenkt en met name heel veel oppakt en regelt. En zo ook voor de GVA week, waarbij de SMO met hulp van H-WA i.s.m. LO&S een mooi programma voor onze cie hebben gemaakt en natuurlijk de PC Log die alle overige randvoorwaarden regelt. Een gezonde mix tussen saamhorigheid, teambuilding op groepsniveau, mentale vorming en stressbestendigheid kwamen hierin terug. Maandag vertrokken en vrijdag weer terug, zeker belangrijk bij een doorstromerscompagnie waar de meesten een gezin thuis hebben zitten, goed werkgeverschap en het thuisfront zijn net zo belangrijk als het bouwen aan een operationele cie.

En wat een mooie week was het in LOFER. De weergoden waren ons gunstig gezind, een mooie omgeving en een leuk en uitdagend programma. Klimmen, vlot bouwen en twee dagen door de bergen wandelen in het zonnige OOSTENRIJK, wat wil je nog meer? Sharon, Ser, Martijn en de mannen van de LO&S hartelijk dank voor een mooie en onvergetelijke week!

Daarnaast hebben wij natuurlijk ook ruim de tijd genomen om te ontspannen. Hieronder volgt een greep uit onze saamhorigheidsmomenten.

Transportdetachment Noord

2024 een jaar vol nieuwe uitdagingen, van mooie uitdagende oefeningen tot gezellige zomerfeesten en natuurlijk de dagelijkse bedrijfsvoering.

Het 1ste kwartaal begon al prachtig met op 14 Maart een medaille-uitreiking voor langdurige eerlijke en trouwe dienst in Goud, aan de Sgt 1 Peter van Soelen. Werkzaam in Den Helder op de planning regelt Peter alles vanuit zijn commandocentrum, voor de chauffeurs. Met een lach op zijn gezicht en passie voor het vak is hij een sterke en stabiele kracht voor het Tdet. Een eer om als zijn commandant bij deze mijlpaal aanwezig te kunnen zijn en in deze tijd prachtig om te zien en vieren dat iemand zoveel jaren actief is voor 1 werkgever.

Terugblikkend naar 8 mei, het pelotonsuitje met Havelte. Vanwege het heerlijke weer gezellig met zijn allen naar het Ermerstrand om daar te genieten van een sportieve activiteit op de waterski's. Na een korte uitleg over balans en rechtop staan op het juiste moment, kon de show beginnen. De ene na de andere chauffeur vanaf de kant het water in, klaar om het ski-parcours te trotseren. Velen gingen ten onder bij de start en sommige pech/geluksvogels maakten direct een goede start om vervolgens op het verste punt te water te gaan, voor een verkoelende zwem terug naar de kant. Bovenal een hoop plezier en gelach en mooie capriolen zoals met zijn 3en op een knee-board proberen de ronde te doen. Hard werken is hard ontspannen en daarom de dag afgesloten met een heerlijke barbecue en een lekker drankje.

20 juni, de foute party, het zomerfeest in Havelte. Deze dag heeft alle ingrediënten die je wenst voor saamhorigheid, goed weer, goede muziek, gezellige mensen, een hot-tub en natuurlijk een hoop collega's in foute outfits. Onze vaste DJ-Blokzijl verzorgt wederom de muziek en op een gezellige beat, genieten we met zijn allen van een hapje een drankje en zit de eerste helft van 2024 erop. Met zijn allen kijken we terug op een geslaagde eerste 6 maanden met een Grand Quadriga als de basis voor ons operationeel optreden en op tal van geslaagde ritten in Nederland en ritten in het Buitenland. Het jaar zit vol van mooie uitdagende ritten, maar voor nu is het eerst tijd voor een welverdiend zomerverlof die voor de deur ligt. Niet voor iedereen want ook in de vakanties gaat 210 door waar anderen stoppen. De sneltrein stopt nooit en na het verlof denderen we met zijn allen verder richting SOB-2, Ardent Lion en de GVA die er aan komen.

In Den Helder is het tijd voor de jaarlijkse HAUKEs, het saamhorigheidsfeest van Den Helder. Dit grandioze feest inclusief relaties duurt 2 dagen en is een prachtige traditie voor

de mensen van Tdet noord die daar werkzaam zijn. 2 dagen puur genieten van de prachtige locatie dicht aan de kust, het heerlijke zonnetje en de geweldige club mensen die er werken. Het is een hechte club die met elkaar geniet van hard werken, voor wie geen klus te gek is en geen uitdaging of lading te groot. De chauffeurs van Den Helder staan altijd paraat om hun rol en taak te vervullen waar ook ter wereld. Het is dan ook mooi om te zien dat zowel de chauffeurs als hun relatie elk jaar samen komen om met elkaar te genieten van 2 dagen vol activiteiten, rondleidingen en goed eten en drinken in de zomerzon.

Kerstlunch en jaarplan bespreking 11 December.

Ondanks de grote afstand tussen locatie Havelte en Den Helder zijn we één tdet met een gezamenlijk doel en dat is gezamenlijk ons deel van de bedrijfsvoering en ons deel in de operationele keten zo goed mogelijk uit te voeren met elkaar. Daarom hebben we op 11 december samen gekeken naar de plannen voor 2025. Een jaarplan dat we gezamenlijk hebben vormgegeven met input vanuit alle lagen. Samen gehad over welke uitdagingen in het vershiet liggen, de voorjaarsoefening Bastion Lion en de oefening Ferocious Bison, maar ook de Niv II testtoefening in week 49. 2025 wordt ook het jaar voor verdere opbouw en integratie van Tdet noord, waarbij we voor het eerst sinds jaren weer een gezamenlijk Tdet feest gaan organiseren. Kortom ook 2025 gaat een mooi en uitdagend jaar worden. Om het jaar goed af te sluiten hebben we met zijn allen genoten van een heerlijke kerstlunch bij de Witte raaf in Den Helder.

Transportdetachment Midden

Het jaar 2024 was voor Tdet Midden een jaar met grote veranderingen. Grote oefeningen als Grand Quadriga en Ardent Lion zijn nieuw. De militairen gaan er weken op uit en de burgermedewerkers

pakken de bedrijfsvoering op. Tijdens de oefening wordt de rol van 210 Rvrvcie in hoofdtak 1 steeds duidelijker. Ook is het een drijfveer geweest om praktijkdagen voor de militairen te organiseren. Verder had de eenheid veel jaarcontracters en uitzendkrachten. Een aantal medewerkers hebben we als vaste medewerker mogen aannemen. We zijn ontzettend blij dat we hun kennis, ervaring en hun harde werken binnen het Tdet kunnen behouden.

Naast het vele werk was er ook tijd voor ontspanning tijdens de uitjes die de Personeelsvereniging verzorgd. In het voorjaar genoten we een *all-inclusive* bij Preston Palace in Almelo. Er was volop eten en activiteiten en voor ieder wat wils. In het najaar ging de bus wederom naar Twente. Deze keer stopte de bus in Nijverdal bij Kartplaza. Tijdens het lasergamen zijn er veel 'slachtoffers' gevallen. Ook op de kartbaan met de hoge rivaliteit zijn er blauwe plekken opgelopen. Tot slot hebben we afgesloten met bowlen en een buffet.

Transportdetachment Zuid

28 mei 2024 staat in het teken van 3 medaille-uitreikingen. Ditmaal voor twee keer 12,5 jaar en een keer de eFP Medaille. Het is voor een commandant altijd een bijzondere happening en eer om medailles te mogen uitreiken. Zo ook op deze dag. In het bijzijn van een aantal echtgenotes werden de decorandi in het zonnetje gezet. Natuurlijk werd hierbij ook aan de partners gedacht en deze ontvingen uit handen van de C-Tdet een mooie bos bloemen.

De Sgt Tim (planner dependance Woensdrecht) krijgt uit handen van zijn echtgenote de medaille voor langdurige en trouwe dienst in brons (12,5 jaar) opgespeld en de SM Michiel (HID) ontving eveneens de medaille voor langdurige en trouwe dienst in brons. Daarnaast kreeg de toen nog sld1 Kelvin de eFP medaille opgespeld. Als verrassing werd hij deze dag, met medewerking van zijn echtgenote bevorderd tot korporaal. Het geheel werd opgeluisterd met een drankje en een frietkar.

Dinsdag 29 april was een bijzondere dag voor de SM Giel, toenmalig OPC van het Tpel Tdet Zuid. Op deze dag werd hij namelijk 50 jaar en werd verrast met een bureau dat geheel versierd was en een grote opblaaspop voor de deur van het kantoor.

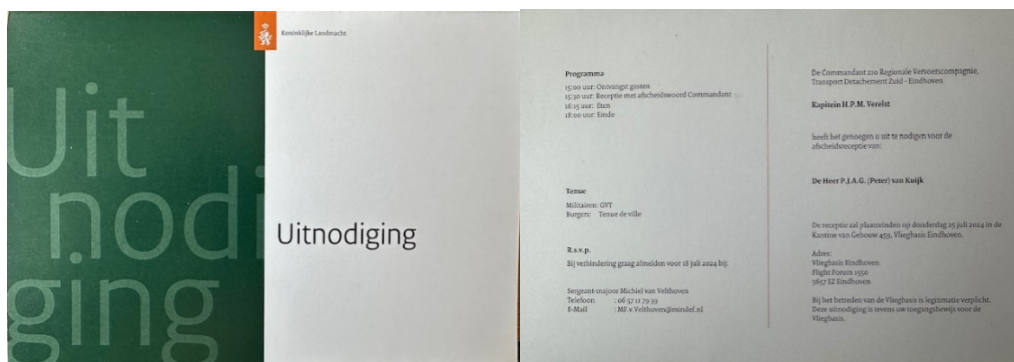

Op donderdag 04 juli, een mooie zonnige dag in het zuiden, was het een hoogtepunt voor de heer Harrie vG. Hij hield het na ruim 47 (!) jaar, voor en bij Defensie gewerkt te hebben, voor gezien. Tijdens een mooie en waardige dag, werd hij thuis opgehaald door een nieuwe DAF XG en hij mocht deze zelf rijden naar Restaurant "de Mispelhoef" te Eindhoven, alwaar familie, genodigden en collega's hem stonden op te wachten.

In de loop der jaren had Harrie natuurlijk veel contacten opgebouwd en het was fijn om te zien dat er ook vanuit het bedrijfsleven interesse was voor zijn afscheid. Naast een woord van dank voor zijn jarenlange inzet, werd Harrie ook beloond met een tevredenheidbetuiging. Daarnaast kreeg hij, uit handen van de CA een afscheidscadeau. Hij had zelf een enorme lange afscheidsspeech voorbereid, echter door emotie overmand heeft hij slechts een deel van deze speech voorgedragen en bedankte zijn collega's voor de fijne samenwerking in de afgelopen jaren. Onder het genot van een hapje en een drankje werd het een ontzettend leuke dag voor Harrie, waar hij nu nog steeds met veel genoegen op terug kijkt.

Drie weken later, op donderdag 25 juli 2024, was het weer raak en werd afscheid genomen van de heer Peter vK. Ook deze heeft een indrukwekkende staat van dienst opgebouwd bij onze werkgever en ging na 45 (!) jaar Defensie verlaten. Peter koos ervoor om zijn afscheid in klein gezelschap te houden en de woorden die tot hem werden gericht raakten ook hem. Omdat Peter het liefste "zijn" medi-bus mee naar huis had genomen, kreeg hij een foto als aandenken mee naar huis. Naast onder andere vele lovende woorden en andere cadeaus ontving hij uit handen van de CC een tevredenheidsbetuiging.

In oktober 2024, kreeg de heer Michel van Hout een oorkonde voor het feit dat hij 40 dienstjaren had opgebouwd bij onze werkgever. Helaas zijn er van dit evenement geen foto's, omdat betrokkene zijn jubileum in familiekring heeft gevierd.

Last but not least, de deelname van onze CA aan de Alpe d'

Huzes.

In Juni 2023 bereikte onze CA het droevige nieuws dat zijn lieve zus leed aan borstkanker. Dit nieuws heeft er natuurlijk goed ingehakt. Helaas is zijn zus op 05 oktober 2024 overleden.

Toch heeft onze CA hier een positieve draai aan weten te geven door deel te nemen aan de jaarlijkse Alpe d' Huzes fietstocht. Dit is een jaarlijks terugkerend evenement om geld in te zamelen voor onderzoek naar kanker.

Het evenement vond plaats op 6 juni 2024, hij heeft de berg in totaal twee keer beklommen.

Dat betekent:

- een beklimming van 14 km (totaal 28 km klimmen);
- met een gemiddelde steilte van 8%;
- en 21 bochten!

Dit alles onder het motto **"opgeven is geen optie"**. Elke euro helpt.

Willem, we zijn apetrots op jouw prestatie!

2024 was een mooi, druk en soms ook verdrietig jaar. Met z'n allen hebben we onze compagnie draaiende gehouden en daar waar nodig bijgestuurd. Deze sturing kwam dit jaar vanuit:

Compagniescommandant	majoor Joshua Maerschallck
Plaatsvervangend compagniescommandant	kapitein Pascal Oomen
Compagniesadjutant	adjutant Willem Gorter
Waarnemend C-Tdet Noord	tweede luitenant Mark Keizer
Waarnemend C-Tdet Midden	tweede luitenant Sanne Aversch
C-Tdet Zuid	kapitein (KLu) Harry Verelst

En het belangrijkste van alles? Bovenstaande personen hadden hun werk niet kunnen uitvoeren zonder diegenen waar het daadwerkelijk om draait; onze professionele chauffeurs en ondersteunend personeel.

Daarvoor zijn wij jullie ook dit jaar dank verschuldigd.

BULLS, BEDANKT!!

AUDAX ET EFFICIENS

Oefeningen en ondersteuningen

2024 is het jaar geweest waarin B&TCo en dus ook 220 Tcie zich meer is gaan focussen op het gereedstellen in het kader van hoofdtak 1. Het motto "Groen is doen" is daarbij meer dan ooit toegepast. De eerste weken van 2024 kenmerkten zich voor 220 Tcie met het invulling geven aan enkele steunopdrachten, zoals het ondersteunen van de 1^e Stap in week van het door B&TCo opgerichte opleidingspeloton. Tevens is er in het eerste kwartaal een TOMT gedraaid en was er ruimte voor de pelotons om eigen BGM weken uit te voeren. Voor de ciestaf lag de nadruk op het voorbereiden van SOB-I en de eerste grote voorjaars oefening Grand Quadriga. 220 Tcie had in het jaarplan de opdracht gekregen om SOB-I als NSE uit te voeren en daarin hebben we de keuze gemaakt om ouderwets met de hele cie die kant op te gaan. Enerzijds om de SOB te ondersteunen, anderzijds om van de mogelijkheden ter plaatse gebruik te maken om aan onze eigen gereedstelling te werken. Door een wijziging in de deployment van Grand Quadriga gingen SOB-I en Grand Quadriga voor ons eigenlijk naadloos in elkaar over. Plannen en commandovoering voor Grand Quadriga werd op SOB gedaan, met daarbij afwickelen gedurende de laatste week van de SOB en de week erna direct ontplooiën voor oefening Grand Quadriga. Dat betekende dat de cie de maanden maart en april te velde was. Een lange periode, wat voor het oudere personeel een beetje op een verkapte uitzending leek, maar wat voor ons nieuwe personeel vooral ook de eerste keer was dat men lang van huis weg was.

Na deze periode brak er een relatief rustige periode aan voor de cie. Mei werd gebruikt om deels te genieten van een welverdiend verlof, maar ook om uitgebreid onderhoud te doen om weer gereed te zijn voor onze vervolgoopdrachten. In juni vond vervolgens de niveau III test plaats van 1 Tpel, zodat zij niveau III gereed aan hun opwerktraject voor eFP 25-1 zouden kunnen beginnen na de zomer. Verder was er in deze periode ruimte voor BGM voor met name 3 Tpel en heeft 2 Tpel transportcapaciteit geleverd tijdens SOB-II. 1 Tpel heeft nog een TOMT uitgevoerd en heeft verder tijd gepakt voor het uitvoeren van zogenaamde "witte ritten" in de vorm van transportweken. Dit omdat onze mannen en vrouwen naast het zijn van militair natuurlijk ook gewoon eens lekker op de weg willen zitten als chauffeur. Het tweede kwartaal werd ook de reguliere vredesbedrijfsvoering bevredigd, zoals het uitvoeren van de MKM en diverse keuringen.

Q3 begon met een ciesegeleide niv II week. Een week die in het teken stond van de BGTn behorende bij konvooi rijden. Voor ons als transportcompagnie eigenlijk de *core business*, het onder operationele omstandigheden uitvoeren van goederenvervoer. Waar we in HT-2 nog konden terugvallen op *Force Protection* vanuit de manoeuvre-eenheden, zijn we nu veelal op onszelf aangewezen wat betreft onze beveiliging. Door de aanwas van veel nieuw personeel en het uitvloeien van kennis bleek gedurende het eerste half jaar dat we op dit gebied veel winst zouden kunnen behalen. Terug naar de basis en zorgen dat eenieder zijn of haar rol en taak begrijpt ter voorbereiding op de grote najaars oefening Ardent Lion was dan ook het hoger doel. De week werd op zaterdag afgesloten met een geslaagde relatiedag inclusief een beëdiging. Verder heeft 220 Tcie nog met een detachement succesvol deelgenomen aan de 4-daagse van Nijmegen en was het tijd om van het zomerverlof te genieten.

Na de zomer werd afgetrapt met oefening Cohesion Grizzly te Lofer. Oftewel GVA met de gehele cie. Een week die in het teken stond van actief leiden en volgen en waarbij onze groepscommandanten

met hun groep centraal stonden. Voor 1 Tpel was deze week tevens de aftrap van hun opwerktraject richting eFP 25-1, wat betekende dat we ook de collega's van 130 Bevocie mee hadden genomen op GVA. Na terugkeer ging de focus op de voorbereiding van Ardent Lion. 2 Tpel zou niet deelnemen aan Ardent Lion, maar heeft de kans gehad om met hun hele peloton naar Zweden te kunnen ter ondersteuning van de door Vustco geleide oefening Ultimate Dragon.

Het laatste kwartaal bestond voor onze cie dan ook uit het uitvoeren van oefening Ardent Lion, de eerste grote door CLAS georganiseerde oefening sinds jaren. Tijdens deze oefening heeft 220 Tcie, afgewisseld met 110 Tcie, transport ondersteuning uitgevoerd op de trajecten VHL-AC en AC-ASV (terminologie inmiddels veranderd, conform HB Bevoorrading i.h.k.v. HT-1). Ten slotte hebben we na oefening Ardent Lion nog als cie oefening Phoenix-24 uitgevoerd, waarbij de *main effort* lag op het ondersteunen van Vustco. Dit door middel van directe bevoorrading, maar ook door het leveren van ASV-capaciteit.

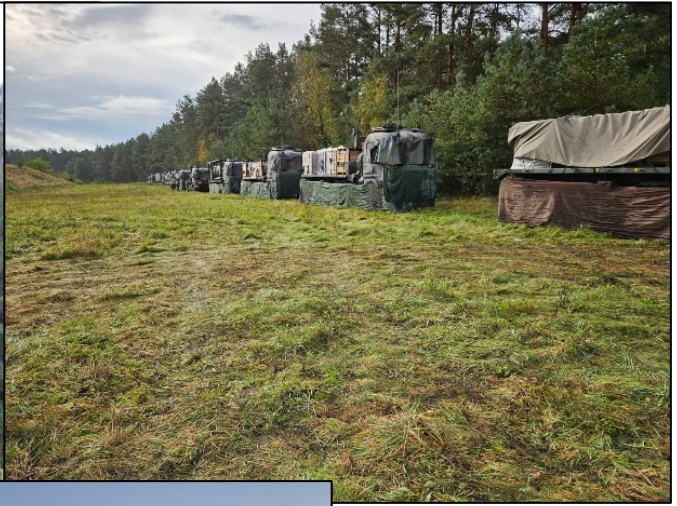
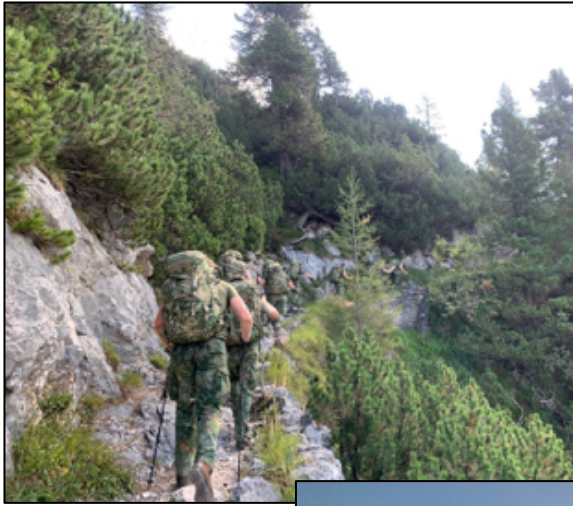
Inzet

Zoals gezegd heeft 2024 met name in het teken gestaan van het gereedstellen van onze cie i.h.k.v. optreden in HT-1. Eindsituatie daarbij was dat we per 01-01-2025 IOC zouden zijn voor eventuele inzet in het nieuwe NFM model van de NAVO. Voor ons betekent dit gereed zijn om deel uit te maken van de B&TCo capaciteit ter ondersteuning van 13 Brigade Combat Team, onder bevel van de 10^e DEU pantserdivisie. Daarnaast loopt de inzet i.h.k.v. eFP nog steeds voor onze compagnie. Het 2^e Tpel heeft gedurende de eerste helft van 2024 met hun pelcogp en 2 tgpn deel uitgemaakt van eFP Litouwen. Gedurende de 2^e helft van 2024 heeft 1 Tpel zich voorbereid op hun deelname aan eFP.

Zoals u kunt lezen was 2024 weer een druk jaar, waarbij de focus echt weer terug is op HT-1. De cie heeft hier grote stappen ingezet en wat ook positief was, is dat de vulling ook echt beter is geworden, waar we in 2023 nog op een vulling van rond de 70% zaten, was dat eind 2024 rond de 90%. Voor 2025 hebben we dan ook het doel om nog beter gereed te zijn voor onze taak en daarbij de vulling hoog te houden, maar ook te zorgen dat we personeel laten doorstromen naar de andere eenheden van B&TCo.

Voor 230 Bevoorraderscompagnie was 2024 een jaar zoals zovelen. Er lag een planning en die kon het gehele jaar gehanteerd worden als leidraad. Echter, wel een leidraad waar, met redenen, met enige regelmaat van afgeweken moest worden. Afwijkingen die bij tijd en wijle veel vragen van het personeel, maar ook die het militaire vak zo mooi maken.

In het eerste kwartaal van 2024 lag de focus voornamelijk intern de compagnie. Hierbij waren zowel personele als materiële gereedheid de voornaamste speerpunten. Hiervoor zijn de telling in de telweken uitgevoerd, is er aandacht besteed aan de militaire basisvaardigheden en hebben de pelotons hun eigen oefeningen kunnen organiseren. Dit uiteraard naast een aantal ondersteuning, waarbij voor de klasse III een lange periode steun geleverd werd in Noorwegen bij de *Joint Arctic Training* en de klasse V een ploeg naar Baumholder mocht sturen.

Het einde van het eerste kwartaal was het vloeiende begin van het tweede. De grootste oefening in jaren voor de Koninklijke Landmacht (en dus ook het Bevoorrading & Transport Commando) stond op stapel. Uitgestrekt over Duitsland speelde zich de oefening Grand Quadriga af. Ons deel zat het voornamelijk in de opstart van de oefening en de binnenkomst van de hoofdmacht. Een behoorlijke opgave zo bleek. Een opgave die enerzijds veel voldoening bracht, want met de gehele compagnie de mat op. Maar ook een opgave die duidelijk maakte dat trainen in het grootschalig conflict bittere noodzaak is. Al met al wel een oefening die wel tot tevredenheid stemde.

Na Grand Quadriga was het echter niet "rust bij de stukken". De volgende opdracht van formaat diende zich alweer aan. Het was de beurt aan 230 Bevocie om als NSE/VC aan de slag te gaan tijdens de schietoefening SOB/SOMS in Duitsland. Qua bedrijfsvoering vele malen "witter" dan Grand Quadriga, maar qua belasting voor het personeel niet minder zwaar. Gedurende vier weken, exclusief de *(re)deployment* werd de complete logistieke ondersteuning gefaciliteerd in nauwe samenwerking met zowel transport- als dienstonelementen uit het B&TCo. Daarnaast is er van de gelegenheid gebruik gemaakt om aandacht te besteden aan de Gallische Tradities van 230.

Het derde kwartaal was dan eindelijk het kwartaal van de relatieve rust. Met de 4Daagse, een aantal pelotonsactiviteiten en een groot zomerblok was er voldoende ruimte voor alle personeelsleden om tijd te besteden aan zichzelf en het thuisfront. Tijd die dik verdiend en zeer noodzakelijk was. Uiteraard gold bovenstaande voor eenieder, maar de rust eindigde voor de een wel eerder dan voor de ander. Ditmaal was het de volledige klasse V, net versterkt met een nieuwe commandant en aangevuld met personeel van de klasse III die, onder leiding van de 2iC, op pad mochten. De reis ging naar Zweden, alwaar het vuursteuncommando een grote *Live Firing Exercise* ging uitvoeren. Hiervoor werd een veldopslag munitie ingericht die we lang niet meer hadden beoefend, dus een uitgelezen kans. Maar wel een druk einde van het derde kwartaal.

Het vierde kwartaal kende drie compagniesactiviteiten, die onderling totaal verschillend waren. Om te beginnen de *Battlefield Tour* naar Ieper en omgeving. Hier heeft 230 zich verdiept in het "oorlogvoeren" en wat dit nu betekend voor zowel de militair als de omgeving. Dit om bewustzijn rondom de impact van hoofdtak 1 optreden te vergroten bij alle personeelsleden. Ook werd er aandacht besteed aan de onderlinge band binnen de compagnie. Een leuk, leerzaam en geslaagd programma.

Vervolgens viel de eer voor de SOB/SOMS weer te beurt aan 230. Als NSE en VC was de taakstelling ditmaal net iets breder dan eerder in het jaar. 240 Dienstencompagnie, als onderdeel van het NSE

verzorgde namelijk de verse voeding. Dit leverde voor alle betrokken spelers een extra uitdaging. Een uitdaging die absoluut niet te groot bleek, dus een geslaagde SOB/SOMS. Dit ondanks (of dankzij) een bezoek van Sinterklaas.

Het jaar hebben we als eenheid vervolgens afgesloten met de vooruitblik naar 2025 en een week met aandacht voor de Gallische tradities. Tradities die het gevoel van eenheid versterken en ons onderscheiden van "de rest".

2024 was uiteindelijk een jaar waarin veel gebeurd is, veel geleerd is en het meeste goed ging. Een succesvol jaar om op terug te kijken en een goede voorbereiding op 2025.

Grand Quadriga

De oefening Grand Quadriga was onderdeel van *Steadfast Defender*. De grootste NAVO-oefening sinds de Koude Oorlog. Het gehele B&TCo heeft deelgenomen aan deze oefening en heeft nauw met elkaar samen moeten werken om alle logistieke uitdagingen tot het gewenste resultaat te volbrengen. Voor 1&2 OPCAT lag het zwaartepunt bij de RON'S. Tijdens deze inzet heeft het peloton in korte tijd veel mensen van (warm) eten kunnen voorzien. Om dit in goede banen te leiden was een goede en gedetailleerde coördinatie benodigd. Er is nauw samengewerkt en er zijn duidelijke afspraken gemaakt met alle doorreisende eenheden. Het personeel van 1&2 OPCAT heeft laten zien dat zij onder verzwaarde omstandigheden en onder hoge werkdruk hun primaire taak hebben kunnen uitoefenen. Deze opdracht was dan ook zeer geslaagd.

Joint Artic Training

Een jaarlijks terugkerende oefening voor het marinepersoneel van 3OPCATpel is de *Joint Arctic Training* (JAT) in Bardufoss, Noorwegen. Tijdens deze winteroefening van het Korps Mariniers, worden de Mariniers onder verzwaarde winterse omstandigheden getraind op diverse vlakken. Dit jaar was de JAT gelinkt aan de NAVO-oefening *Nordic Repsonse*, die op haar beurt weer onderdeel was van de grootste NATO oefening sinds jaren, *Steadfast Defender*. Met zo'n 20.000 NATO troepen in en rondom Noorwegen, lagen de oefenterreinen te land en ter zee vol met militairen. Met de inzet van het marinepersoneel in samenwerking met de collega's van de *Marine Combat Group* (MCG) uit Doorn, hebben de mariniers de juiste voeding gekregen die niet alleen voedzaam is maar ook erg lekker. Ruim tweeënhalve maand hebben de koks hard gewerkt om iedereen te voorzien van hun natje en hun droogje. Hierbij zijn er diverse feestelijke momenten geweest, waarbij het Logistieke Dienst Verzorging (LDV) personeel zich creatief heeft kunnen uiten bij verschillende kleinschalige diners en brunches.

4Daagse

Niet alleen was de Diensten compagnie aanwezig met een detachement om te lopen maar ook, zoals gebruikelijk, was het Diensten peloton hier aanwezig voor het voorzien van water. Op alle dagen was Diensten langs de route te vinden om te zorgen dat de lopers van voldoende water en motivatie te voorzien om dit uitdagend evenement succesvol af te ronden.

De lopers in het detachement hebben helaas niet allemaal de eindstreep gehaald, maar degene die dat wel gedaan hebben verdienen natuurlijk de daarbij behorende beloning. Waarbij de regimentscommandant de inspanning en met name het enthousiasme waardeerde en het detachement aanvullend beloonde door de *commanders coin* van het regiment aan het detachement uit te reiken.

Ardent Lion

Op 26 September 2024 startte de oefening Ardent Lion, een oefening van de 13 Lichte Brigade en de 43 Gemechaniseerde Brigade die wij met het gehele opcat peloton Stroe hebben gedraaid. We zijn daarbij begonnen met het betrekken van een verzamelgebied onder leiding van de Compagniesstaf. Daar hebben we gewerkt aan mensen hun niveau 1, zoals het oefenen van contact drills. En zoals we altijd witte oefeningen draaiden, doen we het nu voor de 2^e keer op de groene manier. Hierbij hebben we ook geoefend aan het camoufleren van de Mobiele Satelliet Keukens en Voertuigen, met behulp van camouflagenetten en jute. Na een aantal dagen kregen de groepscommandanten de opdracht van de pelotonscommandant, om op verschillende locaties een 'Service Support Area' uit te brengen door middels voeding uit te geven.

Een van de eerste opdrachten van de oefening was een SSA uit brengen op de locatie Neustadt Voor +-1000 man, dit heeft de Alfa groep gedaan waarbij ze onderbevel stonden van 130 Bevocompagnie. En op de tweede en tevens laatste locatie stonden we op Nienburg, Op het einde van de oefening hebben we nog een social gehad met geheel B&TCo.

Tijdens de oefening leek het Dienstenpeloton meer op een groep dan een peloton maar dit mocht de sfeer niet drukken. Met een stoet Dienjaar in het kielzog zorgen dat B&TCo kon douches wanneer ze iets te groen werden. Flexibiliteit stond deze oefening hoog in het vaandel maar uiteindelijk werden alle opdrachten gehaald. Op het eind zelfs nog met de WTC 1600 spoelwater verzorgd.

Hoewel de gravendienst al een aantal oefeningen met het B&Tco heeft gedraaid, is de opzet van het peloton nog volop in ontwikkeling. Dit was ook merkbaar in de voorbereiding van de oefening Ardent Lion, waarbij het gravendienstpeloton ingezet ging worden met 240 Dncie om de gesneuvelden afvoerketen in zijn geheel te kunnen trainen van A tot Z. 240 Dienstencompagnie, ondersteunt met de mannen en vrouwen van de sport, werden verrast met de uitrol van de gehele keten. Hierbij hebben zij in een korte voorbereidingstijd en met veel nieuwe spelers de uitrol van het gravendienstpeloton weten te bewerkstelligen. Het gros van het personeel dat al drie jaar vrijwillig onderdeel was van het peloton werden gewisseld voor personeel dat net de opleiding had gevolgd. Ook hierbij was zichtbaar dat in de ontwikkeling van hoofdtak 1, wederom nieuwe ontwikkelingen van het optreden binnen de gesneuvelden afvoerketen kwamen. Toch wisten de mannen en vrouwen van LO&S pro-actief te zijn met de voorbereidingen en ondanks de vele wijzigingen en onduidelijkheden hebben zij zich gereed gemaakt om alles uit de oefening te halen. Hierbij is het peloton een week later dan de hoofdmacht naar het oefenterrein verplaatst in Duitsland, om zo de gesneuvelden die in het scenario gevallen waren te kunnen ontvangen. Als eerste heeft het peloton drie dagen operationeel gewerkt op de VHL in Neustadt, waarbij zij twee casussen hebben gedraaid. Deze casussen lieten al snel de complexiteit van het optreden zien, maar ook het belang ervan. Met een bezoek van de Commandant Landstrijdkrachten Luitenant-generaal Swillens werd het belang van nadenken over gesneuvelden tijdens inzet extra groot. Na een sprong van de VHL naar Nienburg heeft het gravendienstpeloton die locatie met bunkers ingeruild voor een locatie met boogtenten en een oefenhuis.

JWIC

Tijdens de jungle training van 11LMB in Suriname was Diensten ook weer vertegenwoordigd. Met een klein team was het mogelijk om te voorzien van de douchecapaciteit die sterk nodig was wanneer mensen meerdere dagen in de jungle hadden doorgebracht. Ook was het door goede inzet en uitleg mogelijk om alvast een zaadje te planten voor mogelijke inzet van de WTC en WBP in volgende edities van JWIC.

SOB III 2024

Tijdens SOB III hebben wij als 240 Dncie verse voeding moeten bereiden. Onze werkzaamheden bestonden voor de koks uit: het bereiden van verse en kant klare salades, het opwarmen van multi porties, het bereiden van verse simpele maaltijden, zoals een pastagerecht. De werkzaamheden van de hofmeesters bestonden uit: het schoonmaken van de dienbladen en de eetzaal, uitgeven van de voeding en het bijhouden van de HACCP-lijst. De koks draaide in ploegendienst. Hierbij had je 4

ploegen voor de ochtend, middag, avond en nacht. De nachtploeg is na week 2 bij de middagploeg gevoegd omdat er niet genoeg werkzaamheden voor waren. De hofmeesters hadden 2 diensten bestaande uit een ochtend/middag ploeg en een middag/ avond ploeg. Het OPCAT-peloton werd hierbij in de eerste 2 weken van de SOB aangevuld met het personeel van diensten die kleine werkzaamheden oppakten. Naast deze werkzaamheden heeft onze distributiegroep een warehouse opgezet en hier uitvoering aangegeven. Deze werkzaamheden bestonden uit:

- Ontvangen en controleren van leveringen
- Het opslaan van geleverde goederen
- Het verzamelen van de voorraadgegevens
- Verstrekken van goederen aan de keukengroep
- Uitgifte volgens "First-In, First-Out" method

Materiaal WTC

Tijdens de SOB-III was het plots mogelijk om aan te sluiten bij een bezoek van MatLogCo aan de fabriek van Karcher. Hier werden de laatste testen gedaan aan de nieuwe waterzuiverings-systemen, voordat ze onze kant op vervoerd zouden worden. Ook mede dankzij dit bezoek was het mogelijk om eerder dan verwacht het materiaal richting Stroe te krijgen. Daardoor waren de eerste systemen al voor de Kerst op de kazerne. Hoewel er toen al de eerste signalen waren, was het nog niet helemaal duidelijk wat voor groot avontuur al deze nieuwe spullen met zich mee zouden brengen voor het Dienstenpeloton.

Forward Support Detachment Zuid

Het vervult mij met trots en dankbaarheid om als eerste commandant van het Forward Support Detachment-Zuid (FSD-Z) de eerste bijdrage te mogen leveren voor het traditionele jaarverslag van ons regiment. Ik ben ervan overtuigd dat dit het eerste hoofdstuk is van een reeks inspirerende jaarverslagen, waarin eenieder de ontwikkeling, successen en wellicht mindere gebeurtenissen van het FSD-Z kan nalezen.

Het betreft hier een bijdrage aan het verslag van 2024. In 2024 bestond het FSD-Z nog slechts op papier en is de praktische uitvoering van het toekomstige (operationele)optreden nog slechts een gedachtegoed. Er is op een drietal kwartiermakers nog geen personeel aanwezig. De kwartiermakers gaan zich tot jan 25 vooral bezighouden met het 'inrichten' en positioneren van het FSD-Z. zodat er begin 2025 daadwerkelijk opgestart kan worden met het 'verrichten'.

Het resultaat van het 'verrichten' is door C-B&TCo duidelijk verwoord in zijn opdracht namelijk:

*"Realiseer het FSD(Z) op de locatie Veldhoven.
FSD(Z) is IOC op 1-1-2025 cfm BOTA 2024-042 (realisatie FSD Zuid)".*

Hierdoor heeft C-13 Ltbrig *designated* logistieke capaciteit voor de ondersteuning van zijn brigade tijdens gereedstelling en inzet en wel dicht bij huis.

outcome:

"FSD(Z) is een inzetbare operationele logistieke eenheid waar C-13Ltbrig met vertrouwen op kan terugvallen."

In dit verslag zal ik een kort overzicht geven van 2024 zonder in te gaan op de achtergronden, omstandigheden en inzichten die hebben geleid tot het besluit om tot formering van het FSD-Z over te gaan. Ook schets ik de 'way-ahead' voor 2025. Tot slot licht ik de keuze van ons eenheidseembleem toe.

2024:

De overgang van plannen naar realiteit kreeg in de tweede helft van 2024 concreet gestalte. Een gedegen analyse van de pofah-factoren bracht tal van kansen en uitdagingen aan het licht. Belangrijke aandachtspunten waren het verkrijgen en verbeteren van de benodigde infrastructuur op het magazijnencomplex Veldhoven, dat - tot de voltooiing van de revitalisatie van lpl Oirschot (verwacht in 2035) - als thuisbasis van het FSD-Z fungeert. Daarnaast lag de nadruk op het verkrijgen en operationeel maken van het toegewezen IAS-materieel en middelen. Daarnaast namen de kwartiermakers het voortouw met leggen van de waardevolle externe contacten en het opbouwen van een noodzakelijk netwerk. Ook het 'verkondigen van het goede nieuws' dat er (wederom) logistieke B&T capaciteit beschikbaar is, behoorde tot hun taak. Overigens is deze boodschap van laag tot hoog erg goed ontvangen!

2025:

In 2025 verleggen wij onze focus: van het intern opstarten van een nieuwe eenheid naar het opwerktraject om succesvol uitvoering te kunnen geven aan een betrouwbare logistieke ondersteuning voor de 13e Ltbrig tijdens LSCO.

1e helft 2025:

- We bouwen gestaag aan de noodzakelijke randvoorwaarden, zoals het verbeteren van de infrastructuur, het uitbreiden van materieel en middelen, en het aantrekken van geschikt en gemotiveerd personeel.
- We werken toe naar het behalen van niveau I/II (zowel algemeen als functioneel).
- Planning:
 - 09-07-25 personeel eerste twee tgpn fysiek aanwezig.
 - 25-02-25 Oprichtingsappel.
 - 31-03-25 Deelname 1^e oefening. BALI (3103-2503).

2e helft 2025:

- We zetten door en ronden de randvoorwaarden af, met uitzondering van de grootste infrastructuurprojecten die op de langere termijn spelen.
- De focus ligt op het verder opwerken naar niveau II en het daadwerkelijk uitvoeren van (operationele) opdrachten voor en met de 13e Ltbrig.
- Planning:
 - 25-08-25 Deelname 2^e oefening. SAJU (2508-1609).
 - 10-10-25 1^e Beëdiging en relatiedag.

Logo:

Het FSD-Z staat aan het begin van een eigen, trotse traditie. Hoewel de eenheid nu nog organisatorisch onder de 110Tcie valt, is bewust gekozen om het FSD-Z direct een eigen identiteit te geven. Dit vormt de basis voor een toekomst waarin het FSD-Z uitgroeit tot een zelfstandige, herkenbare eenheid.

Het proces van het ontwerpen van het logo was er één van creativiteit en bezieling. Vele suggesties passeerden de revue, van de werkbij tot de mier. Maar het was een inspirerend gesprek met Kol Gerard van Kuijck dat het besluit bracht: de Dobermann zou hét symbool worden van onze eenheid.

Identiteit is meer dan alleen een naam. Het is het geheel van onze waarden, onze afkomst en onze omgeving. Om onze rol als betrouwbare logistieke partner voor de 13e Ltbrig zichtbaar en voelbaar te maken, hebben we bewust gekozen voor de Dobermann, jarenlang het embleem van de 12 Bevocie en hét teken van logistieke betrouwbaarheid binnen de brigade. Zelfs als onze naam in de toekomst verandert, blijft het aanbevelenswaardig om met trots dit krachtige symbool te dragen.

De Dobermann staat niet alleen voor betrouwbaarheid, maar belichaamt ook doorzettingsvermogen, loyaliteit, intelligentie, alertheid, energie, gehoorzaamheid, moed en vooral: zelfvertrouwen. Dit zijn precies de eigenschappen waar het FSD-Z voor staat en die iedere FSD-er dagelijks in het werk uitdraagt.

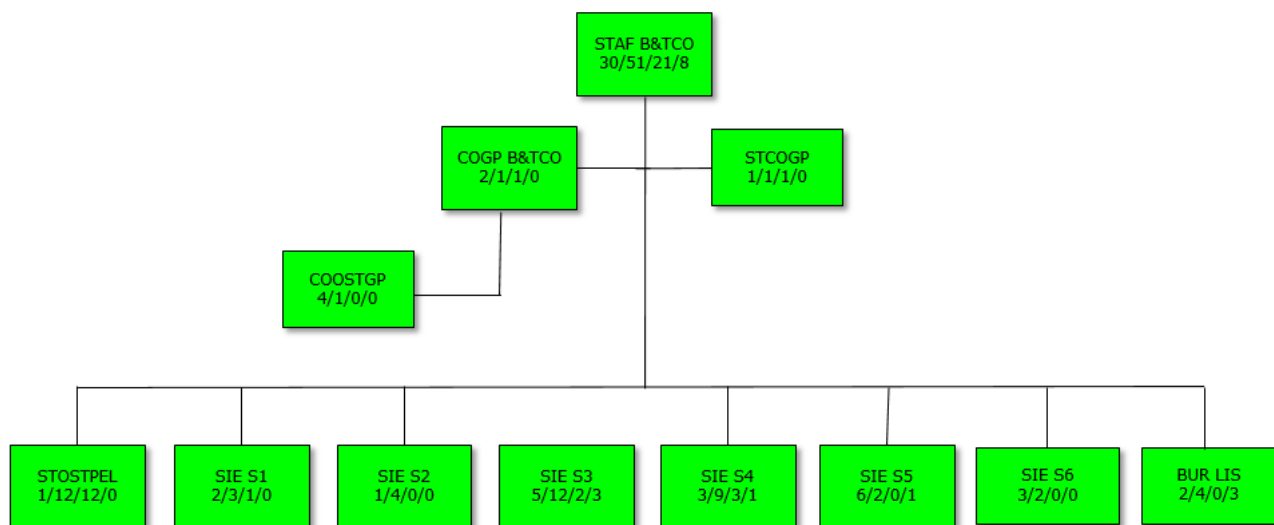
Met de Dobermann als logo betreden we vol vertrouwen de toekomst. Standvastig, herkenbaar en altijd klaar om het verschil te maken voor de brigade en elkaar !

Activiteiten Staf B&TCO 2024.

Staf B&TCO 2024

In 2024 is de staf organiek opgebouwd uit verschillende groepen, secties, bureaus en het stafondersteuningspeloton (stafostpel), zoals te zien is in onderstaande organogram. De staf maakt een kleine groei door, maar blijft hangen op 68% vulling van de functies.

Staf B&TCO wordt aangestuurd door de chef-staf, die tevens C-stafcompagnie is. Om het aansturen werkbaar te maken is de staf opgedeeld in drie zogenaamde pelotons:

1. Het 'stafpel' waarin alle verschillende secties 1 t/m 6 en bureau Logistieke Informatiesystemen (LIS) zich bevinden. Vanuit de sectie 5 zijn 1x tlnt en 1x aooi aangewezen om leiding te geven aan het opleidingspeloton van B&TCO;
2. Stafostpel o.l.v. tlnt Gerjan Bakker is het pel die de smeerolie is voor de gehele staf ter ondersteuning aan het besluit- en beveloeringsproces van C-B&TCO en zijn staf.
3. Het opleidingspeloton, o.l.v. tlnt Jet Nikkels, is het pel dat verantwoordelijk is voor de Voortgezette Logistieke Opleiding (VLO) binnen het B&TCO. Daarover later meer.

De staf heeft zich in 2024 verder ontwikkeld als operationele staf met het optreden in hoofdtak 1. Een mooie uitdaging met de focus op integrale samenwerking. Met deze integrale aanpak heeft de staf zich ontwikkeld in haar rol als adviseur voor de commandant en daarbij toegespitst op het besluitvormings- en beveloeringsproces. Met twee grote oefeningen, een staftraining en allerlei andere activiteiten is de staf een hecht team geworden. Tijdens de oefeningen werd de staf ondersteunt met een vaste OTE'er, lkol b.d. René Wilting. Zeer waardevol, waardoor de staf weer met grote stappen vooruitging. Hieronder een kleine greep uit de verschillende activiteiten doorlopend het jaar 2024.

De grootste NAVO-oefening sinds tijden. De staf heeft zich in tweeën gesplitst, om zo de lange oefening op te delen. Het B&TCo heeft de eenheden van 13 LtBrig ondersteunt in hun verplaatsing van DUITSLAND door POLEN naar LITOUWEN. Ondertussen heeft de staf leiding gegeven aan de *sustainment* tijdens de oefening en gelijktijdig de invulling aan de *redeployment*. Een leerzame, uitdagende, maar ook vormende ervaring met een 'groene *mindset*'. Daarnaast heeft de staf grote stappen gemaakt met het aansturen van de compagnieën.

Stokoverdracht COA mei 24

De huidige COA Marcel heeft zijn functie officieel overgedragen aan de nieuwe COA Marcel. Vaandrig van Drie was even teruggekomen van de KMA om de COA-stok over te dragen aan adjudant Blok. Uiteindelijk is de ruggengraat succesvol verwijderd in Breda en is de inmiddels Kapitein van Drie commandant van het nieuw opgerichte Forward Supply Detachement-Zuid.

Stafuitje Arnhem

juni 24

Met mooi weer heeft de staf een mooie stadstour door Arnhem gehad. Aansluitend hebben we in het restaurant 'Silk Arnhem' nog heerlijk gegeten.

Staf B&TCo moest, middels een *road move*, een *staging area* betrekken in Duitsland van waaruit de OPS ingericht werd om zo leiding te geven aan de eenheden van het B&TCo. De staf trad op als adviseur van C-B&TCo en in die hoedanigheid doorliep de staf continue een besluitvormings- en bevelvoeringsproces. Met de focus op Hoofdtak 1 is de staf steeds meer actief in de operationele setting en dit vraagt wat van de *mindset*, flexibiliteit en professionaliteit. We hebben uiteindelijk meer in de alarmposities gelegen dan gewerkt aan het stafproces, maar het was een mooie oefening om op terug te kijken met een prachtige omgeving.

BFT Soesterberg / escaperoom

November 24

Een mooie BFT langs de Grebbergenberg linie, aansluitend op vliegbasis Soesterberg en de dag afgesloten met een Escaperoom naast de Nationaal Militair Museum. Op deze dag is geen enkele bus van DVVO op tijd gekomen.

Stokoverdracht CSM stafcompagnie

November 24

Smi Durk de Vries is aangewezen om richting Irak te gaan als csm van NMI-4. Zijn opvolger werd owi Maarten Zijtveld, en zo veranderde de functiebenaming van Compagnie Sergeant Majoor naar Compagnies Opperwachtmeester, afgekort COWI.

Uitreiking Jeneverkruizen tijdens het bezoek van Sinterklaas

Er werden dit jaar twee Jeneverkruizen uitgereikt; aan Ikol Francke en maj van Zutphen. Naast de kolonel en de Chef-Staf heeft ook de Sint een aantal mensen in het zonnetje gezet. Hij leek wel wat te zijn gekrompen ten opzichte van vorig jaar. Maar het was uiteraard weer lachen, gieren en brullen!

En dan ons bijzondere pel bij de staf; het **opleidingspeloton**.

Aanleiding

In september 2023 kwam de eerste lichting Dienjaar met 10 weken basisopleiding het B&TCo versterken. Deze 10-weekse opleiding, de Basis Opleiding Koninklijke Landmacht (BOKL), zou de basis worden voor alle Landmacht manschappen. Deze opleiding heeft in 2024 de Algemene Militaire Opleiding (AMO) van 18-weeken vervangen. Sinds 2024 ziet de instroom van manschappen er dus anders uit. Na afronding van de BOKL volgen manschappen nog een aantal aanvullende modules binnen Defensie, gericht op verschillende specialismen, zoals bijvoorbeeld de manoeuvre, genie of logistiek. Bij het B&TCo worden deze aanvullende modules gegeven in de Voortgezette Logistieke Opleiding (VLO).

Doel

De voortzetting van de opleiding van nieuw personeel die instromen wordt door het B&TCo zo veel mogelijk centraal en collectief aangelopen door middel van de VLO. Door het volgen van de VLO hebben de nieuwe manschappen, zowel beroeps als reservist, hun niveau I verbeterd en zijn zij startbekwaam om te kunnen functioneren bij de toekomstige eenheden.

Terugblik

In mei 2024 werd de eerste VLO gedraaid. Met ongeveer 20 leerlingen, gemixt beroeps- en Dienjaarmilitairen, zijn we van start gegaan. Door het enthousiasme van de kaderleden stond er een goed programma en werden de rugzakken van de leerlingen gevuld met ervaring. De leerlingen hebben tijdens de VLO de onderwerpen uit de BOKL herhaald en hebben hierover meer diepgang gekregen, onder andere over het nut en belang van deze onderwerpen. Naast de nodige basiskennis, is er veel aandacht besteed aan het logistieke optreden. Zo is er tijd gestoken in het betrekken gebied, waarbij het camoufleren en gidsen ook uitvoerig zijn behandeld. Door het sturen van een steunverleningsverzoek, vanuit bureau steunverleningen naar de B&TCo-eenheden, krijgt het opleidingspeloton per oefenmoment chauffeurs en voertuigen om dit samen te beoefenen. Zowel de theorie- als praktijklessen hebben ervoor gezorgd dat de leerlingen een beter beeld hebben gekregen van de werkzaamheden bij de logistiek.

Hoofdtak 1

In het kader van hoofdtak 1 moeten ook de leerlingen van de VLO mentaal weerbaarder worden. Vorming, en met name mentale vorming, loopt als een rode draad door de VLO heen. Tijdens een mentale vorming worden de leerlingen bewust gemaakt van hun mentale kracht en

doorzettingsvermogen. Op deze manier wordt er een basis gelegd voor de *warrior mindset*, die paraat verder ontwikkeld zal worden.

B&T-regiment

Ook hebben de leerlingen (verder) kennis gemaakt met het regiment. Het regimentslied werd in de vrije uurtjes aangeleerd, onder andere tijdens wapenonderhoud, zodat dit uit volle borst kon worden meegezongen. Een bezoek aan de Historische Collectie B&T hoort natuurlijk ook thuis in de VLO. In goed overleg met de RA en de HC zijn de momenten gepland voor de verschillende lichtingen. Dit bezoek begon met een uitgebreide presentatie over het regiment, tussendoor werd het regimentslied gezongen en Palmpit gedronken en tot slot werd de collectie uitvoerig bekeken. Al met al een gemakkelijke dag waarbij veel kennis over het regiment is opgedaan.

Einde Overzicht 'Diverse gebeurtenissen in 2024 bij de compagnieën'

11. Toekomstige ontwikkelingen (met welke relevante toekomstige ontwikkelingen bent u nu al bezig, dan wel komen er op afzienbare termijn op uw eenheid af?)
 - a. Uitvoeren van *Stand by Division 25* vanaf 1-1-2025.
 - b. Samen met het KcLog de doctrine en handboeken aanpassen naar de hernieuwde focus op hoofdtak 1.
 - c. Ontwikkelen nieuwe rollen in de logistieke keten voor *NATO New Force Model*:
 - (1) Rol van 210 Rvrvic in traject tussen strategische opvoer en divisievak.
 - (2) *Reception Staging Onward Movement*: organisatie en bijdragen (120 Deplcie).
 - (3) Dienstenverzorgingsgebieden (240 Dncie).
 - (4) Voorraden verder naar achteren in de keten beheren en in het divisievak op de wielen houden. Ontwikkelen concept *Rear Supply Centre (RSC)*, *Main Supply Centre (MSC)*, *Forward Supply Centre (FSC)* en *Accompanying Supplies (AS)*. (Tcien, Zwtcie en Bevocien).
 - d. Meedenken in de ontwikkeling van het Ecosysteem Logistiek.
 - e. Uitvoeren van een beperkte reorganisatie bij 140 Zwtcie, voortvloeiend uit Maatregelennota 2024 (24-OO-06; Lrp 1741).
 - f. Bouwen van de Oorlogsorganisatie B&TCo.
 - g. Vulling van de adaptieve componenten die met de implementatie van DRP 1673 binnen het B&TCo ontstaan (Project Adapter).
12. Digitale bijdrages, zoals documenten, artikelen, foto's en dergelijke:
 - a. Personeel op uitzending (separaat vanwege AVG)

11 Bevoorradingscompagnie Air Assault (11 Bevocie AASLT)

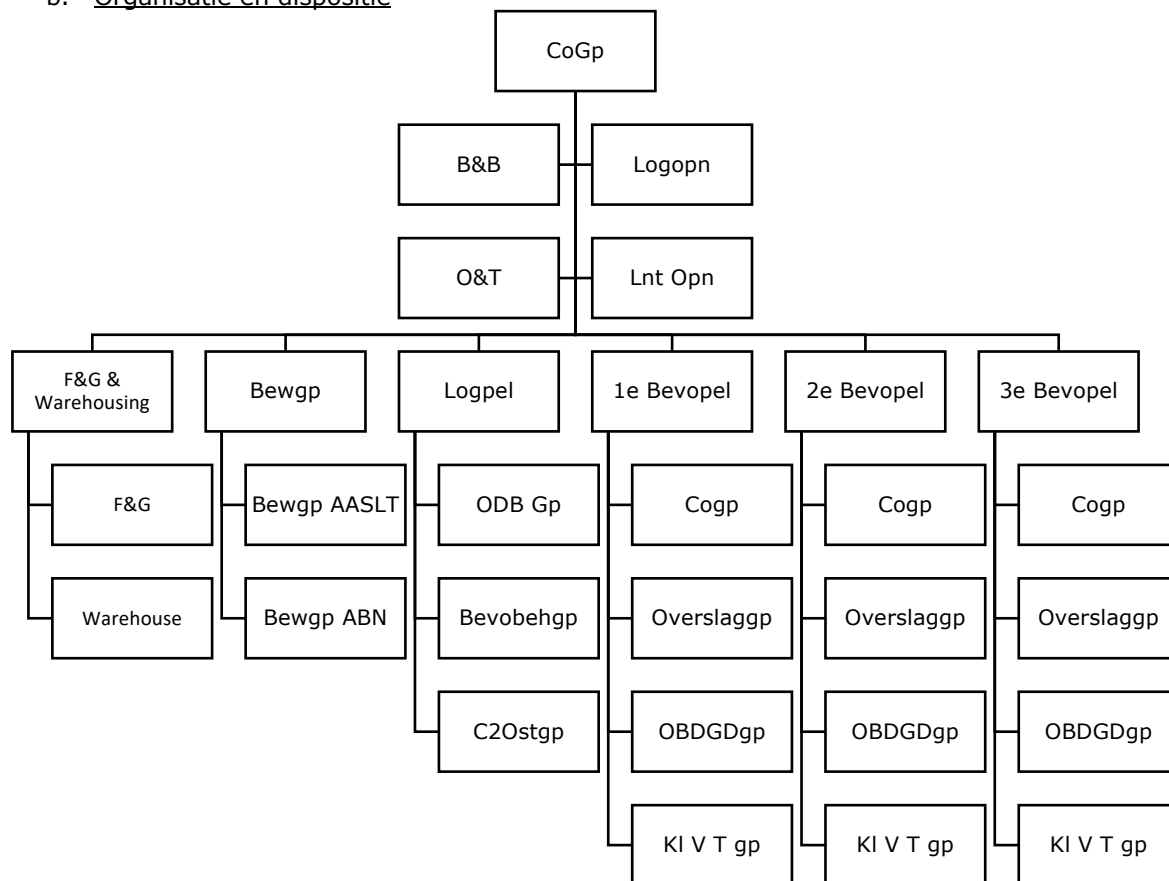

1. Organisatie

a. Taakstelling

De taakstelling van 11 Bevoorradingscompagnie Air Assault (11 Bevocie AASLT) is het wereldwijd logistiek ondersteunen van alle eenheden van de 11 Luchtmobiele Brigade en het Korps Commandotroepen (KCT). Deze ondersteuning strekt zich uit over alle hoofdtaken van Defensie en omvat onder meer de inzet van bevoorradingselementen, luchtmobiele logistiek, airdropcapaciteit en ondersteuning bij het formeren en gereedstellen van operationele eenheden.

b. Organisatie en dispositie

11 Bevocie AASLT bestaat uit een compagniescommandogroep (cogp), ondersteund door stafsecties voor Beheer & Bedrijfsvoering (B&B), Logistieke Operatiën (Logopn), Opleiding & Training (O&T) en een Luitenant Operatiën. De compagnie kent een functionele indeling met meerdere kerngroepen:

- Een F&G/*Warehouse*groep, met capaciteiten voor het Formeren en Gereedstellen (F&G) en het instandhouden van het *warehouse*.
- Een Bewaargroep, onderverdeeld in Bewgp AASLT en Bewgp ABN (*airborne*).
- Een Logistiek Peloton, opgebouwd uit de ODB-groep, Bevobehoor-groep en de C2Ondersteuningsgroep.

- Drie Bevoorradingspelotons, elk bestaande uit een commandogroep, overslaggroep, OBDGD-groep en een KL V/Transportgroep.

Alle elementen zijn gestationeerd op de Oranjekazerne te Schaarsbergen en vallen onder het commando van Commandant 11 Luchtmobiele Brigade AASLT "7 december".

c. Sleutelfunctionarissen in 2024

CC	Maj M. Mackay
Plv CC	Kap V.A. Prins
CSM	SMi N. Schulz
SMO	SMi S.P. Hoek
Hfd Logopn	SMi R.A.J. van der Drift
Lnt Opn	Elnt I. Leijn
	Tlnt L.R. Awater (dubbelplaatsing vanaf 15-07-2024)
OO B&B	Vacant
C-Logpel	Elnt B.B.J. Steintjes (tot 01-05-2024)
	Tlnt K.G.W. Kolker (vanaf 29-01-2024)
C-1 ^e Bevopel	Elnt S.J.A. Paijmans (vanaf 01-07-2024)
C-2 ^e Bevopel	Elnt J.S. de Waijer
C-3 ^e Bevopel	Elnt R.N. Hendriksen (tot 01-07-2024)
	Elnt R.S. Staal (vanaf 01-07-2024)
C-Bewgp	SMi D. Kouwen
C-F&G	Mevr. W.W. Driessen-van de Wiel

2. Inzet

a. Operationele inzet

11 Bevoorradingscampagnie Air Assault heeft in 2024 opnieuw laten zien een betrouwbare, flexibele en breed inzetbare logistieke partner te zijn binnen 11 Luchtmobiele Brigade en daarbuiten. Ondanks een intensieve oefen- en inzetkalender, een hoge operationele druk en een groeiend takenpakket, heeft de eenheid op alle fronten professioneel gepresteerd. Deze prestaties zijn te danken aan de toewijding, flexibiliteit en "can do"-mentaliteit van het personeel.

In 2024 is de compagnie ingezet in het kader van internationale missies en hulpoperaties. Zo leverde 11 Bevoe AASLT een bijdrage aan de NAVO-missie in Irak (*NATO Mission Iraq – NMI*), waarbij militairen vanuit de eenheid gedurende meerdere maanden betrokken waren bij de ondersteuning van het Nederlandse helikopterdetachement en de Nederlandse *Force Protection* eenheid. Daarnaast speelde de compagnie een cruciale rol bij de inzet voor humanitaire noodhulp aan Gaza, waarbij in Jordanië *airdrops* werden voorbereid die vervolgens boven Gaza gedropt werden in het kader van *Humanitarian Assistance and Disaster Relief* (HADR).

Vanaf 1 januari 2024 maakt 11 Bevoe AASLT formeel deel uit van de *Rapid Reaction Company* (RRCo), welke geleverd wordt door 12 Infanteriebataljon. Als ondersteuning voor de RRCo stonden het gehele jaar door militairen van de bevoorradingspelotons *stand-by* voor snelle inzet. De Formerings- en Gereedstellingsgroep (F&G-groep) heeft hierbij tijdens verschillende ALERTEX-oefeningen een sleutelrol vervuld in het formeren van eenheden, het inrichten van logistieke processen en het beheren van voorraden, ook buiten reguliere werkuren.

Op het gebied van oefening en training kende 2024 een uitzonderlijk hoog tempo. De compagnie was, naast alle kleine ondersteuning, betrokken bij een groot aantal grootschalige en eenheidsoverstijgende oefeningen, waaronder:

- *American Falcon* en *Mission Qualification Training* (luchtmobiele samenwerking met Amerikaanse partners);
- *Falcon Leap*, *European Falcon* en *Swift Response* (multinationale luchtlandingsoperaties);
- *Desert Bull* (Airdropoefening).

Daarnaast was de compagnie verantwoordelijk voor een reeks ontwikkel- en ketentrainingen zoals tijdens *Falcons Sustain*, de *Slingery's* en logistieke trainingsweken. Het hieronder geschetste overzicht van grootschalige oefeningen getuigt van de breedte en diversiteit aan inzetopties waarin de compagnie actief is geweest.

Gedurende het hele jaar heeft 11 Bevocie AASLT ondersteuning geleverd aan uiteenlopende eenheden binnen de 11 Luchtmobiele Brigade, het Korps Commandotroepen (KCT) en incidenteel aan andere onderdelen van Defensie. De eenheid blijft hierin zichtbaar, betrouwbaar en anticiperend opereren.

Samenvattend heeft 2024 zich gekenmerkt door operationele inzet, multinationale samenwerking, humanitaire steunverlening en structurele trainingsinspanningen. Daarmee onderstreept 11 Bevocie AASLT haar toegevoegde waarde als logistieke ruggengraat van 11 Luchtmobiele Brigade.

b. Oefening en training

In onderstaand overzicht staan alle oefeningen en trainingen die door meerdere pelotons of de gehele compagnie zijn uitgevoerd, in dit overzicht zijn de kleinere pelotonsoefeningen en ondersteuning die gedurende 2024 zijn uitgevoerd buiten beschouwing gelaten.

- (1) *AMERICAN FALCON* (allied luchtmobiele operaties) 08-01-2024 t/m 09-02-2024
- (2) *MOUNTAIN SEAL* (voertuigoptreden bergachtig terrein) 22-01-2024 t/m 27-01-2024
- (3) *FALCON HEADQUARTERS* (CST oefening 11 AMB) 29-01-2024 t/m 09-02-2024
- (4) *OOSTDORP* (optreden verstedelijkt gebied) 05-02-2024 t/m 09-02-2024
- (5) *NORDIC RESPONSE* (opereren arctisch gebied) 17-02-2024 t/m 04-03-2024
- (6) *SLINGERY* (pick-up zone operaties) 26-02-2024 t/m 01-03-2024
- (7) *ISK* (schietvaardigheidstraining) 26-02-2024 t/m 01-03-2024
- (8) *HUMANITAIRE NOODHULP GAZA* (airdrop) 05-03-2024 t/m 10-03-2024
- (9) *COMPAGNIESWEEK* (ontwikkelweek 11 BEVOCIE AASLT) 04-03-2024 t/m 08-03-2024
- (10) *LOGISTIEKE TRAININGSWEEK* (logistieke ketentraining) 18-03-2024 t/m 22-03-2024
- (11) *HUMANITAIRE NOODHULP GAZA* (airdrop) 02-04-2024 t/m 12-04-2024
- (12) *BEVOSEAL* (signature exercise 11 BEVOCIE AASLT) 02-04-2024 t/m 05-04-2024
- (13) *OOSTDORP* (optreden verstedelijkt gebied) 15-04-2024 t/m 10-04-2024
- (14) *BAD REICHENHALL* (grensverleggende activiteiten) 29-04-2024 t/m 04-05-2024
- (15) *SWIFT RESPONSE* (NAVO luchtlandingsoperaties) 05-05-2024 t/m 21-05-2024
- (16) *AMERICAN FALCON* (allied luchtmobiele operaties) 06-05-2024 t/m 07-06-2024
- (17) *AMERICAN RANGER* (ranger oefening USA) 22-05-2024 t/m 07-06-2024
- (18) *FALCON SUSTAIN* (logistieke ketentraining) 17-06-2024 t/m 21-06-2024
- (19) *EMERALD SEAL* (battlefield tour Kreta) 24-06-2024 t/m 29-06-2024

- (20) OOSTDORP (optreden verstedelijkt gebied) 24-06-2024 t/m 28-06-2024
- (21) BRIGADEWEEK (ontwikkelweek 11X) 01-07-2024 t/m 05-07-2024
- (22) 4DAAGSE (marsvaardigheidstraining) 15-07-2024 t/m 19-07-2024
- (23) *AMERICAN FALCON* (allied luchtmobiele operaties) 26-08-2024 t/m 27-09-2024
- (24) *NATO MISSION IRAQ* (NAVO-inzet) 02-09-2024 t/m 29-01-2025
- (25) SAP TRAINING (systeemvaardigheidstraining) 02-09-2024 t/m 06-09-2024
- (26) *FALCON LEAP* (multinationale luchtlandingsoperaties) 05-09-2024 t/m 24-09-2024
- (27) *EUROPEAN FALCON* (EU-Battlegroup oefening) 13-09-2024 t/m 27-09-2024
- (28) *JUNGLE WARFARE INSTRUCTOR COURSE* (Suriname) 29-09-2024 t/m 15-12-2024
- (29) ISK (schietvaardigheidstraining) 30-09-2024 t/m 04-10-2024
- (30) LOGISTIEKE TRAININGSWEEK (logistieke ketentraining) 14-10-2024 t/m 18-10-2024
- (31) COMPAGNIESWEEK (ontwikkelweek 11 BEVOCIE AASLT) 21-10-2024 t/m 25-10-2024
- (32) *SLINGERY* (pick-up zone operaties) 04-11-2024 t/m 08-11-2024
- (33) *MISSION QUALIFICATION TRAINING* (oefening USA DHC) 04-11-2024 t/m 13-12-2024
- (34) *DESERT BULL* (airdrop training USA) 21-11-2024 t/m 01-12-2024
- (35) *XMAS SEAL* (jaarafsluitingsoefening 11 BEVOCIE AASLT) 18-12-2024 t/m 19-12-2024

c. Steunverleningen

Tijdens 2024 is het hele jaar door steun verleend aan diverse eenheden van 11 Luchtmobiele Brigade, het KCT en incidenteel ook aan andere eenheden.

3. Doctrine

Relevante doctrine voor 11 Bevoorradingcompagnie Air Assault:

- a. Handboek *Air Manoeuvre Tactics*;
- b. Handboek Bevoorrading;
- c. Handboek *Air Landing Operaties*;
- d. Handboek Konvooi Operaties;
- e. Handboek Verplaatsingen;
- f. BOOS (Boek Operationeel Optreden *Seals*).

4. Opleidingen

a. Opleidings- en trainingsstructuur

11 Bevoorradingscompagnie Air Assault werkt met een eigen Opleidings- en Trainingsplan (OTP), gebaseerd op het trainingscompendium van CLAS en de eisen voor het behalen en behouden van de rode baret. Dit omvat fysieke en mentale weerbaarheid, optreden als 'Ersatz' infanterie en helikopteroptreden. De uitvoering van dit plan volgt de OG-ritmiek van de compagnie.

Binnen deze structuur wordt onderscheid gemaakt tussen een opwerkperiode van 9 maanden en een retentieperiode van 18 maanden. Tijdens de opwerkperiode doorloopt een peloton een gestructureerd trainingsprogramma in blokken, afgesloten met een eindoefening. In de daaropvolgende retentieperiode demonstreren pelotons hun paraatheid tijdens compagniesoefeningen of als onderdeel van een Bataljons Taakgroep (BTG).

Als rode draad zijn er een aantal doorlopende leerlijnen die permanent op orde moeten zijn. Dit betreft onder meer de schietopleidingen (niveau II gecertificeerd) en de helikopter- en vliegtuiggerelateerde opleidingen en *currencies*.

Door de uitzendritmiek van de brigade en de daaraan gekoppelde inzet van bevoorradingselementen, is de beschikbare trainingstijd beperkt. Hierdoor ligt de initiële focus op het behalen van niveau II. Pas wanneer pelotons volledig beschikbaar zijn, wordt getraind op niveau III.

b. Bijzondere functiegerichte opleidingen

De Defensie Para School (DPS) is binnen Nederland de autoriteit op het gebied van *Airdrop*-operaties tot 1.000 kg. Dankzij de formele erkenning van de opleiding binnen het Nederlandse opleidingsstelsel kunnen militairen van 11 Bevocie AASLT deze nu officieel afronden met het verkrijgen van de *Airdrop-wing*. Dit vormt niet alleen een zichtbaar symbool van hun gespecialiseerde kennis, maar vergroot ook de inzetmogelijkheden van de compagnie binnen het *airdrop*-domein, waaronder *Humanitarian Assistance and Disaster Relief* (HADR) en tactische bevoorrading vanuit de lucht.

5. Joint / combined aspecten

a. Joint optreden 11 Bevocie AASLT

Het joint optreden is vanzelfsprekend voor 11 Bevoorradingscompagnie Air Assault. Bij alle oefeningen waarbij gebruik wordt gemaakt van *Rotary Wing* of *Fixed Wing*-capaciteiten, vindt nauwe samenwerking plaats met de Koninklijke Luchtmacht. Primair wordt samengewerkt met eenheden op Vliegbasis Gilze-Rijen, waaronder 298 Squadron, 300 Squadron, 301 Squadron, 930 Squadron en het *Mobile Air Operations Team* (MAOT). Daarnaast zijn ook 336 Squadron en 940 Squadron op Vliegbasis Eindhoven, evenals 302 Squadron van het CLSK op Fort Cavazos (VS), vaste partners. Deze samenwerkingen stellen de compagnie in staat om haar luchtmobiele bevoorradingstaken onder uiteenlopende omstandigheden te trainen en te versterken.

b. Combined optreden 11 Bevocie AASLT

Als onderdeel van 11 Luchtmobiele Brigade, die sinds 2014 onder bevel staat van de *Division Schnelle Kräfte* (DSK), is *combined* optreden een integraal onderdeel van het functioneren van 11

Bevocie AASLT. In dit kader wordt actief samengewerkt met logistieke regimenten van partnerlanden om verdere integratie te realiseren.

Een voorbeeld hiervan was de internationale *Airdrop*-week voorafgaand aan oefening *Falcon Leap*, waarbij op Vliegbasis Eindhoven een *rigging area* en *Departure Airfield* (DAF) werden ingericht. *Riggers* en *marshallers* uit België, Duitsland, Italië en de Verenigde Staten werkten hierbij geïntegreerd samen met 11 Bevocie AASLT om ladingen te bouwen en succesvol te droppen. In de tweede week verzorgde de compagnie zelfstandig de DAF en ondersteunde zij honderden internationale paratroopers bij hun inzet.

Ook de samenwerking met Amerikaanse eenheden wordt versterkt. Zo ondersteunde de *12th Combat Aviation Brigade* de compagnie met *rotary wing*-capaciteit tijdens oefening BEVOSEAL, wat bijdroeg aan realistisch en effectief luchtmobiel optreden in multinationale context.

6. **Materieel en infrastructuur**

a. Materieel

De afgelopen periode zijn binnen 11 Bevoorradingscompagnie Air Assault belangrijke stappen gezet richting verbetering van de materiële gereedheid. Zo is de eenheid inmiddels grotendeels uitgerust met nachtzichtmiddelen, wat het optreden bij duisternis aanzienlijk versterkt, en is de *airdrop*capaciteit toegenomen dankzij de snelle instroom van *Low Cost Aerial Delivery Systems* (LCADS). Ook voldoet de bewapening aan de operationele behoefte. Tegelijkertijd blijft de vernieuwing van verouderd en gesleten materieel, zoals de JCB, LSV, Shelters en BDM, noodzakelijk om de inzetbaarheid van de eenheid blijvend te waarborgen. De recente toename van onderhoudsproblemen bij de Scania WLSn onderstreept de urgentie van structurele vervanging. Daarnaast vormt het beperkte aantal (B)LOS- en *Air-Ground-Air* verbindingsmiddelen een knelpunt binnen het optreden. Binnen de verschillende materieeltrajecten wordt echter actief gekeken naar de toekomstige behoefte aan voertuigen, verbindingsmiddelen en wapensystemen. De groeiende vraag naar *airdrop*capaciteit voor HADR-operaties biedt bovendien kansen voor verdere

specialisatie en uitbreiding. In samenwerking met KCLog en KCManoeuvre wordt proactief gezocht naar innovatieve oplossingen die aansluiten bij de doorontwikkeling van de brigade. Daarmee is een positieve basis gelegd voor duurzame versterking van de slagkracht van de eenheid.

b. Infrastructuur

Naast het hoofdgebouw (gebouw 24, complex Duivelsberg) beschikt 11 Bevocie AASLT over meerdere nevenlocaties. Deze zijn ingericht ten behoeve van formeringslocaties, de opslag van brigadeschaars materieel en de voorraadvorming in het kader van OPPLAN 10.

Gezien de doorontwikkeling van de compagnie richting bredere inzetbaarheid binnen het *Air Mobile Task Force*-concept, de uitbreiding van capaciteiten zoals *airdrop*, *warehousing* en transportmiddelen, én de groei van het personeelsbestand, ontstaat er een toenemende druk op de beschikbare infrastructuur. Het huidige vastgoed is verspreid, vaak functioneel verouderd en in sommige gevallen slechts tijdelijk bruikbaar. In het kader van toekomstbestendigheid is het wenselijk om te blijven onderzoeken of centralisatie of uitbreiding van de infrastructuur mogelijk is, zodat nieuwe taken en middelen adequaat ondergebracht kunnen worden.

7. Bedrijfsvoeringsaspecten

In 2023 is een kleine organisatiewijziging doorgevoerd met het opzetten van een Formerings- en Gereedstellingsgroep (F&G-groep), die in 2024 verder is geprofessionaliseerd. Door bewust te kiezen voor het invullen van functies met burgermedewerkers, is het mogelijk gebleken om voormalige militairen (ex-Bevoseals) te behouden voor de organisatie, de vulling eenvoudiger te realiseren dan bij militaire functies, én een continue personele aanwezigheid tijdens oefeningen te garanderen. De F&G-groep vervult inmiddels een centrale rol bij het formeren en gereedstellen van (*stand-by*) missies ten behoeve van de brigade. Het onderliggende proces heeft zich in het afgelopen jaar verder ontwikkeld en is steeds efficiënter en betrouwbaarder geworden.

Op het gebied van reguliere bedrijfsvoering zijn de vereiste onderdelen structureel en naar behoren uitgevoerd. Dit betreft onder andere de Monitor Kwaliteit Materieelbeheer (MKM), milieuronbes,

CCIRS- en SARS-tellingen, en de EWI (Elektronica Wapens Instrumenten inspectie). Daarmee is voldaan aan de geldende normeringen en is de basis op orde.

8. Traditie en Regimentsaangelegenheden

11 Bevoorradingscompagnie Air Assault heeft het afgelopen jaar actief en zichtbaar deelgenomen aan de verschillende regimentsactiviteiten. Zo zijn er gezamenlijke beëdigingen uitgevoerd, is er volop deelgenomen aan regimentsborrels en -diners, en werd de steun vanuit het regiment nadrukkelijk ervaren tijdens de deelname aan de Vierdaagse. Daarnaast was de compagnie met een grote afvaardiging vertegenwoordigd bij zowel de regimentsdodenherdenking als het regimentsappèl.

De betrokkenheid bij het regiment is groot en voelbaar. Deze verbondenheid met het Regiment Bevoorradings- en Transporttroepen versterkt niet alleen het saamhorigheidsgevoel, maar draagt ook bij aan trots, traditie en identiteit binnen de eenheid. Het regiment leeft!

9. Personeelsgerelateerde zaken

a. Vulling

De vullingsgraad van de compagnie is het afgelopen jaar zichtbaar gestegen, mede dankzij een actieve wervingsaanpak ("agressief werven") via onder andere sociale media en gerichte instroom vanuit School Luchtmobiel. Deze aanpak heeft geleid tot een grotere toestroom van gemotiveerde kandidaten, waarvan een toenemend aantal met succes de initiële opleiding afrondt en het luchtmobiele optreden zich eigen maakt.

De instroom vanuit de infanteriebataljons blijft een aandachtspunt. Door hier gericht aandacht aan te blijven geven, kan waardevolle kennis en ervaring behouden blijven binnen zowel de brigade als de organisatie. Positief is dat vanuit het B&TCo een duidelijke toename zichtbaar is van personeel dat de overstap naar 11 Bevoorradingscompagnie Air Assault aandurft en met succes de opleiding afrondt. Zij tonen aan uit het juiste hout gesneden te zijn voor het luchtmobiele optreden en het dragen van de rode baret.

b. Belangrijke personele wisselingen

In 2024 is tijdelijk een extra luitenant operatiën toegevoegd aan de staf. Daarnaast zijn zowel de pelotonscommandant logistiek als de pelotonscommandant van het derde peloton doorgestroomd naar andere functies binnen de organisatie; hun opvolging is inmiddels gewaarborgd. De functie van onderofficier beheer en bedrijfsvoering is reeds een jaar vacant en blijft een aandachtspunt.

c. Overlijden / ernstige ongevallen / ongelukken / incidenten

In 2024 hebben zich geen overlijdens, ernstige ongevallen of noemenswaardige incidenten voorgedaan.

d. Bijzondere waarderingen / onderscheidingen

- Tijdens de 4Daagse 2024 heeft het detachement van 11 Bevocie AASLT de derde plek voor het CLAS vaantje behaald.
- Op 18 december 2024 is korporaal L.A. (Leon) Koolman verkozen tot regimentssoldaat van het jaar. Op het moment van voordracht bekleedde hij nog de rang van soldaat.

e. Inzet reservisten

In 2024 is er geen operationele inzet van reservisten geweest. Wel is een werkstudent van het *Defensity College* ingezet, die zich heeft gericht op het herschrijven en actualiseren van de SOP's/SOI's binnen de compagnie. Daarnaast zijn er twee dienjaarmilitairen ingestroomd in de eenheid.

10. Toekomstige ontwikkelingen

a. Lange termijn ontwikkelingen

De doorontwikkeling van 11 Bevoorradingscompagnie Air Assault blijft een essentieel aandachtspunt binnen het bredere veranderproces van 11 Luchtmobiele Brigade. Twee elementen spelen hierin een centrale rol.

Allereerst de transitie van de brigade naar de contouren van een *Air Mobile Task Force* (AMTF). Deze ontwikkeling brengt veranderingen met zich mee in focus, tempo en taakstelling. Het is van belang dat ook de *combat service support*-eenheden, waaronder 11 Bevocie AASLT, vanaf de ontwerpfase actief betrokken zijn bij deze doorontwikkeling. Alleen dan kan ondersteuning integraal en toekomstgericht worden vormgegeven. Thema's als de uitbreiding van het *airborne* domein, de inzet van het Ranger-bataljon, de behoefte aan een formerings- en gereedstellingslocatie, en de verdere inrichting van een *warehouse* voor brigadeschaars materieel vragen om structurele afstemming tussen manoeuvre en logistiek.

Ten tweede is de verdere uitwerking en implementatie van de *Land Support Enabling*-studie (LVO120) van grote invloed op de toekomst van de compagnie. De eerste uitkomsten van deze studie onderstrepen het belang van aansluiting op de nationale logistieke keten, mede in samenwerking met civiele spelers binnen het bredere logistieke ecosysteem.

Tegelijkertijd wijst dit op de noodzaak tot uitbreiding van de eenheid met onder meer Mobiele Diensten Module-capaciteit, een eigen AS-80 voorraad, tactische operationele logistieke voertuigen (licht luchtverlaadbaar), en een versterking van de transport-, *airland*- en *airdrop*capaciteit. De ambitie om ook *heavy airdrop* structureel te kunnen uitvoeren sluit hier naadloos op aan. Alles bij elkaar betekent dit een aanzienlijke kwalitatieve en kwantitatieve groei van de eenheid, die vraagt om gezamenlijke planning en investering.

b. Korte termijn ontwikkelingen

De verslechterde veiligheidssituatie in de wereld onderstreept dat stilstand geen optie is. De hierboven geschetste ontwikkelingen maken duidelijk dat we vooruit moeten denken en tegelijk nu al gericht moeten handelen. Om tijdig voorbereid te zijn op toekomstige inzet, wordt er op korte termijn al geïnvesteerd in een aantal cruciale veranderingen.

Vanuit de brigade is gestart met de opzet van een vernieuwde Luchtmobiele Functie Opleiding (LFO), die beoogt om nieuwe manschappen sneller te laten instromen, zonder in te boeten op de fysieke en mentale vorming die kenmerkend is voor luchtmobiel optreden. Parallel hieraan wordt het Basis Gereedstellingsmodel (BGM) geëvalueerd, met als doel om het ook beter toepasbaar te maken voor *combat support*- en *combat service support*-eenheden, wat de gereedstelling als geheel ten goede komt.

Binnen de compagnie wordt er ingezet op versterking van de staf met een S2- en S3-functionaris, uitbreiding van de bewaargroep met *airdropspecialisten*, en capaciteitsversterking binnen de F&G-*warehousing*groep. Ook op het gebied van werving worden concrete stappen gezet. Zo is een vacatureverzoek voor een eigen instroomfunctie bij werkenbijdefensie.nl ingediend, worden dienjaarmilitairen structureel tewerkgesteld, en is een mediafunctionaris aangesteld om de zichtbaarheid en aantrekkelijkheid van de eenheid te vergroten.

Op materieelvlak worden nieuwe middelen zoals de Caracal en Quad de komende jaren in gebruik genomen. Tegelijk wordt toegewerkt naar uitbreiding met luchtverlaadbare tactische logistieke voertuigen die bijdragen aan de inzetbaarheid onder alle NAVO-hoofdtaken.

c. Appreciatie

Gezien de dynamiek binnen Defensie en de veranderende taakstelling van 11 Bevoorradingscompagnie Air Assault, blijft het van belang om bij elke ontwikkeling opnieuw te toetsen of de inrichting van de compagnie nog passend is. De huidige taken maken uitbreiding onvermijdelijk. Het is zaak om gericht te bepalen welke specialistische capaciteit wanneer nodig is, zodat de werkdruk beheersbaar blijft en de ondersteuning aan de brigade duurzaam geborgd is.

Wat daarbij opvalt, en niet onvermeld mag blijven, is de inzet en betrokkenheid van het personeel. Dag in dag uit wordt er, ondanks krapte in personeel en opleiding, met volle overtuiging gewerkt aan de ondersteuning van de 11 Luchtmobiele Brigade. De hoge mate van inzet, flexibiliteit en loyaliteit die de mensen hierbij tonen, leiden keer op keer tot geslaagde uitvoeringen en waardering vanuit de omgeving. Deze betrokkenheid vormt het fundament van de prestaties die nu geleverd worden én voor de ambities voor morgen. De mens achter de militair is, en blijft, onze kracht.

[Foto promo Bevoeal]

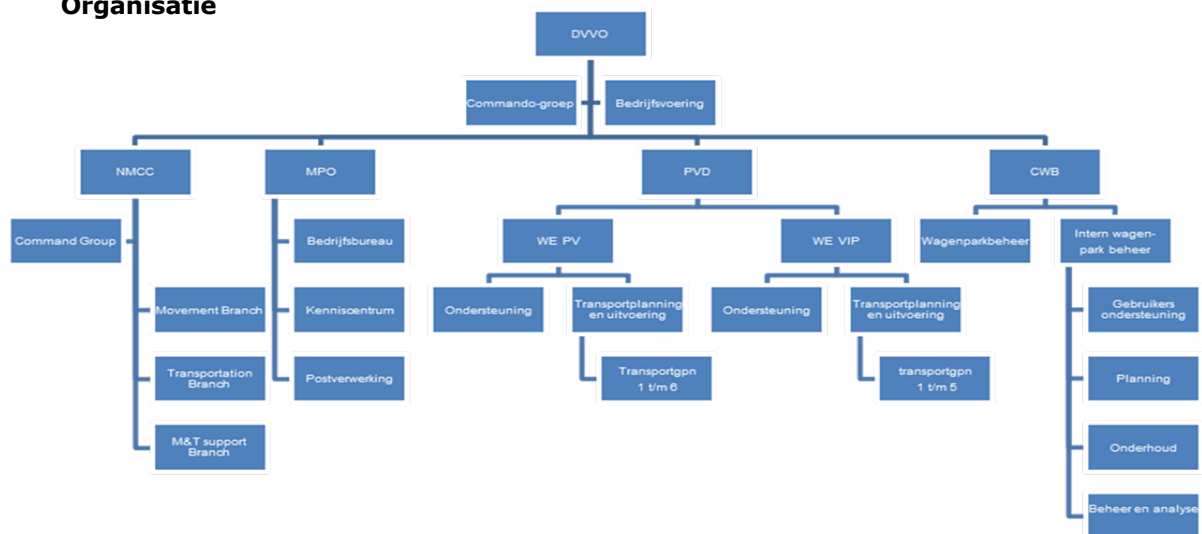
Foto's 11 Bevoeie AASLT.

Defensie Verkeers- en Vervoersorganisatie (DVVO)

1. Organisatie / slagorde / dispositie / taakstelling (evt. reorganisatie)

Organisatie

Sleutelfunctionarissen DVVO:

C-DVVO	Kol M.C. Heiligers
Piv C-DVVO/C-NMCC	Lkol H.P. Kos
OO toegevoegd	Sm W.W.P.G.J. Voets
C-PVD	Maj M.T.A. van Dodewaard
MPO	Kap A.G.J. Leeftang
C-CWB	De heer N.R.W. Veldhuizen
H-Bedrijfsvoering	Mevrouw E. Nusteen

Taakstelling

De Defensie Verkeers- en Vervoersorganisatie (DVVO) ondersteunt de eenheden van de krijgsmacht bij de wereldwijde operationele inzet en gereedstelling. Wij zorgen dat militairen, materieel, voorraden, reserveden en post effectief en efficiënt naar diverse inzet- en oefenlocaties worden verplaatst. Daarvoor beschikken wij over alle vormen van transport, via land, lucht, zee en spoor. Daarnaast beheren wij ook de voertuigen die voor niet-operationeel dienstvervoer worden gebruikt.

405 medewerkers wereldwijd

24 uur per dag

365 dagen per jaar

Missie

Wij ondersteunen de krijgsmacht als dienstverlener en expert in alle facetten van mobiliteit, militaire verplaatsingen en post. Wij zijn professioneel, flexibel, innovatief en werken samen, altijd en overal ter wereld.

Visie

Als defensiebrede partner op het gebied van (strategische) verplaatsingen en post werken wij wereldwijd samen met militaire en civiele partijen, onder alle omstandigheden.

Wij zoeken actief naar versterking van samenwerking met onze partners en nieuwe samenwerkingsverbanden om overal ter wereld effectief te kunnen zijn.

Wij staan bekend om onze unieke kennis en expertise.

Wij zijn toegankelijk en betrouwbaar en zijn een onmisbare schakel in de ondersteuning van de krijgsmacht.

Als innovatieve organisatie bewegen we mee met de krijgsmacht in een voortdurend veranderende omgeving.

Wij anticiperen op technologische ontwikkelingen zoals robotisering, digitalisering en energietransitie.

National Movement Coordination Centre (NMCC)

Militaire Post Organisatie (MPO)

Personenvervoersdiensten (PVD)

Centraal Wagenparkbeheer (CWB)

Hoofdtaken uitgewerkt per eenheid

National Movement Coordination Centre

- Verplaatsen van eenheden voor oefening of operationele inzet.
- Adviseren op verkeers- en vervoersgebied.
- Integraal afwegen van keuze vervoersmodaliteiten en vervoerstechnieken voor alle vervoersaanvragen.
- (Doen) vervoeren van personeel, materieel en goederen in binnen- en buitenland.
- Initiëren verwerven van civiele vervoerscapaciteit.
- Inzetten van capaciteit Defensie Onderdelen en NAVO-/MCCE-partners (in overleg).

Personenvervoersdienst (PVD)

- Het plannen en uitvoeren van niet-operationeel personenvervoer voor de gehele Defensieorganisatie.
- Groepsvervoer over de weg van >9 personen.
- Patiëntenvervoer, t.b.v. re-integratie of medische behandeling.
- VIP-vervoer.

Ondersteuning CHOD VIP-vervoer

Militaire Post Organisatie (MPO)

- Het collecteren, sorteren, frankeren en overslaan van alle dienstpost van het Ministerie van Defensie.
- De postverzorging voor alle in het buitenland uitgezonden, oefenende en geplaatste militairen, medewerkers van het ministerie van Defensie en/of hun gezinsleden.
- Het verzorgen van post-opleidingen.
- Kenniscentrum op postaal gebied voor defensie.

Centraal Wagenparkbeheer (CWB)

- Het 24/7 leveren van mobiliteit aan de Defensie organisatie door het (tijdelijk) ter beschikking stellen van civiele mobiliteitsmiddelen ten behoeve van de taakstelling van de Defensie organisatie.
- Het bieden van mobiliteitsondersteuning met een optimale servicegraad.
- Het voeren van het beheer van mobiliteitsmiddelen.
- Het leveren van informatie over gebruik, inzet, effectiviteit en efficiency van mobiliteitsmiddelen.
- Het uitgeven en onderhouden van aanvullende regelgeving met betrekking tot het gebruik van mobiliteitsmiddelen.

Bedrijfsvoering (BV)

- C-DVVO en managementteam DVVO adviseren en ondersteunen bij de bedrijfsvoering.
- Bijdragen leveren aan de voorbereiding, ontwikkeling en implementatie van bedrijfsvoeringsproducten, -diensten, -beleid en -processen.
- Uitvoering geven aan relatiebeheer door het namens C-DVVO contact onderhouden met klantorganisaties en zodoende signaleren van trends en ontwikkelingen in de klantbehoefte.
- Het zorg dragen voor borging en actualisatie van operationele bedrijfsvoeringprocessen en ondersteunen en adviseren van de overige afdelingen van de DVVO met betrekking tot de kwaliteit van de uitvoering van de dienstverlening.
- Het uitvoeren en ondersteunen van de financiële afwikkeling van de bedrijfsprocessen en het genereren van managementinformatie.
- Het zowel structureel als projectmatig zorg dragen voor monitoring, ontwikkeling en implementatie van operationele bedrijfsvoeringssystemen (SAP/TM e.d.) en het verrichtend beheer hiervan.
- Invulling geven aan het Locatie Informatie Management door het monitoren, toetsen en signaleren van behoeften in relatie tot IV/ICT en het afstemmen hiervan met de betreffende dienstverleners.
- Vanuit het key-user-schap operationele bedrijfsvoeringssystemen (SAP/TM e.d.) toezien op juist gebruik en invulling geven aan de helpdesk functie t.b.v. de gebruikers.
- Het zorg dragen voor materieelbeheer in de breedste zin voor de gehele DVVO.

Reorganisaties

Er is een houtskoolschets opgesteld t.b.v. de doorontwikkeling van DVVO gerelateerd aan de veranderende wereld en de omschakeling naar hoofdtak 1.

2. S 3-zaken: Operationele inzet / oefening en training / logistieke steun aan de krijgsmacht / steunverleningen

DVVO

De toenemende dreiging in combinatie met de dynamiek intern en extern de Krijgsmacht leidt tot een snel veranderende omgeving. De Krijgsmacht bereidt zich voor op (grootschalige) inzet ter verdediging van ons nationale en bondgenootschappelijke grondgebied. Dit heeft een grote impact op onze taakstelling en werkzaamheden. We zien een groeiende vraag, toename van complexiteit en differentiatie van de vraag naar (strategisch) transport en logistieke diensten. De aard van de vraag verschuift; er ontstaan kortere reactietijden, uitbreiding van assortimenten en hogere eisen aan kwaliteit. Nieuwe NAVO-concepten en -eisen hebben steeds nadrukkelijker invloed op onze werkzaamheden. We moeten onze dienstverlening verder operationaliseren en de banden met de Operationele Commando's nog steviger aanhalen. In deze diffuse en dynamische omgeving verzorgen wij onze dienstverlening.

NMCC

De veiligheidssituatie in Europa heeft ook in 2024 geleid tot een verhoogde vervoersbehoefte. De keuzes als gevolg van de ontwikkelingen rond Oekraïne (het leveren van steun en verhoogde aanwezigheid aan flank NATO-gebied) zijn in 2024 van invloed geweest op de vraag naar transport en verplaatsingsdiensten van het NMCC. Daarbij

vragen NATO-*commitments* een gegarandeerde capaciteit. Dit heeft geleid tot meer eigen capaciteiten, maar ook *assured access* contracten, die beheerd moeten worden. Het gebrek aan beschikbaar (militair)personeel maakt dat het vullen van vacatures moeizaam gaat. Zowel de toenemende aandacht voor wet- en regelgeving, de vervullen van de rol als SME op transport en verplaatsingen, als de samenwerking en coördinatie op het gebied van *Military Mobility/ Enablement* vergen veel extra tijd en aandacht van de eenheid.

CWB

Het CWB heeft te maken met de veranderende wereld die leiden tot andere behoeftes die en heeft de om bijdrage te leveren aan verduurzaming middels verduurzaming wagenpark. Op de Pool Niet Operationeel Dienstvervoer wordt steeds vaker een beroep gedaan ter ondersteuning van het gereedstellingsproces en Operationele inzetopdrachten. Deze "grijze" dienstverlening is niet formeel maar wel onmisbaar gebleken voor de Defensie-organisatie en het belang hiervan zal de komende jaren zeker niet afnemen. Er is een business case aangelopen om te kijken hoe dit in de ondersteuning kan worden opgenomen in het kader van verbetering en efficiëntie.

MPO

Het jaar heeft in het teken gestaan van "Basis op Orde" er is hard gewerkt aan de interne en externe werkprocessen. De formatie van de MPO is afgerond en zo hebben de 2 dienstploegen hun eigen ploegleider gekregen en zijn de vacatures nagenoeg gevuld. Met de komst van een Mini-Printstraat heeft de MPO zijn dienstverlening kunnen uitbreiden. De nieuwe printstraat zorgt ervoor dat het personeel van de MPO efficiënter kan werken; monnikenwerk is verleden tijd. Doordat de opdrachten sneller verwerkt kunnen worden is de dienstverlening van de MPO ook flexibeler. Operationele commando's die een mailing willen versturen worden zo beter bediend. Door de one-stop-shop constructie en digitale verwerking van de bestanden is er een veiligere en duurzamere oplossing gekomen voor de verzending van mailings en couverteren, het machinaal vouwen van documenten en vullen en sluiten van enveloppen is toegevoegd tot het assortiment van de MPO en Defensie-onderdelen kunnen hiervan gebruik maken. Beide diensten zijn opgenomen in de nieuwe technische aanwijzing van de MPO.

Het MT-MPO is samen met DGB-DAOG begonnen met de centralisatie van de fysieke postketen Defensie. Hiermee komt Defensie in control over haar fysieke poststromen en over haar documentaire informatievoorzieningen. Dit behelst een gesloten postketen waarbij alle post van buiten door de MPO verwerkt gaat worden

Door de veranderende wereld en veiligheidssituatie in Europa met de focus op Hoofdtak 1, heeft ook de MPO zijn impactanalyse gemaakt om toegerust te zijn op het postverwerkingsproces, benodigde capaciteiten voor de postvoorziening en de instandhouding bij inzet van een grootschalig conflict. De MPO hecht zijn waarde door de bijzondere personeelszorg die geleverd wordt. Post is het enige fysieke contact tussen het thuisfront en de ingezette of geplaatste militair. Daarmee levert de MPO een essentiële bijdrage aan het moreel van het Defensiepersoneel en haar thuisfront. Dit behelst een gesloten postketen waarbij alle post van buiten door de MPO verwerkt gaat worden.

PVD

De veiligheidssituatie in Europa en het leveren van steun aan de Oekraïne heeft gezorgd voor een toename in aanvragen. Daarnaast zagen we ook een veranderende behoefte bij de DO'n welke ingevuld moest worden. Naast de uitvoering zijn er diverse projecten bij de PVD gestart om verbeteringen in de bedrijfsvoering door te voeren (vergroten van eigen capaciteit bij de bussen, verbouwing van de infra en uitbreiding van personeel).

3. Doctrine / wijze van optreden / kennisproductie

Geen bijzonderheden.

4. Opleidingen

Geen bijzonderheden.

5. Joint/combined aspecten, dan wel andere samenwerkingsverbanden Actualiseren

EATC: European Air Transport Command

Samenwerkingsverband van 7 Europese landen op het gebied van luchttransport

HAW SAC C-17: Heavy Airlift Wing/Strategic Airlift Command C-17

Samenwerkingsverband van 12 landen met 3x C-17

MCCE: Movement Coordination Centre Europe

Samenwerkingsverband waarin deelnemende landen vrije transportcapaciteit aanbieden en vragen. MCCE coördineert tussen vraag en aanbod en koppelt landen op elkaar. Op deze wijze wordt de beschikbare (strategische) transportcapaciteit zo efficiënt mogelijk ingezet en wordt de zgn. *space available* beschikbaar gesteld aan de andere deelnemende landen.

SALIS: Strategic Air Lift International Solution

Samenwerkingsverband tussen 9 NAVO-landen die gezamenlijk een contract voor AN-124's [foto] en IL-76's uitputten.

6. **Materieelaspecten en infrastructuur**

a. Materieel

Zie de infographic.

b. Infrastructuur

DVVO is gehuisvest op meerdere locaties:

- Camp New Amsterdam, Huis ter Heide: Staf DVVO, NMCC, PVD, CWB
- Frederikkazerne Den Haag: PVD/WE VIP-vervoer
- Bunnik: MPO
- Marine Etablissement Amsterdam: *Customs* Amsterdam
- Vliegbasis Eindhoven: *Customs* douaneaafhandeling
- Baltimore, USA: *Customs* USA
- Permanent Militair Object (PMO) Eemshaven

7. **Ontwikkelingen**

DVVO heeft met de veranderende wereld ingezet op bewustwording en *situational awareness* van het opschalen naar hoofdtak 1. Als DVVO hebben we meegedraaid in de oefening Grand Quadriga door het uitbrengen van een FPE en is er gekeken naar de aansluiting met civiele contractpartners. Als DVVO zijn we met een dwarsdoornede van de organisatie (militairen en burgers) in samenwerking met het NIMH naar Litouwen geweest als studiereis waarin meerdere elementen uit oefeningen zijn meegenomen. Er is een aanzet gemaakt met een houtskoolschets om toe kunnen werken naar een oorlogsorganisatie.

8. **Bedrijfsvoering aspecten**

De DVVO voert honderdduizenden opdrachten per jaar uit, variërend van het versturen van poststukken, verkeers- en vervoersprojecten, verzorgen van tickets, groeps-, patiënten- en VIP-vervoer. Het aantal formele klachten bij het uitvoeren van de dienstverlening door de DVVO in 2023 bleef beperkt tot 390.

9. **Traditie / regimentsaangelegenheden**

Geen bijzonderheden

10. **S 1-zaken**

a. Vulling versus Organisatie

Gemiddelde bezetting volgens DVA-rapportage is 361 VTE'n.

b. Overlijden / ernstige ongevallen / ongelukken / incidenten

N.v.t.

- c. Inzet reservisten of derden
inzet van reservist bij Bedrijfsvoering
meerdere inhuur medewerkers.
- d. Bijzondere waarderingen / onderscheidingen
gouden medailles: Aoo TPA Schoonenberg
zilveren medailles: SM H Winkel
bronzen medailles: Kpl1 N Peters

Marine medaille: SM A den Hartog
Landmacht medaille: Kpl1 P de Boer
Inhuldigingsmedaille: SM D Koster
NATO medaille: SM D Koster

Officierskruis 15 jaar: Kap A van Zutphen

legpenning DVVO uitgereikt aan Elnt Walter Pullens
legpenning DVVO uitgereikt aan Adj Ron Bakker

Chronologisch jaaroverzicht 2024

Januari: Geen bijzonderheden

Februari:
8 C-MPO Kap A.G.J. Leeftang
6-9 oefening activatie CP100 bij de PVD

Maart:
01 Uitgifte Bedrijfsplan DVVO 2024/2025
 bijeenkomst afleggen eed en belofte
11 Bezoek Minister van Defensie aan de MPO

12/13 MT twee daagse DVVO gericht op de veranderende omgeving.
18-22 C-DVVO bezoekt Baltimore

April:
11-26 Deelname aan oefening Grand Quardriga met een FPE

Mei: Het tweede ro/ro schip is in de vaart genomen.

Juni:
27 opening van de Miniprintstraat door C-DFLB

September:
12 dodenherdenking B&T
30 C-PVD, maj Miranda van Dodewaard gaat op uitzending.

Oktober:
1 bevordering van Renout Ruwaard naar Majoor
10 bevordering van Tom Oversier naar Adjudant
14 bevordering van Thomas Foster naar Kapitein
30 Oud Commandanten diner DVVO

November:
11-15 DVVO Studieweek Litouwen begeleid door NIMH
21 officiële overdracht van de nieuwe touringcars

December:
9 ceremoniële overdracht containerwagons
19 kerstviering DVVO
19 legpenning DVVO uitgereikt aan Elnt Walter Pullens en Adj Ron Bakker

Opleidings- en Trainingscentrum Logistiek

1. Organisatie

- a. **Taakstelling**
Het Opleidings- en TrainingsCentrum Logistiek (OTCLog) verzorgt functieopleidingen en loopbaanopleidingen, trainingsondersteuning voor hrstcien en B&T ehdn niv II, III en IV (niet geïntegreerd) en kennisproductie voor het vakgebied Logistiek (m.u.v. GNK), zet zijn kennis in voor de ontwikkeling van de logistieke vakgebieden en draagt bij dit alles zorg voor eenheid van opvatting.
- b. Het OTCLog ondersteunt operationele CLAS-eenheden tijdens oefeningen en Staf CLAS/Directie Kennis & Ontwikkeling/Afdeling *Strategy & Plans* (S&P) bij het ontwikkelen van Logistieke Doctrine en behoeftestellingen. Tevens vormt het OTCLog een fundament en thuisbasis voor het Regiment Bevoorradings- en Transporttroepen, het Regiment Technische Troepen en het Korps Militaire Administratie (en faciliteert het deels het Regiment Geneeskundige Troepen).
- c. **Organisatie en dispositie**
Het OTCLog bestaat uit de Staf (incl. Bureau Regimenten), de School Techniek en Onderhoud (ST&O), de School Materiële en Personele Logistiek (SMPL), de School Initiële en Verdere Opleidingen (SIVO), het Kenniscentrum Logistiek (KC), en de bijzondere organisatie-eenheid Bergings- en Identificatie Dienst KL (BIDKL). Het OTCLog bevindt zich op diverse locaties in de omgeving van Soesterberg met leerbedrijven op de kazernes in Havelte, Oirschot en Schaarsbergen. Daarnaast is er een kleine dependance bij de *Technische Schule des Heeres* in Aken en Eschweiler (DEU).
- d. **Sleutelfunctionarissen**

C-OTCLog	Kol W.P. Habraken	MA	(vanaf 8-1-2024) [foto onder]
CS/Plv C	Lkol H.J. Schaap	B&T	(vanaf 01-02-2022)
<i>Waarnemend Commandant</i>			<i>(Vanaf 01-09-2023 t/m 07-01-2024)</i>
OTC Adj	Aooi W.T.A. Augustinus	GNK	(vanaf 01-12-2021 t/m 30-04-2024)
	Aooi A. Meems	B&T	(vanaf 01-05-2024)
H-OTZ	Lkol L.F. Wigman	B&T	(vanaf 01-11-2021 t/m 31-20-2024)
	Lkol G.W. Scherf	GNK	(vanaf 01-11-2024)
Sie Ost	Mevr. N. v.d. Meer	Bgr	(vanaf 01-05-2024)
Sie Log	Maj S. Gaastra	B&T	(vanaf 01-05-2023)
C-SMPL	Lkol R. Roos	MA	(vanaf 11-04-2023)
C-ST&O	Lkol D.H.M.M. Dols	TD	(vanaf 01-02-2021)
C-SIVO	Lkol M.A.R.C. Souman	B&T	(vanaf 01-12-2021)
H-KC	Lkol E. van de Steenoven	TD	(vanaf 01-04-2021)
C-BIDKL	Kap G. Jonker	B&T	(vanaf 01-03-2017)

2. Inzet

a. Algemeen

Het OTCLog heeft in 2024 een grote bijdrage geleverd aan het opleiden van logistieke collega's, zowel burgers als militairen, van de Krijgsmacht. In totaal heeft het OTCLog 7.421 leerlingen en cursisten over de vloer gehad.

b. Aantallen per school:

2024	BS	DOSCO	COMMIT	CLAS	CLSK	CZSK	KMAR	Totaal
SIVO	1	4	3	280	1	3	0	292
SMPL	41	334	505	1895	908	867	182	4732
ST&O	1	1	9	1088	24	64	4	1191
Uitbesteed	19	120	13	850	121	68	15	1206
Totaal	62	459	530	4113	1054	1002	201	7421

- c. Het gros van deze cursisten heeft deelgenomen aan SAP-onderwijs. Hierbij gaat het om theoretische en praktische vaardigheden op het Defensiebrede geautomatiseerde bedrijfsvoeringssysteem ERP M&F (*Enterprise Resource Planning*-systeem; domein Materieel en Financiën).
- d. Het SAP-onderwijs is in 2024 en 2025 onderhevig aan een ingrijpende verandering ten gevolge van een *upgrade* van de software van SAP/R3 naar S4HANA. Het programma Roger van COMMIT/JIVC rolt deze *update* binnen Defensie uit. Het OTCLog past op het tempo van die uitrol alle SAP-opleidingen aan.
- e. In 2024 wordt er nadrukkelijk gefocust op het wegwerken van een achterstand aan opleidingen op het gebied van Vervoer Gevaarlijke Stoffen, met het oog op de veiligheid. Daarnaast worden er binnen ST&O een aantal Oekraïners opgeleid tot monteur op diverse uitrustingstukken.
- f. Uiteraard heeft het OTCLog in 2024 opleidingen verzorgd voor KMS-leerlingen en KMA-cadetten bij de SIVO. *[foto's onderaan]* Vaak met vervolgopleidingen bij de SMPL en de ST&O. Ook CZSK- en CLSK-kaderleden en cursisten volgen opleidingen op het OTCLog.
- g. Tot slot levert het OTCLog al meerdere jaren een structurele bijdrage aan het traject Veiligheid en Vakmanschap (VeVa), waarbij ROC-cursisten een MBO-opleiding volgen die leidt tot een diploma in de logistieke sector. De insteek is dat dit leidt tot een structurele instroom van jonge mensen, die dan al een deel van hun opleiding (ook delen van de AMO) hebben gevolgd. Het OTCLog verzorgt zowel enkele initiële algemene delen (VEI) als de Beroeps Praktijk Vorming (BPV) voor logistieke vakrichtingen.
- h. In 2024 zijn verschillende collega's vanuit het OTCLog ingezet voor uitzending of ondersteuning:

1. 02-05-2024 t/m 11-09-2024 NTM-I Bagdad: Aoo Dennis Schutte

3. Doctrine- en kennisproductie

Het KC OTCLog heeft in 2024 de volgende producten en diensten geleverd:

- a. KiPG (Kwalitatieve individuele Personele Gereedheid): Er is een veelvoud aan kwaliteitsbehoeftes (KBn) opgesteld. Aan de doorlichting van het proces (momenteel focus op doelgroepen) o.l.v. bgen bd Van Dooren wordt actief invulling gegeven. Vanuit het KC ligt de focus nog steeds op de vastlegging van KB'n voor SAP-opleidingen.
- b. Training. De eerste taakbladen o.b.v. de takenlijst van logistieke eenheden zijn geschreven. Parallel aan het schrijven van de taakbladen worden *Training Support Packages* (TSP'n) herzien en trainingen ontwikkeld, die gegeven kunnen worden door het op te richten Logistieke Simulatie- en Trainings Centrum (LSTC).
- c. Automatische Identificatie Technologieën & *Asset Visibility* (AIT&AV). Er wordt nog altijd gewerkt aan beleidsvisie over AIT&AV en dit wordt samen met DGB opgesteld. Vervolgstappen (budget, instructies en richtlijnen) kunnen aansluitend worden gezet.
- d. *Lessons Identified/Lessons Learned* (LI/LL). Logistieke LI/LL zijn gebruikt voor herschrijven eigen doctrine.
- e. *Lessons Identified/Lessons Learned Ukraine* (LI/LL UKR). N.a.v. een verzoek van de Kennis&Adviesraad (KAR) en bureau regie van DK&O de LI/LL aangaande Oekraïne op logistiek gebied opgesteld. KC Logistiek neemt actief deel aan de vervolgstappen. Zo heeft KC Logistiek samen met DK&O de themadag LI/LL UKR Logistiek georganiseerd.
- f. SAP S4/HANA. De eerste filmpjes *SAP ENABLE NOW* (SEN) zijn gemaakt in september 2023. SEN is een online programma, dat kan ondersteunen in het leren werken met SAP en zeker de omscholing en opleidingen van R3 naar S4HANA kan versnellen/ vereenvoudigen. Binnen het OTCLog is een SEN-straat opgezet om het proces van ontwikkelen van de filmpjes te versnellen. Met de SEN-straat worden momenteel veel filmpjes geproduceerd. De overgang S3 naar S4HANA leidt tot veel werk. In nauw overleg met programma ROGER, OTCLog en DM&D wordt invulling gegeven aan deze transitie. Veel capaciteit benodigd om dit uit te voeren.
- g. KOWA³⁶. Projectgroep is in samenwerking met KC LOG, C2OstCo opgepakt door bureau Regie. Het lijkt erop dat JIVC moeite heeft om de benodigde capaciteit daarvoor ter beschikking te stellen. Afgelopen periode zijn hier geen ontwikkelingen in geweest. Bijdrage geleverd in de totstandkoming van de *pilot*-versie.
- h. Contour Logistiek (LOGISMO³⁷). Het onderzoeksprogramma is i.s.m. het LWC formeel gestart en heeft zijn eerste jaar erop zitten (van in totaal 4 jaar). Input wordt wekelijks geleverd door personeel van het KC. Dit jaar heeft het KC Log actief een bijdrage geleverd in de beeldvorming van de medewerkers van TNO, hiermee is een eerste stap gezet binnen dit onderzoek.

³⁶ KOWA = KMar Operationele Werkvloer Activiteiten.

³⁷ LOGISMO: *Joint Logistics Resilience in Military Land Operations*.

[2 x foto: ontwikkelen en testen 3D-geprint voedsel]

i. Doctrinepublicaties, Voorschriften (VS) en Handboeken (HB):

- (1) Boekwerk '*Combat Service Support*, logistieke uitdagingen' is uitgegeven en gepubliceerd op het publicatieportaal.
- (2) HB Onderhoud (LAND-LOG-MAINT-01; uitgegeven 25-10-2024).
- (3) HB Bevoorrading (LAND-LOG-SUPPLY-02; uitgegeven 17-12-2024).
- (4) Opschonen van de documentatie heeft plaatsgevonden, wat heeft geresulteerd in een wijziging van Label onderhoudscategorie LF 15441 en LF 16072 Onherstelbaar Verklaring. Andere documentatie wordt momenteel gecontroleerd. Daarnaast heeft het veldzakboek B&T een officiële plek gekregen op het publicatieportaal, het veldzakboek was reeds enkele jaren in gebruik.

j. Nota's uitgegeven:

1. NOTA [2024003238](#): Aanschaf gereedschap uitrusting Manticore.
2. NOTA [2024001178](#): Verzoek om besluit tot verplichtstellen Nederlandstalige technische documentatie.
3. NOTA [2024002205](#): Vaststellen wijziging Label onderhoudscategorie LF 15441, nieuwe versie 4e druk.
4. NOTA [2024001705](#): Interimoplossing Brandstof Distributie Middel (BDM).
5. NOTA [2024000773](#): Aanmaken projectfunctie OTCLog KCEN.
6. NOTA [2024000324](#): Vaststelling van boekwerk: *Combat Servicesupport*, logistieke uitdagingen.
7. NOTA [2023014001](#): Stand van zaken *Twin Agent* Bluscontainer.
8. NOTA [2023013893](#): Advies ter aanvulling op nota herijking bergingsvoertuigen. Zie foto [*Testen alternatieve hef- en hijsmiddelen*].
9. NOTA [2023013532](#): Civiele samenwerking monteursopleidingen (mnts opln) *Airborne* voertuigen (Caracal)

10. NOTA [2023012865](#): Bekend stellen wijzigingen opleidingen vervoer gevaarlijke stoffen (VGS).
 11. NOTA [2024008365](#): 20 ft energieopslag containers i.v.m. herziening en verbetering van de logistiek.
 12. NOTA [2024006678](#): Veldzakboek Bevoorraden en Transport HB-10-03.
 13. NOTA [2024006677](#): Vaststellen wijziging LF 16273 Verslag Gehouden Telling, nieuwe versie 7e druk.
 14. NOTA [2024005497](#): Vaststelling LF 16072 Onherstelbaar Verklaring OHV versie nr D2.
 15. NOTA [2024005364](#): Advies startfuncties officieren Technische Dienst.
 16. NOTA [2024004795](#): Behoeftestelling 9 x Interimoplossing Brandstof Distributie Middel.
- k. Overige bijdrages:
- (1) De TU-*challenge* (12-03-2024) is in Soesterberg georganiseerd i.s.m. een civiele partij. De *challenge* heeft geleid tot ideeën en oplossingsrichtingen voor een logistieke uitdaging (bevoorrading in verstedelijkt gebied). De ideeën hebben input gegeven aan het innovatiethema logistieke (autonome) systemen.
 - (2) *Concept Development & Evaluation* (CD&E)/Innovatie: Samenwerking heeft geresulteerd in *Next Generation Concept Development* (NXCD). Reservisten hebben icm Bureau Innovatie waardevolle testen uitgevoerd.
 - (3) Begeleiden studenten met scripties / stages binnen de landmacht. 3x scriptie afgerond.
 - (4) Bijdrage uitwerken Maatregelennota 2022 (MRN2022).
 - (5) Bijdrage als *Subject Matter Expert* (SME) op gebied van operationele catering (OPCAT) en operationele infrastructuur aan COMMIT / Matlogco.
 - (6) Bijdrage aan de programma's Foxtrot/Ten.
 - (7) Bijdrage oprichting LSTC op het OTCLOG.
 - (8) Verder ontwikkelen landingsplaats in Ede voor uitwisseling van logistieke kennis tussen defensie en universiteiten.
 - (9) Bijdrage geleverd aan de uitwerking van Defensie Energie- en Omgevings Strategie (DEOS).
 - (10) DEU/NLD: Bijdrage wederzijds inzicht in ontwikkelingen op logistiek gebied.
 - (11) NATO:
 - a. Bijdrage wederzijds (DEU/NLD) erkennen van kwalificaties.
 - b. Bijdrage aan CSS *workinggroup* o.a. door ratificatie van nieuwe NATO-documenten.
 - (12) Input geleverd op de basisdocumenten t.b.v. WTB / DVOW-2³⁸.
 - (13) Doorgedaan met analyse FMN³⁹ *spirals*.
 - (14) Bijdrage aan de verdere implementatie van LOGFAS binnen Defensie, middels de WG professionaliseren LOGFAS.
 - (15) Bijdrage aan de ontwikkeling van Standaard Laad Eenheden Munitie (SLEM's) en Genie (SLEG's).
 - (16) Beladingsproeven; De eerste beladingsproeven sinds jaren waren gepland voor uitvoering tijdens SOB/SOMS 24-2. Door het niet ter beschikking hebben van munitie zijn de proeven niet doorgedaan. Escalatie heeft inmiddels plaatsgevonden richting DM&D/OPLOG. I.s.m. OPLOG worden nieuwe proeven opgezet.
 - (17) Inzicht gegeven in de tekortkomingen van het assortiment exercitiepakmiddelen (volksmond: *dummy* klasse V) n.a.v. eerder verstuurd NOTA 2023008410. Momenteel in afwachting van de herbelegging van het assortiment en vervolgstappen op de NOTA.
 - (18) Bijdrage aan de oprichting van een nieuw te formeren Tankbataljon, *Multi Mission Radar* (MMR) etc. Bij veel projecten en doorontwikkeling is het KC aangesloten, wat een groot deel van de beschikbare capaciteit vraagt.
 - (19) Opstart gemaakt in het meedenken over B&T-aspecten bij de doorontwikkeling van de Grondgebonden Lucht- en Raket Verdediging (GLRV).

³⁸ WTB = Defensiebrede Vervanging Wissellaadsystemen, Trekker-opleggercombinaties en WielBergingsvoertuigen. DVOW = Defensiebrede Vervanging Operationele Wielvoertuigen.

³⁹ FMN (*Federated Mission Networking*) is een communicatiestandaard binnen de NAVO die het mogelijk maakt om gerubriceerde netwerken aan elkaar te koppelen en zo missie-informatie uit te wisselen.

Materieeldienstaspecten zijn reeds ingebracht. Vervolg voor B&T ontbreekt vooralsnog.
(20) Input geleverd aan centraal aangelopen sessies/producten (o.a. themadag LL/LI).

[2 x foto Logistiek Symposium: Land Support Enabling]

2. Materieel en infrastructuur

Het OTCLog concentreert zich vooral rond de Du Moulinkazerne (DUMO Kaz) en de Soldaat Ketting Olivier kazerne (SKOK) in Soesterberg. Maar ook bevinden delen van het OTCLog zich op LC Kamp Soesterberg en op de kazernes in Havelte, Schaarsbergen en Oirschot. Vanuit de ST&O zit er ook een instructiegroep in Duitsland op de locatie Donnerbergkazerne te Eschweiler – Stolberg. De infrastructuur op veel van de locaties in Nederland is oud en wacht deels op amoveren of renoveren (uitvloei project NOVA). Stagnatie van de renovatie hangt deels samen met financiële tekorten bij defensie, maar is ook een gevolg van de centralisatie, en daarmee afhankelijkheid, van alle Rijksoverheid Infrastructuurtaken bij het Rijksvastgoedbedrijf.

In 2019 is een start gemaakt met de aanpassing van de legering op de Du Moulinkazerne. Tot nu toe is de legering voor cursisten opgeknapt. Aan de aanpassing van de legering voor het vaste bestand is begonnen in 2020. Gebouw D30 is gerenoveerd. De renovatie van gebouw D15 is in oktober 2021 afgerond. De locatie 'Het Zeisterspoor' was in 2020 voorbestemd om als eerste, binnen CLAS, de revitalisatie in te gaan, echter gaandeweg het proces is de uiteindelijke keuze gevallen op de Bernhardkazerne te Amersfoort.

3. Bedrijfsvoeringsaspecten

Op het gebied van bedrijfsvoering worden mooie stappen gemaakt, zo worden er steeds meer processen vastgelegd en komt er meer duidelijkheid over hoe we werken bij het OTCLog.

De afgelopen jaren heeft bureau Integrale Kwaliteitszorg (IKZ) geïnvesteerd in het neerzetten van een evaluatiemethodiek waarmee processen, personeel en producten gemonitord kunnen worden. Nu de basis is ingericht, ontstaat er ruimte voor onderwijsevaluatie op een hoger niveau. Dit geldt met name voor het ontwerpen van een evaluatie die het leereffect meet (transfer, KP3). Ook het sluiten van de PDCA-cyclus staat hoog op de agenda (met meer aandacht voor de 'act' en de 'plan' fase).

Vanuit de IV-lijn is ook in 2024 maximaal ingezet op het onderbrengen van IV-middelen bij JIVC. Hierdoor is het onderhoud en beheer gegarandeerd, waardoor de bedrijfsvoering minimaal vertraging oploopt, omdat bij verstoringen de middelen vervangen/gerepareerd kunnen worden door tussenkomst van de Service Desk Defensie. Ook geeft de toegenomen cyberveiligheid een verzwaring om met de juiste middelen de taken uit te kunnen voeren. Tevens zijn de eerste

contouren zichtbaar om simulatie een grotere rol te laten spelen. Zo komt ook het *Virtual Battlefield System* (VBS) wat meer op de voorgrond te staan en kunnen ook diverse trainingen en/of opleidingen hiermee ondersteund worden. Daarnaast is ook de *serveromgeving* m.b.t. MediaTV operationeel geworden voor het OTCLog

4. Traditie en Regimentsaangelegenheden.

- a. Binnen de staf van het OTCLog bevindt zich het Bureau Regimenten, met twee administratief medewerkers en de vier logistieke korps- / regimentsadjudanten. Het OTCLog faciliteert diverse vrijwilligers van drie van de vier logistieke korps/regimenten (m.u.v. GnKTr).
- b. Het OTCLog faciliteerde/ ondersteunde in 2024 vier dodenherdenkingen vanuit Bur Regimenten, ook die van het Regiment Geneeskundige Troepen.
- c. Er zijn 2 korporaals toegevoegd ter ondersteuning van Bureau Regimenten, een korporaal voor het Regiment B&T en een korporaal voor de ondersteuning van het Regiment GNK.

5. Personeelszaken

Vulling versus OT.

Het OTCLog is vergeleken met vorig jaar weer iets minder goed gevuld. Nog steeds zijn er weinig kapiteins en sergeanten beschikbaar in de onderbouw, hierdoor ontstaat een flink tekort aan opleider/trainers, docenten en instructeurs.

Ook voor de bovenbouwfuncties is moeilijk personeel te vinden en bij voortijdig vertrek van personeel ontstaan lange vacatureperiodes.

De reorganisatie LRP 1723 'Herinrichten en versterken OTCLog' vorderde en eind 2024 werd het voorlopig reorganisatieplan goedgekeurd. Datum Begin Geldigheid nieuwe Eenheid (DBGE) staat gepland voor 1-10-2025.

[Foto: C-OTCLog geeft voorlichting en toelichting op reorganisatie LRP 1723]

6. Toekomstige ontwikkelingen

- a. Project 'Operationele Gereedstellingsfilosofie' (OGF-21)
De (ver)nieuwe 'Leidraad gereedstellen' is in 2021 uitgekomen. Daarnaast is er een start gemaakt met het daadwerkelijk uitvoeren van OGF-21 door middel van nieuwe *Training Support Packages* (TSP'en). In 2024 zijn de eerste trainingen verzorgd op het OTCLog.
- a. Vraag en aanbodmanagement (VAM)
Middels de verdere implementatie van de VAM-systematiek probeert het Opleidings- en Trainings Commando (OTCo) en dus ook het OTCLog meer balans te krijgen in de opleidingsvraag en de beschikbare capaciteit. Daarnaast wordt er ook gewerkt aan het verbeteren van de bron voor het vaststellen van de opleidingsvraag: het consequent in het personeelssysteem *People Soft* bij alle functies binnen Defensie weergeven van benodigde kwalificaties per functie.

Opleidings- en Trainingscentrum Rijden en Bergen (OTCRij)

1. Organisatie

a. Taakstelling

- (1) Het OTCRij vormt een Joint Organisatiedeel en fungeert als Kennisadviseur (KA) Rijden en Bergen. In deze hoedanigheid kent C-OTCRij twee hoofdtaken: enerzijds de ontwikkeling en uitvoering van opleidingen, anderzijds het optreden als Kennis Eigenaar (KE) van de door de CDS toegewezen materiedeskundigheidsgebieden.
- (2) Het primaire proces is ingericht conform de kwalificatieketen en de O&IT-keten. OTCRij verzorgt rijopleidingen, bergingsopleidingen, opleidingen gericht op specifieke deskundigheid en individuele trainingen voor zowel chauffeurs als bedienaars/machinisten van alle typen rollend materieel binnen Defensie. In de rol van KA Rijden en Bergen reikt C-OTCRij hiervoor kwalificaties uit
- (3) Daarnaast is het OTCRij verantwoordelijk voor de (beleids)voorbereiding en uitvoering op het gebied van rijopleidingen, aanverwante opleidingen en verkeersveiligheidsvraagstukken gerelateerd aan rijopleidingen en chauffeursgedrag.
- (4) Naast het verzorgen van rij- en bergingsopleidingen ondersteunt OTCRij tevens aanvullende scholingsbehoeften, zoals chauffeurstrainingen voorafgaand aan inzet of oefeningen onder afwijkende omstandigheden ten opzichte van Nederland.
- (5) Tot slot is het OTCRij belast met het opstellen van de benodigde kennisdocumenten.

b. Organisatie en dispositie

Het OTCRij bestaat uit een Staf, een logistiek peloton (logpel), twee instructiecompagnieën (instrcie) en een bedrijfsschool. De hoofdlocatie is Oirschot; de 2e Instrcie opereert tevens vanuit de locaties Schaarsbergen, Stroe, Havelte en Amersfoort. De 1e Instrcie beschikt naast de hoofdlocatie Oirschot over een dependance in Maaldrift.

c. Sleutelfunctionarissen

C-OTCRij: Kolonel INF Guy Dolmans (m.i.v. 1 maart)

[foto co-overdracht]

PLV C/CS: Luitenant-kolonel INF André Derkse

OTC Adj: Adjudant-onderofficier LUA Marcel Favre

C-1e Cie: Majoor INF Mark Maas

C-2e Cie: Majoor TD Mario van Hooff

C-Bedrijfsschool: Kapitein KMAR Gert Jan Broeren

C-Logpel: Kapitein GNK Marc van Erp

2. Inzet

a. Operationeel

Onder het adagium "Opleiden om te kunnen vechten, Trainen om te winnen" en met de focus op hoofdtak 1 is het OTCRij in 2024 gestart met een grondige herziening van de bedrijfsvoering, teneinde de krijgsmacht te voorzien van voldoende gekwalificeerd personeel. De extra middelen uit de maatregelennota en voorjaarsnota's hebben direct effect gesorteerd op het OTCRij. Door de vele materieelprojecten die hieruit worden gefinancierd, verandert de klantvraag aanzienlijk. Het OTCRij heeft de rijopleidingen herijkt en interne processen geoptimaliseerd om de output te maximaliseren binnen de beschikbare personele en materiële kaders.

Op het gebied van leiderschap en integriteit zijn binnen het OTCRij relevante stappen gezet. Diverse trainingen en workshops zijn georganiseerd op verschillende niveaus en er heeft een personeelsswissel plaatsgevonden om nieuw elan te brengen binnen de eenheid. Tevens is er een duidelijk beeld ontstaan van de aanvullende personeelsbehoefte en benodigde

lesvoertuigen, voortvloeiend uit diverse projecten. Ondanks het uitblijven van volledige 'paarse' vulling, wordt gestreefd naar een optimale bezetting van het instructeursbestand. De huidige bezetting is redelijk: van de 175 instructeursfuncties zijn er 30 vacant. Circa één zesde van de opleidingen wordt extern uitbesteed. Hierdoor is het OTCRij nog niet in staat om volledig aan de klantvraag te voldoen, vanwege een disbalans tussen vraag en aanbod vanuit de DO'n. Het OTCRij dient evenredig te groeien met de verwachte uitbreiding van de krijgsmacht; de borging van tweede- en derde orde-effecten op het gebied van opleiden, trainen en kennisproductie is nog onvoldoende. Desondanks zijn in het afgelopen jaar ruim 9.000 cursusplaatsen aangeboden, waarvan circa 5.000 aan het CLAS. Van deze cursusplaatsen zijn er 8.200 daadwerkelijk ingevuld. Vanuit B&TCo hebben circa 600 cursisten deelgenomen aan een opleiding en ongeveer 50 cursisten kregen de gelegenheid om civiel het rijbewijs categorie C te behalen.

b. Trainingsondersteuning en Steunverleningen

Het afgelopen jaar heeft het OTCRij de oefening BEVO SEAL van 11 Luchtmobiele brigade in Oostenrijk ondersteund. Tijdens deze oefening hebben rijinstructeurs van het OTCRij de bestuurders van de bevoorradingscompagnie wegwijs gemaakt in het rijden onder winterse omstandigheden in bergachtig terrein.

3. **Doctrine**

Relevante wet- en regelgeving voor het OTCRij:

a. Verkeersregeling Defensie (VRD)

De belangrijkste wijziging binnen de Verkeersregeling Defensie (VRD) betreft de actualisatie van de Opleidingsaanwijzing OTCRij 2023 in 2024. Deze aanwijzing informeert de afnemers over procedures en werkwijzen betreffende kwalificatie, opleiding en individuele training. De OA 24 fungeert als naslagwerk voor opleidingscoördinatoren van defensieonderdelen, bevoegd gezag, leidinggevend en opleidingsfunctionarissen op zowel inrichtend als uitvoerend niveau, en is beschikbaar voor medewerkers die een opleiding bij het OTCRij wensen te volgen.

b. Reorganisatie, vernieuwing en verandering:

- (1) De focus van het OTCRij lag hoofdzakelijk op het richten van de organisatie op HT1 en de uitbreiding van defensie zoals verwoord onder operationeel.
- (2) In 2024 is er verder gewerkt aan de reorganisatie LvM 24-2.
- (3) In nauwe samenwerking met het Korpsbureau Natres en OTCO is het OTCRij in 2023 gestart met het opleiden van reservistrijinstructeurs. Deze categorie instructeurs worden opgenomen binnen het bestand van het OTCRij om flexibiliteit binnen de eenheid te brengen en de capaciteit van het OTCRij te vergroten. In november 2024 heeft de secretaris-generaal van Defensie het eerste certificaat militair rijinstructeur uitgereikt aan de eerste reservist rijinstructeur. Oogmerk is dat de reservist rijinstructeur buiten de reguliere werktijden rijlessen gaat verzorgen voor in eerste instantie reservisten die functioneel een rijbevoegdheid moeten bezitten. Het buiten de reguliere werktijden aanbieden van rijlessen aan reservisten heeft als voordeel dat de reservisten minder vrij hoeven te nemen om de reguliere voltijd rijopleiding op het OTCRij te volgen. In 2023 zijn er vijf reservisten gestart met de opleiding tot militair rijinstructeur.
- (4) Het OTCRij moet (gaan) voldoen aan wat is gesteld in de Defensie Simulatie Richtlijnen (DSR). Om hier invulling aan te geven heeft het OTCRij i.o.m. TNO in 2024 gewerkt aan de behoeftestelling voor de vervanging van de verouderde mobiele rijsimulator C. Het OTCRij wil gebruik maken van een interim rijsimulator, compact en multi disciplinair, waarmee een aanvang gemaakt kan worden met het inbedden van simulatie in rijopleidingen cat C om invulling te geven aan de DSR.
- (5) De voorbereidingen zijn gestart om in Q1 2025 herijkte rijopleidingen aan te bieden. Hiervoor zijn diverse rijopleidingen herzien en efficiënter ingericht om meer mensen op te kunnen leiden.
- (6) De rijinstructeurs van het OTCRij zijn voorzien van een tablet. Door de tablet is de rijinstructeur optimaal aangesloten op de digitale defensie leeromgeving.

4. **Operatieconcept**

- a. Veiligheid in opleidingen
OTCRij heeft door het verzorgen van opleidingen en trainingen (O&T) een essentiële rol bij het vergroten van de bewustwording omtrent veiligheid bij het defensiepersoneel. Die veiligheid wordt geborgd in opleidingen en opleidingsdocumenten. Daarnaast krijgt het verbeteren van sociale veiligheid binnen OTCRij onverminderd aandacht.
- b. In 2024 zijn talrijke projecten uitgevoerd. Deze projecten hebben geleid tot wijzigingen in de bedrijfsvoering. De aard en omvang varieert per project en niet alle effecten zijn specifiek inzichtelijk. Volgtijdelijk groeit het inzicht. In separate aanwijzingen volgen via werkgroepen besprekingen en andere aanwijzingen;
- c. OTCRij heeft in lijn met de prioriteitenstelling de opdracht voor 2024 uitgevoerd door optimaal gebruik te maken van de beschikbare personele en materiële middelen in combinatie met het aanspreken van externe capaciteiten. De opdrachten zijn gekoppeld aan de verwachte beschikbare capaciteit bij de instructie-eenheden. De productiecapaciteit is berekend op het aantal beschikbare rijinstructeurs. Opleidings en Trainingszaken (OTZ) stemt de uitvoering van de opdracht continu af met de planningscapaciteit van de eenheden. Vanuit dat overleg heeft C-OTCRij voor ieder kwartaal (Q) een deelopdracht gegeven waarin de verfijning en aanpassingen van de initiële opdracht is verwerkt. Het ritme voor deze (generieke en specifieke) planning wordt gedicteerd door het opgelegde tijdschema van staf OTCO. Het per kwartaal bijsturen van de planning heeft C-OTCRij inzicht gegeven in de vorderingen van de realisatie van zijn opdracht. Hoewel de ondercommandanten per kwartaal hun resultaten aan C-OTCRij terugkoppelen, heeft deze op ieder moment inzicht in de voortgang.
- d. Periodiek koppelt C-OTCRij in zijn gereedheidsrapportage (GR/triaal) aan C-OTCO de personele- en materiële gereedheid terug, alsmede de voortgang van de realisatie van de opleidingsopdracht.
- e. Zwaartepunten voor 2024 waren:
 - (1) 84 % van de gevalideerde klantvraag is beantwoord.
 - (2) P&R tooling, OTTP en O&T Jaarplan.
- f. Prioriteitsvolgorde welke gehanteerd wordt voor de beschikbare cursusplaatsen:
 - (1) Missie gerelateerd (U);
 - (2) Potentiële missie (SIC) gerelateerd;
 - (3) Opleiding tot MRI/ME;
 - (4) OG-gerelateerd:
 - (a) Initieel (I);
 - (b) Functiegericht (F);
 - (c) DVOW;
 - (d) Overige OG;
 - (e) TROST.

5. **Joint / Combined aspecten dan wel andere samenwerkingsverbanden**

Het OTCRij kent geen geformaliseerde samenwerkingsverbanden, maar onderhoudt convenanten met onder meer de Politieacademie en het Regionale Ambulancevervoer (RAV) Haaglanden, waardoor samenwerking met externe overheidsinstanties mogelijk is. Hierdoor kan structureel gebruik worden gemaakt van de opleidingsinfrastructuur van het OTCRij, in ruil waarvoor gezocht wordt naar specifieke rijopleidingen en stageplaatsen voor Defensiepersoneel. Daarnaast bestaan samenwerkingsverbanden met onder andere de Koninklijke Nederlandse Motorrijders Vereniging (KNMV) en het Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR). Deze samenwerking is gericht op efficiëntie en effectiviteit, waarbij wordt onderzocht waar kennisuitwisseling, trainings- en opleidingsactiviteiten, gebruik van het verkeersoefenterrein, gebruik van theorie-examens en wederzijdse erkenning in examinering mogelijk zijn. Synchroniteit en uniformiteit in examinering versterken de operationele uitvoering; uitwisseling van examinatoren bij schaarste is denkbaar. Dit is in 2024 besproken met het oog op implementatie in 2024/2025. Tevens is er een samenwerkingsverband met het Duitse *Zentrum für Kraftfahrwesen der Bundeswehr*, gericht op samenwerking tussen instructeurs en erkenning van kwalificaties voor voertuigen in wederzijds gebruik. (Nationale) wet- en regelgeving blijft binnen deze samenwerking een uitdaging vormen.

6. Materieel en infrastructuur

- a. Het OTCRij is grotendeels gehuisvest op de De Ruyter van Steveninckkazerne te Oirschot en beschikt daar over een zeer moderne infrastructuur, inclusief een 125 ha groot Verkeersoefenterrein (VOT), simulatoren en een lesgebouw waarin ook e-learning plaatsvindt.
- b. Daarnaast heeft het OTCRij vijf dependances: Havelte, Stroe, Schaarsbergen, Amersfoort en Maaldrift.
- c. Het OTCRij beschikt over een kleine 700 hoofduitrustingstukken, veelal lesvoertuigen van de meest uiteenlopende types.
- d. In 2024 heeft het OTCRij de beschikking gekregen over een nieuwe bus voor opleidingen voertuigcategorie D en over drie Volvo lesvoertuigen die speciaal zijn geprepareerd voor de cursus optische en geluidsignalen voor de voertuigcategorie C.

7. Bedrijfsvoeringsaspecten

In 2024 heeft het OTCRij door disbalans in de vraag en het aanbod niet de totale door C-OTCo verstrekte opleidingsopdracht gerealiseerd. De voornaamste reden hiervoor is dat de vraag van rijopleidingen hoger is dan de beschikbare instructeurs kunnen verwerken. Soms heeft ook het (tekort aan) beschikbaar of inzetbaar materieel een negatieve impact.

8. Traditie en Regimentsaangelegenheden

In 2024 is het OTCRij aanwezig geweest bij diverse traditie- en Regimentsactiviteiten, waaronder de jaarlijkse Regimentsdodenherdenking.

9. Behaalde en voortdurende doelstellingen 2024

- a. Het OTCRij ontwikkelt zich verder tot een eenheid waarin vraag en aanbod in balans zijn. Hiervoor is het gesprek aangegaan met de DO'n. Dit proces vergt echter een lange adem. Kwaliteit en slagvaardigheid blijven aandachtspunten: worden de juiste zaken gedaan en worden deze correct uitgevoerd? Wordt voortvarend gehandeld? In 2024 zijn deze vragen bevestigend beantwoord. Dit betekent enerzijds dat processen op orde zijn, anderzijds dat afspraken worden nagekomen
- b. De reorganisatie onder de naam Heracles is gestart. Het doel van C-OTCRij is om Heracles te benutten om het OTCRij te transformeren tot een slagvaardige OTK-eenheid die de defensiebrede klantvraag volledig kan beantwoorden.
- c. Leren en verbeteren stonden in 2024 centraal. Er zijn momenten gecreëerd waarop leidinggevendend actief werken aan hun ontwikkeling. Hiervoor zijn dagen georganiseerd voor instructeurs en leidinggevendend, waarin gezamenlijk is nagedacht over de eisen die de krijgsmacht stelt aan het OTCRij en de benodigde acties. Leren en verbeteren geldt voor alle medewerkers; hiervoor worden bestaande instrumenten, zoals de begeleidingslijn en lescontroles, ingezet.
- d. In juni is een bedrijfsvoeringsweek georganiseerd, waarbij geen onderwijs is verzorgd, zodat alle medewerkers hun militaire basisvaardigheden konden bijspijkeren.
- e. Het OTCRij is doorgegaan met het invullen van MRI-functies. Naast de instroom van CLAS sld/kpls is ook binnen andere DO's gezocht naar kandidaten voor Spec MRI en herintredende rijinstructeurs. Tevens worden reservisten rijinstructeurs opgeleid.
- f. Het OTCRij heeft haar positie als Kennisautoriteit Rijden en Bergen en makelaar op het gebied van rijopleidingen versterkt, op basis van de geleverde prestaties en de kwaliteit daarvan. Iedere klantvraag op het gebied van rijden en bergen wordt door of via het OTCRij beantwoord.
- g. Het oogmerk in 2024 was gericht op het (her)inrichten van het OTCRij op HT1 en de groei van de krijgsmacht. Het realiseren van deze doelstelling was slechts mogelijk door onderlinge verbondenheid, respect en vertrouwen.

Bergings- en Identificatiedienst KL (BIDKL)

1. Organisatie / taakstelling

De BIDKL is sinds 1945 verantwoordelijk voor het opsporen, bergen en identificeren van Tweede Wereldoorlog slachtoffers. De huidige organisatie bestaat uit 4 VTE (Kap, Elnt, Aoo, Sm), conform de nota 2014010846 "Vulling en Doorstroom BIDKL" d.d. 10 juli 2014 van Dir P&O. De 4 VTE zijn momenteel gevuld door een Kap, Elnt, Aoo en Smi.

2. Belangrijkste samenwerkingsverbanden

a. Nationaal:

- i. Ministerie van Defensie: CZSK, CLSK
- ii. Ministeries van Veiligheid en Justitie / OCW
- iii. Nationale Politie
- iv. Nederlands Forensisch Instituut (NFI)
- v. Nationaal Archief (NA)
- vi. Gemeenten
- vii. Oorlogsgravenstichting (OGS)⁴⁰

b. Internationaal:

- i. Verenigd Koninkrijk (UK):
 - *Commonwealth War Graves Commission* (CWGC);
 - *MOD/JCCC (Joint Casualty and Compassionate Centre)*
- ii. Verenigde Staten van Amerika (USA): *Defense POW/MIA Accounting Agency* (DPAA)
- iii. Duitsland (DEU): *Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge* (VDK);
- iv. Polen (POL): *Department of Cultural Heritage Abroad and Wartime Losses*
- v. Ambassades;

c. Diverse overige stichtingen en organisaties in binnen- en buitenland, etc.;

3. Operationele inzet / taakuitvoering / overige activiteiten

Algemeen: Het project 'de 103 van Loenen' omvat het onderzoek naar de identiteit van 103, nooit eerder door de BIDKL onderzochte, onbekende doden op het Nationaal Ereveld Loenen.

Jan:

- Aanvang plaatsing van SMI Kai van Emmen
- Opnames voor *Omrôp Fryslan* (documentaire 'Pathfinder lost')

Feb:

- Identificatie en bijzetting Engelandvaarder Ernst Octavianus Moltzer op Ereveld Loenen
- Zoekactie te velde Scharnegoutum
- Start voorbereidingen expositie over BIDKL in Airborne museum Hartenstein (Oosterbeek)

Mrt:

- Geen bijzonderheden

Apr:

- Deelname aan MBV-dag EODD
- Verkenning op wrak B-24 (US) nabij Domburg door DPAA (BIDKL aanwezig als supervisor)
- Bezoek Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht (IGK) aan BIDKL

¹ Op 13 juli 2016 is een convenant ondertekend tussen de Staat (vertegenwoordigd door P-CLAS) en de oorlogsgravenstichting (OGS), welke ingaat op de voortzetting van de steunverlening van BIDKL bij de overbrenging van Rijksoorlogsslachtoffers van civiele begraafplaatsen naar de Erevelden Grebbeberg en Loenen.

Mei:

- Deelname aan *Taxi Charity Dinner* in Wageningen
- Exhumatie en onderzoek te Rotenburg (DEU) naar onbekend Nederlands oorlogsslachtoffer
- Bezoek *Arnhem Fellowship* aan BIDKL
- Uitvoering diverse exhumaties i.h.k.v. convenant Oorlogsgravenstichting

Jun:

- Diverse herbegravenissen op Militair Ereveld Grebbeberg ten gevolge van uitvoering werkzaamheden opgenomen in convenant Oorlogsgravenstichting
- Sollicitatiegesprekken uitgevoerd met potentiële stagiairs Hogeschool van Amsterdam (vier geselecteerd voor studiejaar 2024-2025)
- Diverse interviews met schrijvende pers (o.a. NRC en Quest)
- Bezoek Geestelijke Verzorging *Bundeswehr*

Jul:

- Start voorbereidingen Jubileumjaar (2025) BIDKL, organisatie 2-daags symposium i.c.m. organisatie *European Meeting on Forensic Archaeology* (EMFA)
- Start gecombineerde vliegtuigberging Holwerd-Hallum [Foto boven Berging Wellington; adj Sandor Verkerk, Foto Henriëtte Guest]

Aug:

- Uitvoeren gecombineerde vliegtuigberging Holwerd-Hallum

Sept:

- Start stage (vier maanden) van 2 stagiairs Hogeschool van Amsterdam (*Forensic Science*)
- Opnames t.b.v. RTL-nieuws
- Herbegravenissen Britse militairen op de Airborne begraafplaats te Oosterbeek [Foto links onder: Herbegravenis Britse militairen Anderson en Henry Moon, Foto Studio 38C]

Okt:

- Uitvoering diverse exhumaties en herbegravenissen i.h.k.v. convenant Oorlogsgravenstichting
- Zoekactie in Leuth-Ooijpolder naar veldgraf
- Bezoek Minister van Defensie (Ruben Brekelmans) aan BIDKL [foto boven rechts]
- Bezoek personeel Koninklijk Militair Tehuis Oud-Militairen en Museum Bronbeek

Nov:

- Bezoek Team Vermiste Personen Politie Noord-Nederland
- Deelname aan symposium 'van spoor naar data' – viering 25 jaar Nederlands Forensisch Instituut

Dec:

- Geen bijzonderheden

4. Opleidingen

SMI Kai van Emmen heeft diverse opleidingen gevolgd i.h.k.v. zijn plaatsing Jr ID-specialist;

- FASE; *Forensic Anthropology Society of Europe* (UMC Amsterdam)
- *Fundamentals of Forensic Anthropology-Osteology* (Cranfield University)

5. Materieelaspecten en infrastructuur

Geen bijzonderheden.

6. Bedrijfsvoeringsaspecten

Geen bijzonderheden.

7. Traditie / regimentsaangelegenheden

Geen bijzonderheden

8. S 1-zaken:

a. Vulling versus OT

Aanvang 2025 is de BIDKL gevuld met vier ID-specialisten

Ist/Soll: 2/2/0/0 (kap, elnt, aoo, smi).

b. Belangrijke personele wisselingen

- Smi van Emmen is, na een hbo-assessment, aangenomen voor de functie van junior ID-specialist. Aanvang functie in januari 2024.
- In juni wordt afscheid genomen van assistente Bianca Groeneveld

[Foto Team BIDKL: van li naar re smi Kai van Emmen (nog met GNK patjes); aoo Sandor Verkerk; elnt Els Schiltmans; kap Geert Jonker]

c. Overlijden / ernstige ongevallen / ongelukken / incidenten

N.v.t.

d. Inzet reservisten of derden

N.v.t.

e. Bijzondere waarderingen / onderscheidingen

N.v.t.

f. Belangrijke ontwikkeling op P-gebied

N.v.t.

PLC, sectie Functietoewijzing (FTA/FTW B&T)

1. Algemeen

Hieronder vindt u informatie over de gewijzigde zaken op personeelsgebied in het jaar 2024 van het dienstvak Logistiek, Regiment Bevoorrading en Transport. Buiten de personele sterktes en de invloeden daarop worden hierin de meest belangrijke zaken op personeelsgebied aangegeven.

2. Personeel sectie FTW B&T

Majoor FTA	Maj Patrick van Wijnbergen (per 01-05-2025)
Kap LBB Off onderbouw	Kap Ilse Habraken
Aoo LBB OO bovenbouw	Aooi Steenvoorden
Aoo LBB OO onderbouw	Aooi Maikel Nienhuis
Bgr LBB OO onderbouw	Dhr Steven van Doorn

3. Personele sterkte Regiment Bevoorrading en Transport op 01012024 en 31122024

Categorie	Aantallen op 01-01-2024	Aantallen op 31-12-2024
Officieren	439	516
Onderofficieren	844	896
Manschappen	1019	1083

4. Verloop personele sterkte

- Uitstroom
 - Officieren 19 personen.
 - Onderofficieren 32 personen.
 - Manschappen 85 personen
- Instroom (incl herintreders)
 - Officieren 18 personen.
 - Onderofficieren 28 personen.
 - Manschappen 119
- Knelpunten
 - Vulling sergeanten en dat wordt versterkt door het leveren t.b.v. de prioriteiten op de instroomketen.
 - Vulling kapiteins.
 - Onevenredige vulling met B&T-personeel op Log Alg en Alg functies.

5. Instroom (en uitstroom de komende jaren)

Qua werving loopt het voor ons Regiment ook in 2024 nog steeds naar behoren, de VTO onderofficieren en officieren zijn over het algemeen goed gevuld en door overstapverzoeken schuiven intern de NLDA en KMS diverse aspirant (onder)officieren vanuit andere wapen/dienstvakken over naar het B&T. Punt van zorg blijft dat de aantallen niet voldoende zijn om de reguliere uitstroom a.g.v. FLO de komende 3 à 5 jaar controleerbaar te houden.

6. Loopbaanmogelijkheden militairen KL 2024

In mei 2024 is, na intensief overleg met de vakbonden, de nota loopbaanmogelijkheden militairen KL van kracht geworden. De materie is te complex om in een paar zinnen uit te leggen dus hieronder de [Memo LBM MIL KL 2024](#). Vragen? Benader uw P&O'er.

7. Vacaturemanagement

Vacaturemanagement is een middel waarmee we aan de ene kant zorgen dat de belangrijkste B&T en Log Alg functies i.r.t. hoofdtaak 1 (HT-1) gevuld kunnen worden en aan de andere kant

eenheidscommandanten keuzes kunnen maken over welke B&T en Log Alg functies zij met prio gevuld willen hebben. Dit doen wij o.a. door prioriteiten aan functies toe te kennen, maar ook door afspraken te maken over de nominale vullingslijn per rang. Doordat wij de afgelopen jaren geen vacaturemanagement hebben gehanteerd, zijn mensen terecht gekomen op functies die wij, in het huidige wereldbeeld, een minder hoge vullingsprioriteit geven. Concreet, met vacaturemanagement proberen wij onze essentiële functies met een hoge prioriteit zoveel als mogelijk te vullen. In 2024 zijn de contouren voor wat betreft vacaturemanagement opgepakt door de PAR en FTW. De huidige stand van zaken is dat een definitief besluit i.h.k.v. vacaturemanagement NET Q3 2025 wordt verwacht.

8. Nieuwsbrieven FTW B&T

In Q3 2024 zijn wij gestart met het verstrekken van nieuwsbrieven om de communicatie binnen het Regiment te bestendigen/verbeteren. Diverse onderwerpen waaronder "eenheid in het spotlicht" en de resultaten van de matching onderbouw zijn terugkerende items. Het intent is om vier reguliere nieuwsbrieven uit te brengen en maximaal twee specials. In 2024 zijn er twee reguliere nieuwsbrieven en een special (Vacaturemanagement) uitgebracht. Doelgroep: alle kaderleden uit ons Regiment.

9. CAO 2025-2026

Er is in mei 2024 een nieuw arbeidsvoorwaardenakkoord overeengekomen, dat tot 01 sept 2026 loopt. Belangrijkste financiële zaken zijn een loonsverhoging met een totaal van 7% (5% per 01 jan 2025 en 2% per 01 jan 2026). Daarnaast twee eenmalige bruto uitkeringen van € 500,- (sept 2024) en € 350,- (juli 2025) bruto bij een volledig dienstverband.

10. Loopbaansporen B&T

"Specialisme" binnen ons Regiment heeft ook in 2024 weer meer vorm gekregen. In het beheer was voor de officieren ook behoefte aan een "spoor" in *Supply Chain Management* (SCM) en zijn er in 2024 stappen gezet waardoor het SCM-bestand inzichtelijk is. In 2025 moet bij al het SCM-personeel het subcatlabel SCM zijn verwerkt. Het labelen van de andere specialisten op het gebied van verplaatsingen en gevaarlijke stoffen blijft nog wat achter.

11. Talentontwikkelingsprogramma officieren B&T (TOP B&T)

- (1) TOP B&T kijkt met een bredere blik naar talentontwikkeling dan alleen potentieel MD-personeel. Talent beschouwen wij op het gebied van operationele logistiek, conceptontwikkeling, leiderschap, bedrijfsvoering en *supply chain management*.
- (2) TOP B&T richt zich met name op de startende onderbouwofficieren met ondersteuning van bovenbouwofficieren in de rol als mentor. Het mentorschap splitsen wij op in twee delen: een algemene en een specifieke mentor. De algemene mentor zal voornamelijk in het begin van de loopbaan optreden als mentor. De specifieke mentor gaan wij inzetten ten behoeve van het ontwikkelen van talent op de eerder genoemde vakgebieden.
- (3) Vanaf de rang van majoor is iedereen binnen het Regiment mentor, tenzij er zwaarwegende argumenten zijn om dat niet te doen.

12. Talentontwikkeltraject onderofficieren (TOTO)

In samenspraak met de stafadjudanten B&T is er een talentenproject voor de onderofficieren uitgewerkt onder de naam TOTO. In dit traject werken we met een begeleiding waarbij de st adjn B&T als mentor optreden en er bij de sectie FTW archivering en begeleiding naar de juiste ontwikkelingsfunctie wordt gekeken.

13. Overige ontwikkelingen

Binnen PLC zijn de diverse projectgroepen nog steeds aan de slag met het doorontwikkelen van loopbaanbegeleiding en HR, waarin de eerder genoemde wijzingen in het beleid voor alle doelgroepen verder wordt uitgewerkt.

Vereniging Veteranen Regiment B&T

De samenstelling van het bestuur van de VVRB&T was in 2024 als volgt:

Hans Schulz	Voorzitter (tot 24-4-2024)
Dick de Heus	Voorzitter (vanaf 24-4-2024)
Henk Bouwknecht	Secretaris
Hans Kemink	Penningmeester
Jeroen Hoeksel	Activiteitenondersteuning
Willemijn Teerds	Communicatie/PR
Michel Roest	Communicatie/PR
Marc de Voogd	Activiteitenondersteuning
André Leurs	Ledenwerving

De Raad van advies bestond in 2024 uit de volgende personen:

Bgen bd Toine Beukering	
Kol bd Loek Habraken	(tot 19-6-2024)
Kol Gerard van Kuijck	(vanaf 19-6-2024)
Kol bd Bert Kuijpers	

Doelstelling van de vereniging

De VVRB&T ondersteunt het Regiment Bevoorraders- en Transporttroepen bij haar hoofdtaken (traditiehandhaving, bevorderen van saamhorigheid en verlengde personeelszorg). Zij heeft als doel zich, in de breedste zin van het woord en binnen de mogelijkheden van de Vereniging, in te zetten voor de erkenning, waardering en zorg voor alle veteranen van het Regiment Bevoorraders- en Transporttroepen in het algemeen en van haar leden in het bijzonder. Om deze doelstelling te realiseren heeft het bestuur voor 2024 een activiteitenplan ontwikkeld en uitgevoerd.

Vergaderingen, bijeenkomsten en het verenigingsblad 'Veterans B&T'

1. Het bestuur heeft in 2024 vijfmaal vergaderd. Deze vergaderingen hebben allen plaats gevonden in het Veteranen Ontmoeting Centrum (VOC). Via deze weg willen wij het bestuur en de vrijwilligers van de Historische Collectie hartelijk danken voor de geboden gastvrijheid.
2. Naast de bestuursvergaderingen is het Dagelijks Bestuur separaat ook vijfmaal bijeengewees om lopende zaken te bespreken en vergaderingen voor te bereiden. Verder zijn er in het kader van de georganiseerde reünies diverse bijeenkomsten geweest, om de reünies voor te bereiden en uit te voeren.
3. Onze voorzitter heeft, zoals gebruikelijk, onze belangen vertegenwoordigd in het Veteranen Platform (VP).
4. Ons verenigingsblad "VETERANS B&T" is in het jaar 2024 viermaal verschenen. Onze redactie, onder leiding van hoofdredacteur Willemijn Teerds, is er wederom in geslaagd om vier zeer lezenswaardige uitgaven het daglicht te laten zien. Het bestuur spreekt haar complimenten uit over de inhoud, vormgeving en professionaliteit. Veterans B&T levert een zeer belangrijke bijdrage aan de cohesie binnen onze vereniging.

Activiteiten

In 2024 zijn de volgende activiteiten georganiseerd:

1. De Algemene Ledenvergadering is op 24 april georganiseerd. Er waren ruim 60 leden aanwezig en het beleid werd door de ALV unaniem ondersteund.
2. Vanuit het bestuur heeft de secretaris namens de vereniging de Nationale Dodenherdenking bijgewoond.
3. De vereniging heeft op 5 mei met een detachement van ruim 40 leden deelgenomen aan het bevrijdingsdefilé in Wageningen.

4. Er zijn vier reünies georganiseerd:
 - a. 25 mei 2024 reünie 1 (NL) VN Support Command. Zoals gebruikelijk was er weer veel belangstelling.
 - b. 1 juni 2024 reünie 360 Materieel Bevoorradingscompagnie, georganiseerd door een eigen reünecommissie onde de paraplu van de VVRB&T.
 - c. 25 oktober 2024 reünie Sahel detachement, georganiseerd door een eigen reünecommissie onde de paraplu van de VVRB&T.
 - d. 30 november 2024 reünie voor deelnemers aan de KFOR-missie [foto onder links]. Een zeer geslaagde dag met een groot aantal deelnemers.
5. De deelname aan de Nederlandse Veteranendag was weer erg groot en we hebben met een mooi detachement het defilé gelopen.
6. Nationale Taptoe: tijdens de speciale veteranenuitvoering op 27 september waren veel van onze leden aanwezig. Zij hebben genoten van de muziek en het samenzijn.
7. Op 30 september hebben we met een detachement van onze vereniging de *Sunset March* gelopen. Traditioneel doen we dit op de verjaardag van onze vereniging.
8. Tijdens de Regimentsdodenherdenking is een afvaardiging van onze vereniging aanwezig geweest en is er een toef gelegd bij het monument. [foto onder rechts]

9. De jaarlijkse *Battle Field Tour* bracht ons dit jaar in het weekend van 25/26/27 oktober naar Verdun, onder leiding van onze huisgids Ton van Eijk. We hebben samen een indrukwekkend en ook fijn weekend beleefd. [foto onder; Ossuaire de Douaumont]

Ledenbestand

Op 31-12-2024 telde onze vereniging 789 leden. Ten opzichte van een jaar eerder is dat een daling met 4 leden.

Onze vereniging had tot 31-12-2024 vier ereleden namelijk:

Kol bd B. Kantborg
 Lkol bd W.F. Engelmann
 Kol G.A.M.M. van Kuijck
 Lkol bd H.G.F. Schulz

Stichting Historische Collectie Regiment B&T (SHCRB&T)

1. Algemeen

a. Doelstelling

De SHCRB&T ondersteunt het Regiment Bevoorradings- en Transporttroepen bij haar hoofdtaken (traditiehandhaving, bevorderen van saamhorigheid en verlengde personeelszorg). Zij heeft ten doel: het bewaren van militair erfgoed, en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

b. ANBI-status en stage-adres

De stichting bezit de ANBI-status, waardoor ze aantrekkelijker hoopt te zijn voor giften / donaties. Ook wil men maatschappelijke betrokkenheid tonen, mede door de publieke functie, maar ook doordat men een vast stageadres is voor leerlingen van diverse scholen.

c. Palmpit en VOC Midden Nederland

De Palmpit (MFR/kantine binnen de HC) is ingericht als ruimte waar reünies, FLO-recepties en medaille-uitreikingen kunnen plaatsvinden. De forse toename van evenementen heeft zich in 2024 voortgezet. Daarnaast geldt nog steeds het convenant dat VVRB&T heeft gesloten met de Stichting Historische Collectie Reg B&T, waarbij afspraken zijn gemaakt om de multifunctionele ruimte (MFR) in gebouw V 20 (Museumplein Kamp Soesterberg) aan te merken en te gebruiken als formeel erkend Veteranenontmoetingscentrum (VOC Midden Nederland). Om de evenementen en toenemende vraag hieraan goed te ondersteunen is er behoefte aan extra vrijwilligers.

2. Bestuur en vrijwilligers

De navolgende personen hebben zich tijdens de verslagperiode als actieve vrijwilliger voor de deelverzamelingen van de historische collectie ingezet.

Lkol bd M.A.J.J. Vial, voorzitter van de Stichting,
Dhr. H.P. IJdo, penningmeester van de Stichting (afgetreden begin 2024 en overleden; *foto*)
Kap Nieuwlaat, penningmeester van de stichting,
Elnt M. van Leijen, secretaris van de Stichting,
Sgt I bd A.M. Rietveld, bestuurslid van de Stichting
Elnt W.M.F.C. Pullens, bestuurslid van de Stichting, tvs vrijwilliger
Maj E. Driessen, bestuurslid van de Stichting, tvs vrijwilliger
lkol C. Ernstsens, bestuurslid van de Stichting,
Kap bd J.P.M.G. van de Gender, collectiebeheerder HC
Mw. M.A. de Wilde - van Thoor, medewerker bibliotheek
Dhr. P. de Wilde, medewerker, algemeen
Mw. H. Loef-Zandvliet, medewerker, algemeen
Dhr. A. Wijnand, medewerker, algemeen,
Dhr. B. van Thoor, medewerker, algemeen.
Dhr. G. Kroon, medewerker algemeen
Dhr. W. Loef, medewerker algemeen,
Elnt bd A.A. Janssen, medewerker algemeen
Kap bd T. Klaessen, medewerker algemeen
Aoo bd P.G.J.M van de Vliet, medewerker algemeen
Aoo bd E. Heijes, medewerker algemeen
Maj bd J. de Vries, vrijwilliger MFR De Palmpit / VOC Midden Nederland,
Mw. M. Gelijsteen, Oproepmedewerkster De Palmpit / VOC Midden Nederland,
Dhr. T. Jansen, vrijwilliger De Palmpit / VOC Midden Nederland,
Mw. J. Klaessen, Oproepmedewerkster De Palmpit / VOC Midden Nederland,
Dhr. A. Maters, vrijwilliger MFR De Palmpit / VOC Midden Nederland,
Dhr. J. de Vries, vrijwilliger MFR De Palmpit / VOC Midden Nederland,
Mw. L. Venema, Oproepmedewerkster De Palmpit / VOC Midden Nederland,
Dhr. J. van Soeren, Oproepmedewerkster De Palmpit / VOC Midden Nederland

De leden van het Bureau Geschiedschrijving RBT worden in dit Jaarverslag niet aangemerkt als actieve vrijwilliger voor de Historische Collectie. Zij worden rechtstreeks aangestuurd door de Regimentscommandant.

3. Collectie Reg B&T

a. Vernieuwde Historische Collectie

Sinds de verbouwing en heropening in 2017 beschikt de HCRBT in gebouw V20 naast een grote collectieruimte ook over een multifunctionele ruimte (MFR met vergaderzaal en ontvangstruimte) en een eigen archiefruimte voor Bureau Geschiedschrijving (BGB&T).

b. Collectiebeheer

In 2024 heeft de HCRBT weer enkele materiële schenkingen ontvangen, waaronder het legaat van Dhr. R.A. Schreuder, overleden in 2024. De collectie is inhoudelijk vrijwel onaangepast. Wel wordt een plan ontwikkeld om "liefdevol" te gaan ontzamen. Reden is de grote renovatieplannen voor de Dumoulinkazerne en Kamp Soesterberg. Ondanks de beperkingen van het huidige gebouw (slechte ventilatie en haperende verwarming) is de collectie in goede staat. In 2024 zijn er 928 bezoekers geweest in de HCRB&T, dit is ongeveer vergelijkbaar met 2023.

c. Activiteiten

In 2024 zijn er diverse evenementen, recepties, reünies e.d. geweest in de MFR De Palmpit, met totaal zo'n 1.417 gasten. Deze evenementen werden door de vrijwilligers van de HCRB&T gefaciliteerd, waar gebruik gemaakt werd van de catering mogelijkheden van PARESTO en de Stichting 43 Bevocie uit Loosdrecht. Er zijn 42 evenementen gefaciliteerd waarbij inkomsten zijn gegenereerd. Deze inkomsten zorgen voor een welkome aanvulling in de financiële positie van de SHCRB&T.

Van deze inkomsten, na aftrek van de kosten, is horeca-apparatuur aangeschaft, zoals b.v. een Gamko-dubbele koelkast met flessennest voor onder de bar. Middels een zelf ontworpen computerprogramma (Excel) worden de planning en overige werkzaamheden om de MFR De Palmpit draaiende te houden vereenvoudigd.

4. Overige zaken van belang

a. Structuurplan Zeisterspoor

In het structuurplan staat aangegeven dat het Zeisterspoor in de toekomst afgesloten zal gaan worden. Als onderdeel van dit structuurplan is er op de plaats van het Museumpark een KEK-gebouw en legering gepland. De historische collecties gaan op termijn verhuizen naar de gebouwen rondom het "Logistiek Ereplein" van de Dumoulinkazerne.

b. Website

De vernieuwde website geeft een heel gestructureerd beeld van het Regiment en de verenigingen/stichtingen die eronder vallen. Dit is een zeer goede, professionele site waar de HC erg tevreden over is.

c. Beheer en continuïteit

De huidige vrijwilligers en beheerder zijn een goed inzetbaar team. Echter, continuïteit is de grootste zorg en punt van aandacht bij de vrijwilligers. In 2021 is een oproep gedaan en dit heeft geresulteerd in 5 nieuwe vrijwilligers, die allen bereid zijn om op vrijdag aanwezig te zijn. Sinds 01 oktober 2021 is de HC ook op vrijdagen geopend.

d. Maatschappelijke betrokkenheid

De HCRBT is een vast stageadres voor leerlingen van de Middelbare Scholen in de regio. Met de Vrijwilligers Centrale Zeist worden nauwe contacten onderhouden voor het plaatsen van stage leerlingen. In 2024 heeft de HCRB&T ongeveer 10 leerlingen mogen ontvangen, die gedurende hun maatschappelijke stage 15 tot 20 uur stage hebben gelopen. Dit naar volle tevredenheid van de leerlingen en de vrijwilligers HCRB&T.

e. Wervingsbijeenkomsten Defensie

Sinds 2023 worden er op regelmatige dagen voorlichtingsbijeenkomsten gehouden door voorlichters van Defensie. Gemiddeld zijn zo'n 20 tot 25 belangstellenden aanwezig bij deze voorlichtingsbijeenkomsten. I.v.m. zwangerschapsverlof van de werver hebben er in 2024 slechts enkele voorlichtingsbijeenkomsten gehouden. In 2025 zullen deze echter weer geïntensiveerd worden

f. Toekomst

In 2024 zal bekeken worden hoe de financiële middelen waarvan voor een groot deel het legaat van dhr Schreuder gebruikt kunnen worden voor het verbeteren van de voorzieningen en opstelling van het museum. Een voorbeeld hierbij is het interactief maken van een bezoek aan de collectie. Daarnaast is de verwachting dat er een drietal nieuwe vrijwilligers zal komen. Lkol bd Van Kasteren, Lkol bd Van der Vegt en Maj bd Hoencamp. In 2024 is deelname aan het Museumweekend en de Open Monumenten Dag als gevolg van diverse oorzaken niet mogelijk. Verwachting is in 2025 wel deelname aan het Museumweekend te kunnen hebben.

Foto's: Kpl I Wessel Zuiderduin (m.u.v. Hans IJdo).

Bureau Geschiedschrijving Regiment Bevoorradings- en Transporttroepen Colligendo et annuntiando

Bureau Geschiedschrijving Reg B&T (BGB&T)

1. Doelstelling

BGB&T heeft als taak (zoals opgedragen door de Regimentstraditieraad in 2007) om de geschiedenis van het Regiment B&T (en haar stamregimenten), gestructureerd te verzamelen en vast te leggen. Daarbij beoogt het BGB&T om de verzamelde geschiedenis (voor zover mogelijk en zinvol geacht) te digitaliseren en (indien toegestaan) ter beschikking te stellen voor alle belanghebbenden; regimentsgenoten, nabestaanden en andere geïnteresseerden, maar ook voor onderzoek en historisch besef. BGB&T wil zo een bijdrage leveren aan traditiehandhaving en '*esprit de corps*'.

2. Organisatie en personeel

- Alles wat BGB&T verzamelt en produceert is eigendom van de Stichting Historische Collectie Regiment B&T (SHCRB&T) en staat ter beschikking van de Regimentscommandant.
- RegCo en Regimentsraad zijn opdrachtgever, informatiebron en klant.
- In 2019 is een privacy-statuuut geschreven, dat voldoet aan de eisen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).
- Bijna geheel 2024 bestond de personele vulling bij Bureau Geschiedschrijving B&T (BGB&T) uit 19 personen, waarvan 12 bd-ers en 7 actief dienend (van kap tot lkol). Tijdens de maandelijkse vergaderingen worden van de B&T relevante eenheden vertegenwoordigers uitgenodigd, die afhankelijk van hun drukke agenda al of niet het eerste deel van de vergadering kunnen bijwonen. Deze bijdrage is met name relevant om de kern up-to-date te houden en relevante aspecten te onderkennen. Eind van het jaar is afscheid genomen van res-lkol AAT bd Frits van 't Spijker.

3. Projecten en producten

- BGB&T heeft na de verbouwing van de HCRB&T in 2017 een eigen ruimte gekregen in V20 (kamer 23) en is na de fysieke verhuizing en grove ordening van het analoge archief in 2018 gestart met het structureren en digitaal in kaart brengen het analoge archief. De eerste fase van dit omvangrijke project is ultimo 2022 bijna afgerond en legt de basis voor een gedegen en volledig overzicht, voor de toegankelijkheid en daarmee tot meerwaarde voor het regiment. Vanaf 2023 is BGB&T begonnen met een verdiepingsslag.
- Het tweede grote meerjarenproject betreft *Faces to Graves*, waarbij gepoogd wordt om achter elke naam op onze twee monumenten een korte beschrijving te achterhalen, met daarin naast de basale persoonsgegevens ook informatie over de eenheid en het optreden tijdens inzet en de omstandigheden waaronder gesneuveld of anderszins omgekomen. Ook in 2024 is onderzoek gedaan naar de gesneuvelden in de meidagen van 1940.

In 2022 is een Toetsingskader opgesteld, dat de Regimentsleiding moet helpen bij de besluitvorming om in voorkomend geval nieuwe namen wel/niet op het monument bij te plaatsen. Dit is met name actueel omdat BGB&T momenteel enkele tientallen namen aan het screenen is die wellicht in aanmerking komen voor plaatsing op ons monument.

- In 2024 heeft student Geschiedenis Martijn Sluijter als stagiair onderzoek gedaan naar de Inspectie Vervoerswezen (IV).

- d) BGB&T wil – indachtig haar credo – naast verzamelen, ordenen en vastleggen ook publiceren. In 2023 zijn de volgende publicaties uitgebracht:
 - i. Jaarverslag 2023
 - ii. Drie artikelen door Piet IJntema in vakblad MLM: 'Goed onderhoud', 'Spoorwegvervoer' en 'Legering te velde'.
 - iii. Vier artikelen door Pieter van de Vliet in *Veterans* B&T (serie Uit de collectie): Militaire broodbakkerij, De tros van het Nederlandse leger, 'Wedden dat' (over servies, CADI en koken te velde) en tot slot over het embleem en het vaandel van de AAT.
 - iv. Een artikel in *Veterans* B&T door Willy Engelmänn over zoetelaars en marketentsters.
- e) BGB&T heeft in 2024 één portret geschreven en geen interviews afgenomen.
- f) O.l.v. BGB&T is een werkgroep druk bezig met een jubileumboek voor 25 jaar Reg B&T (2025).
- g) BGB&T heeft in 2022 een start gemaakt met het project Dapperheidsonderscheidingen (DO'n) en Draaginsignes Gewonden (DIG's). Bedoeling is om zicht te krijgen op welke personen en voor de DO'n ook de toekenningsredenen. Eind 2023 is het onderzoek naar de Bronzen Kruizen in eerste aanleg afgerond.

Een van de pijlers van behoud van mentale en fysieke gezondheid van een ingezette militair

LEGERING TE VELDE

3. Overige aspecten

- a) De Website BGB&T is in 2021/2022 aangepast om in te kunnen passen op de in 2020 gelanceerde nieuwe regimentswebsite. Het subdeel Publicaties is en wordt gevuld. Het subdeel Naslag wordt de komende jaren ingevuld. In 2022 is daarbij gestart met de plaatsing van het archiefbeleid en het privacystatuut. Ook is een eerste ruwe versie geplaatst onder de noemer Genealogie. Hierin staat een overzicht van eenheden door de tijd heen, met enkele relevant geachte bijzonderheden.
- b) BGB&T ondersteunt structureel de Regimentsleiding:
 - (1) In de voorbereiding en uitvoering van de jaarlijkse Dodenherdenking B&T. Dit jaar betrof dat aandacht voor korporaal Theo Smakman, gesneuveld in 1949 in Nederlands-Indië.
 - (2) In de voorbereiding en uitvoering van de uitreiking van Mobilisatie Oorlogskruizen (MOK) en Eretekens voor Orde en Vrede (EVO). In 2023 betrof dit twee personen.
 - (3) Bij de voorbereiding van het jubileumjaar 2025 ('Jubeljaar'). BGB&T zal hiertoe een Jubileumboek samenstellen en uitbrengen.

- (4) BGB&T ondersteunt de Vereniging Veteranen Regiment B&T vooraf en tijdens reünies. Dit betreft informatievoorziening over betreffende missie(s) en zo mogelijk het opzetten, inrichten en bemannen van een stand tijdens de feitelijke reünie. In 2024 betreft dit drie reünies; op 25 mei 1 (NL) UN *Support Command*, op 2 juni: 360 Matbevoeie en op 30 november de KFOR-reünie.

- c) Er is geïnvesteerd in de contacten met het NIMH, wat o.a. moet leiden tot synergie op het gebied van fotoarchieven en het gebruik van foto's voor publicaties.
- d) Ondersteuning aan derden:
- (1) Vanuit diverse bronnen is materiaal aangeleverd, dat deels geschikt bleek voor BGB&T en deels is doorgesluisd naar de Historische Collectie B&T dan wel het NIMH.
 - (2) Archief- en fotoscans aan nabestaanden van overleden oud-militairen (met name Indiëgers):
 - Nabestaanden van Sld Hiddinga (Bakkerij E Semarang)
 - Nabestaanden van Sld F Mellema (34 AAT)
 - Nabestaanden van Sld Olde Meijerink (4-1 AAT)
 - Nabestaanden van Tint Buchrnhornen RUT/Int KMG/LTD 79 (NL Indië)
 - Nabestaanden van Sld1 HC Noijen (14 AAT)
 - Nabestaanden van H van Rijn (42 AAT)
 - Nabestaanden van B Verkerk (4 AAT)
 - Nabestaanden van J P Oudeman (ch bij 3-8 RI)
 - Nabestaanden van Aoo Hoogteiling (103 Intbat)
 - Nabestaanden van CWF Habich (4e Cie DKG, NL Indië)
 - (3) Archiefonderzoek op locatie kantoor BGB&T t.b.v. studies, presentaties, artikelen en boeken:
 - Aan OTCLOG Kenniscentrum. Oorlogs-opslag KL V
 - Aan student Martijn Sluifster t.b.v. onderzoek Inspecteur Vervoerswezen (IV)
 - Aan Mevr de Jong van Stadsmuseum Woerden tbv expositie over Defensie-eiland Woerden febr 2025
 - Aan DOPSL, Ikol Dyon Reijnen tbv schrijven OPLAN HNS
 - Aan RC tbv uitreiking postume medaille (MOK) op 20 sept aan nabestaanden van Sld E.G. Boers (3 KMD)
 - Aan RC tbv uitreiking postume medaille (Oorlogs-Herinneringskruis NLD Indië en EOVI) op 29 nov te Haarlem aan nabestaanden van Sgt M.H. Couwenberg (22 AAT KNIL)
 - (4) Ondersteuning d.m.v. archiefonderzoek:
 - Aan RC tbv onthulling naam op viaduct Paul van Nijnatten
 - Reüniecommissie Sahel Detachement
 - Aan RC tbv dodenherdenking (Theo Smakman 16 AAT)
 - Reüniecommissie KFOR reünie
 - Reüniecommissie 113 Algevevodncie Bad-was peloton (lichting '83 - '84)
 - T.b.v. Dhr E de Rooy i.v.m. toekenning Draaginsigne Gewonden
 - Geschiedenis Bad/Was eenheden tbv Aoo b.d. A. Klop
 - T.b.v. uitgifte boek over Militaire locatie's aan Dhr F Oosterboer
 - Aan Ikol van Heur (St CLAS) aangaande organisatie en vaste orders voormalige 100 en 200 B&TBat
 - Aan Ikol J Klink gegevens over Diensten (240 DNCie) t.b.v. Studie *Land Support Enabling*
 - Wat deed de Intendance in de periode 1939-1940 aan dhr Blanken

Stichting Vrienden van het Regiment B&T

1. Algemeen

Het bestuur heeft in 2024 op 29 maart de bestuursvergadering gehouden. Centraal daarin stonden het vervolg van aanpassen van de beleidsdocumenten, verslagleggingen, documenteren en het opzetten van een uitnodigend jaarplan 2025 voor de *members*. Tevens heeft de voorbereiding van het jubileumjaar in 2025, 25 jaar Regiment Bevoorradings- en Transporttroepen, centraal gestaan. Naast deze bestuursvergaderingen heeft het Dagelijks Bestuur (DB) meerdere contactmomenten gehad om actiepunten uit de bestuursvergaderingen uit te voeren.

2. Organisatie en personeel

In 2024 heeft het bestuur afscheid genomen van aftredend voorzitter Luitenant-generaal b.d. Jan Broeks en is de nieuwe voorzitter Brigadegeneraal Mark Bours aangetreden.

3. Activiteiten

Er zijn in 2024 drie activiteiten voor de donateurs georganiseerd.

- Op 23 januari heeft de stichting deelgenomen aan de Muzikale Jaarbeschouwing 2023. Deze jaarbeschouwing is georganiseerd door Commandant Landstrijdkrachten, luitenant-generaal Martin Wijnen. Er hebben 3 *members* aan deelgenomen.

- Op 29 maart was het Regimentsdiner officieren. Voorafgaand aan het diner konden de *members* bij het Gebrevetteerdenoverleg aanzitten. Onderwerpen van gesprek waren de toekomst logistiek binnen de landmacht en ontwikkelingen binnen de Directie HR. Er hebben 8 *members* aan deelgenomen.

- Op 10 en 11 oktober heeft de stichting deelgenomen aan de *distinguished visitorsday* tijdens oefening *Grand Quadriga/Ardent Lion* 2024. Er hebben 4 *members* en 1 bestuurslid aan deelgenomen.

4. Financiën

In 2024 zijn de uitgaven binnen de begroting gebleven. De uitgaven zijn afgestemd met het Regimentscommando. De Stichting heeft geen gift/legaat ontvangen. De inkomsten in 2024 komen van 9 *Gold Members*.

Vooraf voor de (kleinere) bedrijven zijn het zware (corona)jaren geweest. Dat is in 2024 nog voelbaar.

5. Acquisitie en relatiebeheer

Er is geen sprake geweest van actieve acquisitie. Het bestuur is bezig met een langere termijn visie zodat we (toekomstige) leden beter kunnen informeren waarvoor we deze fondsen nodig hebben/gebruiken. Twee lange termijn doelen zijn reeds geïdentificeerd: 25 jaar B&T en daarmee samenhangend de uitgifte van een jubileumboek en als tweede de ondersteuning van een mogelijke verhuizing van de historische collectie. Deze doelen zijn ten opzichte van 2023 in 2024 onveranderd.

6. Overige zaken

Geen

Overleden in 2024 (voor zover bij het samenstellen dezerzijds bekend)

Onbekend	Onbekend	E.E. Kiemeney
Onbekend	Onbekend	G.C.J. Alards (Nederlands-Indië-veteraan 42 AAT)
Onbekend	res-elnt B&T	J.C. in 't Veld
1 januari	Onbekend	Jan (John) de Groot (96 jaar; Nederlands-Indië-veteraan 17 AAT)
3 januari	res-lkol AAT bd	E.H.A. Beers
12 januari	Onbekend	A.T. Kok (AAT 1959)
20 januari	kol INT bd	H.A. (Bob) Bisschop (101 jaar; veteraan KNIL en KL, krijgsgevangene Thailand en Japan 1943-1945)
24 februari	vrijwilliger	Hans IJdo (80 jaar; vrijwilliger Historisch Collectie en VOC, oud-penningmeester SHCRB&T, <i>re-enacter</i> tijdens Dodenherdenkingen Regiment B&T, Houder Regimentslegpenning)
1 maart	kap bd	Ruud Sweelssen (51 jaar)
1 maart	Onbekend	K. de Winter (Nederlands-Indië-veteraan 32 AAT)
25 maart	res-lkol AAT	Frederik van 't Spijker (98 jaar; vm C-815 Tbat mobilisabel)
31 maart	Onbekend	B. Stensen (veteraan Afghanistan; ISAF)
April	Onbekend	C.C. Kok (Nederlands-Indië-veteraan 33 AAT)
April	Onbekend	J.C. Kok (Nederlands-Indië-veteraan 36 AAT)
22 april	Onbekend	Jac. Scheeren (Nederlands-Indië-veteraan 36 AAT)
8 mei	adj matbeh bd	Kees Sintnicolaas (82 jaar)
28 mei	maj bd	D.J. (Rik) Smit (63 jaar; veteraan Midden-Oosten, Bosnië, Kosovo, Afghanistan)
28 mei	adj matbeh bd	Rob Lensink (73 jaar; veteraan Bosnië – UNPROFOR)
14 juni	Kpl I	Wesley Reijnen (32 jaar; Regimentslegpenninghouder: in 2021 Regiments-soldaat van het jaar)
17 juni	Onbekend	Stephan Verbeek (45 jaar, vm 11 Bevocie; veteraan Bosnië)
22 juni	Onbekend	T. Elings (Nederlands-Indië-veteraan 18 AAT)
24 juni	Onbekend	R.A. Schreuder (113 Tbat)
7 juli	maj bd	H.W.J. (Henk) van Dam (72 jaar; veteraan Bosnië – SFOR 9)
3 augustus	kpl I bd	Debby van Exter (45 jaar; veteraan SFIR en ISAF)
10 augustus	adj bd	Martin Kalis (vm Regimentsadjutant AAT; 1995-1996)
20 augustus	adj matbeh bd	Roelof Dijkstra (63 jaar; veteraan IFOR, KFOR en ISAF)
3 september		Ing. Ger Achterhof (95 jaar; Nederlands-Indië-veteraan 43 AAT Ridder in de Orde van Oranje-Nassau, oud-voorzitter Landelijke Reünie Commissie (LRC) oud- bestuurslid Vereniging veteranen Reg B&T (VVRB&T) Zie In Memoriam hierna
6 september	maj bd	Leo Zwaal (77 jaar)
26 september	sgt I bd	Elmar Zandee (54 jaar; veteraan KFOR-Kosovo)
27 september	adj bd	Hajo Roosenburg
Oktober	Onbekend	N. Geel (Nederlands-Indië-veteraan 4-1 AAT)
8 oktober	maj vsd Int bd	F.X.H. (Frans) Heestermans (93 jaar)
13 oktober	Onbekend	J. Onstein (Nederlands-Indië-veteraan 43 AAT)
14 oktober	Onbekend	G.A. Heesters (Nederlands-Indië-veteraan 43 AAT)
26/27 oktober	adj bd AAT	Henk Hansen (100 jaar; vrijwilliger KNIL, krijgsgevangene, overlevende dwangarbeid Birma spoorweg, Ned-Indië-veteraan (Inf), sinds 1957 AAT bij 112 en 105 Tbat)
15 november	maj bd INT	Henk Clausen (94 jaar)
Onbekend	res-elnt bd INT	C.J.M. van Gurp

In Memoriam

ing. Ger Achterhof

Op 3 september overlijdt ing. Ger Achterhof. Ger was een Nederlands-Indië-veteraan, een *sobat*, die gediend heeft bij 43 AAT. Ger pakte na terugkeer uit Indië zijn civiele bestaan op en volgde een mooie loopbaan als civiel ingenieur en leraar. Maar Indië liet hem niet meer los. Hij zette zich na terugkeer, eind april 1951, samen met o.a. Jan Boes decennialang in voor de veteranen van deze missie, omdat hij vond dat de Nederlandse regering de namens hen ingezette militairen om de verkeerde redenen negeerde en in de steek liet. Hij begon als voorzitter van een van de vele reüniecommissies AAT, die verbonden waren aan de inzet in Nederlands-Indië en was later een van de kartrekkers die de zorg voor deze veteranen institutionaliseerde door het oprichten van het Landelijk Reünie Contact (LRC), waarvan hij jarenlang de ferme en gedreven voorzitter was.

Toen in 2000 de regimenten Aan- en Afvoertroepen (AAT) en de Intendancetroepen (Int) samengingen in het nieuw te vormen Regiment Bevoorraders- en Transporttroepen (Reg B&T), was er grote weerstand onder de AAT-ers. Zij waren bang dat hun unieke identiteit en de herinnering aan hun roemrijke Indië-verleden verloren zou gaan. Ger bleef dan ook (om Cor van Boven te citeren) strijdvaardig voor iedereen met AAT 'Blauw Bloed'. Ger bleef daarom ook tot juni 2023 zitting houden in het bestuur van de LRC en vanaf 2009 de opvolger; de Vereniging Veteranen Regiment B&T (VVRBT). Memorabel was zijn meestal vlammend afsluitend betoog aan het einde van een vergadering.

Ger zette zich decennialang, onvermoeibaar en onverzettelijk in voor de veteranen en voor vele andere maatschappelijke doelen. Zijn sterke gevoel voor rechtvaardigheid hielp hem daarbij, hij kon niet tegen onrecht. Hij was betrokken bij verschillende zaken, zoals de ontwikkeling van een nieuw monument voor de gevallen regimentsgenoten, een nieuw baretembleem, de samensmelting van verenigingen en het betrekken van jonge veteranen bij het Regiment. Exemplarisch is zijn decennialange kruistocht om de korporaal Slager (een jeugdvriend van Ger) een dapperheids onderscheiding toe te kennen. Dat lukte meer dan 60 jaar na diens heldendaad. Op 26 april 2017 werd het Bronzen Kruis postuum toegekend aan wijlen korporaal P.B. Slager. Ger zat tijdens de uitreiking aan de nabestaanden naast Minister van Defensie Jeanine Hennis-Plasschaert. Niet alleen zijn decennialange toewijding voor de toekenning aan Slager, maar al zijn werk voor veteranen en de maatschappij vormen de basis voor zijn benoeming op 9 januari 2019 tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau, uitgereikt door Minister van Defensie Ank Bijleveld.

Ger Achterhof was een zeer gewaardeerd en graag geziene regimentsgenoot en veteraan, die zichzelf nooit vooropzette, maar altijd strijdbaar was voor al die andere veteranen. Ger was een gedreven man, met een enorme dienstbaarheid. Het Regiment is Ger veel dank verschuldigd.

***Wij gedenken hen met diep respect
en staan stil bij hun verdiensten en de kameraadschap
die zij bij hun leven betoonden.***